

Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

Adroddiad Cwmpasu Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig
Drafft

Ionawr 2026

DRAFFT

Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

Adroddiad Cwmpasu Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig DrafftCwmpasu
Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig Drafft

Awdur WP
Gwiriwr CB
Adolygydd ST
Cymeradwywr RE
Dyddiad Ionawr 2026

Rheoli Adolygu

Adolygiad	Dyddiad	Awdur	Gwiriwr	Adolygydd	Cymeradwywr	Newidiadau
1	Rhagfyr 2025	WP	CB	ST	RE	Drafft cyntaf ar gyfer adolygiad gan gleientiaid
2	Ionawr 2026	WP	CB	ST	RE	Diweddariad yn dilyn adolygiad cleient
3	Ionawr 2026	WP	CB	ST	RE	Y fersiwn derfynol yn dilyn adolygiad terfynol y cleient

Mae'r adroddiad hwn, dyddiedig 27 Ionawr 2026, wedi'i baratoi ar gyfer Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (y "Cleient") yn unol â thelerau ac amodau'r penodiad dyddiedig 09 Hydref 2025 (y "Penodiad") rhwng y Cleient ac Arcadis Consulting (UK) Limited ("Arcadis") at y dibenion a bennir yn y Penodiad. Er mwyn osgoi amheuaeth, ni chaiff unrhyw berson(au) arall ddefnyddio na dibynnu ar yr adroddiad hwn na'i gynnwys, ac nid yw Arcadis yn derbyn unrhyw gyfrifoldeb am unrhyw ddefnydd neu ddibyniaeth o'r fath arno gan unrhyw drydydd parti aral

Cynnwys

1	Cyflwyniad	1
2	Adolygiad o Gynlluniau, Rhaglenni ac Amcanion Cynaliadwyedd Perthnasol	9
3	Y Sylfaen Gynaliadwyedd a Materion a Chyfleoedd Allweddol	11
4	Fframwaith Asesu Cynaliadwyedd Integredig	33
5	Camau Nesaf	40

Tablau

Tabl 1 -1: Crynodeb o Sgrinio Asesiadau Integredig	5
Tabl 3 -1: Materion a Chyfleoedd Allweddol	12
Tabl 4 -1: Fframwaith GCI	34

Ffigurau

Ffigur 1 -1: Eryri mewn perthynas ag Awdurdodau Lleol Conwy a Gwynedd	2
---	---

Atodiadau

Atodiad A – Adolygiad o Gynlluniau, Rhaglenni ac Amcanion Diogelu'r Amgylchedd perthnasol

Atodiad B – Sylfaen, Materion Allweddol a Chyfleoedd

1 Cyflwyniad

1.1 Parc Cenedlaethol Eryri

1.1.1 Mae Parc Cenedlaethol Eryri yn cwmpasu 823 milltir sgwâr, yn cynnwys naw cadwyn o fynyddoedd a 74 milltir o arfordir. Ym mis Hydref 1951, dynodwyd Parc Cenedlaethol Eryri o dan Ddeddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949¹ yn dirwedd warchodedig oherwydd ei rhinweddau arbennig:

- *Cydluniant cymunedol – Mae cymunedau Eryri wedi'u gwasgaru dros bum tref a phedair ar hugain o bentrefi, pob un â hunaniaeth gref sy'n cael ei theimlo'n ddwfn gan ei thrigolion ac ymwelwyr.*
- *Mae bywiogrwydd yr iaith Gymraeg yn Eryri yn un o'i ffactorau diffiniol. Mae'n amlwg yn yr enwau a roddir i leoedd a bywyd gwyllt. Yr iaith yw mamiaith y rhan fwyaf o gymunedau'r Parc Cenedlaethol.*
- *Tirweddau Amrywiol – Mae Eryri yn cynnwys naw cadwyn o fynyddoedd, pymtheg copa uwchlaw 3000 troedfedd, 74 milltir o arfordir ysgubol a 3000mm o lawiad y flwyddyn – i gyd o fewn 823 milltir sgwâr.*
- *Ysbrydoliaeth ar gyfer y celfyddydau – Mae Eryri yn lle sydd wedi ysbrydoli rhai o ddiwyllïannau, llên gwerin, celf, llenyddiaeth a cherddoriaeth mwyaf nodedig y genedl; dylanwad sy'n parhau ar draws pob ymgais greadigol hyd heddiw.*
- *Tawelwch ac unigedd – Mae tawelwch yn dal i fodoli mewn sawl rhan o Eryri, yn ystod y dydd, yn ei gadwyni mynyddoedd mawr, anghysbell a garw; ac yn y nos, pan ddatgelir yr awyr dywyll helaeth, ysbrydoledig.*
- *Cyfleoedd hamdden – Mae Eryri yn wych ar gyfer antur ac archwilio. Mae ganddo gyfleoedd diddiwedd i fod yn egnïol a dysgu sgiliau newydd. Mae timau Everest yn defnyddio Eryri i ymarfer eu sgiliau dringo. Tirweddau hanesyddol – Mae Eryri yn gefndir i hanes a threftadaeth gyfoethog. O henebion carreg i gestyll canoloesol, mae'r dirwedd yn llawn hanes a thraddodiad yn barod i chi ei harchwilio.*
- *Daeareg enwog – Efallai ei bod hi'n anodd credu, ond, 500 miliwn o flynyddoedd yn ôl roedd Yr Wyddfa wedi'i boddi yn nŵr y môr. Mae ffosiliau cregyn wedi'u darganfod ar ei copa gan roi gwell dealltwriaeth i ni o sut y ffurfiwyd tirwedd Eryri.*
- *Rhywogaethau a chynefinioedd o bwys rhyngwladol – mae Eryri yn gartref i nifer o rywogaethau o anifeiliaid, pryfed, planhigion a ffyngau o bwys rhyngwladol. Ymhlith y rhywogaethau mwyaf prin mae Lili'r Wyddfa – planhigyn a geir ar y copaon uchaf yn unig.*

1.1.2 Mae Ffigur 1-1 yn dangos sut mae'r Parc Cenedlaethol yn sefyll mewn perthynas â siroedd Gwynedd a Chonwy. Mae'r Parc Cenedlaethol yn cynnwys Yr Wyddfa, sy'n 1,085m (3,560 troedfedd) o uchder, sef y copa uchaf yng Nghymru.

¹Deddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949. Ar gael yn: [Deddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949](#)
[Wedi'i gyrchu: 27/11/2025]

Ffigur 1-1: Eryri mewn perthynas ag Awdurdodau Lleol Conwy a Gwynedd

1.2 Y Cynllun Datblygu Lleol

1.2.1 Mae Cynllun Datblygu Lleol (CDLI) yn ddogfen statudol sy'n ymwneud yn bennaf â defnyddio a datblygu tir. Mabwysiadwyd CDLI cyntaf Eryri (2007-2022) yn 2011, a chynhaliwyd adolygiad byr yn 2016, gyda'r cynllun diwygiedig yn cael ei fabwysiadu ym mis Chwefror 2019 gyda chyfnod gweithredu rhwng 2016 a 2031. ²Mae'r CDLI yn cynnwys polisïau strategol a pholisïau datblygu a fydd yn cyflawni'r weledigaeth

²Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (2019) Cynllun Datblygu Lleol Eryri 2016 – 2031 Datganiad Ysgrifenedig. Ar gael yn: [Cynllun Datblygu Lleol Eryri Mabwysiedig - Cynllunio a Datblygu](#) [Wedi'i gyrchu: 14/11/2025]

ofodol hirdymor ar gyfer dyfodol Parc Cenedlaethol Eryri. Mae'r cynllun hefyd yn dod gyda set o gynigion a mapiau mewnosod.

- 1.2.2 Mae angen adolygiad llawn o Gynllun Datblygu Lleol Eryri bob pedair blynedd o'r adeg y'i mabwysiadwyd. Yn dilyn y dystiolaeth a gyflwynwyd yn nhrydydd argraffiad (Hydref 2022) o Adroddiad Monitro Blynyddol y Cynllun, amlygwyd nad oedd rhai polisiâu a chynigion CDLI yn cael eu gweithredu fel y'i bwriadwyd. Roedd hyn hefyd yn erbyn cefndir o newidiadau sylweddol oherwydd effeithiau amgylcheddol, cymdeithasol ac economaidd Brexit a phandemig Covid-19 ac mae newidiadau sylweddol wedi digwydd yng nghyd-destun polisi cynllunio ar lefel genedlaethol. Mae cyhoeddi Dyfodol Cymru – Cynllun Cenedlaethol 2040³ yn ystod mis Chwefror 2021 a'r Polisi Cynllunio Cymru wedi'i ddiweddarau ⁴yn golygu y bydd angen i'r CDLI diwygiedig adlewyrchu'r pwyslais yn y dogfennau hyn. Felly, penderfynwyd, rhwng aelodau a swyddogion, yn ystod Pwyllgor Cynllunio a Mynediad yr Awdurdod ar Hydref 19 2022, y byddai adolygiad o'r CDLI yn cael ei sbarduno.

1.3 Cynllun Eryri (Cynllun Rheolaeth Eryri)

- 1.3.1 Mae Cynllun Eryri yn Gynllun Rheoli Statudol⁵. Bydd Cynllun Eryri sy'n dod i'r amlwg yn helpu i gyflawni swyddogaethau'r Parc Cenedlaethol a chyflawni llawer o amcanion a blaenoriaethau Llywodraeth Cymru. Bydd y cynllun terfynol yn canolbwyntio ar dair maes sydd â chysylltiad agos â dibenion craidd Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri, sef: yr amgylchedd; iechyd, lles a chymunedau; ac economi Eryri. Nod y CDLI yw adlewyrchu goblygiadau defnydd tir Cynllun Eryri sy'n dod i'r amlwg yn ogystal â rhoi cyfle i gyflawni elfennau gofodol cynlluniau a strategaethau eraill ar y lefel genedlaethol, ranbarthol a lleol.
- 1.3.2 Cynigir mai amcanion y Cynllun Eryri newydd a diwygiedig yw:
- Gweithio mewn partneriaeth i gynyddu amrywiaeth a helaethrwydd natur a gwella cadernid ecolegol ledled Eryri.
 - Cydweithio ar draws y Parc Cenedlaethol i gefnogi cymunedau cadarn a ffyniannus.
 - Ymateb i'r argyfwng hinsawdd gydag arloesedd ac uchelgais.
 - Annog mynediad diogel a chyfrifol at natur a lles i drigolion ac ymwelwyr fel ei gilydd.
 - Sicrhau bywiogrwydd parhaus yr iaith, y diwylliant a threftadaeth Gymreig yn yr ardal.

³Llywodraeth Cymru (2019) Cymru'r Dyfodol: y cynllun cenedlaethol 2040. Ar gael yn: [Cymru'r Dyfodol: y cynllun cenedlaethol 2040 | LLYWODRAETH.CYMRU](#) [Wedi'i gyrchu: 14/11/2025]

⁴Llywodraeth Cymru (2024) Polisi Cynllunio Cymru. Ar gael yn: [Polisi Cynllunio Cymru | LLYW.CYMRU](#) [Wedi'i gyrchu: 14/11/2025]

⁵Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (2025) Cynllun Eryri. Ar gael yn: [Cynllun Eryri - Awdurdod y Parc](#) [Cyrchwyd: 02/12/20205]

1.4 Beth yw'r Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig?

- 1.4.1 Bydd yr GCI yn ymgorffori Gwerthusiad Cynaliadwyedd (AC) ac Asesiad Amgylcheddol Strategol (AAS), sydd ill dau yn ofynion cyfreithiol. Yn unol ag arfer gorau, bydd y rhain yn cael eu hintegreiddio i un broses gydlynol. Yn ogystal, bydd yr AAS/GC hefyd yn integreiddio Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb (AEC) ac Asesiad Effaith ar Iechyd (AEI), proses a elwir yn Werthusiad Cynaliadwyedd Integredig (GCI).
- 1.4.2 Mae'r angen i fabwysiadu dull integredig yn rhan annatod o egwyddorion datblygu cynaliadwy. Mae integreiddio asesiadau amgylcheddol, cydraddoldeb, iaith ac iechyd i mewn i un broses yn sicrhau bod dull cydweithredol yn cael ei ymgymryd â gwahanol faterion, gan rannu gwybodaeth a chydabod cysylltiadau rhwng pynciau mewn modd cyson a thryloyw. Mae hyn yn darparu mecanwaith cadarn a thrylwyr ar gyfer nodi materion a chyfleoedd, asesu effeithiau gan gynnwys effeithiau cronus ac anuniongyrchol a chynnal monitro mewn modd cyfannol. At ei gilydd, bydd y Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig yn hwyluso golwg fwy cyflawn o'r goblygiadau a'r cyfleoedd cynaliadwyedd sy'n deillio o CDLI Eryri a Chynllun Eryri.
- 1.4.3 Mae'r GCI yn broses ar gyfer rhagweld a gwerthuso effeithiau cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol tebygol cynllun neu bolisi, a'i nod yw sicrhau bod datblygu cynaliadwy wrth wraidd y broses o lunio cynlluniau. Yn ogystal, gellir ei ddefnyddio hefyd i gofnodi effeithiau diwylliannol, sy'n ei alluogi i fod yn gyson â phedair cydran datblygu cynaliadwy yng nghyfraith Cymru. Disgrifir y rhain yn yr adrannau isod.

1.5 Asesiad Amgylcheddol Strategol/Gwerthusiad Cynaliadwyedd

- 1.5.1 Mae Asesiad Amgylcheddol Strategol (AAS) yn ofyniad sawl darn o ddeddfwriaeth gan gynnwys Cyfarwydddeb Ewropeaidd 2001/42/EC 'ar asesu effeithiau cynlluniau a rhaglenni penodol ar yr amgylchedd' (Y Gyfarwydddeb Asesiad Amgylcheddol Strategol)⁶ a drawsosodwyd yn uniongyrchol i gyfraith Cymru drwy'r Rheoliadau AAS⁷. Mae AAS yn broses systematig ar gyfer gwerthuso canlyniadau amgylcheddol cynlluniau a rhaglenni er mwyn sicrhau bod materion amgylcheddol yn cael eu hintegreiddio a'u hasesu cyn gynted â phosibl yn y broses o wneud penderfyniadau. Mae Erthygl 1 o'r Gyfarwydddeb AAS yn nodi mai'r nod yw:

"darparu ar gyfer lefel uchel o ddiogelwch i'r amgylchedd a chyfrannu at integreiddio ystyriaethau amgylcheddol wrth baratoi a mabwysiadu cynlluniau a rhaglenni gyda'r nod o hyrwyddo datblygu cynaliadwy".

- 1.5.2 Asesiad o effeithiau economaidd, amgylcheddol a chymdeithasol Cynllun yw AC a gynhelir o ddechrau'r broses o lunio'r Cynllun i sicrhau bod penderfyniadau'n cael eu gwneud sy'n cyd-fynd ag egwyddorion datblygu cynaliadwy. Proses systematig ac ailadroddus yw AC sy'n nodi ac yn adrodd ar y graddau y bydd gweithredu'r cynllun yn cyflawni'r amcanion amgylcheddol, cymdeithasol ac economaidd y gellir diffinio datblygu cynaliadwy drwyddynt ac yn nodi cyfleoedd i wella perfformiad y cynllun mewn perthynas â'r rhain.

⁶Cyfarwydddeb 2001/42/EC Senedd Ewrop a'r Cyngor o 27 Mehefin 2001 ar asesu effeithiau cynlluniau a rhaglenni penodol ar yr amgylchedd

⁷ Rheoliadau Asesiad Amgylcheddol Cynlluniau a Rhaglenni (Cymru) (SI 2004/1656 (W/170)) ac yn Lloegr, Rheoliadau Asesiad Amgylcheddol Cynlluniau a Rhaglenni 2004 (SI 2004/1633)

- 1.5.3 Mae'n arfer gorau integreiddio GC ac AAS yn un broses gydlynol, a Llywodraeth Cymru⁸ 'wedi penderfynu, ar gyfer cynlluniau datblygu, mai'r ffordd orau o ymgorffori gofynion Rheoliadau'r Asesiad Amgylcheddol Strategol yn y Gwerthusiad Cynaliadwyedd.'
- 1.5.4 Mae'r Gyfarwydddeb AAS yn nodi rhai pynciau yn Atodiad 1(f) y mae angen eu hystyried drwy gydol yr AAS ac felly byddant yn elfen allweddol o'r IIA hwn. Mae'r rhain yn cynnwys:
- Bioamrywiaeth;
 - Poblogaeth;
 - Iechyd dynol;
 - Ffawna;
 - Fflora;
 - Pridd;
 - Dŵr;
 - Aer;
 - Ffactorau hinsoddol;
 - Asedau materol;
 - Treftadaeth ddiwylliannol gan gynnwys treftadaeth bensaernïol ac archaeolegol;
 - Tirwedd; a
 - Y gydberthynas rhwng y ffactorau uchod.
- 1.5.5 Mae'r canllawiau a gynhyrchwyd gan Lywodraeth y DU⁹ (gweler hefyd Adran 2 o'r adroddiad hwn) yn cyflwyno cyfres o gamau rhagnodedig ar gyfer yr Asesiad Effaith Amgylcheddol (AEA). Mae'r un camau hyn wedi'u mabwysiadu ar gyfer yr AEA hwn er bod y cwmpas yn ehangach na materion amgylcheddol. Serch hynny, rhaid cynnal egwyddorion a gofynion cyfreithiol Rheoliadau'r AEA. Mae'r Adroddiad Cwmpasu hwn yn nodi ac yn egluro gofynion penodol y Gyfarwydddeb AEA y mae angen eu cyflawni. Rhan allweddol o'r broses Gwmpasu yw ei bod yn cael ei rhannu gyda'r ymgynghoreion statudol i gytuno ar gwmpas yr asesiad AEA (gweler adran 1.10).

1.6 Dull Integredig

- 1.6.1 Mae'n bwysig nodi bod natur drawsbynciol a gorgyffwrdd yr asesiadau effaith yn cael ei chydabod. Bydd natur yr asesiadau yn yr GCI yn ceisio sicrhau bod pynciau'n cael eu hystyried yn y pen draw fel cyfanwaith, gan osgoi ailadrodd ar draws gwahanol bynciau cymaint â phosibl, heb roi mwy o 'bwysau' i unrhyw faes pwnc dros un arall.

Tabl 1-1: Crynodeb o Sgrinio Asesiadau Integredig

Asesiad Effaith	Crynodeb o Ganlyniadau Sgrinio Asesiadau Integredig
Asesiad Amgylcheddol Strategol/Gwerthusiad Cynaliadwyedd	Gweler adran 1.4

⁸Llywodraeth Cymru (2015), Llawlyfr Cynllun Datblygu Lleol Rhifyn 2. Ar gael yn: [local-development-plan-manual-edition-2-2015.pdf](#) [Wedi'i gyrchu 03/12/2025]

⁹ODPM (2005) Canllaw Ymarferol i'r Gyfarwydddeb Asesiad Amgylcheddol Strategol. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/publications/strategic-environmental-assessment-directive-guidance> [Wedi'i gyrchu: 07/11/2025]

Asesiad Effaith	Crynodeb o Ganlyniadau Sgrinio Asesiadau Integredig
Asesiad Effaith Iechyd	Yn y cyfnod cynnar hwn, daethpwyd i'r casgliad y byddai gan CDLI Eryri a Chynllun Eryri effaith bosibl ar iechyd a lles. Mae hyn oherwydd y potensial i greu ymdeimlad cryf o le a chymunedau fel rhan o ddatblygiadau tai newydd, lleoli datblygiadau newydd ger mannau agored, ond hefyd gall cynnydd trigolion Eryri arwain at fwy o bwysau ar gyfleusterau iechyd sydd eisoes yn orlawn. Bydd yr asesiad o iechyd yn seiliedig ar y fethodoleg eang, gyfranogol a chynhwysol fel y'i hyrwyddir yng Nghymru ac a ddisgrifir yn 'Asesiad Effaith ar Iechyd: Canllaw Ymarferol'¹⁰ a bydd yn defnyddio'r penderfynyddion ehangach o iechyd gan gynnwys lles fel fframwaith ar gyfer trafodaeth. Mae Fframwaith yr GCI (a fydd yn cael ei ddefnyddio i werthuso CDLI Eryri a Chynllun Eryri) yn cwmpasu amcanion iechyd a lles sy'n adlewyrchu dangosyddion Iechyd Cyhoeddus Cymru.
Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb	O dan y ddyletswydd cydraddoldeb (a nodir yn Adran 149 o Ddeddf Cydraddoldeb 2010¹¹), rhaid i lawer o awdurdodau cyhoeddus roi 'ystyriaeth ddyledus' i'r angen i ddileu gwahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu a ficeriaeth yn ogystal â hyrwyddo cyfle cyfartal a meithrin cysylltiadau da rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig a'r rhai nad ydynt, mae hyn yn cynnwys hil, rhywioldeb, rhywedd ac anableddau. Yn y cam cynnar hwn, daethpwyd i'r casgliad y byddai gan CDLI Eryri a Chynllun Eryri effaith bosibl ar gydraddoldeb a hawliau dynol, yn bennaf oherwydd mynediad teg at opsiynau trafnidiaeth a chyflogaeth i bawb, gan gynnwys y rhai sy'n byw yng nghefn gwlad Cymru. Mae'r naw grŵp nodwedd warchodedig fel y'u nodwyd yn Neddf Cydraddoldeb 2010 wedi'u sgrinio ac mae'r grwpiau canlynol wedi'u sgrinio i'w hystyried ymhellach yn y broses asesu: hil, oedran, anabledd a rhyw (rhywedd). Bydd y nodweddion gwarchodedig hyn yn cael eu hymgorffori yn yr amcanion a'r cwestiynau o fewn Fframwaith y Gwerthusiad Cynaliadwydd Integredig. Ar y cam hwn, mae'r holl nodweddion gwarchodedig wedi'u cynnwys yn yr asesiad. Fodd bynnag, cydnabyddir y bydd hyn yn cael ei adolygu fel rhan o'r broses asesu, gan na ragwelir y bydd effeithiau ar rai grwpiau gwarchodedig, gan gynnwys priodas a phartneriaeth sifil a chrefydd.
Asesiad Iaith Gymraeg	Mesur y Iaith (Cymru) 2011¹² a'r Safonau¹³ yn ei gwneud yn ofynnol ystyried yr effeithiau canlynol: • Pa effaith, os o gwbl, fyddai gan y CDLI a Chynllun Eryri ar y cyfleoedd i bobl eraill ddefnyddio'r iaith Gymraeg, neu beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg; • Sut y gallai'r CDLI a Chynllun Eryri gael effeithiau cadarnhaol neu effeithiau cadarnhaol cynyddol ar gyfleoedd i bobl eraill ddefnyddio'r iaith Gymraeg, neu beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg; a • Sut y gellid datblygu'r CDLI a Chynllun Eryri fel nad oes ganddo neu fel ei fod yn lleihau unrhyw effeithiau andwyol y byddai'r penderfyniad polisi yn eu cael

¹⁰Uned Gymorth HIA Cymru (2012) Asesiad Effaith Iechyd: Canllaw Ymarferol. Ar gael yn: <https://phwwhocc.co.uk/wp-content/uploads/2020/07/Health-Impact-Assessment-A-Practical-guide.pdf> [Wedi'i gyrchu: 07/11/2025]

¹¹Deddf Cydraddoldeb 2010. Ar gael yn: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/contents> [Wedi'i gyrchu: 07/11/2025]

¹²Mesur y Iaith Gymraeg (Cymru) 2011. Ar gael yn: <https://www.legislation.gov.uk/mwa/2011/1/contents/enacted> [Wedi'i gyrchu: 07/11/2025]

¹³Rheoliadau Safonau'r Iaith Gymraeg (Rhif 7) 2018. Ar gael yn: <https://www.legislation.gov.uk/wsi/2018/441/contents/made> [Wedi'i gyrchu: 07/11/2025]

Asesiad Effaith	Crynodeb o Ganlyniadau Sgrinio Asesiadau Integredig
	ar gyfleoedd i bobl eraill ddefnyddio'r iaith Gymraeg neu beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg. Yn y cyfnod cynnar hwn, daethpwyd i'r casgliad y bydd gan y CDLI a Chynllun Eryri effaith bosibl ar yr iaith Gymraeg. Felly, mae amcanion sy'n cwmpasu'r iaith Gymraeg wedi'u hymgorffori yn Fframwaith y Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig. Bydd hyn yn sicrhau bod cyfleoedd i'r CDLI a Chynllun Eryri gyfrannu at lesiant yr iaith Gymraeg yn y dyfodol yn cael eu hystyried a'u nodi lle bo modd drwy'r gwaith hwn.

1.7 Diben yr Adroddiad Cwmpasu

1.7.1 Mae'r Adroddiad Cwmpasu hwn yn cynrychioli cam cychwynnol yr Asesiad Amgylcheddol Strategol ac yn gosod y cwmpas ar gyfer gweddill y broses. Mae'n ddull integredig sydd wedi'i lunio trwy ymgysylltu a chynnwys rhanddeiliaid ac mae'n dilyn y fethodoleg a nodir yn y canllawiau cyhoeddedig ac yn ceisio:

- Gosod cwmpas a lefel manylder yr AAS;
- Nodi cynlluniau, polisiâu, rhaglenni a mentrau perthnasol a fydd yn llywio'r broses AAS a'r CDLI a Chynllun Eryri;
- Nodi gwybodaeth berthnasol am amodau cymdeithasol, economaidd, diwylliannol ac amgylcheddol presennol yn Eryri ar raddfa ranbarthol;
- Nodi materion a chyfleoedd cynaliadwyedd allweddol; a
- Cyflwyno fframwaith gwerthuso ar gyfer yr AAS, y gellir gwerthuso'r CDLI a Chynllun Eryri yn ei erbyn.

1.7.2 Mae'r Adroddiad Cwmpasu hwn yn cynrychioli cam cyntaf y broses AAS ond fe'i defnyddiwyd fel cyfle i gyfuno gwybodaeth sylfaenol sy'n ddefnyddiol ar gyfer datblygu'r broses GCI ehangach. Un o allbynnau allweddol y Cyfnod Cwmpasu yw'r Fframwaith asesu. At ddibenion Rheoliadau'r AAS, dyma'r Fframwaith AAS. Cyfeirir at hwn fel y Fframwaith GCI i gefnogi'r dull integredig o asesu sy'n cael ei ymgymryd. Datblygwyd hyn trwy adolygu'r cynlluniau, y polisiâu a'r rhaglenni perthnasol, yn ogystal ag adolygiad o'r wybodaeth sylfaenol berthnasol, a nodi materion a chyfleoedd cynaliadwyedd allweddol. Fframwaith Drafft yr GCI yw'r prif offeryn asesu a ddefnyddir yn ystod yr GCI ac mae'n cynnwys cyfres o 10 Amcan Drafft yr GCI sy'n cwmpasu materion cymdeithasol, economaidd, diwylliannol ac amgylcheddol a nodwyd, gan sicrhau bod gofynion pob un o'r asesiadau integredig wedi'u cynnwys. Yn dilyn ymgynghoriad ar yr Adroddiad Cwmpasu hwn, bydd Amcanion Terfynol diwygiedig yr GCI yn cael eu defnyddio i asesu'r CDLI a Chynllun Eryri wrth iddynt gael eu datblygu.

1.8 Gweithdy Cwmpasu GCI

1.8.1 Ar gyfer y Cynllun Rheoli a'r CDLI, sicrhodd gweithdy ategol ar y Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig gyda rhanddeiliaid allweddol fod amrywiaeth o safbwyntiau wedi'u casglu ar Adroddiad Cwmpasu drafft y Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig, gan gynnwys y "Materion a Chyfleoedd Allweddol" a nodwyd fel rhan o'r Asesiad Sylfaenol (Adroddiad Cwmpasu Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig Eryri – Atodiad B). Rhestrir y mynychwyr isod:

- Cyngor Sir Gwynedd
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy
- Cyfoeth Naturiol Cymru

- BMC Cymru
- Ymddiriedolaeth Genedlaethol Cymru
- Undeb Ffermwyr Cymru
- Undeb Cenedlaethol y Ffermwyr
- CLA Cymru
- Cadw
- Partneriaeth Awyr Agored Gogledd Cymru
- Iechyd Cyhoeddus Cymru
- Un Llais Cymru
- Ffederasiwn Busnesau Bach Cymru
- Eryri Bywiol
- Cymdeithas Eryri
- Grŵp Llandrillo Menai
- Prifysgol Bangor
- Cymdeithas Frenhinol er Gwarchod Adar (RSPB)
- Coed Cadw
- Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gogledd Cymru

1.8.2 Roedd y gweithdy'n cynnwys cyflwyniad ar bwrpas a phroses yr ASI, a thrafodaeth ynghylch y Materion a'r Cyfleoedd Allweddol a nodwyd. Cafodd pob mynychwr (ac wedi hynny partneriaid na allent fynychu'r cyfarfod) gyfle i wneud sylwadau ar y pwyntiau a godwyd a gofyn am newidiadau a/neu ychwanegiadau at yr adroddiad cwmpasu drafft o fewn y gweithdy ac yn y misoedd canlynol. I grynhoi, gwnaed newidiadau i'r prif adroddiad ac Atodiad B: Asesiad Sylfaenol. Roedd y rhain yn cynnwys ffocws cryfach ar amaethyddiaeth drwy gydol yr Adroddiad Cwmpasu a'r Atodiadau, yn enwedig mewn perthynas â'i gysylltiadau â'r economi leol, a sut mae'n codi materion neu gyfleoedd allweddol newydd i Eryri. Roedd camau gweithredu pellach a ddeilliodd o'r gweithdy yn cynnwys gwneud newidiadau i Dabl 3-1 o'r adroddiad hwn, ynghylch sut y gall y Cynllun Datblygu Lleol a Chynllun Eryri gyfrannu at wella'r Materion a'r Cyfleoedd Allweddol a nodwyd, a mireinio Fframwaith yr GCI.

2 Adolygiad o Gynlluniau, Rhaglenni ac Amcanion Cynaliadwyedd Perthnasol

2.1.1 Y blwch isod yn nodi y Rheoliadau AAS gofynion ar gyfer hwn llwyfan o'r broses.

Blwch 1: Gofynion Rheoliadau AAS ar gyfer adolygu cynlluniau, rhaglenni ac amcanion diogelu'r amgylchedd

"Amlinelliad o gynnwys, prif amcanion y cynllun neu'r rhaglen a'r berthynas â chynlluniau a rhaglenni perthnasol eraill" (Atodlen 2 (1))

"Yr amcanion diogelu'r amgylchedd, a sefydlwyd ar lefel ryngwladol, Gymunedol neu Aelod-wladwriaeth, sy'n berthnasol i'r cynllun neu'r rhaglen a'r ffordd y mae'r amcanion hynny ac unrhyw ystyriaethau amgylcheddol wedi'u hystyried wrth ei baratoi" (Atodlen 2 (5))

2.1.2 Cynhaliwyd adolygiad o gynlluniau a rhaglenni eraill a allai effeithio ar baratoi'r Adroddiad Cwmpasu hwn er mwyn cyfrannu at ddatblygiad y Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig a'r CDLI a Chynllun Eryri. Roedd hyn yn cynnwys:

- Nodi unrhyw amcanion, dangosyddion neu dargedau cymdeithasol, amgylcheddol neu economaidd allanol y dylid eu hadlewyrchu yn y broses GCI.
- Nodi unrhyw ddata sylfaenol sy'n berthnasol i'r GCI.
- Nodi unrhyw ffactorau allanol a allai ddylanwadu ar baratoi'r ddogfen, er enghraifft materion cynaliadwyedd.
- Nodi unrhyw amcanion neu nodau allanol a fyddai'n cyfrannu'n gadarnhaol at ddatblygiad y CDLI a Chynllun Eryri.
- Penderfynu a oes gwrthdaro neu heriau clir posibl rhwng cynlluniau, rhaglenni neu amcanion cynaliadwyedd eraill a nodwyd a'r CDLI a Chynllun Eryri sy'n dod i'r amlwg.

2.1.3 Roedd yr adolygiad yn cynnwys dogfennau a baratowyd ar raddfa ryngwladol, genedlaethol, ranbarthol a lleol. Cyflwynir manylion llawn yn Atodiad A. I grynhoi, y goblygiadau i'r GCI sy'n deillio o'r adolygiad, a fydd yn cael eu hystyried wrth ddatblygu Fframwaith yr GCI, yw:

- Cefnogi darpariaeth tai fforddiadwy, hygyrch a chymunedau sy'n siarad Cymraeg, gan hyrwyddo amgylcheddau iach a chynhwysol gyda mynediad da at fannau gwyrdd, gwasanaethau a thrafnidiaeth gynaliadwy.
- Cefnogi cyflogaeth wledig gynaliadwy a thwf economaidd lleol amrywiol, hyrwyddo twristiaeth gynaliadwy o ansawdd uchel, a sicrhau bod datblygiad economaidd yn cyd-fynd â thirwedd, diwylliant a chapasiti amgylcheddol Eryri.
- Diogelu a gwella bioamrywiaeth, safleoedd dynodedig, a rhwydweithiau ecolegol, gan hyrwyddo gwydnwch ecosystemau, atebion sy'n seiliedig ar natur, a datblygiad sy'n osgoi llygredd ac yn cryfhau cysylltedd ar draws Eryri.
- Diogelu a gwella cymeriad tirwedd, ansawdd golygfaol, tawelwch a thirweddau hanesyddol Eryri, gan warchod rhinweddau arbennig y Parc a chryfhau ei wydnwch i newid amgylcheddol a hinsawdd.
- Hyrwyddo teithio cynaliadwy, carbon isel a gwella trafndiaeth egnïol a chyhoeddus, gan amddiffyn ansawdd aer, lleihau sŵn, a chynnal tawelwch ac ansawdd amgylcheddol y Parc Cenedlaethol.
- Diogelu a gwella ansawdd pridd a dŵr, hyrwyddo defnydd cynaliadwy a gwydnwch llifogydd, a chefnogi iechyd ecosystemau drwy reoli tir yn gynaliadwy ac atebion sy'n seiliedig ar natur.
- Cefnogi'r newid i ddyfodol carbon isel sy'n wydn o ran hinsawdd drwy hyrwyddo effeithlonrwydd ynni, technolegau adnewyddadwy, trafndiaeth gynaliadwy, ac atebion sy'n seiliedig ar natur sy'n lliniaru allyriadau ac yn amddiffyn storffeydd carbon naturiol.

- Diogelu a gwella'r amgylchedd hanesyddol a diwylliannol, gan warchod asedau a lleoliadau treftadaeth, cefnogi ailddefnyddio adeiladau hanesyddol, a hyrwyddo'r iaith Gymraeg a hunaniaeth ddiwylliannol fel rhan ganolog o unigrywiaeth Eryri.

DRAFT

3 Y Sylfaen Gynaliadwyedd a'r Materion a'r Cyfleoedd Allweddol

3.1 Sylfaen

3.1.1 Mae Blwch 2 yn diffinio gofynion Rheoliadau AAS ar gyfer yr elfen hon o'r broses.

Blwch 2: AAS Rheoliadau gofynion ar gyfer llinell sylfaen data coladu

"Agweddau perthnasol ar gyflwr presennol yr amgylchedd a'i esblygiad tebygol heb weithredu'r cynllun neu'r rhaglen" (Atodlen 2 (2))

"Nodweddion amgylcheddol yr ardaloedd sy'n debygol o gael eu heffeithio'n sylweddol" (Atodlen 2 (3))

"Unrhyw broblemau amgylcheddol presennol sy'n berthnasol i'r cynllun neu'r rhaglen gan gynnwys, yn benodol, y rhai sy'n ymwneud ag unrhyw ardaloedd o bwysigrwydd amgylcheddol penodol, megis ardaloedd a ddynodwyd yn unol â Chyfarwydddeb y Cyngor 79/409/EEC ar gadwraeth adar gwyllt(a) a'r Gyfarwydddeb Cynefinoedd" (Atodlen 2 (4))

3.1.2 Mae deall nodweddion lles economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol Eryri yn hanfodol er mwyn gallu deall effeithiau'r CDLI a Chynllun Eryri. Mae nodweddu'r llinell sylfaen, y materion a'r cyddestun amgylcheddol a chynaliadwyedd yn weithgaredd pwysig wrth ddiffinio'r Fframwaith ar gyfer y Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig. Mae'n cynnwys yr elfennau canlynol:

- Mae'n nodweddu cyflwr presennol lles amgylcheddol, cymdeithasol, diwylliannol ac economaidd Eryri.
- Deall tueddiadau'r dyfodol yn seiliedig ar dueddiadau cyfredol a rhagolygon ar gyfer y dyfodol a allai effeithio ar lesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Eryri.
- Defnyddio'r wybodaeth hon i nodi problemau a chyfleoedd presennol y gallai'r CDLI a Chynllun Eryri ddylanwadu arnynt.

3.2 Materion a Chyfleoedd Cynaliadwyedd Allweddol

3.2.1 **Error! Reference source not found.** yn cyflwyno'r materion a'r cyfleoedd cynaliadwyedd allweddol ar gyfer Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri a nodwyd ar draws y thema cynaliadwyedd sy'n deillio o'r data sylfaenol (Atodiad B). Bydd y rhain yn cael eu mireinio a'u diweddarau ochr yn ochr â'r CDLI a Chynllun Eryri sy'n dod i'r amlwg pan fydd rhagor o fanylion am gynnwys y ddau gynllun yn hysbys.

3.2.2 Mae bylchau data ar y cam hwn wedi'u rhestru gan, lle nad oes modd llenwi bylchau drwy gydol y broses ymgynghori, y gallai'r asesiad o effeithiau posibl fod yn gyfyngedig gan na fydd y sefyllfa sylfaenol yn hysbys.

Tabl 3-1: Materion a Chyfleoedd Allweddol

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r chyfleoedd a nodwyd?
Poblogaeth, Iechyd a Llesiant			
- Mae'r demograffig sy'n heneiddio, ynghyd â dirywiad yn y boblogaeth, yn cynrychioli mater allweddol ar gyfer cynaliadwyedd gwasanaethau lleol, argaeledd gweithlu, a bywiogrwydd cymunedol. - Mae prisiau tai cynyddol, ynghyd â thwf ail gartrefi a llety gwyliau, wedi lleihau argaeledd tai fforddiadwy i drigolion lleol. Mae hyn yn cyflwyno problem allweddol ar gyfer cadw'r boblogaeth breswyl, ecwiti tai, cydlyniant cymunedol a chynnal y gymuned Gymraeg. - Mae darpariaeth trafnidiaeth gyhoeddus gyfyngedig a chysylltedd digidol cymharol isel yn creu problem allweddol ar gyfer mynediad teg o fewn y gymuned at wasanaethau hanfodol, gan effeithio'n arbennig ar drigolion hŷn a'r rhai ag anableddau. - Mae galw mawr am wasanaethau cymorth iechyd meddwl a	- Mae mannau gwyrdd eang y Parc Cenedlaethol, y potensial ar gyfer teithio egnïol, a'r mynediad at hamdden awyr agored, yn cynrychioli cyfle allweddol i hyrwyddo ffyrdd o fyw egnïol a chanlyniadau iechyd ataliol, gan gefnogi lles corfforol a meddyliol. - Mae rhagamcanion yn dangos y bydd cyfanswm nifer yr aelwydydd yn Eryri yn cynyddu ychydig o 0.3% erbyn 2028, tra bod disgwyl i'r boblogaeth ostwng 1.9%. Mae'r gwahaniaeth hwn yn tynnu sylw at fater allweddol ar gyfer cynllunio cymunedol cynaliadwy a darparu tai, ond hefyd yn gyfle allweddol i'r CDLI gryfhau polisiau sy'n cefnogi tai fforddiadwy a thwf demograffig cytbwys. - Mae penderfyniad Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri i ddefnyddio enwau Cymraeg yn unig ar gyfer Eryri (Snowdonia) ac Yr Wyddfa (Snowdon),	Bylchau data: - Data iechyd ystadegol y tu hwnt i 2021 ar gyfer Parc Cenedlaethol Eryri. - Rhagamcanion cyfredol ar gyfer demograffeg oedran yn Eryri ar gyfer plant ac oedolion o dan 65 oed. - Rhagamcanion ar gyfer ethnigrwydd yn Eryri. - Data tueddiadau ar gyfer crefydd sy'n benodol i Eryri. - Data tueddiadau ar gyfer anabledd sy'n benodol i Eryri. - Data ar nifer yr ysgolion a data teithio i'r ysgol ar gyfer Eryri.	- CDLI gefnogi cymunedau cynaliadwy drwy gynllunio ar gyfer tai a gwasanaethau priodol i helpu i liniaru effeithiau heneiddio a dirywiad y boblogaeth. - Dylai'r CDLI geisio darparu tai fforddiadwy a rheoli effeithiau ail gartrefi a llety gwyliau i gefnogi cydlyniant cymunedol. - Gallai'r CDLI geisio hyrwyddo patrymau anheddu hygyrch, teithio llesol a chysylltedd digidol i wella mynediad teg at wasanaethau, tra gallai Cynllun Eryri a'r CDLI geisio cefnogi mynediad cynhwysol i drigolion hŷn ac anabl. - Gallai'r CDLI annog datblygiadau i gyfrannu'n gadarnhaol at iechyd a lles trwy ddylunio a mynediad at fannau gwyrdd, wedi'u hategu gan fentrau Cynllun Eryri sy'n hyrwyddo iechyd ataliol a chefnogaeth gymunedol.

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
chymunedol hygyrch ar draws gogledd-orllewin gwledig Cymru. Gall unigedd daearyddol, cyrhaeddiad cyfyngedig y gwasanaeth, a ffactorau economaidd-gymdeithasol waethgu heriau lles yn Eryri. - Mae'r dirywiad yn y gallu i siarad Cymraeg ymhlith trigolion Eryri yn dangos gostyngiad parhaus mewn rhuglder ieithyddol ar draws y Parc Cenedlaethol, yn enwedig ymhlith oedolion o oedran gweithio (16–64). Mae hyn yn cynrychioli mater allweddol ar gyfer cynnal hunaniaeth ddiwylliannol ac ieithyddol yr ardal. - Mae amrywiad yn y gallu i siarad Cymraeg ar draws yr APC yn tynnu sylw at fater allweddol o ran hirhoedledd yr iaith Gymraeg. Gan fod ei defnydd wedi'i ddosbarthu'n anwastad, gallai strategaethau tai, twristiaeth ac economaidd o dan y CDLI geisio hyrwyddo'r iaith Gymraeg	gan gynnwys o fewn ei logo swyddogol, yn adlewyrchu cyfle allweddol i hyrwyddo treftadaeth ieithyddol a diwylliannol Cymru drwy frandio, cyfathrebu ac ymgysylltu â thwristiaeth.		- Gallai'r CDLI geisio ymgorffori ystyriaethau'r iaith Gymraeg mewn polisïau tai, cyflogaeth a thwristiaeth i gefnogi bywiogrwydd ieithyddol, gyda Chynllun Eryri yn atgyfnerthu defnydd bob dydd drwy hyrwyddo ac ymgysylltu. - Gallai'r CDLI geisio amddiffyn a gwella mynediad at fannau gwyrdd a llwybrau teithio llesol, gan alluogi ffyrdd iach o fyw, tra gallai Cynllun Eryri geisio gwneud y defnydd mwyaf posibl ohonynt ar gyfer lles corfforol a meddyliol. - Mae enwi lleoedd yn uniaith Gymraeg Cynllun Eryri yn gyfle i gynyddu hunaniaeth ddiwylliannol fywiog, y gallai'r CDLI geisio ei atgyfnerthu trwy greu lleoedd, dylunio datblygu a pholisïau sy'n gysylltiedig â thwristiaeth. - Gallai'r CDLI geisio cefnogi'r ddarpariaeth o ganolfannau gwaith

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
ymhellach i atal dirywiad pellach mewn cymunedau Cymraeg eu hiaith.			lleol a mannau gwaith hyblyg fel rhan o gyfleusterau cymunedol, gan gynnig dewisiadau amgen i deithio pellter hir a chefnogi'r rhai na allant weithio'n effeithiol o gartref. - Gallai'r CDLI geisio cefnogi patrymau aneddiadau cynaliadwy a lleihau'r angen i ddefnyddio cerbydau preifat, tra gallai Cynllun Eryri barhau i eiriol dros opsiynau trafnidiaeth cynaliadwy a chynhwysol sydd â chysylltiadau da trwy weithio mewn partneriaeth ar draws y Parc Cenedlaethol. - Gallai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio amddiffyn cymunedau rhag effeithiau andwyol gor-dwristiaeth, gan gynnwys pwysau tymhorol sy'n lleihau bywiogrwydd ac yn cyfrannu at straen tai.
Economi			
Mae'r cyfartaledd uwch o drigolion di-waith oherwydd fod pobl yn	Dylai'r CDLI geisio cefnogi'r newid o dwristiaeth	Bylchau data: Dim ar gael	Gallai'r CDLI geisio cefnogi gwydnwch y gweithlu drwy

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
ymddeol yn Eryri, o'i gymharu â'r cyfartaledd cenedlaethol, yn cyfyngu ar argaeledd llafur gan gynnwys ar gyfer gwasanaethau hanfodol fel gofal iechyd. Mae hyn yn cynrychioli mater allweddol ar gyfer gwydnwch hirdymor y gweithlu lleol ac yn tynnu sylw at yr angen i ddenu a chadw trigolion iau yn y gymuned. - Mae economi Eryri i ryw raddau'n ddibynnol ar y diwydiannau lletygarwch a gwasanaeth bwyd, gydag arallgyfeirio cyfyngedig. Mae gan y sylfaen gyflogaeth gul hon y potensial i wneud yr economi'n agored i amrywiadau tymhorol, fel mewn twristiaeth, a galw defnyddwyr sy'n newid. Mae hyn yn cyflwyno mater allweddol ar gyfer sefydlogrwydd economaidd o fewn y Parc Cenedlaethol. - Mae goruchafiaeth ffermio da byw ar draws Ardaloedd Difreintiedig Difrifol a Llai Ffatriol, ynghyd â chyfyngiadau amgylcheddol,	draddodiadol sy'n seiliedig ar gyfaint i fodel sy'n canolbwyntio ar gynaliadwyedd, budd cymunedol, a thwrf carbon isel. Drwy hyrwyddo twristiaeth drwy gydol y flwyddyn, cadwyni cyflenwi lleol, a phrofiadau sy'n gyfrifol am yr amgylchedd, mae'r strategaeth yn cynnig y potensial i gryfhau'r economi wrth amddiffyn asedau naturiol Eryri. - Dylai'r CDLI geisio cyflawni gwelliannau economaidd ac amgylcheddol sy'n seiliedig ar le. Mae cyllid ar gyfer prosiectau lleol yn cefnogi mentrau mewn seilwaith gwyrdd, ynni adnewyddadwy, datblygu cymunedol, a ffyniant yr iaith Gymraeg, gan gyd-fynd â datblygiad economaidd lleol. - Gyda 94.6% o fentrau Cymru wedi'u dosbarthu fel microfusnesau, mae economi Eryri yn cynnwys mentrau bach yn bennaf. Mae'r strwythur hwn yn adlewyrchu natur wledig yr ardal a pha mor gyffredin yw twristiaeth,		gynllunio ar gyfer cyfleoedd cyflogaeth a seilwaith digidol sy'n helpu i ddenu a chadw trigolion iau o oedran gweithio. - Gallai'r CDLI anelu at leihau bregusrwydd economaidd drwy gefnogi arallgyfeirio y tu hwnt i letygarwch, amaethyddiaeth a gwasanaethau bwyd, gan gynnwys drwy bolisïau sy'n galluogi twristiaeth drwy gydol y flwyddyn, twf mentrau ar raddfa fach a sylfaen gyflogaeth wledig ehangach. - Gallai'r CDLI geisio cefnogi cyflawniad ei amcanion drwy weithio mewn partneriaeth, tra gallai Cynllun Eryri gryfhau eiriolaeth, datblygu sgiliau a hyfforddiant drwy Fforwm Eryri i gefnogi cymunedau cynaliadwy yn economaidd ledled Eryri. - Gallai Cynllun Eryri geisio annog busnesau i ymgorffori cynaliadwyedd amgylcheddol yn eu

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
priddoedd gwael ac amodau hinsoddol heriol, yn cyflwyno mater allweddol ar gyfer hyfywedd a gwydnwch hirdymor busnesau amaethyddol yn Eryri. Gall y ddibyniaeth hon ar ffermio mewn rhai lleoliadau gyfyngu ar gynhyrchiant, arallgyfeirio incwm, a gallu'r sector Amaethyddiaeth lleol i addasu i bwysau neu newidiadau economaidd, amgylcheddol a hinsawdd.	amaethyddiaeth, a gweithgareddau sy'n seiliedig ar wasanaethau. Mae cefnogi microfusnesau a busnesau bach trwy weithio o'r cartref, darparu gweithleoedd hyblyg, a mentrau menter lleol yn gyfle i gryfhau gwydnwch economaidd, cadw cyflogaeth lleol, a chynnal gweithgarwch economaidd o fewn cymunedau. Mae gorchudd tir helaeth amaethyddiaeth a'i chysylltiadau cryf â rheoli tirwedd, twristiaeth, a chadwyni cyflenwi lleol yn gyfle allweddol i gefnogi cyflogaeth wledig gynaliadwy a defnydd tir amlswyddogaethol. Drwy annog arallgyfeirio, arferion ffermio effaith isel, ac integreiddio agosach rhwng amaethyddiaeth, rheoli amgylcheddol, a thwristiaeth, gallai'r Cynllun Datblygu Lleol helpu i gryfhau'r economi wledig wrth gynnal tirwedd a hunaniaeth ddiwylliannol Eryri.		modelau busnes, gan gynnwys mwy o ddefnydd o gynnyrch lleol, caffael lleol, ac arferion gweithredu sy'n gyfrifol am yr amgylchedd. - Gallai'r CDLI geisio cefnogi hyfywedd hirdymor busnesau amaethyddol drwy alluogi arallgyfeirio priodol a defnyddiau tir cyflenwol, tra gallai Cynllun Eryri anelu at hyrwyddo rheoli tir cynaliadwy a sgiliau gwledig sy'n cryfhau gwytnwch i bwysau economaidd a hinsawdd. - Gallai'r CDLI geisio cefnogi datblygiad mentrau twristiaeth gynaliadwy ac arwain y newid tuag at economi ymwelwyr gynaliadwy sy'n blaenoriaethu twf carbon isel, budd cymunedol a diogelu'r amgylchedd. - Gallai'r CDLI geisio hwyluso datblygiadau economaidd sy'n seiliedig ar leuedd drwy alluogi seilwaith gwyrdd, ynni adnewyddadwy

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Chynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
			ar raddfa fach, sy'n briodol yn lleol, a phrosiectau dan arweiniad y gymuned. • Gallai'r CDLI geisio cefnogi busnesau micro a bach drwy ddarparu gweithleoedd hyblyg, polisïau gweithio o gartref a datblygiadau priodol mewn aneddiadau gwledig. • Gallai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio cefnogi creu coetiroedd amwynder cymysg wedi'u lleoli'n briodol, gan gydnabod ei fanteision lluosog ar gyfer storio carbon, hamdden, sgiliau gwledig, cyflogaeth a bioamrywiaeth. Er enghraifft, gellid ymgorffori hyn fel rhan o fesurau lliniaru cynllunio. • Gallai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio cefnogi dulliau creadigol ac amrywiol o ran cyflogaeth a menter yng nghefn gwlad, wedi'u cysylltu â mynediad cynaliadwy, hamdden, a chyfleoedd

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
			economaidd sy'n seiliedig ar le.
Bioamrywiaeth, Fflora a Ffawna			
- Mae tystiolaeth gan Cyfoeth Naturiol Cymru yn dangos bod llawer o nodweddion dynodedig yn parhau i fod mewn cyflwr anffafriol neu'n dirywio, yn enwedig cynefinoedd ucheldir, dŵr croyw a thwyni. Mae hyn yn tynnu sylw at fater allweddol ar gyfer cadwraeth bioamrywiaeth yn Eryri a'r angen i reoli a monitro'r ardaloedd gwarchodedig hyn yn gydlynol. - Mae ecosystemau darniog ac amodau hinsoddol newidiol, fel hydroleg wedi'i newid, newidiadau tymheredd, a mwy o ddigwyddiadau tywydd eithafol, yn bygwth dosbarthiad rhywogaethau a chydnerthedd ecosystemau yn Eryri. Mae hyn yn arbennig o amlwg mewn rhostiroedd ucheldirol a chynefinoedd coetir. - Mae niferoedd cynyddol o ymwelwyr yn parhau i roi pwysau ar gynefinoedd a rhywogaethau bregus.	- Mae Partneriaeth Natur Eryri, sy'n cynnwys 48 o bartneriaid, yn datblygu cynllun Gweithredu Adfer Natur i gydlyn gweithredu bioamrywiaeth lleol a chefnogi targedau cenedlaethol fel 30x30 (diogelu 30% o dir a môr ar gyfer natur erbyn 2030). Dylai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio cryfhau gwydnwch ecosystemau a gwella cysylltdd rhwng cynefinoedd blaenoriaeth. - Mae adolygiad CDLI Eryri sydd ar ddod yn cynnig mecanwaith i ymgorffori budd net i fioamrywiaeth, asesiadau seilwaith gwyrdd, ac egwyddorion cydnerthedd ecosystemau mewn polisi datblygu. Mae hyn yn rhoi cyfle clir i sicrhau bod datblygiadau newydd yn cyfrannu'n gadarnhaol at ganlyniadau bioamrywiaeth.	Bylchau data: Statws cyflwr holl safleoedd gwarchodedig Eryri.	- Dylai'r CDLI geisio cryfhau gwarchodaeth safleoedd dynodedig drwy ei gwneud yn ofynnol i ddatblygiadau osgoi effeithiau andwyol ar gynefinoedd sensitif, cefnogi cyflwr ffafriol, a chyd-fynd â rheoliadau a pholisïau dan arweiniad Cyfoeth Naturiol Cymru a phartneriaid lleol. - Dylai'r CDLI ddilyn y dull cam wrth gam a cheisio sicrhau bod datblygiadau newydd yn ymgorffori mesurau lliniaru a gwella cadarnhaol, megis seilwaith gwyrdd, plannu coed, gwrychoedd a mannau gwyrdd hygrych i gyfrannu at rwydweithiau ecolegol ac adferiad bioamrywiaeth. - Dylai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio hyrwyddo cydnerthedd ecosystemau drwy ddiogelu rhwydweithiau

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Chynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
Cydnabyddir bod sathru, erydiad llwybrau, ac aflonyddwch o ganlyniad i weithgareddau hamdden yn fygythiadau i gyfanrwydd ecolegol safleoedd allweddol. Mae hyn yn cynrychioli mater allweddol ar gyfer cynnal bioamrywiaeth o fewn y Parc Cenedlaethol.			ecolegol, cefnogi cysylltedd cynefinoedd, a sicrhau bod datblygiad yn ystyried pwysau sy'n gysylltiedig â'r hinsawdd sy'n effeithio ar gynefinoedd. • Dylai'r CDLI a Chynllun Eryri anelu at helpu i reoli pwysau hamdden drwy lywio datblygiad, mynediad a seilwaith i ffwrdd o ardaloedd sy'n sensitif yn ecolegol, gan gefnogi mesurau mynediad cynaliadwy a rheoli ymwelwyr i leihau aflonyddwch cynefinoedd. • Ar ben hynny, gallai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio rheoli twristiaeth sy'n seiliedig ar ddigwyddiadau, gan sicrhau nad yw gweithgareddau a digwyddiadau mawr yn effeithio'n andwyol ar fioamrywiaeth, defnyddwyr cefn gwlad eraill, a chymunedau lleol. • Mae gan y CDLI a Chynllun Eryri gyfle i ymgorffori budd net i

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
			fioamrywiaeth, seilwaith gwyrdd ac egwyddorion cydnerthedd ecosystemau mewn polisi, gan sicrhau bod datblygiadau newydd yn cyflawni canlyniadau cadarnhaol mesuradwy ar gyfer bioamrywiaeth. - Gallai'r CDLI gymhwyso egwyddor Sandford lle mae ansicrwydd ynghylch effeithiau amgylcheddol, gan sicrhau bod diogelu bioamrywiaeth a chyfanrwydd ecosystemau yn cael blaenoriaeth lle na ellir dangos manteision yn glir. - Gallai'r CDLI geisio amddiffyn yr amgylchedd lleol rhag busnesau mawr, gan sicrhau, os yw gweithredwyr masnachol mawr eisiau gweithio yn Eryri, fod yn rhaid i'w busnes weithredu mewn modd sy'n fuddiol i'r amgylchedd, cymunedau lleol a busnesau. Dylai monitro fod ar waith i asesu hyn.
Tirwedd			

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
- Mae rheoli pwysau datblygu o fewn y Parc Cenedlaethol a'i ardaloedd gwerthfawr, gan gadw eu harddwch naturiol a'u rhinweddau arbennig, yn cynrychioli mater allweddol. Gallai twf newydd, seilwaith, a gweithgaredd sy'n gysylltiedig â thwristiaeth erydu ansawdd a hynodrwydd tirwedd os na chânt eu cynllunio'n ofalus, gan olygu bod angen polisïau sy'n amddiffyn ac yn gwella tirweddau dynodedig a heb eu dynodi. Dylai datblygu o fewn yr ardaloedd hyn ganolbwyntio ar ddiwallu anghenion cymdeithasol ac economaidd cymunedau lleol wrth gynnal pwrpas statudol y dynodiadau hyn. Gallai'r CDLI geisio cynnal y cydbwysedd hwn trwy bolisïau gofodol a dylunio priodol. - Mae arallgyfeirio gwledig a datblygiad sy'n gysylltiedig â thwristiaeth yn fater allweddol, gan y gallant gynhyrchu manteision economaidd ond hefyd gyflwyno newid	- Mae diogelu a gwella nodweddion a chymeriad lleol ar draws aneddiadau a thirweddau gwledig Eryri yn gyfle allweddol i sicrhau bod datblygiadau newydd yn adlewyrchu deunyddiau, ffurfiau a phatrymau aneddiadau lleol, gan helpu i gynnal ymdeimlad o le. - Dylai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio cydbwysu pwysau cystadleuol arallgyfeirio gwledig a datblygiad sy'n gysylltiedig â thwristiaeth i amddiffyn ansawdd golygfaol wrth gefnogi bywoliaeth gwledig.	Bylchau data: Dim ar gael	- Dylai'r CDLI geisio rheoli pwysau datblygu drwy gymhwyso polisïau gofodol a dylunio sy'n amddiffyn tirweddau dynodedig, gan sicrhau bod twf yn diwallu anghenion cymdeithasol ac economaidd lleol wrth ddiogelu harddwch naturiol a rhinweddau arbennig Eryri. - Dylai'r CDLI geisio cymhwyso Egwyddor Sandford lle mae effeithiau ar y dirwedd yn ansicr, gan sicrhau bod cadwraeth harddwch naturiol, tawelwch a rhinweddau arbennig yn cael blaenoriaeth lle na ellir lliniaru effeithiau posibl yn glir. - Gallai'r CDLI arwain arallgyfeirio gwledig a datblygiad sy'n gysylltiedig â thwristiaeth i leoliadau a graddfeydd priodol, gan geisio gwneud y defnydd gorau o dir a ddatblygwyd yn flaenorol, lleihau ymyrraeth weledol a niwed i'r dirwedd wrth gefnogi

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
gweledol a seilwaith ychwanegol i dirweddau sensitif. • Mae pwysau ar gymeriad tirweddau gwledig oherwydd yr angen i gynhyrchu ynni o ffynonellau carbon isel a dim carbon. • Mae awyr dywyll yn gyfle ac yn broblem allweddol ar gyfer diogelu tirwedd a llonyddwch. Gallai gwarchod yr awyr hon gefnogi hamdden, lles a bywyd gwyllt, tra bod rheoli llygredd golau yn hanfodol i gynnal llonyddwch ac ansawdd tirwedd.			bywoliaethau gwledig cynaliadwy. • CDLI geisio rheoli effeithiau ar y dirwedd sy'n deillio o ddatblygiadau drwy sicrhau eu bod wedi'u lleoli'n sensitif a'u cynllunio yn unol â chymeriad y dirwedd a dibenion y Parc Cenedlaethol. • Gallai'r CDLI geisio cefnogi datblygiadau ynni adnewyddadwy ar raddfa fach, sy'n briodol yn lleol, lle gall y rhain gyfrannu at ddatgarboneiddio heb niweidio bioamrywiaeth, cymeriad tirwedd na mwynder gweledol. • Dylai'r CDLI a Chynllun Eryri anelu at amddiffyn awyr dywyll a llonyddwch drwy reoli goleuadau allanol a datblygiadau newydd sy'n cyfrannu at lygredd golau, gan gefnogi hamdden, lles, bioamrywiaeth ac ansawdd tirwedd. • Gallai'r CDLI geisio hyrwyddo hynodrwydd lleol drwy ei gwneud yn ofynnol i ddatblygiadau adlewyrchu

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
			deunyddiau, ffurfiau a phatrymau aneddiadau traddodiadol, gan helpu i gynnal cymeriad tirwedd ac ymdeimlad o le. Gallai Cynllun Eryri gefnogi dull cytbwys o arallgyfeirio gwledig a thwristiaeth drwy gydlyn gwarchodaeth tirwedd, gweithgaredd economaidd a lles cymunedol drwy gyflawni dan arweiniad partneriaeth.
Trafnidiaeth a Llygredd			
Fel ardal wledig i raddau helaeth gydag aneddiadau gwasgaredig, mae Eryri yn profi heriau sy'n gysylltiedig â chysylltedd trafndiaeth gwael a darpariaeth ddigidol, a allai fod yn cyfrannu at lefelau cynhyrchiant is o'i gymharu â chyfartaledd Cymru. Gall seilwaith cyfyngedig gyfyngu ar gyfranogiad economaidd, cynyddu costau busnes, a lleihau mynediad at gyfleoedd cyflogaeth,	- Mae rhwydweithiau teithio egniol yn cynnig cyfle i gefnogi symudedd a hamdden cynaliadwy. Gallai gwella cysylltiadau rhwng Hawliau Tramwy Cyhoeddus Eryri, llwybrau, cyrchfannau allweddol a chysylltiadau trafndiaeth leihau dibyniaeth ar geir wrth gefnogi amcanion iechyd a thwristiaeth. - Mae'r nod o ehangu seilwaith cerbydau trydan yn cynnig cyfle allweddol i leihau allyriadau sy'n gysylltiedig â theithio	Bylchau data: - Data penodol i Eryri ar deithio i'r gwaith - Data monitro Ansawdd Aer ar gyfer rhannau gwledig, ucheldirol ac anghysbell o Eryri - Data penodol i Eryri ar gyfer yr amgylchedd sŵn.	- Gallai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio mynd i'r afael â heriau cysylltedd trafndiaeth drwy weithio mewn Partneriaeth i gefnogi datblygiadau sy'n gwella mynediad at gyflogaeth, gwasanaethau a seilwaith digidol, gan helpu i leihau'r cyfyngiadau sy'n gysylltiedig â gwledigrwydd ac aneddiadau gwasgaredig. - Gallai'r CDLI a Chynllun Eryri anelu

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
gan gyflwyno problem allweddol i Eryri. - Mae'r ddibyniaeth uchel ar gerbydau preifat o fewn yr APC yn cyflwyno problem allweddol ar gyfer trafndiaeth gynaliadwy yn Eryri, gan gyfrannu at dagfeydd tymhorol, pwysau parcio, a mannau problemus ar allyriadau. - Er bod rhwydwaith bysiau Sherpa wedi ehangu, mae'r rhan fwyaf o wasanaethau'n dymhorol ac wedi'u crynhoi o amgylch ardaloedd ucheldir poblogaidd, gan dynnu sylw at fater allweddol ar gyfer trafndiaeth gyhoeddus ddibynadwy drwy gydol y flwyddyn.	yn y Parc Cenedlaethol. Gallai amddiffyn lefelau sŵn amgylchynol isel yr APC ymhellach gyflwyno cyfle allweddol i gefnogi bioamrywiaeth, gwerth twristiaeth, a lles trigolion.		at leihau dibyniaeth ar gerbydau preifat drwy flaenoriaethu datblygiadau mewn lleoliadau hygyrch, cefnogi seilwaith trafndiaeth gynaliadwy, a gweithio mewn Partneriaeth i reoli'r ddarpariaeth barcio mewn ardaloedd sensitif a dan bwysau uchel. - Gallai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio cefnogi gwasanaethau trafndiaeth dan arweiniad y gymuned a ddarperir yn lleol, fel bysiau cymunedol a chynlluniau tacsî, a allai anelu at leihau unigedd ac ynysigrwydd gwledig. - Gallai'r CDLI gefnogi darpariaeth trafndiaeth gyhoeddus fwy gwydn drwy ddiogelu llwybrau trafndiaeth, hybiau a seilwaith sy'n galluogi ehangu a gweithredu gwasanaethau fel rhwydwaith bysiau Sherpa drwy gydol y flwyddyn. - Gallai'r CDLI a Chynllun Eryri anelu

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
			at wella teithio llesol drwy gryfhau cysylltiadau rhwng hawliau tramwy cyhoeddus, llwybrau, aneddiadau a chyfnwiefeydd trafnidiaeth, gan gefnogi symudedd cynaliadwy, hamdden a chanlyniadau iechyd y cyhoedd. - Gallai'r CDLI a Chynllun Eryri gefnogi ehangu seilwaith gwefru cerbydau trydan mewn lleoliadau priodol, gan helpu i leihau allyriadau sy'n gysylltiedig â thrafnidiaeth wrth reoli effeithiau ar y dirwedd a'r weledol. - Gallai'r CDLI geisio amddiffyn amgylchedd sŵn amgylchynol isel Eryri fel blaenoriaeth trwy reoli ffynonellau sŵn sy'n gysylltiedig â thrafnidiaeth a datblygu, cefnogi tawelwch, bioamrywiaeth a thwristiaeth, a hwyluso cyflawni trwy fwy o eiriolaeth a gweithio mewn partneriaeth.
Adnoddau Tir a Dŵr			

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
- Mae llawer o adnodd pridd Eryri yn cynnwys priddoedd asidig, organig, a gwlyb yn dymhorol, gan gynnwys gorgors helaeth a dyddodion mawn ucheldir sy'n agored iawn i ddirywiad trwy ddraenio, erydiad, gorburi, neu aflonyddwch gan ddatblygiad. Mae mawndiroedd wedi'u dirywio yn rhyddhau carbon wedi'i storio ac yn cyfrannu at ansawdd dŵr gwael a dirywiad cynefinoedd, gan gynrychioli her sylweddol ar gyfer lliniaru hinsawdd a chadwraeth pridd o fewn y Parc Cenedlaethol. - Nid yw ansawdd dalgylchoedd dŵr Cymru yn cyrraedd gofynion y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr o hyd, gyda mwy yn cael eu nodi fel rhai o ansawdd 'drwg' yn 2024 o'i gymharu â 2021. - Mae risg llifogydd yn broblem sylweddol yng Ngogledd Orllewin Cymru, gan gynnwys llifogydd arfordirol, afonydd a dŵr wyneb a allai effeithio ar seilwaith presennol a	- Mae'r gorchudd helaeth o fawn cyfoethog o garbon a phriddoedd organig ar draws Eryri yn gyfle sylweddol i wella rôl y Parc mewn lliniaru newid hinsawdd a chydnerthedd ecosystemau. Gall amddiffyn a gwella cyflwr y priddoedd hyn trwy reoli tir cynaliadwy—megis lleihau aflonyddwch pridd, cynnal gorchudd llystyfiant, a hyrwyddo ail-wlychu naturiol—gynyddu atfaelau carbon, gwella rheoleiddio dŵr, a chefnogi adferiad bioamrywiaeth. - Mae'r angen i gyflawni niwtraliaeth maetholion yn gyfle i wella ansawdd dŵr a chydnerthedd ecosystemau ar draws Eryri. Gallai mynd i'r afael â phwysau maetholion gyfrannu at adfer safleoedd dynodedig, cefnogi cydymffurfiaeth â deddfwriaeth amgylcheddol, a galluogi datblygiadau i fynd rhagddynt mewn modd sy'n osgoi dirywiad pellach mewn cyrff dŵr ac ACA.	Bylchau data: - Parthau Perygl Nitradau Cyfoes - Data mewn perthynas ag argaeledd adnoddau dŵr nawr ac yn y dyfodol. - Bylchau data sy'n ymwneud â demograffeg yr aelwydydd sydd fwyaf tebygol o gael eu heffeithio gan lifogydd. - Gwybodaeth benodol i Eryri ynghylch Niwtraliaeth Maetholion a thargedau ar gyfer ACAu.	- Gallai'r CDLI geisio amddiffyn adnoddau pridd drwy gyfeirio datblygiadau i fwrdd o ardaloedd allweddol fel mawndiroedd, a thrwy fynnu arferion rheoli tir sy'n lleihau aflonyddwch, erydiad a dirywiad pridd i'r lleiafswm. - Gallai'r CDLI geisio cefnogi gwelliannau yn ansawdd dŵr drwy sicrhau bod datblygiad yn cyd-fynd ag amcanion y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr, yn osgoi effeithiau andwyol ar gyrff dŵr, ac yn ymgorffori mesurau draenio cynaliadwy ac atal llygredd. - Gallai'r CDLI geisio lleihau'r risg o lifogydd drwy lywio datblygiadau i fwrdd o ardaloedd sydd mewn perygl o lifogydd afonol, dŵr wyneb ac arfordirol, a thrwy gefnogi dulliau naturiol o reoli llifogydd lle bo'n briodol. - Gallai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio integreiddio mesurau addasu i'r hinsawdd i gynllunio defnydd tir drwy ei

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
seilwaith yn y dyfodol. Mae hyn yn cael ei waethgu gan gynnydd mewn digwyddiadau tywydd eithafol, sy'n golygu bod eiddo a busnesau'n dod yn fwyfwy mewn perygl. - Bydd newid hinsawdd yn effeithio ar y tir, yr awyr, y dŵr a'r cynefinoedd ledled Gogledd-orllewin Cymru drwy ddigwyddiadau tywydd mwy eithafol, cynnydd mewn stormydd, tymereddau uchaf ac isaf uwch, sychder mwy difrifol a chyfraddau gwaethgol o erydiad arfordirol. Mae hyn yn debygol o arwain at newid digynsail i les cymunedau, fflora a ffawna, gan arwain at yr angen am y CDLI a Chynllun Eryri. i gynnwys strategaethau ar gyfer addasu ar draws pob datblygiad, tir a gwasanaeth. - Mae cyfoethogi maetholion cyrff dŵr croyw ac arfordirol yn cynrychioli problem gynyddol ledled Cymru, gyda dros 60% o gyrff dŵr yn methu â chyflawni amcanion y Gyfarwydddeb			gwneud yn ofynnol i ddatblygiadau a mesurau rheoli tir ymateb i risg uwch o lifogydd, sychder, stormydd ac erydiad arfordirol. Gallai'r CDLI geisio sicrhau bod datblygiadau newydd yn osgoi cyfrannu at gynnydd mewn llwytho maetholion, yn enwedig o fewn dalgylchoedd sy'n draenio i safleoedd dynodedig, trwy ofynion priodol o ran lleoliad, graddfa a seilwaith. Gallai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio annog arferion rheoli tir a dŵr sy'n lleihau mewnbynnau maetholion wrth y ffynhonnell, gan gefnogi gwelliannau mewn ansawdd dŵr, gwydnwch ecosystemau a chydymffurfiaeth ag amcanion amgylcheddol statudol, gyda Chynllun Eryri yn chwarae rhan allweddol mewn gweithio mewn partneriaeth, eiriolaeth a chyfathrebu i gefnogi newid

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
Fframwaith Dŵr. O dan Reoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017 (fel y'u diwygiwyd), ni ddylai datblygiadau newydd gyfrannu at lwytho maetholion pellach mewn dalgylchoedd sy'n methu, a all gyfyngu ar ddatblygiad mewn ardaloedd sensitif yn Eryri lle mae capasiti dŵr gwastraff, llygredd gwasgaredig, neu ddŵr ffo amaethyddol eisoes yn rhoi pwysau ar safleoedd dynodedig.			ymddygiad a chyflawni cydlynol ar draws y Parc Cenedlaethol.
Newid Hinsawdd ac Ynni			
Mae tymereddau cynhesach, gaeafau gwlypach a hafau sychach a ragwelir yn cyflwyno problem allweddol i ecosystemau, seilwaith ac economi twristiaeth y Parc Cenedlaethol. Disgwylir i'r newidiadau hyn gynyddu amllder digwyddiadau tywydd eithafol, risg llifogydd ac erydiad pridd, ac mae gan bob un ohonynt oblygiadau uniongyrchol ar gyfer	Mae mawndiroedd ucheldir a choetiroedd yn gweithredu fel sinciau carbon hanfodol, gan wrthbwysu allyriadau o briddoedd wedi'u diraddio a gweithgaredd amaethyddol yn rhannol. Mae hyn yn cynrychioli cyfle allweddol i ehangu atebion sy'n seiliedig ar natur i gryfhau storio carbon naturiol a chydnerthedd yn unol â'r Strategaeth Carbon Isel.	- Bylchau data: - Data llifogydd penodol i Eryri. - Data meintiol cyfredol sy'n benodol i Eryri ar gyfer defnydd ynni. - Gwybodaeth gyffredinol gyfredol am seilwaith ynni yn Eryri.	- Gallai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio cryfhau gwydnwch hinsawdd drwy ei gwneud yn ofynnol i ddatblygiadau a mesurau rheoli tir ymateb i gynydd rhagamcanol mewn tymheredd, dwyster glawiad a thywydd eithafol, gan leihau risgiau i seilwaith a'r economi dwristiaeth. - Gallai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio gweithio gyda fforymau a rhwydweithiau presennol i gefnogi

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
rheoli tir, gwydnwch a chynllunio datblygu lleol. - Gyda dros 6,000 o eiddo yng Ngwynedd wedi'u nodi fel rhai sydd mewn perygl o lifogydd, mae lefelau'r môr yn codi a digwyddiadau glaw dwys yn cyflwyno mater allweddol ar gyfer cynllunio datblygu, parodrwydd ar gyfer argyfyngau, a chydnerthedd seilwaith. - Cyfanswm allyriadau blynyddol y Parc Cenedlaethol yw 1.16 MtCO₂e, gyda chyfran sylweddol yn dod o deithio ymwelwyr. Mae hyn yn cynrychioli mater allweddol ar gyfer cyflawni targedau sero net cenedlaethol a lleol, gan gynnal cymeriad naturiol y Parc Cenedlaethol. - Oherwydd ei chymeriad gwledig a'i seilwaith grid cyfyngedig, mae gan gymunedau Eryri ddibyniaeth fwy ar ffynonellau ynni sy'n seiliedig ar danwydd ffosil o'i gymharu â Chymru drefol, gan gyflwyno problem allweddol ar gyfer	Mae cyfle i'r CDLI annog cynlluniau datblygu newydd yn Eryri i ymgorffori safonau dylunio addasol, hyrwyddo seilwaith cynaliadwy, a chydlyn ag awdurdodau cyfagos a'r rhai o fewn y Parc Cenedlaethol (Gwynedd a Chonwy) ar addasu i'r hinsawdd a rheoli risg llifogydd.		agenda'r economi wledig, gan gynnwys gwella dealltwriaeth o rôl amaethyddiaeth a mentrau gwledig wrth ategu cydnerthedd economaidd a nodi sut y gall y system gynllunio gefnogi economi wledig gynaliadwy. - Gallai'r CDLI geisio lleihau'r risg o lifogydd drwy gyfeirio datblygiadau i ffwrdd o ardaloedd sydd mewn perygl o lifogydd afonol, dŵr wyneb ac arfordirol, a thrwy hyrwyddo dylunio a seilwaith sy'n gydnerth o ran hinsawdd. - Gallai'r CDLI geisio annog effeithlonrwydd ynni gwell a defnyddio ynni adnewyddadwy lle bo'n briodol, gan gynnwys cefnogaeth i fentrau ynni dan arweiniad y gymuned a thechnolegau ar raddfa fach, lle mae'r rhain yn cyd-fynd ag amcanion tirwedd ac amgylcheddol. - Gallai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio cefnogi'r newid i

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
datgarboneiddio a thlodi tanwydd. Gallai nifer cynyddol o ymwelwyr, ynghyd â thywydd eithafol amlach, greu problem allweddol ar gyfer cynnal llwybrau teithio llesol, asedau treftadaeth, a seilwaith gwledig. Gallai buddsoddiad wedi'i dargedu mewn cyfleusterau ymwelwyr sy'n gallu gwrthsefyll yr hinsawdd a rhwydwaith teithio llesol gynnig cyfle allweddol i leihau allyriadau wrth wella hygyrchedd a diogelwch y cyhoedd. Gallai hyn hefyd leihau allyriadau trafnidiaeth leol.			sero net drwy flaenoriaethu trafnidiaeth gynaliadwy, lleihau allyriadau o deithio ymwelwyr, a chefnogi datblygiad carbon isel wrth ddiogelu cymeriad tirwedd y Parc Cenedlaethol. - Gallai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio hyrwyddo atebion sy'n seiliedig ar natur i newid hinsawdd, gan gynnwys rheoli coedwigoedd, mawndiroedd ac asedau naturiol eraill yn well i wella manteision atafaelu carbon, storio dŵr, gwydnwch rhag llifogydd a bioamrywiaeth. - Gallai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio gwella gwydnwch seilwaith ymwelwyr, llwybrau teithio llesol ac asedau treftadaeth drwy fynnu dylunio a chynnal a chadw sydd wedi'u haddasu i'r hinsawdd.
Amgylchedd Hanesyddol			
Dau o'r prif heriau sy'n wynebu'r Ardaloedd	Mae dylunio sy'n cael ei lywio gan gyd-	- Bylchau data: - Data cyfredol ar gyflwr yr	Gallai'r CDLI geisio gwella dealltwriaeth

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
Cadwraeth yw'r argyfwng newid hinsawdd a'r diffyg dealltwriaeth o swyddogaeth ac arwyddocâd yr adeiladau yn yr ardaloedd dynodedig hyn. Mae amgylchedd hanesyddol cyfoethog Eryri yn cynrychioli ased diwylliannol ac economaidd sylweddol. Mae'r dreftadaeth unigryw hon yn diffinio hunaniaeth leol ac yn cyfrannu at gymeriad aneddiadau ar draws y rhanbarth. Mae'r angen i gydbwyso amddiffyn y dreftadaeth hon â thwf yn y dyfodol yn cyflwyno mater allweddol i'r CDLI, gan fod yn rhaid i ddatblygiadau newydd ymateb yn sensitif i amgylchedd hanesyddol a diwylliannol unigryw Eryri.	destun treftadaeth yn gyfle allweddol i gyflawni datblygiad cynaliadwy a gwydn. Gall tynnu ar gymeriad lleol a thraddodiadau adeiladu arwain dylunio sy'n ymateb i leoliad, cyfeiriadedd a deunyddiau tra hefyd yn darparu manteision amgylcheddol. Dylai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio lleihau effeithiau argyfwng newid hinsawdd er mwyn amddiffyn asedau treftadaeth presennol.	Henebion Rhestredig ar ôl 2003. - Data cyfredol ar statws risg Adeiladau Rhestredig. - Nifer yr asedau treftadaeth sydd mewn perygl. - Gwybodaeth bellach am gyflwr y Parciau a'r Gerddi Hanesyddol yn Eryri.	o swyddogaeth ac arwyddocâd adeiladau hanesyddol drwy hyrwyddo canllawiau dylunio a chadwraeth sy'n cael eu harwain gan dreftadaeth. - Gallai'r CDLI geisio cydbwyso diogelu treftadaeth â thwf yn y dyfodol drwy sicrhau bod datblygiadau newydd yn parchu graddfa, ffurf a lleoliad asedau hanesyddol ac yn cyfrannu'n gadarnhaol at hunaniaeth leol. - Gallai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio annog dylunio sy'n cael ei lywio gan gyd-destun treftadaeth, gan ddefnyddio deunyddiau lleol i gyflawni datblygiad sy'n sensitif yn ddiwylliannol ac yn wydn yn amgylcheddol. - Gallai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio lleihau effeithiau argyfwng newid hinsawdd ar asedau treftadaeth drwy ymgorffori mesurau addasu a chydnerthedd mewn

Materion Allweddol	Cyfleoedd Allweddol	Bylchau Data	Sut all y CDLI a / neu Cynllun Eryri gyfrannu at wella'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd?
			polisiau cadwraeth, defnydd tir a datblygu.

DRAFFT

4 Fframwaith Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig

4.1 Cyflwyniad

- 4.1.1 Mae Fframwaith y GCI yn darparu ffordd y gellir disgrifio, dadansoddi a chymharu effeithiau cynaliadwyedd y cynllun. Mae'r fframwaith yn darparu set o amcanion cynaliadwyedd a chwestiynau sy'n cynorthwyo penderfyniadau i'w defnyddio wrth gynnal yr asesiad. Bydd Fframwaith yr GCI yn cael ei fireinio yn dilyn adborth o'r ymgynghoriad statudol gyda CNC a Cadw.

4.2 Datblygu'r Fframwaith GCI

- 4.2.1 Mae Cam 4 o'r broses Gwmpasu yn cynnwys datblygu'r Fframwaith Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig. Mae materion cynaliadwyedd wedi'u nodi trwy ystyried y wybodaeth sylfaenol a'r polisïau, y cynlluniau a'r rhaglenni a manylir ar y rhain yn y llinell sylfaen (Penodau 2 a 3 ac Atodiadau A a B).
- 4.2.2 Yna defnyddiwyd y materion i lywio 10 Amcan y Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig. Dylid nodi bod Amcanion y Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig yn wahanol i amcanion y CDLI a Chynllun Eryri er ei bod yn debygol y bydd gorgyffwrdd rhyngddynt.
- 4.2.3 Mae Fframwaith yr GCI wedi'i gynllunio i adlewyrchu'r materion allweddol sy'n wynebu amgylchedd, economi a chymdeithas Eryri. Mae'r Fframwaith yn nodi amcanion, ynghyd â set o 'feini prawf gwneud penderfyniadau' i'w hystyried yn yr asesiad GCI. Mae'r 'meini prawf gwneud penderfyniadau' o fewn Fframwaith yr GCI wedi'u datblygu i roi rhywfaint o arweiniad ar asesu effeithiau cynaliadwyedd sylweddol tebygol y Cynllun Lleol.
- 4.2.4 Mae'r tabl canlynol yn nodi'r Fframwaith GCI arfaethedig, a fydd yn cael ei ddefnyddio wrth baratoi'r Adroddiad GCI dros dro a'r CDLI a Chynllun Eryri newydd.

Tabl 4-1: Fframwaith GCI

Maes Pwnc GCI		Amcanion GCI	Cwestiynau Cymorth Penderfynu: A fydd y Cynllun Datblygu Lleol / Cynllun Eryri ... ?	Perthynas â deddfwriaeth berthnasol arall
1	Iechyd a Llesiant y Boblogaeth	Gwella maint ac ansawdd mannau agored cyhoeddus a seilwaith gwyrdd	Cefnogi cymunedau cytbwys drwy fynd i'r afael â dirywiad poblogaeth a demograffig sy'n heneiddio?	AAS: Poblogaeth, Iechyd Dynol, Asedau Materol
		Hyrwyddo mynediad gwell at wasanaethau a chyfleusterau lleol i bawb	Cynnal mynediad cyfartal ledled Eryri ac i wasanaethau lleol fel trafnidiaeth gyhoeddus a gofal iechyd?	Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb
		Hyrwyddo cymunedau diogel, iach a chynaliadwy sy'n ymgorffori egwyddorion Creu Lleoedd	Cefnogi cadw'r boblogaeth breswyl? Gwella mynediad at fannau gwyrdd, llwybrau teithio egniol, a hamdden awyr agored i gefnogi lles corfforol a meddyliol?	Asesiad Effaith ar Iechyd (AEI)
		Hyrwyddo a hwyluso gwell cyfranogiad cymunedol	Hyrwyddo cynllunio cymunedol cynaliadwy?	Iaith Gymraeg Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol
2	Economi	Er mwyn cynorthwyo i greu cyfleoedd cyflogaeth lleol a busnesau sy'n gysylltiedig â dibenion y Parc Cenedlaethol	Ceisio denu a chadw trigolion iau i gefnogi gweithlu cytbwys a gwydn? Annog arallgyfeirio economaidd i leihau'r ddibyniaeth ar gyflogaeth dymhorol a chyflogaeth sy'n seiliedig ar dwristiaeth? Hyrwyddo twristiaeth gynaliadwy drwy gydol y flwyddyn sy'n fuddiol i gymunedau lleol? Cefnogi twf economaidd lleol? Annog busnesau micro a bach, gan gynnwys cyfleoedd gweithio o gartref a gweithio hyblyg? Gwella cadwyni cyflenwi lleol a hyrwyddo datblygiad economaidd carbon isel?	AAS: Poblogaeth, Iechyd Dynol Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb Asesiad Effaith ar Iechyd (AEI) Iaith Gymraeg Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Maes Pwnc GCI		Amcanion GCI	Cwestiynau Cymorth Penderfynu: A fydd y Cynllun Datblygu Lleol / Cynllun Eryri ... ?	Perthynas â deddfwriaeth berthnasol arall
			Annog gwydnwch ac arallgyfeirio amaethyddol i gefnogi hyfywedd hirdymor ffermio yn Eryri ? Ceisio cryfhau cysylltiadau rhwng amaethyddiaeth, twristiaeth, a chadwyni cyflenwi lleol? Cefnogi bywiogrwydd trefi a phentrefi Eryri a gwella eu gallu ar gyfer cyflogaeth, gwasanaethau, a chymuned?	
3	Tai	I ddarparu tai i ddiwallu anghenion lleol	Cynyddu'r ddarpariaeth o dai gwirioneddol fforddiadwy i drigolion lleol? Lleihau pwysau o ail gartrefi a llety gwyliau ar farchnadoedd tai lleol? Cefnogi gwella ac aildefnyddio stoc tai presennol ac adeiladau gwag i alluogi pobl lleol i fyw a gweithio yn Eryri?	AAS: Poblogaeth Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb (AEC) Asesiad Effaith ar Iechyd (AEI) Iaith Gymraeg Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol
4	Iaith Gymraeg	Cadw, hyrwyddo a gwella treftadaeth ddiwylliannol Eryri a'r iaith Gymraeg	Diogelu a chynnal defnydd yr iaith Gymraeg? Hyrwyddo'r defnydd o enwau a threftadaeth Cymru mewn brandio a thwristiaeth yn ogystal â diogelu enwau Cymraeg adeiladau traddodiadol/rhestredig Hyrwyddo'r defnydd o enwau Cymraeg ar ddatblygiadau newydd fel hysbysebion, arwyddion, ffyrdd a strydoedd	AAS: Poblogaeth Iaith Gymraeg Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Maes Pwnc GCI		Amcanion GCI	Cwestiynau Cymorth Penderfynu: A fydd y Cynllun Datblygu Lleol / Cynllun Eryri ... ?	Perthynas â deddfwriaeth berthnasol arall
5	Trafnidiaeth a Llygredd	Hyrwyddo'r defnydd o ddulliau trafnidiaeth cynaliadwy a lleihau effaith ceir, cludo nwyddau ar y ffyrdd a seilwaith	Cymorth i leihau dibyniaeth ar gerbydau preifat a thraffig sy'n gysylltiedig â thwristiaeth, ochr yn ochr â'r tagfeydd, y pwysau parcio a'r allyriadau cysylltiedig?	AAS AAS: Poblogaeth, Aer, Asedau materol Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb (AEC) Asesiad Effaith ar Iechyd (AEI) Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol
		Diogelu a gwella ansawdd aer	Cefnogi dewisiadau trafnidiaeth cynaliadwy i ymwelwyr, gan gynnwys gwella mynediad at drafnidiaeth gyhoeddus ddibynadwy drwy gydol y flwyddyn a chysylltiadau teithio egniol ar draws Eryri?	
		Hyrwyddo cysylltiadau trafnidiaeth da i gefnogi'r economi leol	Cydnabod dibyniaeth trigolion ar gerbydau preifat oherwydd natur wledig Eryri, wrth chwilio am gyfleoedd i wella hygrychedd, effeithlonrwydd ac opsiynau teithio allyriadau isel? Cefnogi ehangu seilwaith cerbydau trydan? Diogelu a gwella tawelwch a lefelau sŵn isel? Diogelu ansawdd aer da ar draws Eryri, yn enwedig mewn ardaloedd sy'n profi pwysau traffig tymhorol?	
6	Bioamrywiaeth	Diogelu a gwella bioamrywiaeth drwy geisio elw net o bob datblygiad newydd; diogelu cynefinoedd a rhywogaethau a gwella darpariaeth seilwaith gwyrdd	Cefnogi cyflawni camau gweithredu bioamrywiaeth lleol ac adfer natur? Ymgorffori budd net i fioamrywiaeth, seilwaith gwyrdd, a chydnerthedd ecosystemau mewn polisi a dyluniad datblygu?	AAS: Bioamrywiaeth, Ffawna, Fflora, Iechyd Dynol, Pridd HIA Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol
		Gwella maint ac ansawdd mannau agored cyhoeddus a seilwaith gwyrdd	Diogelu a gwella cyflwr cynefinoedd a rhywogaethau dynodedig ledled Eryri? Rheoli pwysau ymwelwyr i leihau effeithiau hamdden ar gynefinoedd a rhywogaethau sensitif? Gwella cysylltedd cynefinoedd a chryfhau gwydnwch ecosystemau?	

Maes Pwnc GCI		Amcanion GCI	Cwestiynau Cymorth Penderfynu: A fydd y Cynllun Datblygu Lleol / Cynllun Eryri ... ?	Perthynas â deddfwriaeth berthnasol arall
7	Tirwedd	Diogelu a gwella cymeriad ac ansawdd y dirwedd	Diogelu a gwella harddwch naturiol, rhinweddau arbennig, a hynodrwydd tirweddau Eryri, gan gynnwys golygfeydd i mewn ac allan o'r Parc Cenedlaethol?	AAS: Treftadaeth tirwedd, pensaernïol ac archaeolegol Asesiad Effaith ar lechyd (AEI) Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol
		Diogelu daeareg a geomorffoleg y Parc Cenedlaethol	Sicrhau nad yw datblygiadau y tu allan i Eryri yn effeithio'n andwyol ar gymeriad y dirwedd, y lleoliad, na'r amwynder gweledol yn Eryri? Sicrhau bod datblygiadau newydd yn parchu cymeriad lleol? Cydbwysu arallgyfeirio gwledig a datblygiad sy'n gysylltiedig â thwristiaeth â diogelu ansawdd y dirwedd? Cadw tawelwch ac awyr dywyll drwy reoli llygredd golau ac effeithiau gweledol? Diogelu cymeriad ac ansawdd y dirwedd rhag effeithiau newid hinsawdd?	
8	Amgylchedd Hanesyddol	Diogelu a gwella'r amgylchedd hanesyddol gan gynnwys treftadaeth adeiledig, archaeoleg, tirwedd hanesyddol	Cadw a gwella'r amgylchedd hanesyddol a diwylliannol, gan gynnwys Ardaloedd Cadwraeth ac asedau treftadaeth?	AAS AAS: Treftadaeth ddiwylliannol, gan gynnwys treftadaeth bensaernïol ac archaeolegol, Tirwedd laith Gymraeg Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol
		Gwerthfawrogi a diogelu amrywiaeth a nodedigrwydd lleol gan gynnwys cymeriad treflun ac ardaloedd cadwraeth	Hyrwyddo dealltwriaeth a gwerthfawrogiad o adeiladau ac asedau hanesyddol? Sicrhau bod datblygiadau newydd yn ymateb yn sensitif i gymeriad lleol, cyd-destun treftadaeth, gan gynnwys defnyddio deunyddiau traddodiadol?	
		Cadw, hyrwyddo a gwella treftadaeth ddiwylliannol Eryri	Diogelu'r amgylchedd hanesyddol rhag effeithiau newid hinsawdd?	

Maes Pwnc GCI		Amcanion GCI	Cwestiynau Cymorth Penderfynu: A fydd y Cynllun Datblygu Lleol / Cynllun Eryri ... ?	Perthynas â deddfwriaeth berthnasol arall
9	Adnoddau Tir a Dŵr	Hyrwyddo mecanweithiau ar gyfer lleihau gwastraff, cynyddu aildddefnyddio ac ailgylchu	Diogelu a gwella ansawdd pridd, mawndiroedd, a phriddoedd cyfoethog o garbon i gefnogi lliniaru hinsawdd a chydnerthed ecosystemau?	AAS: Asedau materol, Ffactorau hinsoddol, lechyd dynol, Tirwedd, Dŵr Asesiad Effaith ar lechyd (AEI) Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol
		Er mwyn diogelu ansawdd a maint adnoddau dŵr	Hyrwyddo arferion rheoli tir cynaliadwy sy'n atal dirywiad pridd ac erydiad, ac yn rheoli pori?	
		Gwarchod ansawdd priddoedd drwy leihau halogiad a diogelu swyddogaeth pridd a phridd cyfoethog o ran carbon	Gwella ansawdd dŵr a chyfrannu at gyflawni amcanion o fewn y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr? Rheoli a lleihau risg llifogydd? Sicrhau nad yw datblygiadau newydd yn cyfrannu at gynnydd mewn llwytho maetholion mewn dalgylchoedd sensitif a safleoedd dynodedig? Cyfrannu at leihau pwysau maetholion ar gyrff dŵr croyw ac arfordirol, gan helpu i wella statws ecolegol a chefnogi amcanion y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr?	
10	Newid Hinsawdd ac Ynni	Sicrhau bod pob datblygiad yn mabwysiadu mesurau addasu a lliniaru priodol i leihau ac ymateb i'r argyfwng hinsawdd	Cymorth i liniaru ac addasu i effeithiau newid hinsawdd, gan gynnwys llifogydd, tywydd eithafol ac erydiad pridd? Cefnogi'r newid i economi carbon isel?	AAS: Aer, Ffactorau Hinsawdd, Bioamrywiaeth, Fflora, Ffawna, lechyd Dynol, Dŵr Asesiad Effaith ar lechyd (AEI) Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol
		Sicrhau bod lleoliad a dyluniad datblygiad newydd yn dderbyniol o ran canlyniadau posibl llifogydd arfordirol a mewndirol	Hyrwyddo effeithlonrwydd ynni, cynhyrchu ynni adnewyddadwy, a lleihau dibyniaeth ar danwydd ffosil? Annog dylunio a seilwaith sy'n gallu gwrthsefyll yr hinsawdd ac sy'n cefnogi'r boblogaeth a bioamrywiaeth?	
		Hyrwyddo'r defnydd o ddeunyddiau cynaliadwy o ffynonellau lleol gan gynnwys ynni	Gwella gwydnwch seilwaith ymwelwyr a rhwydweithiau teithio llesol i effeithiau hinsoddol?	

Maes Pwnc GCI		Amcanion GCI	Cwestiynau Cymorth Penderfynu: A fydd y Cynllun Datblygu Lleol / Cynllun Eryri ... ?	Perthynas â deddfwriaeth berthnasol arall
			Diogelu a chefnogi'r iaith Gymraeg a chymunedau Cymraeg eu hiaith rhag effeithiau newid hinsawdd.	

DRAFT

5 Camau Nesaf

5.1.1 Y cam nesaf ar gyfer y CDLI a Chynllun Eryri fydd cyhoeddi strategaeth ddewisol y CDLI, a fersiynau drafft Cynllun Eryri. Cyhoeddir Adroddiad GCI a chynhelir ymgynghoriad arno ochr yn ochr â hyn. Bydd yr Adroddiad GCI yn:

- Dangos sut mae'r Gwerthusiad Integredig (GCI) wedi llywio datblygiad y CDLI a Chynllun Eryri;
- Nodi'r fethodoleg ar gyfer yr asesiad;
- Nodi'r opsiynau a ystyriwyd, sut y cawsant eu nodi ac unrhyw fesurau lliniaru a gynigiwyd
- Nodi'r effeithiau cymdeithasol, economaidd, diwylliannol ac amgylcheddol y CDLI a Chynllun Eryri; ac, yn
- Disgrifio'r cynigion ar gyfer monitro effeithiau arwyddocaol disgwyledig y CDLI a Chynllun Eryri.

DRAFFT

Arcadis Consulting (DU) Cyfyngedig

Ystafell 4D, Pedwerydd Llawr
Tŷ Hodge 114-116 Stryd Santes Fair Caerdydd CF10 1DY

Ffôn: +44 (0)29 2092 6700

arcadis.com

DRAFT

Atodiad A

Adolygiad o Gynlluniau, Rhaglenni ac Amcanion Diogelu'r
Amgylchedd perthnasol

IONAWR 2026

Cynnwys

Tablau

Tabl A.1 - Cynlluniau, rhaglenni ac Amcanion Diogelu'r AmgylcheddA 3

Tabl A.2 - Adolygiad o Gynlluniau, Rhaglenni ac Amcanion Diogelu'r Amgylchedd PerthnasolA 5

DRAFT

Byrfoddau a Thalfyriadau

Acronym	Talfyriad
GCI	Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig
CDLI	Cynllun Datblygu Lleol
TC	Tirwedd Genedlaethol
CRhP	Cynlluniau, Rhaglenni a Pholisïau
Hawliau Tramwy Cyhoeddus	Hawliau Tramwy Cyhoeddus
AAS	Asesiad Amgylcheddol Strategol
SoDdGA	Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig

Tabl A. 1- Cynlluniau, rhaglenni ac Amcanion Diogelu'r Amgylchedd

Cynlluniau a Rhaglenni Rhyngwladol
Ramsar (1976) ar Wlyptiroedd (Confensiwn RAMSAR)
Cenhedloedd Unedig (1994) Confensiwn Fframwaith y Cenhedloedd Unedig ar Newid Hinsawdd
Protocol Kyoto y Cenhedloedd Unedig (1997) i Gonfensiwn Fframwaith y Cenhedloedd Unedig ar Newid Hinsawdd
Cenhedloedd Unedig (2002) Uwchgynhadledd y Byd ar Ddatblygu Cynaliadwy
Cytundeb Newid Hinsawdd Paris y Cenhedloedd Unedig (2015)
Cynlluniau a Rhaglenni Cenedlaethol
Llywodraeth Cymru (2021) Cymru'r Dyfodol: Cynllun Cenedlaethol 2040
Llywodraeth Cymru (2024) Polisi Cynllunio Cymru Rhifyn 12
Cynllun Cymunedau Iaith Gymraeg Llywodraeth Cymru (2022)
Llywodraeth Cymru (2021) Llwybr Newydd- The Strategaeth Drafnidiaeth Cymru
Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru (2019) Llywodraeth Cymru
Llywodraeth Cymru (2020) Y Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Risg Llifogydd ac Erydiad Arfordirol yng Nghymru
Llywodraeth Cymru (2019) Ffyniant i Bawb: Cynllun Cyflawni Carbon Isel Cymru
Llywodraeth Cymru (2021) Sero Net Cymru
Pwyllgor ar Newid Hinsawdd (2021) Tystiolaeth ar gyfer trydydd Asesiad Risg Newid Hinsawdd y DU (CCRA3): Crynodeb ar gyfer Cymru
Cyngor Cefn Gwlad Cymru (Cyfoeth Naturiol Cymru bellach) (2001) Cofrestr Tirweddau o Ddiddordeb Hanesyddol
Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru (2020) Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol
Grŵp Amgylchedd Hanesyddol (2020) Cynllun Addasu Sector Amgylchedd Hanesyddol a Newid Hinsawdd yng Nghymru
Rheoliadau Difrod Amgylcheddol (Atal ac Adfer) (Cymru) Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2009) 2009
Rheoliadau Tir Halogedig (Cymru) (Diwygio) Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2012) 2012
Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2014) Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014
Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2015) Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015
Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2016) Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016
Deddf Iechyd y Cyhoedd (Cymru) Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2016)
Rhaglen LANDMAP Cyfoeth Naturiol Cymru (parhaus)
Cyfoeth Naturiol Cymru (2015) Rhaglen LIFE Natura 2000 i Gymru
Datganiad Polisi Adnoddau Naturiol Cyfoeth Naturiol Cymru (2017)
Datganiad Ardal Forol Cyfoeth Naturiol Cymru (2020)
GIG Cymru (2016) Gyda'n Gilydd dros Iechyd
Oxfam (2020) Y 'Doughnut' Cymreig / The Welsh Doughnut – Fframwaith ar gyfer Cynaliadwyedd Amgylcheddol a Chyfiawnder Cymdeithasol
Iechyd Cyhoeddus Cymru (2015) Cymru Iachach, Hapusach a Thecach
Iechyd Cyhoeddus Cymru (2018) Strategaeth Hirdymor 2018-2030
Comisiwn Datblygu Cynaliadwy (2009) Cymru Carbon Isel
Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru (2016) Llundio Eich Dyfodol - tueddiadau'r dyfodol: Goblygiadau i'r trydydd sector yng Nghymru
Llywodraeth Cymru (2022) Strategaeth Digwyddiadau Cenedlaethol Cymru 2022 i 2030
Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru (2010) Fframwaith Bioamrywiaeth Cymru
Cynllun Gweithredu Polisi Chwarae Llywodraeth Cymru (2006)
Strategaeth Amgylcheddol ar gyfer Cymru Llywodraeth Cymru (2006)
Llywodraeth Cymru (2009) Strategaeth Coetiroedd i Gymru
Llywodraeth Cymru (2009) Byw'n Dda Byw Bywydau Annibynnol
Llywodraeth Cymru (2010) Adnewyddu Economaidd: Cyfeiriad Newydd
Llywodraeth Cymru (2010) Gwerthfawrogi Amgylchedd Hanesyddol Cymru

Llywodraeth Cymru (2010) Bywydau Bodlon, Cymunedau Cefnogol

Llywodraeth Cymru (2011) Mesur y Iaith Gymraeg (Cymru) 2011

Llywodraeth Cymru (2012) Cynnal Cymru Fyw: Papur Gwyrdd ar Ddull Newydd o Reoli Adnoddau Naturiol yng Nghymru

Strategaeth Buddsoddi mewn Seilwaith Cymru Llywodraeth Cymru (2021)

Llywodraeth Cymru (2020) Croeso i Gymru: Blaenoriaethau ar gyfer yr economi ymwelwyr 2020-2025

Llywodraeth Cymru (2013) Strategaeth Amgylchedd Hanesyddol Cymru

Deddf Teithio Llesol (Cymru) 2013 Llywodraeth Cymru (2013)

Llywodraeth Cymru (2014) Twf Gwyrdd Cymru: Buddsoddi yn y Dyfodol

Polisi Adnoddau Naturiol Llywodraeth Cymru (2017)

Llywodraeth Cymru (2017) Ffyniant i Bawb: Cynllun Gweithredu Economaidd

Llywodraeth Cymru (2018) Gwerthfawr a Gwydn: Blaenoriaethau Llywodraeth Cymru ar gyfer Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol a Pharciau Cenedlaethol

Llywodraeth Cymru (2021) Y Tu Hwnt i Ailgylchu

Cynlluniau a Rhaglenni Rhanbarthol

Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn (2023) Cynllun Llesiant Gwynedd a Môn 2023-2028

Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Conwy a Sir Ddinbych (2023) Cynllun Llesiant Lleol Conwy a Sir Ddinbych 2023-2028

Cyngor Gwynedd (2025) Cynllun Adfywio Cyngor Gwynedd: Ardal Ni 2035

Cyngor Gwynedd (2025) Cynllun Gweithredu Tai Cyngor Gwynedd 2020/21 – 2026/27

Strategaeth Tai Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy 2018-2023

Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (2019) Bargen Twf Gogledd Cymru

Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur Cyngor Gwynedd (2022) 2022/30 – 2029/30

Cynllun Rheoli Cyrchfan Conwy 2023-2029 (Cyngor Conwy) (2023-2029)

Cyngor Gwynedd (2023) Economi Ymwelwyr Cynaliadwy Gwynedd ac Eryri 2035

Uchelgais Gogledd Cymru Ambition North Wales (2025) Cynllun Trafnidiaeth Rhanbarthol Gogledd Cymru

Cynlluniau a Rhaglenni Lleol

Llywodraeth Cymru (2025) Cynllun Partneriaeth Yr Wyddfa 2025

Datganiad Safbwynt Hamdden Awyr Agored Parc Cenedlaethol Eryri (2024)

Parc Cenedlaethol Eryri (2025) Strategaeth Coed a Choetiroedd Eryri

Parc Cenedlaethol Eryri (2025) Cynllun Gweithredu Adfer Natur Eryri

Tabl A. 2- Adolygiad o Gynlluniau, Rhaglenni ac Amcanion Diogelu'r Amgylchedd Perthnasol

Themâu sy'n berthnasol i'r GCI	Ffynhonnell						Prif Bynciau AAS	Amcanion GCI Perthnasol
	Rhyngwladol ac Ewropeaidd	Cenedlaethol	Rhanbarthol	Lleol	Goblygiadau i'r Cynllun Datblygu Lleol a Chynllun Eryri	Goblygiadau i'r GCI		
Poblogaeth, Iechyd a Llesiant	Dim yn berthnasol	Llywodraeth Cymru (2021) Cymru'r Dyfodol: Cynllun Cenedlaethol 2040; Llywodraeth Cymru (2021) Polisi Cynllunio Cymru Rhifyn 12; Cynllun Cymunedau Iaith Gymraeg Llywodraeth Cymru (2022); Llywodraeth Cymru (2021) Llwybr Newydd; Llywodraeth Cymru (2019) Ffyniant i Bawb: Cynllun Cyflawni Cymru Carbon Isel; Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru (2020) Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol; Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2014) Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014; Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2015) Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015; Deddf Iechyd y Cyhoedd (Cymru) Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2016); GIG Cymru (2016) Gyda'n Gilydd dros Iechyd;	Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn (2023) Cynllun Llesiant Gwynedd a Môn 2023-2028; Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Conwy a Sir Ddinbych (2023) Cynllun Llesiant Lleol Conwy a Sir Ddinbych 2023-2028; Cyngor Gwynedd (2019) Strategaeth Tai Cyngor Gwynedd 2019-2024; Cyngor Gwynedd (2025) Cynllun Gweithredu Tai Cyngor Gwynedd	Llywodraeth Cymru (2025) Cynllun Partneriaeth Yr Wyddfa 2025 Datganiad Safbwynt Hamdden Awyr Agored Parc Cenedlaethol Eryri (2024)	Y Cynllun Datblygu Lleol Dylai'r CDLI geisio sicrhau cymunedau cynaliadwy, ffyniannus drwy sicrhau bod gan bobl leol fynediad at dai addas, fforddiadwy ac o ansawdd uchel. Gyda phobl ifanc yn allfudo a phoblogaeth sy'n heneiddio, dylai'r Cynllun flaenoriaethu tai sy'n diwallu anghenion lleol y gellir eu dangos ac yn cefnogi strwythur poblogaeth cytbwys. Dylai'r CDLI hefyd sicrhau bod cartrefi newydd yn wirioneddol fforddiadwy, yn diogelu cyfleoedd i aelwydydd iau aros yn eu cymunedau neu ddychwelyd iddynt ac yn darparu tai hygyrch ac addasadwy i drigolion hŷn a'r rhai sydd ag anghenion gofal. Dylai'r CDLI geisio gwella lles corfforol a meddyliol drwy sicrhau bod yr amgylcheddau adeiledig, cymdeithasol a naturiol yn hyrwyddo ffyrdd iach o fyw ac yn lleihau anghydraddoldeb. Dylai'r Cynllun ddiogelu a gwella mynediad at rwydwaith hawliau tramwy helaeth y Parc Cenedlaethol, cefn gwlad agored, a chyfleoedd hamdden awyr agored o ansawdd uchel, sy'n chwarae rhan ganolog wrth gefnogi iechyd, teithio egnïol, a mwynhad cymunedol o "Nodweddion Arbennig" y Parc. Ar draws Eryri, dylai'r Cynllun hyrwyddo cyfleoedd i bob preswilydd—yn	Dylai Fframwaith y Gwerthusiad Cynaliadwyedig Integredig gynnwys amcanion sy'n cefnogi diwallu anghenion tai lleol, cynyddu cartrefi gwirioneddol fforddiadwy a hygyrch, a chynnal cymunedau cytbwys sy'n siarad Cymraeg. Dylai hyrwyddo amgylcheddau byw iach, diogel a chynhwysol, amddiffyn mynediad at fannau gwyrdd a hamdden, a sicrhau mynediad cryf at wasanaethau, trafndiaeth gynaliadwy a chyfleusterau cymunedol i wella lles corfforol a meddyliol ledled Eryri.	Poblogaeth ac Iechyd Dynol	1, 3, 4, 5

Atodiad A - Adolygiad o Gynlluniau, Rhaglenni ac Amcanion Diogelu'r Amgylchedd perthnasol

Themâu sy'n berthnasol i'r GCI	Ffynhonnell						Prif Bynciau AAS	Amcanion GCI Perthnasol
	Rhyngwladol ac Ewropeaidd	Cenedlaethol	Rhanbarthol	Lleol	Goblygiadau i'r Cynllun Datblygu Lleol a Chynllun Eryri	Goblygiadau i'r GCI		
		Oxfam (2020) Y Donut Gymreig The Welsh Doughnut – Fframwaith ar gyfer Cynaliadwyedd Amgylcheddol a Chyfiawnder Cymdeithasol; Iechyd Cyhoeddus Cymru (2015) Cymru Iachach, Hapusach a Thecach; Iechyd Cyhoeddus Cymru (2018) Strategaeth Hirdymor 2018-2030; Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru (2016) Llundio Eich Dyfodol - tueddiadau'r dyfodol: Goblygiadau i'r trydydd sector yng Nghymru; Llywodraeth Cymru (2009) Byw'n Dda Byw Bywydau Annibynnol; Llywodraeth Cymru (2010) Bywydau Bodlon, Cymunedau Cefnogol; Llywodraeth Cymru (2011) Mesur y Iaith Gymraeg (Cymru) 2011; Deddf Teithio Llesol (Cymru) 2013 Llywodraeth Cymru (2013); Llywodraeth Cymru (2017) Ffyniant i Bawb: Cynllun Gweithredu Economaidd.	2020/21 – 2026/27; Strategaeth Tai Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy 2018-2023		enwedig grwpiau agored i niwed a hŷn—i fyw bywydau iach ac annibynnol a gefnogir gan dai, gwasanaethau ac opsiynau trafndiaeth cynaliadwy hygyrch. Cynllun Eryri Dylai Cynllun Eryri geisio cryfhau lles a chydnerthedd cymunedau Eryri drwy sicrhau bod y Parc Cenedlaethol yn parhau i fod yn lle lle gall pobl leol fyw, gweithio a ffynnu. Dylai'r Cynllun Rheoli barhau i hyrwyddo cyfleoedd i drigolion fyw bywydau iach, egnïol ac annibynnol drwy gefnogi mynediad at wasanaethau ac opsiynau trafndiaeth gynaliadwy sy'n diwallu anghenion lleol. Dylai'r Cynllun hefyd geisio pwysleisio'r cysylltiad agos rhwng yr amgylchedd naturiol ac iechyd y cyhoedd drwy hyrwyddo hamdden awyr agored, teithio egnïol, a mynediad at natur ar gyfer lles corfforol a meddyliol. Ar ben hynny, dylai Cynllun Eryri geisio hyrwyddo cydlyniant cymunedol a dathlu'r iaith a'r diwylliant Cymraeg fel elfennau allweddol o lesiant a hunaniaeth. Drwy annog cyfranogiad cynhwysol, cefnogi cyflogaeth leol, a sicrhau bod newid o fudd i drigolion ac ymwelwyr, gall y Cynllun Rheoli helpu i gynnal cymunedau iach ledled Eryri.			
Economi	Ddim yn berthnasol	Llywodraeth Cymru (2021) Cymru'r Dyfodol: Cynllun Cenedlaethol 2040;	Ddim yn berthnasol	Cynllun Rheoli Cychfan Conwy 2023-2029	Y Cynllun Datblygu Lleol Dylai'r CDLI geisio cefnogi economi wledig wydn sy'n darparu cyfleoedd	Dylai Fframwaith y Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig	Poblogaeth ac Asedau Materol	2

Atodiad A - Adolygiad o Gynlluniau, Rhaglenni ac Amcanion Diogelu'r Amgylchedd perthnasol

Themâu sy'n berthnasol i'r GCI	Ffynhonnell						Prif Bynciau AAS	Amcanion GCI Perthnasol
	Rhyngwladol ac Ewropeaidd	Cenedlaethol	Rhanbarthol	Lleol	Goblygiadau i'r Cynllun Datblygu Lleol a Chynllun Eryri	Goblygiadau i'r GCI		
		Llywodraeth Cymru (2021) Polisi Cynllunio Cymru Rhifyn 12; Llywodraeth Cymru (2010) Adnewyddu Economaidd: Cyfeiriad Newydd; Llywodraeth Cymru (2021) Strategaeth Buddsoddi mewn Seilwaith Cymru; Llywodraeth Cymru (2020) Croeso i Gymru: Blaenoriaethau ar gyfer yr economi ymwelwyr 2020-2025; Llywodraeth Cymru (2017) Ffyniant i Bawb: Cynllun Gweithredu Economaidd.		(Cyngor Conwy) (2023-2029)	cyflogaeth cynaliadwy i bobl leol wrth amddiffyn tirweddau arbennig a hunaniaeth ddiwylliannol y Parc Cenedlaethol. O ystyried dibyniaeth yr ardal ar sectorau cyflogau is fel twristiaeth, amaethyddiaeth a gwasanaethau cyhoeddus, a'r allfudiad gan bobl ifanc oherwydd rhagolygon swyddi cyfyngedig, dylai'r Cynllun flaenoriaethu twf economaidd ar raddfa fach, sydd â gwreiddiau lleol, sy'n cryfhau ffyniant cymunedol ac yn cefnogi poblogaeth gytbwys. Dylai'r CDLI hefyd gefnogi sector twristiaeth gynaliadwy o ansawdd uchel sy'n darparu buddion lleol wrth amddiffyn yr amgylchedd. Ar ben hynny, dylai'r CDLI wrthsefyll colli unedau manwerthu mewn ardaloedd siopa craidd a chefnogi cyfleoedd i fusnesau bach sefydlu a thyfu, gan sicrhau bod aneddiadau'n parhau i fod yn economaidd weithgar ac yn cael eu gwasanaethu'n dda. Cynllun Eryri Dylai Cynllun Eryri barhau i gryfhau economi wledig Eryri drwy gefnogi cyflogaeth leol, datblygu sgiliau ac arloesedd sy'n cyd-fynd â rhinweddau arbennig a therfynau amgylcheddol y Parc. Dylai geisio arwain ymdrechion i adeiladu Parc Cenedlaethol carbon isel, cynhwysol a gwydn, un sy'n cynnal bywoliaeth wrth amddiffyn y tirweddau a'r diwylliant sy'n diffinio Eryri. Mae'r Cynllun Rheoli yn pwysleisio gweithio	gynnwys amcanion sy'n cefnogi cyflogaeth wledig gynaliadwy, yn annog twf economaidd ar raddfa fach ac amrywiol, ac yn cryfhau cyfleoedd i bobl ifanc. Dylai hyrwyddo sector twristiaeth gynaliadwy o ansawdd uchel, amddiffyn manwerthu a gwasanaethau hanfodol mewn canolfannau lleol, a sicrhau bod datblygiad economaidd yn cyd-fynd â thirwedd, hunaniaeth ddiwylliannol a chapasiti amgylcheddol y Parc Cenedlaethol.		

Themâu sy'n berthnasol i'r GCI	Ffynhonnell						Prif Bynciau AAS	Amcanion GCI Perthnasol
	Rhyngwladol ac Ewropeaidd	Cenedlaethol	Rhanbarthol	Lleol	Goblygiadau i'r Cynllun Datblygu Lleol a Chynllun Eryri	Goblygiadau i'r GCI		
					mewn partneriaeth i feithrin cymunedau lle gall pobl fyw a gweithio'n lleol, gan helpu i fynd i'r afael â mudo allanol a sicrhau bod yr iaith a'r diwylliant Cymraeg yn parhau i fod yn bresennol yn yr economi leol. Dylai'r strategaeth hefyd ganolbwyntio ar greu swyddi o ansawdd uchel drwy gydol y flwyddyn drwy gyfrwng twristiaeth gynaliadwy, mentrau carbon isel a seilwaith digidol gwell.			
Bioamrywiaeth	Ramsar (1976) ar Wlyptiroedd (Confensiwn RAMSAR)	Llywodraeth Cymru (2021) Cymru'r Dyfodol: Cynllun Cenedlaethol 2040 Llywodraeth Cymru (2021) Polisi Cynllunio Cymru Rhifyn 12; Rheoliadau Difrod Amgylcheddol (Atal ac Adfer) (Cymru) 2009 Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2009); Rheoliadau Tir Halogedig (Cymru) (Diwygio) Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2012) 2012; Deddf Amgylchedd (Cymru) 2016 Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2016); Rhaglen LANDMAP Cyfoeth Naturiol Cymru (parhaus); Cyfoeth Naturiol Cymru (2015) Rhaglen LIFE Natura 2000 i Gymru; Datganiad Polisi Adnoddau Naturiol	Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur Cyngor Gwynedd (2022) 2022/30 – 2029/30	Llywodraeth Cymru (2025) Cynllun Partneriaeth Yr Wyddfa 2025; Parc Cenedlaethol Eryri (2025) Strategaeth Coed a Choetiroedd Eryri; Parc Cenedlaethol Eryri (2025) Cynllun Gweithredu Adfer Natur Eryri	Cynllun Datblygu Lleol Dylai'r CDLI geisio amddiffyn, gwella ac adfer bioamrywiaeth arwyddocaol rhyngwladol y Parc Cenedlaethol, gan sicrhau bod datblygiadau newydd yn cyfrannu'n gadarnhaol at wydnwch ecosystemau yn unol â pholisi cenedlaethol a dyletswyddau statudol. Dylai'r CDLI sicrhau bod datblygiad yn osgoi niwed i safleoedd dynodedig, cynefinoedd blaenoriaeth, rhywogaethau gwarchodedig a rhwydweithiau ecolegol, ac yn cyflawni gwelliant bioamrywiaeth mesuradwy. Mae hyn yn cynnwys diogelu safleoedd Natura 2000 trwy Raglen LIFE, integreiddio asesiadau tirwedd LANDMAP, a sicrhau bod cysylltedd ecolegol yn cael ei amddiffyn a'i gryfhau. Dylai'r Cynllun hefyd fynd i'r afael â risgiau amgylcheddol, gan gynnwys llygredd, halogiad tir a difrod amgylcheddol, yn gyson â rheoliadau Cymru a chanllawiau Cyfoeth Naturiol Cymru. Dylai'r CDLI annog greu cynefinoedd, rheoli tir cynaliadwy,	Dylai Fframwaith yr GCI gynnwys amcanion sy'n amddiffyn ac yn gwella safleoedd dynodedig, cynefinoedd blaenoriaeth, rhywogaethau a rhwydweithiau ecolegol. Dylai hyrwyddo budd net i fioamrywiaeth, gwydnwch ecosystemau, atebion sy'n seiliedig ar natur, a datblygiad sy'n osgoi llygredd, yn atal difrod amgylcheddol, ac yn cryfhau cysylltedd ar raddfa'r dirwedd ar draws Eryri.	Bioamrywiaeth, Fflora a Ffawna	6, 9

Atodiad A - Adolygiad o Gynlluniau, Rhaglenni ac Amcanion Diogelu'r Amgylchedd perthnasol

Themâu sy'n berthnasol i'r GCI	Ffynhonnell						Prif Bynciau AAS	Amcanion GCI Perthnasol
	Rhyngwladol ac Ewropeaidd	Cenedlaethol	Rhanbarthol	Lleol	Goblygiadau i'r Cynllun Datblygu Lleol a Chynllun Eryri	Goblygiadau i'r GCI		
		Cyfoeth Naturiol Cymru (2017); Oxfam (2020) Y Donut Gymreig / The Welsh Doughnut – Fframwaith ar gyfer Cynaliadwyedd Amgylcheddol a Chyfiawnder Cymdeithasol; Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru (2010) Fframwaith Bioamrywiaeth Cymru; Llywodraeth Cymru (2006) Strategaeth Amgylcheddol ar gyfer Cymru; Llywodraeth Cymru (2009) Strategaeth Coetiroedd i Gymru; Llywodraeth Cymru (2017) Polisi Adnoddau Naturiol; Llywodraeth Cymru (2018) Gwerthfawr a Gwydn: Blaenoriaethau Llywodraeth Cymru ar gyfer Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol a Pharciau Cenedlaethol.			ehangu coetiroedd ac atebion sy'n seiliedig ar natur sy'n ymateb i'r argyfwng hinsawdd a natur, a dylai datblygiadau newydd gyfrannu at ddal a storio carbon, gwydnwch llifogydd a diogelu pridd a dŵr. Cynllun Eryri Dylai Cynllun Eryri barhau i geisio amddiffyn a gwella bioamrywiaeth y Parc Cenedlaethol drwy reoli cynefinoedd, rhywogaethau ac ecosystemau yn gynaliadwy. Dylai'r Cynllun Rheoli hyrwyddo adferiad ar raddfa'r dirwedd sy'n cryfhau rhwydweithiau ecolegol ac yn cefnogi adferiad natur ar draws coetiroedd, mawndiroedd, afonydd ac ucheldiroedd. Dylai hefyd ganolbwyntio ar wella gwydnwch ecosystemau i newid hinsawdd, llygredd a rhywogaethau ymledol gan sicrhau bod defnydd tir a hamdden yn cael eu rheoli'n gynaliadwy. Dylai'r Cynllun Rheoli hefyd geisio annog cadwraeth dan arweiniad partneriaeth ac ymgysylltiad cymunedol i gefnogi monitro bioamrywiaeth, adfer cynefinoedd a diogelu rhywogaethau. Drwy hyrwyddo atebion sy'n seiliedig ar natur sy'n darparu buddion ehangach fel storio carbon, gwydnwch llifogydd a mynediad at natur, gall Cynllun Eryri barhau i integreiddio iechyd ecosystemau â lles diwylliannol a chymunedol ar draws y Parc Cenedlaethol.			

Atodiad A - Adolygiad o Gynlluniau, Rhaglenni ac Amcanion Diogelu'r Amgylchedd perthnasol

Themâu sy'n berthnasol i'r GCI	Ffynhonnell						Prif Bynciau AAS	Amcanion GCI Perthnasol
	Rhyngwladol ac Ewropeaidd	Cenedlaethol	Rhanbarthol	Lleol	Goblygiadau i'r Cynllun Datblygu Lleol a Chynllun Eryri	Goblygiadau i'r GCI		
Tirwedd	Dim yn berthnasol	Llywodraeth Cymru (2021) Cymru'r Dyfodol: Cynllun Cenedlaethol 2040 Llywodraeth Cymru (2021) Polisi Cynllunio Cymru Rhifyn 12; Cyngor Cefn Gwlad Cymru (Cyfoeth Naturiol Cymru bellach) (2001) Cofrestr Tirweddau o Ddiddordeb Hanesyddol Grŵp Amgylchedd Hanesyddol (2020) Cynllun Addasu Sector Amgylchedd Hanesyddol a Newid Hinsawdd yng Nghymru Rheoliadau Difrod Amgylcheddol (Atal ac Adfer) (Cymru) Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2009) 2009 Rheoliadau Tir Halogedig (Cymru) (Diwygio) Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2012) 2012 Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2016) Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 Rhaglen LANDMAP Cyfoeth Naturiol Cymru (parhaus) Cyfoeth Naturiol Cymru (2015) Rhaglen LIFE Natura 2000 i Gymru Datganiad Polisi Adnoddau Naturiol	Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur Cyngor Gwynedd (2022) 2022/30 – 2029/30	Llywodraeth Cymru (2025) Cynllun Partneriaeth Yr Wyddfa 2025; Parc Cenedlaethol Eryri (2025) Strategaeth Coed a Choetiroedd Eryri; Parc Cenedlaethol Eryri (2025) Cynllun Gweithredu Adfer Natur Eryri	Y Cynllun Datblygu Lleol Dylai'r CDLI geisio amddiffyn, gwella a dathlu tirweddau eithriadol Eryri, gan adlewyrchu eu harwyddocâd cenedlaethol a rhyngwladol a'r ddyletswydd statudol i warchod a gwella harddwch naturiol. Dylai'r CDLI sicrhau bod gwneud penderfyniadau yn cael ei lywio gan asesiadau tirwedd cadarn a bod rhinweddau arbennig Eryri—gan gynnwys ei thirweddau diwylliannol, ei thawelwch, ei werth golygfaol, a'i ymdeimlad o le—wedi'u gwarchod yn llawn. Dylai'r CDLI hefyd ddiogelu nodweddion tirwedd hanesyddol, gan gynnwys eu cyfraniad at hunaniaeth a chydnerthedd. Dylai'r CDLI sicrhau bod pob datblygiad newydd yn gwarchod ac yn gwella tirweddau pwysig yn genedlaethol Eryri, gan atgyfnerthu rhinweddau arbennig y Parc, cefnogi cydnerthedd ecosystemau, a chadw cymeriad naturiol a diwylliannol unigryw'r ardal ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Cynllun Eryri Dylai Cynllun Eryri barhau i warchod, gwella a dathlu tirweddau a morweddau rhagorol y Parc Cenedlaethol, gan sicrhau eu bod yn parhau i fod wrth wraidd hunaniaeth ac ymdeimlad o le Eryri. Dylai'r Cynllun hyrwyddo rheoli tirwedd sy'n diogelu ansawdd golygfaol, tawelwch /	Dylai Fframwaith yr GCI gynnwys amcanion sy'n amddiffyn ac yn gwella cymeriad tirwedd, ansawdd golygfaol, thawelwch a thirweddau hanesyddol Eryri. Dylai warchod rhinweddau arbennig y Parc, osgoi effeithiau gweledol a chronnus (o fewn a thu allan i ffin y Parc Cenedlaethol), a chryfhau gwydnwch i newid hinsawdd ac amgylcheddol.	Tirwedd a Gweledol	5, 7, 9

Atodiad A - Adolygiad o Gynlluniau, Rhaglenni ac Amcanion Diogelu'r Amgylchedd perthnasol

Themâu sy'n berthnasol i'r GCI	Ffynhonnell						Prif Bynciau AAS	Amcanion GCI Perthnasol
	Rhyngwladol ac Ewropeaidd	Cenedlaethol	Rhanbarthol	Lleol	Goblygiadau i'r Cynllun Datblygu Lleol a Chynllun Eryri	Goblygiadau i'r GCI		
		Cyfoeth Naturiol Cymru (2017) Strategaeth Amgylcheddol ar gyfer Cymru Llywodraeth Cymru (2006) Llywodraeth Cymru (2009) Strategaeth Coetiroedd i Gymru Llywodraeth Cymru (2010) Gwerthfawrogi Amgylchedd Hanesyddol Cymru Llywodraeth Cymru (2018) Gwerthfawr a Gwydn: Blaenoriaethau Llywodraeth Cymru ar gyfer Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol a Pharciau Cenedlaethol			llonyddwch, awyr dywyll a bioamrywiaeth wrth gefnogi addasu i newid hinsawdd a chynnal "Nodweddion Arbennig" y Parc. Dylai hefyd sicrhau bod newid o fewn y dirwedd, boed o ddatblygiad, defnydd tir neu weithgaredd ymwelwyr, yn parchu cymeriad a hynodrwydd y dirwedd. Drwy annog dealltwriaeth a chysylltiad â thirweddau Eryri, a chefnogi adferiad mawndir cynaliadwy, gall Cynllun Eryri barhau i warchod y harddwch naturiol, y tawelwch a'r cyfoeth diwylliannol sy'n diffinio'r Parc Cenedlaethol ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.			
Trafnidiaeth a Llygredd	Cenhedloedd Unedig (2002) Uwchgynhadled y Byd ar Ddatblygu Cynaliadwy	Llywodraeth Cymru (2021) Cymru'r Dyfodol: Cynllun Cenedlaethol 2040 Llywodraeth Cymru (2021) Polisi Cynllunio Cymru Rhifyn 12; Llywodraeth Cymru (2021) Llwybr Newydd; Deddf Iechyd y Cyhoedd (Cymru) Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2016) Iechyd Cyhoeddus Cymru (2015) Cymru Iachach, Hapusach a Thecach Strategaeth Buddsoddi mewn Seilwaith Cymru Llywodraeth Cymru (2021)	Cyngor Gwynedd (2025) Cynllun Adfywio Cyngor Gwynedd: Ardal Ni 2035 Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (2019) Bargen Twf Gogledd Cymru Cyngor Gwynedd (2023) Economi Ymwelwyr	Llywodraeth Cymru (2025) Cynllun Partneriaeth Yr Wyddfa 2025 Datganiad Safbwynt Hamdden Awyr Agored Parc Cenedlaethol Eryri (2024); Cyngor Conwy (2023-2029) Cynllun Rheoli Cychfan Conwy 2023-2029	Y Cynllun Datblygu Lleol Dylai'r CDLI geisio hyrwyddo system drafnidiaeth gynaliadwy, carbon isel sy'n gwella hygrychedd i drigolion ac ymwelwyr wrth amddiffyn ansawdd aer, tawelwch a chymeriad tirwedd arbennig y Parc Cenedlaethol. Dylai'r CDLI gefnogi seilwaith trafnidiaeth sy'n blaenoriaethu cerdded a beicio, mae hyn yn cynnwys gwella llwybrau teithio egnïol diogel, deniadol a chysylltiedig yn dda o fewn a rhwng cymunedau, yn ogystal â gwella mynediad cynaliadwy i gyrchfannau allweddol i ymwelwyr. Mae diogelu ansawdd aer a lleihau amlygiad i allyriadau niweidiol yn hanfodol ar gyfer iechyd y cyhoedd a'r	Dylai Fframwaith yr GCI gynnwys amcanion sy'n hyrwyddo teithio cynaliadwy a charbon isel, yn gwella teithio llesol a mynediad at drafnidiaeth gyhoeddus, ac yn lleihau dibyniaeth ar geir preifat. Dylai gefnogi datblygiad sy'n amddiffyn ac yn gwella ansawdd aer, yn lleihau llygredd swm, ac	Poblogaeth, Iechyd Dynol, ac Asedau Materol	5

Atodiad A - Adolygiad o Gynlluniau, Rhaglenni ac Amcanion Diogelu'r Amgylchedd perthnasol

Themâu sy'n berthnasol i'r GCI	Ffynhonnell						Prif Bynciau AAS	Amcanion GCI Perthnasol
	Rhyngwladol ac Ewropeaidd	Cenedlaethol	Rhanbarthol	Lleol	Goblygiadau i'r Cynllun Datblygu Lleol a Chynllun Eryri	Goblygiadau i'r GCI		
		Deddf Teithio Llesol (Cymru) 2013 Llywodraeth Cymru (2013) Llywodraeth Cymru (2014) Twf Gwyrdd Cymru: Buddsoddi yn y Dyfodol;	Cynaliadwy Gwynedd ac Eryri 2035; Uchelgais Gogledd Cymru Uchelgais Gogledd Cymru (2025) Cynllun Trafnidiaeth Rhanbarthol Gogledd Cymru		amgylchedd. Felly, dylai'r CDLI hyrwyddo patrymau datblygu sy'n lleihau teithiau cerbydau, yn lleihau tagfeydd mewn ardaloedd sensitif, ac yn cefnogi atebion trafnidiaeth allyriadau isel. Dylai'r Cynllun hefyd ddiogelu tawelwch ac amgylchedd acwstig Eryri trwy atal datblygiadau sy'n cynhyrchu sŵn niweidiol neu'n erydu ymdeimlad gwerthfawr o dawelwch y Parc, yn gyson â disgwyliadau polisi cenedlaethol ar gyfer diogelu amwynder a lles. Dylid diogelu derbynyddion sy'n sensitif i sŵn, ardaloedd tawel, a thawelwch tirwedd trwy leoli, dylunio a rheoli datblygiadau newydd yn ofalus. Cynllun Eryri Dylai Cynllun Eryri barhau i hyrwyddo atebion trafnidiaeth cynaliadwy, carbon isel sy'n gwella hygyrchedd i drigolion ac ymwelwyr wrth amddiffyn ansawdd aer, llonyddwch a chymeriad tirwedd y Parc Cenedlaethol. Dylai'r cynllun Rheoli geisio annog teithio egnïol a chynaliadwy, gan leihau dibyniaeth ar gerbydau preifat a chefnogi cysylltiadau rhwng cymunedau a chyrchfannau allweddol i ymwelwyr. Dylai hefyd geisio rheoli pwysau ymwelwyr ac effeithiau traffig trwy gynllunio trafnidiaeth integredig, sy'n gyson ag ymdrechion i ddadgarboneiddio teithio, gyda'r nod o wella ansawdd aer ar draws Eryri neu ei atal rhag mynd yn wael. Dylai amddiffyn ardaloedd tawel	yn cynnal tawelwch ac ansawdd amgylcheddol y Parc Cenedlaethol.		

Atodiad A - Adolygiad o Gynlluniau, Rhaglenni ac Amcanion Diogelu'r Amgylchedd perthnasol

Themâu sy'n berthnasol i'r GCI	Ffynhonnell						Prif Bynciau AAS	Amcanion GCI Perthnasol
	Rhyngwladol ac Ewropeaidd	Cenedlaethol	Rhanbarthol	Lleol	Goblygiadau i'r Cynllun Datblygu Lleol a Chynllun Eryri	Goblygiadau i'r GCI		
					a chynnal llongyddwch hefyd fod yn ffocws allweddol i Gynllun Eryri.			
Adnoddau Tir a Dŵr	Ramsar (1976) ar Wlyptiroedd (Confensiwn RAMSAR)	Llywodraeth Cymru (2021) Cymru'r Dyfodol: Cynllun Cenedlaethol 2040 Llywodraeth Cymru (2021) Polisi Cynllunio Cymru Rhifyn 12; Llywodraeth Cymru (2019) Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru; Llywodraeth Cymru (2020) Y Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Risg Llifogydd ac Erydiad Arfordirol yng Nghymru; Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2009) Difrod Amgylcheddol (Atal ac Adfer) (Cymru) Rheoliadau 2009; Rheoliadau Tir Halogedig (Cymru) (Diwygio) Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2012) 2012; Deddf Amgylchedd (Cymru) 2016 Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2016); Rhaglen LANDMAP Cyfoeth Naturiol Cymru (parhaus); Cyfoeth Naturiol Cymru (2015) Rhaglen LIFE Natura 2000 i Gymru; Datganiad Polisi Adnoddau Naturiol	Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur Cyngor Gwynedd (2022) 2022/30 – 2029/30	Llywodraeth Cymru (2025) Cynllun Partneriaeth Yr Wyddfa 2025	Y Cynllun Datblygu Lleol Dylai'r CDLI geisio diogelu a gwella adnoddau tir a dŵr y Parc Cenedlaethol, gan sicrhau eu bod yn cael eu rheoli'n gynaliadwy yn unol â pholisi cenedlaethol a lleol. Dylai'r CDLI sicrhau bod datblygiad yn amddiffyn ansawdd dŵr, yn cefnogi defnydd effeithlon o ddŵr, ac yn osgoi llygredd, yn gyson â rheoliadau amgylcheddol Cymru. Dylai hefyd sicrhau bod tir halogedig neu diraddio yn cael ei adfer yn briodol cyn unrhyw ailddatblygu. Dylai'r CDLI hefyd gyd-fynd â'r Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Risg Llifogydd ac Erydiad Arfordirol drwy gyfeirio datblygiad i ffwrdd o ardaloedd sydd mewn perygl, integreiddio rheoli llifogydd naturiol, a hyrwyddo gwytnwch i effeithiau newid hinsawdd ar afonydd, arfordiroedd a dalgylchoedd. Dylai'r CDLI hyrwyddo dull cadarnhaol o ran natur ac sy'n gydnerth o ran yr hinsawdd at adnoddau tir a dŵr, gan sicrhau bod datblygiadau newydd yn cynnal safonau amgylcheddol uchel, yn gwella gwasanaethau ecosystemau, ac yn amddiffyn y systemau naturiol sylfaenol sy'n sail i dirweddau a chymunedau Eryri. Cynllun Eryri	Dylai Fframwaith yr GCI gynnwys amcanion sy'n amddiffyn ac yn gwella ansawdd pridd a dŵr, yn hyrwyddo defnydd cynaliadwy o ddŵr, ac yn atal llygredd neu halogiad tir. Dylai sicrhau bod datblygiad yn osgoi ardaloedd lle mae perygl llifogydd, yn cefnogi rheoli llifogydd yn naturiol, ac yn cyfrannu at wydnwch ecosystemau trwy ddefnydd cynaliadwy o dir, amddiffyn dalgylchoedd, ac atebion sy'n seiliedig ar natur.	Pridd, Asedau Materol a Dŵr	

Atodiad A - Adolygiad o Gynlluniau, Rhaglenni ac Amcanion Diogelu'r Amgylchedd perthnasol

Themâu sy'n berthnasol i'r GCI	Ffynhonnell						Prif Bynciau AAS	Amcanion GCI Perthnasol
	Rhyngwladol ac Ewropeaidd	Cenedlaethol	Rhanbarthol	Lleol	Goblygiadau i'r Cynllun Datblygu Lleol a Chynllun Eryri	Goblygiadau i'r GCI		
		Cyfoeth Naturiol Cymru (2017); Datganiad Ardal Forol Cyfoeth Naturiol Cymru (2020); Llywodraeth Cymru (2006) Strategaeth Amgylcheddol ar gyfer Cymru; Llywodraeth Cymru (2009) Strategaeth Coetiroedd i Gymru; Llywodraeth Cymru (2012) Cynnal Cymru Fyw: Papur Gwyrdd ar Ddull Newydd o Reoli Adnoddau Naturiol yng Nghymru; Llywodraeth Cymru (2018) Gwerthfawr a Gwydn: Blaenoriaethau Llywodraeth Cymru ar gyfer Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol a Pharciau Cenedlaethol.			Dylai Cynllun Eryri barhau i hyrwyddo rheolaeth gynaliadwy adnoddau tir a dŵr i amddiffyn yr ecosystemau, y tirweddau a'r cymunedau sy'n eu defnyddio. Dylai'r Cynllun Rheoli geisio arwain camau gweithredu sy'n amddiffyn iechyd y pridd, ansawdd dŵr a chyfanrwydd y dalgylch, gan annog arferion defnyddio tir sy'n adfer prosesau naturiol. Dylai hefyd geisio cefnogi rheoli risg llifogydd ac arfordiroedd trwy atebion sy'n seiliedig ar natur. Drwy hyrwyddo defnydd tir cynaliadwy, lleihau llygredd a sicrhau bod datblygu a hamdden yn parchu lleoliad amgylcheddol y Parc, gall Cynllun Eryri helpu i sicrhau dŵr glân, priddoedd iach ac ecosystemau gweithredol sy'n cynnal natur a chymunedau ar draws y Parc Cenedlaethol.			
Newid Hinsawdd	Cenhedloedd Unedig (1994) Confensiwn Fframwaith y Cenhedloedd Unedig ar Newid Hinsawdd Protocol Kyoto y Cenhedloedd Unedig (1997) i Gonfensiwn Fframwaith y Cenhedloedd	Llywodraeth Cymru (2021) Cymru'r Dyfodol: Cynllun Cenedlaethol 2040 Llywodraeth Cymru (2021) Polisi Cynllunio Cymru Rhifyn 12; Llywodraeth Cymru (2019) Ffyniant i Bawb: Cynllun Cyflawni Carbon Isel Cymru Llywodraeth Cymru (2021) Sero Net Cymru Pwyllgor ar Newid Hinsawdd (2021)	Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur Cyngor Gwynedd (2022) 2022/30 – 2029/30	Llywodraeth Cymru (2025) Cynllun Partneriaeth Yr Wyddfa 2025	Y Cynllun Datblygu Lleol Dylai'r CDLI geisio cefnogi dyfodol sy'n wydn o ran yr hinsawdd ac sy'n defnyddio carbon isel, yn unol â deddfwriaeth hinsawdd genedlaethol ac ymrwymadau strategol. Dylai'r CDLI sicrhau bod datblygiad yn lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr trwy ddewisiadau lleoliad cynaliadwy, dylunio sy'n effeithlon o ran ynni, integreiddio technolegau adnewyddadwy a charbon isel, a chefnogi teithio gweithredol a charbon	Dylai Fframwaith yr GCI gynnwys amcanion sy'n cefnogi'r newid i ddyfodol carbon isel sy'n wydn o ran hinsawdd. Dylai hyrwyddo dylunio sy'n effeithlon o ran ynni, technolegau adnewyddadwy a charbon isel, trafnidiaeth	Hinsawdd, Ansawdd Aer, Adnoddau Naturiol	10

Atodiad A - Adolygiad o Gynlluniau, Rhaglenni ac Amcanion Diogelu'r Amgylchedd perthnasol

Themâu sy'n berthnasol i'r GCI	Ffynhonnell						Prif Bynciau AAS	Amcanion GCI Perthnasol
	Rhyngwladol ac Ewropeaidd	Cenedlaethol	Rhanbarthol	Lleol	Goblygiadau i'r Cynllun Datblygu Lleol a Chynllun Eryri	Goblygiadau i'r GCI		
	Unedig ar Newid Hinsawdd Cenhedloedd Unedig (2002) Uwchgynhadled d y Byd ar Ddatblygu Cynaliadwy Cytundeb Newid Hinsawdd Paris y Cenhedloedd Unedig (2015)	Tystiolaeth ar gyfer trydydd Asesiad Risg Newid Hinsawdd y DU (CCRA3): Crynodeb ar gyfer Cymru Grŵp Amgylchedd Hanesyddol (2020) Cynllun Addasu Sector Amgylchedd Hanesyddol a Newid Hinsawdd yng Nghymru Rheoliadau Difrod Amgylcheddol (Atal ac Adfer) (Cymru) Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2009) 2009 Oxfam (2020) Y Donut Gymreig / The Welsh Doughnut – Fframwaith ar gyfer Cynaliadwyedd Amgylcheddol a Chyfiawnder Cymdeithasol Iechyd Cyhoeddus Cymru (2018) Strategaeth Hirdymor 2018-2030 Comisiwn Datblygu Cynaliadwy (2009) Cymru Carbon Isel Strategaeth Amgylcheddol ar gyfer Cymru Llywodraeth Cymru (2006)			isel. Dylai datblygiadau newydd hefyd amddiffyn storfeydd carbon naturiol—megis coetiroedd, mawndiroedd a phriddoedd—a hyrwyddo atebion sy'n seiliedig ar natur. Mae addasu i'r hinsawdd yn flaenoriaeth allweddol i dirweddau a chymunedau Eryri. Dylai'r CDLI ymateb i risgiau hinsawdd drwy reoli'r risg o lifogydd, cefnogi gwydnwch prinder dŵr, lleihau'r agoredrwydd i dywydd eithafol, a sicrhau bod datblygiadau newydd yn cael eu cynllunio gyda'r effeithiau hirdymor ar yr hinsawdd mewn golwg. At ei gilydd, dylai CDLI Eryri arwain datblygiad sy'n lleihau allyriadau, yn cryfhau gwydnwch hinsawdd, yn amddiffyn amgylcheddau naturiol sy'n llawn carbon, ac yn sicrhau bod y Parc Cenedlaethol yn cyfrannu'n gadarnhaol at drawsnewidiad Cymru i ddyfodol net-sero a gwydn o ran hinsawdd. Cynllun Eryri Dylai Cynllun Eryri barhau i reoli newid hinsawdd drwy gamau gweithredu sy'n lleihau allyriadau carbon, yn meithrin gwydnwch, ac yn amddiffyn asedau naturiol a diwylliannol y Parc Cenedlaethol. Dylai'r Cynllun Rheoli geisio hyrwyddo'r newid i ddyfodol carbon isel drwy gefnogi prosiectau adnewyddadwy, trafndiaeth gynaliadwy, a dyluniadau a	gynaliadwy, ac atebion sy'n seiliedig ar natur. Dylai amcanion hefyd sicrhau bod datblygiad yn lliniaru allyriadau nwyon tŷ gwydr, yn addasu i risgiau hinsawdd, ac yn amddiffyn storfeydd carbon naturiol fel coetiroedd a mawndiroedd.		

Atodiad A - Adolygiad o Gynlluniau, Rhaglenni ac Amcanion Diogelu'r Amgylchedd perthnasol

Themâu sy'n berthnasol i'r GCI	Ffynhonnell						Prif Bynciau AAS	Amcanion GCI Perthnasol
	Rhyngwladol ac Ewropeaidd	Cenedlaethol	Rhanbarthol	Lleol	Goblygiadau i'r Cynllun Datblygu Lleol a Chynllun Eryri	Goblygiadau i'r GCI		
					strategaethau sy'n effeithlon o ran ynni, gan annog ymddygiadau sy'n ymwybodol o garbon ymhlith trigolion ac ymwelwyr. Dylai'r Cynllun Rheoli hefyd ganolbwyntio ar addasu i'r hinsawdd drwy fynd i'r afael ag effeithiau tywydd eithafol, llifogydd, a newidiadau tymheredd ar dirweddau, bywyd gwylt, a'r amgylchedd hanesyddol. Drwy integreiddio gweithredu ar yr hinsawdd ar draws pob thema, o dwristiaeth gynaliadwy i reoli tir, gallai Cynllun Eryri gynnal strategaeth i ymateb i'r argyfwng hinsawdd a natur, gan helpu Eryri i gyfrannu'n gadarnhaol at nodau sero net cenedlaethol wrth amddiffyn y Parc Cenedlaethol ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.			
Amgylchedd Hanesyddol	Dim yn berthnasol	Llywodraeth Cymru (2021) Cymru'r Dyfodol: Cynllun Cenedlaethol 2040; Llywodraeth Cymru (2021) Polisi Cynllunio Cymru Rhifyn 12; Cyngor Cefn Gwlad Cymru (Cyfoeth Naturiol Cymru bellach) (2001) Cofrestr Tirweddau o Ddiddordeb Hanesyddol; Grŵp Amgylchedd Hanesyddol (2020) Cynllun Addasu Sector Amgylchedd Hanesyddol a Newid Hinsawdd yng Nghymru; Rheoliadau Difrod Amgylcheddol (Atal ac	Dim yn berthnasol	Llywodraeth Cymru (2025) Cynllun Partneriaeth Yr Wyddfa 2025	Y Cynllun Datblygu Lleol Dylai'r CDLI geisio amddiffyn, gwella a hyrwyddo amgylchedd hanesyddol a diwylliannol cyfoethog yr ardal, gan gydnabod ei rôl hanfodol wrth lunio hunaniaeth a chymeriad lleol. Dylai'r CDLI geisio sicrhau bod datblygiadau newydd yn parchu lleoliad a chymeriad hanesyddol Eryri ac yn amddiffyn archaeoleg a thirweddau diwylliannol wrth annog addasu sensitif i newid hinsawdd. Ar ben hynny, dylai'r CDLI hyrwyddo'r iaith Gymraeg a thraddodiadau diwylliannol fel elfennau hanfodol o dreftadaeth Eryri, gan sicrhau bod datblygiadau newydd yn cefnogi unigrywiaeth leol a bywiogrwydd diwylliannol.	Dylai Fframwaith yr GCI gynnwys amcanion sy'n amddiffyn ac yn gwella'r amgylchedd hanesyddol a diwylliannol, gan gynnwys asedau treftadaeth dynodedig a phwysig yn lleol. Dylai sicrhau bod datblygiad yn gwarchod cymeriad tirwedd, lleoliadau treftadaeth ac archaeoleg, yn	Treftadaeth Ddiwylliannol	8

Atodiad A - Adolygiad o Gynlluniau, Rhaglenni ac Amcanion Diogelu'r Amgylchedd perthnasol

Themâu sy'n berthnasol i'r GCI	Ffynhonnell						Prif Bynciau AAS	Amcanion GCI Perthnasol
	Rhyngwladol ac Ewropeaidd	Cenedlaethol	Rhanbarthol	Lleol	Goblygiadau i'r Cynllun Datblygu Lleol a Chynllun Eryri	Goblygiadau i'r GCI		
		Adfer) (Cymru) 2009 Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2009); Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2016) Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 Oxfam (2020) Y Donut Gymreig / The Welsh Doughnut – Fframwaith ar gyfer Cynaliadwyedd Amgylcheddol a Chyfiawnder Cymdeithasol; Llywodraeth Cymru (2006) Strategaeth Amgylcheddol ar gyfer Cymru; Llywodraeth Cymru (2010) Gwerthfawrogi Amgylchedd Hanesyddol Cymru; Llywodraeth Cymru (2013) Strategaeth Amgylchedd Hanesyddol Cymru			Cynllun Eryri Dylai Cynllun Eryri barhau i warchod, dathlu a gwella amgylchedd hanesyddol y Parc Cenedlaethol fel rhan fyw o'i dirwedd ddiwylliannol. Dylai'r Cynllun Rheoli geisio arwain ymdrechion cydweithredol i warchod asedau treftadaeth dynodedig a phwysig yn lleol, gan sicrhau eu bod yn cael eu rheoli'n sensitif. Dylai'r Cynllun Rheoli hefyd geisio mynd i'r afael â'r heriau a achosir gan newid hinsawdd i'r amgylchedd hanesyddol, gan hyrwyddo ymchwil, cadwraeth a rheolaeth addasol sy'n amddiffyn treftadaeth rhag newid defnydd tir, llifogydd ac effeithiau hinsoddol eraill. Drwy ymgorffori treftadaeth o fewn nodau ehangach ar gyfer lles cymunedol, twristiaeth gynaliadwy a rheolaeth amgylcheddol, gall Cynllun Eryri sicrhau bod amgylchedd hanesyddol unigryw'r Parc yn parhau i fod yn nodwedd ddiffiniol o'i hunaniaeth ac yn ffynhonnell ysbrydoliaeth i genedlaethau'r dyfodol.	cefnogi ailddefnyddio cynaliadwy adeiladau hanesyddol, ac yn hyrwyddo'r iaith Gymraeg a hunaniaeth ddiwylliannol fel elfennau allweddol o unigrywiaeth Eryri.		

Arcadis (DU) Cyfyngedig

2 Glass Wharf
Temple Quay
Bristol
BS2 0EL

Ffôn: +44 (0)117 372 1200

arcadis.com

DRAFT

Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

Adroddiad Cwmpasu Gwerthusiad Cynaliadwyedd Integredig

Atodiad B – Sylfaen, Materion Allweddol a Chyfleoedd

Ionawr 2026

DRAFT

Cynnwys

Poblogaeth, Iechyd a Llesiant	B 3
2 Economi	B 17
3 Bioamrywiaeth, Fflora a Ffawna	B22
4 Tirwedd	BError! Bookmark not defined.
5 Trafnidiaeth a Llygredd	BError! Bookmark not defined.
6 Adnoddau Tir a Dŵr	BError! Bookmark not defined.
7 Newid Hinsawdd ac Ynni	B57
8 Amgylchedd Hanesyddol	B64

Tablau

Tabl B-1 -1: Poblogaeth Cymru ac Eryri (Llywodraeth Cymru, 2024)	B3
Tabl B-1 -2: Dosbarthiad oedran poblogaeth Cymru ac Eryri	B4
Tabl B-1 -3: Iechyd a adroddwyd gan drigolion Eryri	B10
Tabl B-2 -1: Statws Economaidd y boblogaeth yn Eryri (Llywodraeth Cymru, 2021)	B17
Tabl B-2 -2: Effaith economaidd ymwelwyr ag Eryri yn 2023	B19
Tabl B-5 -1: Defnyddwyr bysiau yn Eryri	BError! Bookmark not defined.
Tabl B-7-1: Defnydd Nwy yn Eryri.....	B59
Tabl B-7-2: Defnydd Trydan yn Eryri.....	B59

Ffigurau

Ffigur B-1 -1: Dosbarthiad daearyddol y boblogaeth yn Eryri (Llywodraeth Cymru, 2024)	B4
Ffigur B-1 -2: Y cynnydd yn y boblogaeth 65+ oed yng Ngwynedd	B5
Ffigur B-1 -3: Amddifadedd Addysg ar gyfer Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is yng Nghymru .	B8
Ffigur B-1 -4: Model teithio, yn ôl math o ysgol	B9
Ffigur B-1 -5: Canran o Gartrefi Eilaidd a Llety Gwyliau fesul Cyngor Tref a Chymuned ar draws Eryri	B9
Ffigur B-1 -6: Map Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru	B13
Ffigur B-1 -7: Nifer y bobl tair oed neu hŷn sy'n gallu siarad Cymraeg, 2001 i fis Mehefin 2025 (Llywodraeth Cymru, 2025)	B14
Ffigur B-1 -8: Canran y Siaradwyr Cymraeg sy'n rhugl yng Ngwynedd a Chonwy	B15
Ffigur B-1-9: Dosbarthiad daearyddol siaradwyr Cymraeg yn Eryri.....	B15
Ffigur B-2 -1: Dosbarthiad y boblogaeth economaidd weithgar yn Eryri yn 2021 (Llywodraeth Cymru, 2024)	B18
Ffigur B-3 -1: Safleoedd Dynodedig Parc Cenedlaethol Eryri	B23

Ffigur B-3 -2: Digonedd o ddata am yr holl rywogaethau o fewn APC Eryri ar gyfer cofnodion cyhoeddus 2000 – 2024 wedi'i rannu'n grwpiau tacsonomig (Llywodraeth Cymru, 2024)	BError! Bookmark not defined.
Ffigur B-4 -1: Ardaloedd Cymeriad Tirwedd Eryri	BError! Bookmark not defined.
Ffigur B-4 -2: Tawelwch Cymharol yn Eryri	B30
Ffigur B-4 -3: Newid rhwng bandiau llewyrch golau - Medi 2016 i Ragfyr 2019	B32
Ffigur B-5 -1: Llwybrau Cerdded a Beicio ledled Cymru	B34
Ffigur B-5 -2: Dull teithio i'r gwaith heblaw gyrru car neu fan ar gyfer preswylwyr arferol 16 oed a throsodd yng Nghymru, 2021	B37
Ffigur B-5 -3: Mynediad at wasanaethau ar gyfer Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is yng Nghymru	BError! Bookmark not defined.
Ffigur B-5 -4: Ardaloedd Rheoli Ansawdd Aer Cymru	B40
Ffigur B-5-5: Crynodiadau Ocsidau Nitrogen a Charbon Monocsid yn Eryri.....	B41
Ffigur B-5-6: Crynodiadau Carbon Monocsid ar draws Eryri.....	B41
Ffigur B-6 -1: Mathau o bridd ar draws Eryri	B45
Ffigur B-6 -2: Mawndiroedd Cymru	BError! Bookmark not defined.
Ffigur B-6 -3: Safleoedd Geoamrywiaeth Pwysig yn Rhanbarthol yn Eryri ..	BError! Bookmark not defined.
Ffigur B-6 -4: Parth Adnoddau Dŵr Dŵr Cymru	B50
Ffigur B-6 -5: Statws cyflwr dalgylch corff dŵr y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr 2021 vs 2024	B51
Ffigur B-6 -6: Y cymunedau ar draws Gogledd Orllewin Cymru sydd fwyaf mewn perygl o lifogydd o afonydd a'r môr fel y'u nodwyd gan y CaRR	B54
Ffigur B-7 -1: Cyfanswm Allyriadau Nwyon Tŷ Gwydr fesul Sector yng Nghymru (ktCO2e)	BError! Bookmark not defined.
Ffigur B-7 -2: Meysydd a nodwyd o dan Bolisi 17 o Ddyfodol Cymru: y cynllun cenedlaethol 2040 ..	B61
Ffigur B-8 -1: Henebion Rhestredig yn Eryri	B66

1 Poblogaeth, Iechyd a Llesiant

1.1 Amodau Sylfaenol

Poblogaeth

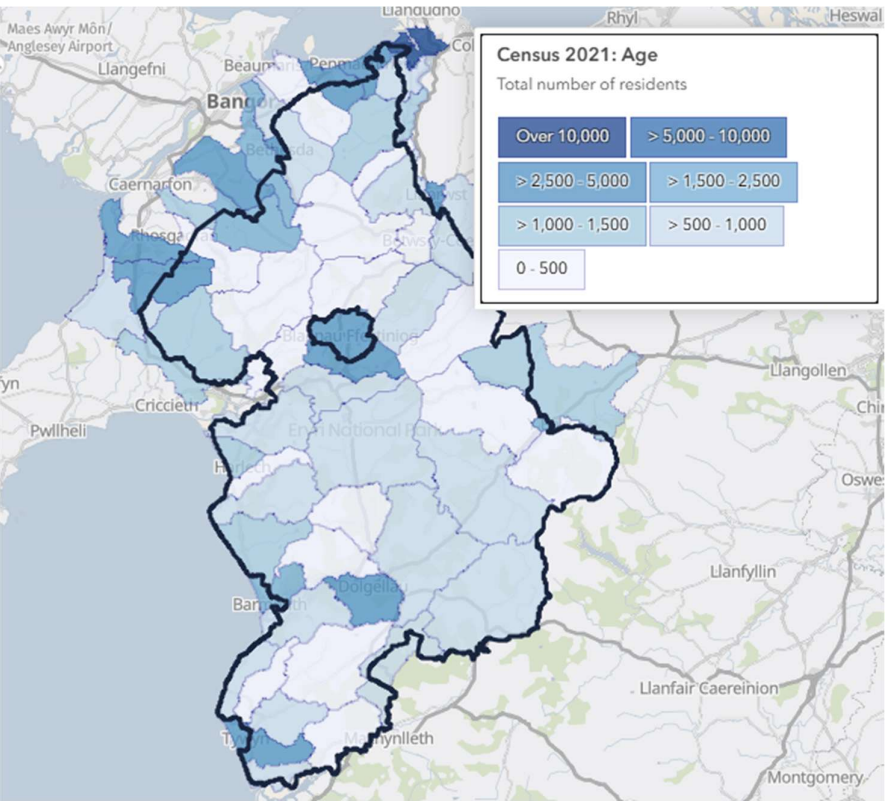
1.1.1. O fewn Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (APC), mae 24 o bentrefi a phum tref, y Bala a Dolgellau yw'r ddau brif ganolfan. Mae data o gyfrifiad 2021 yn dangos bod poblogaeth Cymru wedi cynyddu 1.4% yn y 10 mlynedd diwethaf, o'i gymharu â chynnydd o 5.5% rhwng 2001 a 2011. Yn yr un cyfnod, mae poblogaeth Parc Cenedlaethol Eryri wedi gostwng 5%, o'i gymharu â chynnydd o 0.86% rhwng 2001 a 2011. 1Tabl B-1-1 a Ffigur B-1-1 am ddosbarthiad y boblogaeth isod. Ar ôl 2021, mae poblogaeth gyffredinol Eryri wedi bod yn cynyddu'n gyson ar ôl gostyngiad bach, gyda phoblogaeth amcangyfrifedig o 24,307 o drigolion yn 2022, i 24,275 yn 2023, a 24,536 yn 2024.¹

Tabl B- 1-1: Poblogaeth Cymru ac Eryri (Llywodraeth Cymru, 2024)

Poblogaeth	Parc Cenedlaethol Eryri	Cymru
Poblogaeth Gyfan 2011	25,702	3,063,456
% Gwryw (Poblogaeth 2011)	49.8%	49.1%
% Benyw (Poblogaeth 2011)	50.2%	50.9%
Poblogaeth Gyfan 2021	24,418	3,107,494
% Gwryw (Poblogaeth 2021)	50.1%	51.1%
% Benyw (Poblogaeth 2021)	49.9%	48.9%

¹Amcangyfrifon poblogaeth y Parc Cenedlaethol gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025). Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/datasets/nationalparkmidyearpopulationestimatesexperimental> [Wedi'i gyrchu: 17/12/2025]

Ffigur B- 1-1: Dosbarthiad daearyddol y boblogaeth yn Eryri (Llywodraeth Cymru, 2024)

Demograffeg Oedran

1.1.2 Erbyn 2021, roedd cynnydd yn nifer y bobl hŷn (65 oed+) sy'n byw yn y Parc Cenedlaethol (+3.5%) sydd ychydig yn uwch na'r cynnydd ledled Cymru (+3.1%). Roedd y ganran yn Eryri yn 28.7% o'i gymharu â 21.4% yng Nghymru. Yn 2021, roedd canran y plant 0-4 oed sy'n byw yn Eryri yn 3.7% sy'n llai nag yn 2011 (4.6%), a hefyd yn llai na chanran Cymru o 5.0% ². Dangosir dosbarthiad oedran Eryri yn Nhabl B-1-2.

Tabl B- 1-2: Dosbarthiad oedran poblogaeth Cymru ac Eryri

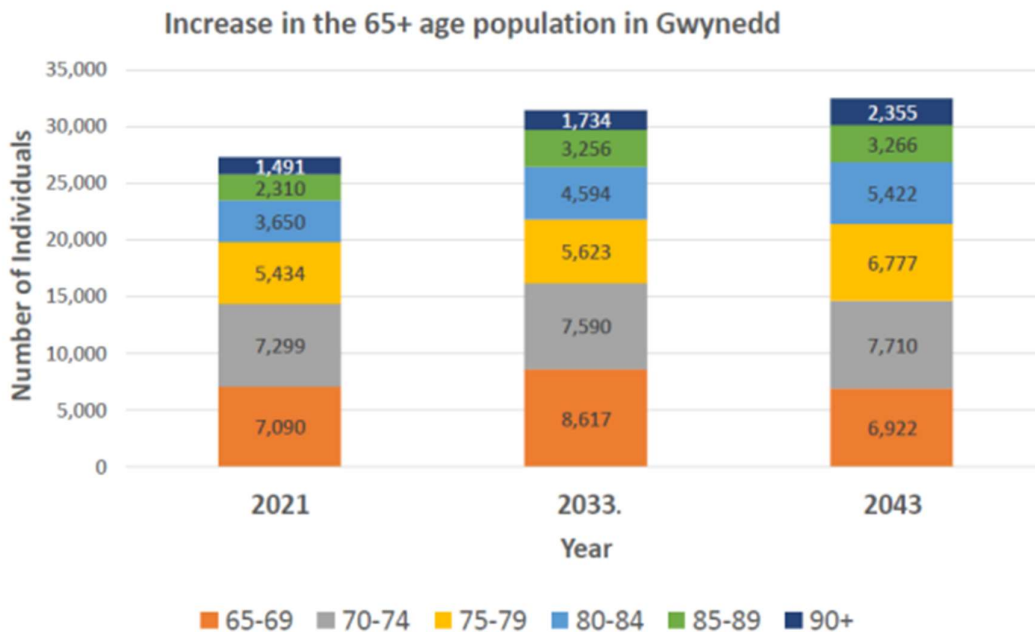
Oedran	Eryri (2011)	Cymru (2011)	Eryri (2021)	Cymru (2021)
0-4 oed	4.6%	5.8%	3.7%	5.0%
64-74 oed	13.7%	9.8%	15.6%	11.6%
75-84 oed	8.4%	6.1%	9.4%	7.1%
Dros 85 mlynedd	3.1%	2.4%	3.7%	2.7%

1.1.3 Mae rhagamcanion poblogaeth yn awgrymu twf cynaliadwy ym mhoblogaeth Eryri sy'n 65 oed a throsodd, gyda'r niferoedd yn cynyddu bob degawd i oddeutu 31,000 erbyn 2033 a 32,500 erbyn 2045. Rhagwelir y bydd mwyafrif y trigolion yn y grŵp oedran hwn rhwng 65-69 oed, gyda rhagamcanion oedran yn cyrraedd 2,355 o drigolion 90 oed a throsodd erbyn 2043³ (gweler Ffigur B-1-2 isod).

²Parc Cenedlaethol Eryri (2024) Adroddiad Cyflwr y Parc – Poblogaeth. Ar gael yn: <https://data.eryri.llyw.cymru/park-authority/community-cohesion/> [Wedi'i gyrchu: 06/01/2025]

³Cyngor Gwynedd (2024) Gwasanaethau Cymdeithasol i bobl hŷn ar gyfer y dyfodol. Ar gael yn: <https://democracy.gwynedd.llyw.cymru/documents/s42055/Cabinet%20Report%20-%20Llechen%20Ln.pdf> [Wedi'i gyrchu: 17/12/2025]

Ffigur B-1-2: Y cynnydd yn y boblogaeth 65+ oed yng Ngwynedd

Ffynhonnell: Cyngor Gwynedd

Ethnigrwydd

- 1.1.4 O'i gymharu â gweddill y boblogaeth yng Nghymru a Lloegr, mae'r boblogaeth a oedd yn byw mewn parciau cenedlaethol yn tueddu i fod yn llai amrywiol yn ethnig, ac mae hefyd wedi'i gofnodi bod llai o bobl mewn grwpiau lleiafrifoedd ethnig mewn parciau cenedlaethol nag mewn mannau eraill⁴. Yn unol â hyn ac yn ôl Cyfrifiad 2021, y ganran uchaf o drigolion Eryri yw Gwyn (98.4%) – Gwyn: Saesneg, Cymreig, Albanaidd, Gogledd Iwerddon neu Brydeinig (96%), Gwyn: Gwyddelig (0.5%) a Gwyn: Arall (1.8%). Mae hyn 4.6% yn uwch na'r Cyfartaledd Cenedlaethol o 93.8%. Yn dilyn hynny, y ddau grŵp ethnig uchaf yn Eryri yw grwpiau ethnig cymysg neu luosog (0.8% yn hafal i 193 o drigolion) ac Asiaidd, Asiaidd Prydeinig neu Asiaidd Gymreig ar 0.5% (119 o drigolion)³⁶. Mae'r ddwy ganran yn is na'r cyfartaledd cenedlaethol o 1.6% a 2.9%, yn y drefn honno.

Crefydd

- 1.1.5 O'i gymharu â gweddill y boblogaeth yng Nghymru a Lloegr, mae'r boblogaeth sydd wedi byw mewn parciau cenedlaethol yn fwy tebygol o fod yn Gristnogion nag o grefyddau eraill⁴. Yn 2021, nododd 41% o drigolion Eryri nad oedd ganddynt 'unrhyw grefydd' sydd 5.5% yn is na'r Cyfartaledd Cenedlaethol o 46.5%. Fodd bynnag, roedd canran y Cristnogion 6.9% yn uwch yn Eryri (50.5%) nag yng Nghymru (43.6%). Roedd pob canran crefydd arall o dan 1% ar gyfer Eryri, yn unol â'r duedd Genedlaethol, gyda 7.1% yn dewis peidio ag ateb³⁶.

⁴SYG / ONS (2023) Preswylwyr Parciau Cenedlaethol, Cymru a Lloegr. Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/bulletins/nationalparkresidentsenglandandwales/census2021#ethnicity-language-and-religion> [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

Anabledd a Mynediad

- 1.1.6 Roedd 4,531 o drigolion Eryri wedi cofrestru fel Anabl o dan y Ddeddf Cydraddoldeb yn 2021. Fel canran (18.6%), mae hyn ychydig yn is na'r Cyfartaledd Cenedlaethol o 21.6%, sydd wedi gostwng o 22.7% yn 2011⁵.
- 1.1.7 Er bod Eryri wedi gwneud rhai ymdrechion i wella mynediad corfforol a chymdeithasol i'r APC, mae bylchau sylweddol yn parhau yn y ffordd y mae mynediad i grwpiau dan-gynrychioli ac anabl yn cael ei gynllunio a'i fonitro'n strategol⁶. Fodd bynnag, mae Eryri yn cynnig enghreifftiau o seilwaith a gwasanaethau hygrych - Mae llwybrau cerdded hygrych dynodedig wedi'u sefydlu, ac mae'r APC yn cynnig offer cymorth symudedd i gynorthwyo pobl â symudedd cyfyngedig ar draws llwybrau coetir a llwybrau dethol.
- 1.1.8 Er bod gan Eryri rywfaint o gapasiti i gefnogi ymwelwyr anabl a phobl â nam ar eu symudedd, nid oes strategaeth na fframwaith monitro hirdymor cadarn i sicrhau bod mynediad yn gyfartal ar draws pob grŵp o ddefnyddwyr⁶.

Addysg

- 1.1.9 Mae dosbarthiad yr Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is ACEHI (Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is a'u hamddifadedd cymharol ym maes addysg yn dangos amrywiad rhanbarthol o ran cyrhaeddiad addysgol a mynediad at addysg. Dangosir hyn yn Ffigur B-1-3. Mae mwyafrif yr ACEHI yn Eryri o WIMD 2025 yn y 50% lleiaf amddifad. Dyma'r un darlun â WIMD 2019, ac ar draws Cymru gyfan, o'r 50% o ardaloedd lleiaf amddifad yn 2019, arhosodd 88% yn y grŵp hwnnw yn 2025. Dim ond dwy ardal sydd gan Gonwy yn y 10% mwyaf amddifad.

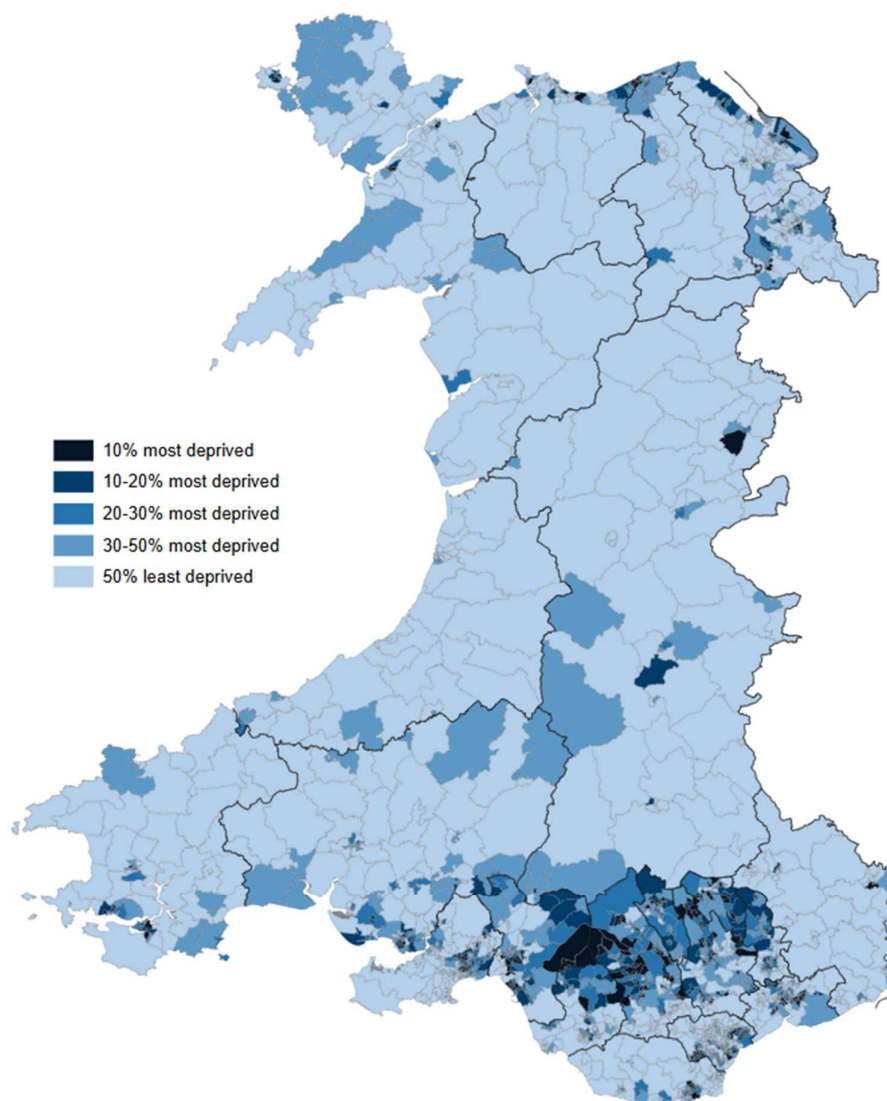
⁵SYG / ONS (2022) Anabledd yng Nghymru a Lloegr. Ar gael yn:

<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/healthandsocialcare/disability/datasets/disabilityinenglandandwales2011> [Wedi'i gyrchu: 30/11/2025]

⁶Archwilio Cymru (2025) Hyrwyddo Mynediad i Barc Cenedlaethol Eryri. Ar gael yn:

https://www.wao.gov.uk/sites/default/files/publications/4633A2024_Eryri_Access_Report_Eng%20FINAL.pdf [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

Ffigur B- 1-3: Amddifadedd Addysg ar gyfer Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is yng Nghymru

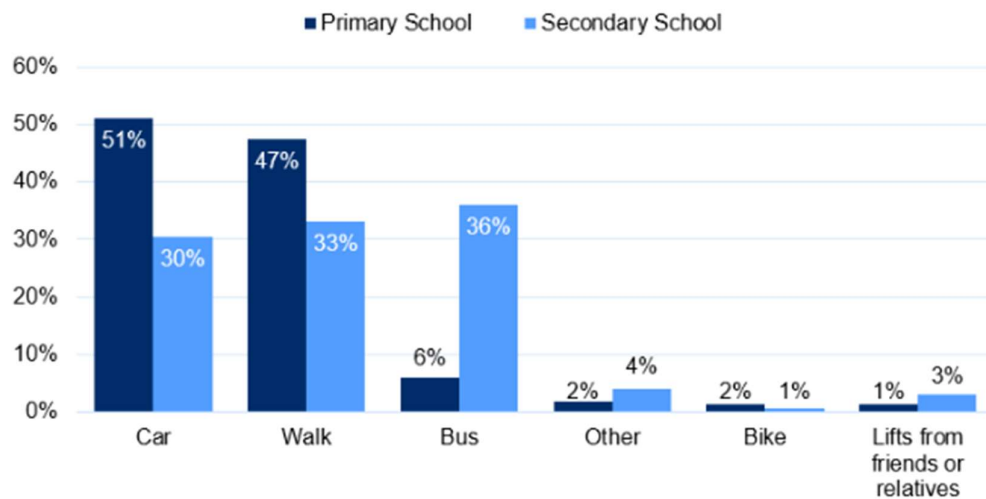
© Crown copyright 2025. Cartographics. Welsh Government.

Ffynhonnell: MALIC 2025

1.1.10 Arolwg Cenedlaethol Cymru 2024-2015⁷ yn dangos bod 48% o blant ysgol gynradd yn cerdded i'r ysgol o'i gymharu â 33% o blant ysgol uwchradd (gweler Ffigur B-1-4). Mae'r dull teithio i'r ysgol yn amrywio yn dibynnu a yw'r plentyn yn byw mewn ardal drefol neu wledig. Mae tua 51% o blant ysgol gynradd sy'n byw mewn ardaloedd trefol yn cerdded i'r ysgol o'i gymharu â 39% sy'n byw mewn ardaloedd gwledig. Roedd y gwahaniaeth hwn yn fwy amlwg mewn teithiau i'r gwaith o'r ysgol uwchradd, lle mae 45% o blant mewn ardaloedd trefol yn cerdded i'r ysgol o'i gymharu â 12% o blant sy'n byw mewn ardaloedd gwledig.

⁷Llywodraeth Cymru (2025) Canlyniadau pennaf Arolwg Cenedlaethol Cymru: Ebrill 2024 i Fawrth 2025. Ar gael yn: [Canlyniadau pennaf Arolwg Cenedlaethol Cymru: Ebrill 2024 i Fawrth 2025 \[HTML\]](#) | [LLYW.CYMRU](#) [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

Ffigur B- 1-4: Model teithio, yn ôl math o ysgol, yng Nghymru

- 1.1.11 Yn ôl Cyfrifiad 2021, mae canran y rhai sydd â chymhwyster Lefel pedwar neu uwch o fewn y Parc Cenedlaethol 4.7% yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol (36.2% yn Eryri o'i gymharu â 31.5% ar gyfer Cymru). Mae'r ganran ar gyfer 'dim cymwysterau' yn is yn Eryri (16.3%), o'i gymharu â'r ganran ar gyfer Cymru gyfan (19.9%)³⁶.

Tai yn Eryri

- 1.1.12 Pris cyfartalog tŷ yn Eryri yn 2020 oedd £215,524, i fyny o £211,107 yn 2019. Cododd pris cyfartalog tŷ ar gyfer 2021 ymhellach i £259,096. Yn 2022 cododd eto i £272,294. Yn ystod 2023, gostyngodd yn sylweddol i £244,570⁸.
- 1.1.13 Mae gwerth canolrifol prisiau tai wedi bod yn cynyddu ers 2014 (gyda gostyngiad yn 2016), gan gyrraedd £172,000 yn 2020. Cynyddodd yn sylweddol yn 2021 i £210,000. Gwelodd 2022 gynnydd pellach i £220,000. Yn ystod 2023, gostyngodd hyn i £200,000⁸ Mewn cymhariaeth, pris cyfartalog tai yng Nghymru oedd £219,000 ym mis Tachwedd 2024⁹, ac ar draws y DU gyfan, adroddwyd bod pris cyfartalog tai tua £273,000 ym mis Awst 2025¹⁰.
- 1.1.14 Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae Eryri wedi gweld pwysau cynyddol ar gyflenwad a fforddiadwyedd tai, wedi'i yrru gan alw cynyddol am ail gartrefi a llety gwyliau, tuedd a gyflymwyd gan yr hwb i dwristiaeth ddomestig ar ôl Brexit a COVID-19. Arweiniodd hyn at fwy o dai yn cael eu prynu fel ail gartrefi neu lety gwyliau yn Eryri ³⁶, gan leihaus argaeledd tai cynradd yn y Parc Cenedlaethol. Mae Ffigur B-1-5 isod yn dangos dosbarthiad Cartrefi Eilaidd a Llety Gwyliau fesul Cyngor Tref a Chymuned ar draws Eryri.
- 1.1.15 Cofnodwyd bod prisiau tai nodweddiadol yng Ngogledd Cymru yn parhau i fod yn sylweddol uwch nag yr oeddent ddau ddegawd yn ôl: roedd pris canolrifol tai yng Ngogledd Cymru yn 2023 yn £188,000, gyda phris chwarterl isaf o £140,000. Cymharwyd hyn â'r incwm canolrifol, sy'n dangos bod tai pris canolrifol yn costio ymhell dros bum gwaith yr incwm canolrifol, gan eu rhoi allan o gyrraedd llawer o aelwydydd sy'n ennill incwm cyfartalog ¹¹. Yn lleol, mae'r cymysgedd o dai a deiliadaeth tai yn Eryri yn

⁸Llywodraeth Cymru (2024) Cynllun Datblygu Lleol Mabwysiedig. Ar gael yn: [Cynllun Datblygu Lleol Mabwysiedig Eryri - Cynllunio a Datblygu](#) [Wedi'i gyrchu: 26/11/2025]

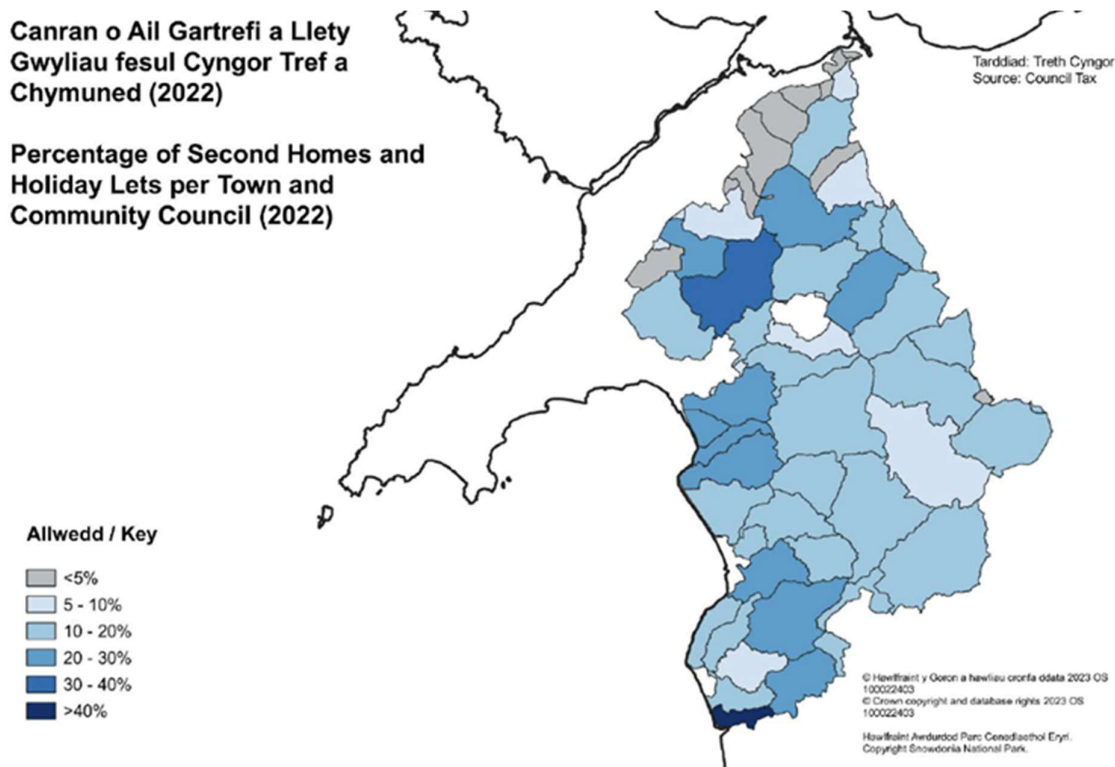
⁹Llywodraeth y DU (2025) Mynegai Prisiau Tai Cymru: Rhagfyr 2024. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/statistics/uk-house-price-index-for-december-2024/uk-house-price-index-wales-december-2024> [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

¹⁰Mynegai Prisiau Tai'r DU (2025) y Gofrestrfa Tir. Ar gael yn: <https://landregistry.data.gov.uk/app/ukhpi/> [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

¹¹Bwrdd Partneriaeth Ranbarthol Gogledd Cymru (2024) Ystadegau am dai a digartrefedd yng Ngogledd Cymru. Ar gael yn: <https://www.northwalescollaborative.wales/wp-content/uploads/2024/11/Statistics-about-housing-and-homelessness-in-North-Wales-202409.pdf> [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

gyfyngedig. Mae'r Adroddiad Monitro Blyneddol (AMR) diweddaraf ar gyfer Eryri yn dangos bod cwblhau tai fforddiadwy yn isel iawn, ac yn dibynnu'n fawr ar weithgaredd cymdeithasau tai; nid yw datblygwyr y sector preifat wedi cyfrannu bron unrhyw dai fforddiadwy na "lefel mynediad" yn y rhan fwyaf o flynyddoedd ¹². Ar ben hynny, mewn sawl rhan o'r Parc Cenedlaethol nid oes llawer o ddiddordeb gan y sector preifat mewn datblygu, cyflenwad tai cyfyngedig, ac ychydig o safleoedd mawr neu annisgwyl yn dod ymlaen - patrwm sy'n cyfyngu ar ddewis tai a fforddiadwyedd i bobl leol ¹².

Ffigur B- 1-5: Canran o Gartrefi Eilaidd a Llety Gwyliau fesul Cyngor Tref a Chymuned ar draws Eryri

Amcangyfrifon Poblogaeth ac Aelwydydd

- 1.1.16 Cyhoeddwyd y rhagamcanion aelwydydd cenedlaethol ar gyfer y Parc Cenedlaethol yn seiliedig ar 2018 ym mis Mai 2021. Mae'r rhagamcanion hyn yn amcangyfrif y bydd poblogaeth y Parc Cenedlaethol yn gostwng 1.92% rhwng 2018 a 2028, sef cyfanswm o 480. Yn ystod yr un cyfnod, rhagwelir y bydd nifer yr aelwydydd yn Eryri yn cynyddu 40 uned (0.3%)¹³. Gellir cymharu hyn â rhagamcanion aelwydydd cenedlaethol, lle rhagwelir y bydd nifer yr aelwydydd yng Nghymru yn cynyddu tua 98,500, neu 7.2%, i 1.46 miliwn erbyn canol 2032, yn bennaf oherwydd cynnydd mewn aelwydydd un person. Rhagwelir y bydd nifer yr aelwydydd yn cynyddu ym mhob awdurdod lleol¹⁴.
- 1.1.17 Rhagwelir y bydd nifer yr aelwydydd un person yn cynyddu ac yn parhau i fod y math mwyaf cyffredin o aelwyd, gan gyfrif am 41.7% o'r holl aelwydydd yn 2028. Rhagwelir y bydd nifer yr holl fathau eang eraill o aelwydydd yn lleihau dros y cyfnod, gyda rhagwelir y bydd mathau mwy o aelwydydd yn gweld gostyngiad canrannol mwy amlwg. Ar ben hynny, rhagwelir y bydd nifer yr aelwydydd â phlant yn

¹²Adroddiad Monitro Blyneddol Llywodraeth Cymru (2023). Ar gael yn: <https://eryri.gov.wales/wp-content/uploads/2023/12/AMR-2023.pdf> [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

¹³Llywodraeth Cymru (2023) Cydlyniant Cymunedol. Ar gael yn: <https://data.eryri.gov.wales/park-authority/community-cohesion/> [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

¹⁴Llywodraeth Cymru (2025) Amcangyfrifon aelwydydd awdurdodau lleol ar gyfer Cymru: yn seiliedig ar 2022. Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/local-authority-household-projections-wales-2022-based.html> [Wedi'i gyrchu: 27/12/2025]

lleihau o bron i 2,450 o aelwydydd i ychydig o dan 2,160 o aelwydydd (gostyngiad o 4.2%), gan gyfrif am 17.8% o'r holl aelwydydd erbyn 2028³⁶.

Iechyd a Llesiant

1.1.18 Cofnodwyd bod iechyd trigolion mewn parciau cenedlaethol yng Nghymru yn gyffredinol well na'r rhai mewn mannau eraill. Roedd y cyfrannau wedi'u safoni yn ôl oedran (CSOau) o bobl a nododd eu bod mewn iechyd "da iawn" yn uwch ym mhob parc cenedlaethol nag yr oedd mewn mannau eraill yng Nghymru (46.5%). Cofnodwyd y gyfran uchaf yn Eryri (53.3%). Yn yr un modd, roedd CSO y bobl a nododd eu bod mewn iechyd "gwael iawn" neu "gwael" yn is ym mhob parc cenedlaethol nag yr oedd mewn mannau eraill yng Nghymru (1.6% mewn iechyd "gwael iawn" a 5.2% mewn iechyd "gwael"). Cofnodwyd y cyfrannau isaf yng Nghymru yn Eryri (0.8% mewn iechyd "gwael iawn" a 3.2% mewn iechyd "gwael")¹⁵.

1.1.19 Mae Tabl B-1-3 yn dangos iechyd trigolion Eryri ar adeg cyfrifiadau 2021 a 2011.

Tabl B- 1-3: Iechyd a adroddwyd ar gyfer trigolion Eryri

Iechyd Cyffredinol	Eryri (2011)	Cymru (2011)	Eryri (2021)	Cymru (2021)
Da iawn	47.7%	46.6%	53.3%	46.2%
Da	32.8%	31.1%	33.7%	32.4%
Boddhaol	14.6%	14.6%	9%	14.5%
Gwael	3.8%	5.8%	3.2%	5.3%
Gwael iawn	1.1%	1.8%	0.8%	1.7%

Gofal iechyd yn Eryri

1.1.20 Mae GIG Cymru yn darparu gwasanaethau drwy saith bwrdd iechyd lleol a thair ymddiriedolaeth GIG - maent yn gyfrifol am gynllunio a darparu gwasanaethau'r GIG (deintyddol, optegol, fferyllfa, iechyd meddwl) yn eu hardaloedd priodol. Mae gwasanaethau iechyd ar gyfer y rhan fwyaf o Eryri yn dod o dan gyfrifoldeb Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (BIPBC), y bwrdd iechyd lleol mwyaf yng Nghymru¹⁶. Mae BIPBC yn darparu gwasanaethau ysbyty sylfaenol, cymunedol, iechyd meddwl ac aciwt i boblogaeth o dros 700,000 o bobl ar draws chwe sir gan gynnwys Gwynedd a Chonwy - y ddau ohonynt yn cwmpasu ardaloedd mawr o Eryri. O fewn y rhanbarthau a gwmpesir gan BIPBC, darperir gofal iechyd drwy rwydwaith sy'n cynnwys 96 o feddygfeydd teulu, yn ogystal â nifer sylweddol o feddygfeydd deintyddol, darparwyr optometreg, fferyllfeydd, clinigau cymunedol ac ysbytai¹⁷. Y ddau ysbyty sy'n debygol o wasanaethu llawer o drigolion ledled Eryri yw Ysbyty Eryri ac Ysbyty Gwynedd, gydag Ysbyty Gwynedd wedi'i leoli tua 20-40 munud ar y ffordd o'r rhan fwyaf o aneddiadau gogleddol yn Eryri¹⁸.

1.1.21 O ran y galw am wasanaethau iechyd, mae cofnodion diweddar ar gyfer BIPBC (sy'n gwasanaethu Eryri) yn dangos bod 1,183 o dderbyniadau i gyfleusterau iechyd meddwl yn 2020–21 — gan nodi galw sylweddol am wasanaethau iechyd meddwl yn y rhanbarth¹⁹. Yn fwy cyffredinol, cynyddodd

¹⁵SYG / ONS (2021) Preswylwyr parciau cenedlaethol, Cymru a Lloegr: Cyfrifiad 2021) Ar gael yn: [Preswylwyr parciau cenedlaethol, Cymru a Lloegr - Swyddfa Ystadegau Gwladol](#) [Wedi'i gyrchu: 26/11/2025]

¹⁶GIG Cymru (no date) Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr University Health Board. Ar gael yn: <https://bcuhb.nhs.wales/about-us/> [Cyrchwyd: 26/11/2025]

¹⁷GIG Cymru (2024) Adolygiad Blynnyddol 2022/23. Ar gael yn: <https://bcuhb.nhs.wales/about-us/governance-and-assurance/annual-report-and-accounts/annual-review/annual-review-2022-23/> [Wedi'i gyrchu: 26/11/2025]

¹⁸GIG 111 Cymru (dim dyddiad) Ysbyty Eryri. Ar gael yn: https://111.wales.nhs.uk/localservices/ViewLocalService.aspx?id=3208&utm_ [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

¹⁹Rhwydwaith Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Gogledd Cymru (2023) Cydraddoldeb yng Ngogledd Cymru: Adroddiad Data a Thystiolaeth. Ar gael yn: https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Preswylwyr/Dogfennau-Preswylwyr/Dweud-eich-dweud/Amcanion-Cydraddoldeb-Drafft-2024-28/Prif-Ddogfennau/Adroddiad-Cydraddoldeb-2023-yng-North-Wales-Data-and-evidence.pdf?securitytoken=PX7jzwcJEvmEPsYD6zfuvmkNDpUBKxAZU03M6ac64W%2BMHHveRgG53UVUR9q71GkITaxFgQNVr8BdoUg4Juq%2BMH6GUrQ7iBE&utm_ [Wedi'i gyrchu: 26/11/2025]

cyfanswm yr achosion o dderbyn i'r ysbyty ar draws BIPBC o 186,900 yn 2022-23 i 203,700 yn 2023-24, cynnydd o tua 9%, cyn gostwng ychydig i 172,100 yn 2024–25²⁰.

Disgwyliad Oes

- 1.1.22 Mae disgwyliad oes yn yr ardal sy'n cwmpasu Eryri yn unol â chyfartaledd Cymru neu ychydig yn uwch. Yn y cyfnod rhwng 2018 a 2020, cofnododd yr ardal gyfunol a gwmpesir gan BIPBC ddisgwyliad oes adeg geni o tua 78.8 mlynedd i wrywod ac o tua 82.3 mlynedd i fenywod. Mae hyn yn cymharu â disgwyliad oes cyffredinol Cymru o 77.9 mlynedd i wrywod ac 81.8 mlynedd i fenywod yn 2020 i 2022.²¹ Yng Nghymru, dim ond cynnydd ymylol a wnaeth disgwyliad oes i wrywod a menywod rhwng 2010–12 a 2018–20 (tua 0.2 mlynedd i wrywod a 0.1 mlynedd i fenywod) o'i gymharu ag enillion mwy yn y degawdau blaenorol²².

Amddifadedd

- 1.1.23 Mae BIPBC yn nodi amrywiol achosion a lefelau o amddifadedd ar draws ei awdurdodaeth, gan gynnwys Eryri²³. Mae sawl ardal fach (Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is (ACEHlau)) yng Ngwynedd, y prif awdurdod sy'n cwmpasu llawer o Eryri, yn dod o fewn achosion uwch o amddifadedd ar gyfer meysydd gan gynnwys cyflogaeth, incwm ac iechyd²⁴. Yng Nghymru, mae achosion o amddifadedd lluosog yn amrywiol, a welir hefyd yn y rhanbarthau a gwmpesir gan APC Eryri, gyda'r rhan fwyaf o leoliadau o fewn y sgoriau 30 i 50% mwyaf amddifad a 50% lleiaf amddifad. Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (MALIC) 2025 yn ddarlun tebyg i MALIC 2019.

²⁰GIG Cymru (2025) Prif Ffigurau. Ar gael yn: <https://dhw.nhs.wales/data/statistical-publications-data-products-and-open-data/annual-pedw-data-tables/hospital-admissions-publications-tables/headline-figures-betsi-cadwaladr-ulhb-providers-202425/> [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

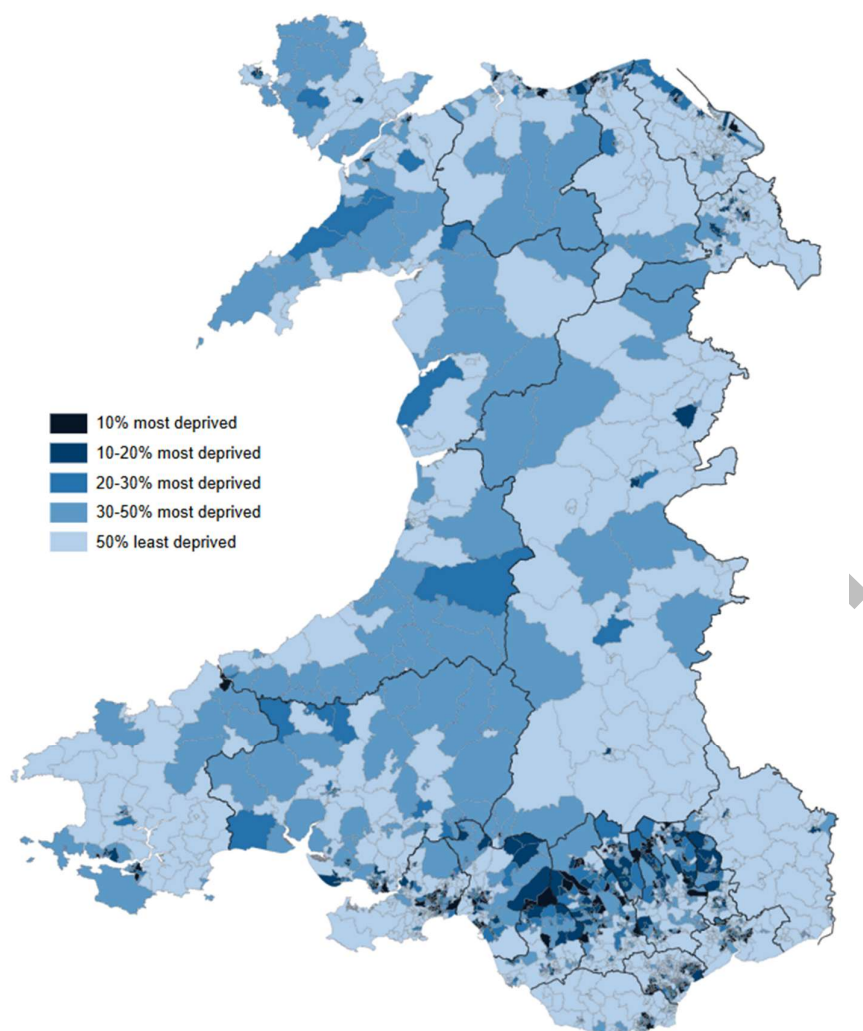
²¹GIG Cymru (2024) Adroddiad Chwarterol Marwolaethau BIPBC. Ar gael yn: https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fbcbuhs.nhs.wales%2Fuse-of-site%2Fpublication-scheme%2Fclass-one-who-we-are-and-what-we-do%2Fstatistics%2Fstatistics%2FBCUHB-Mortality-Quarterly-Report-for-WG-March-2024%2F%3Futm_source%3D [Wedi'i gyrchu: 26/11/2025]

²²GIG Cymru (2020) Disgwyliad Oes a Marwolaethau yng Nghymru. Ar gael yn: <https://phw.nhs.wales/services-and-teams/observatory/data-and-analysis/life-expectancy-and-mortality-in-wales-2020/> [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

²³Statswales (2019) Dadansoddiad o'r Byrddau Iechyd Lleol. Ar gael yn: <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Community-Safety-and-Social-Inclusion/Welsh-Index-of-Multiple-Deprivation/WIMD-2019/localhealthboardanalysis> ? [Wedi'i gyrchu: 26/11/2025]

²⁴Llywodraeth Cymru (2019) Map Data Cymru. Ar gael yn: https://datamap.llyw.cymru/maps/welsh-index-of-multiple-deprivation-wimd-2019/view# [Wedi'i gyrchu: 26/11/2025]

Ffigur B- 1-6: Map Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru

© Crown copyright 2025. Cartographics. Welsh Government.

Iaith Gymraeg

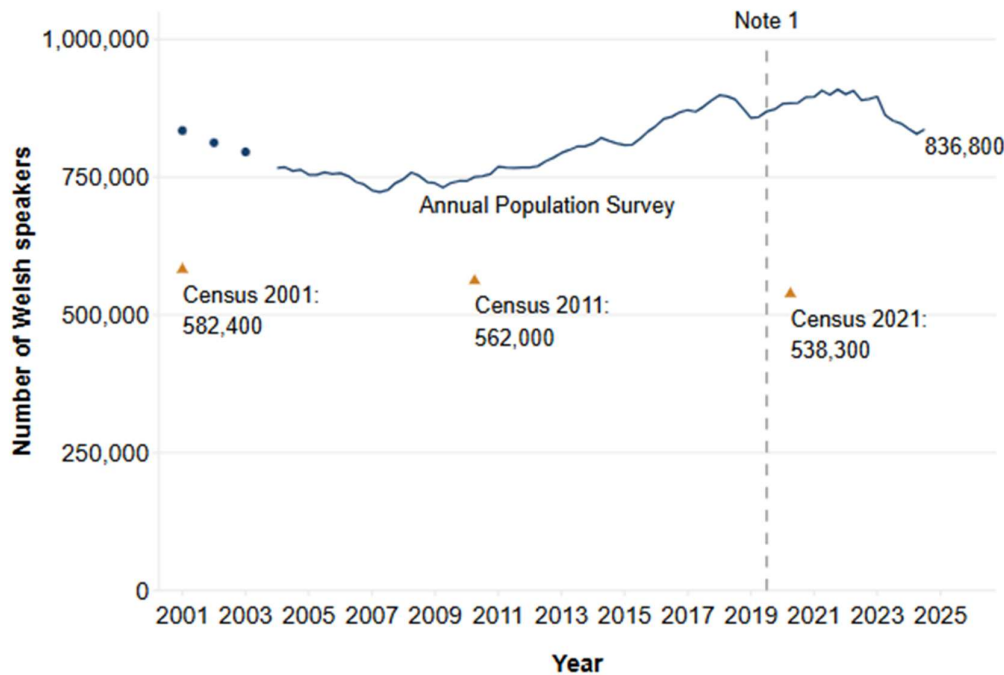
Sylfaen Gyffredinol yng Nghymru

- 1.1.24 Mae Cymru yn wlad ddwyieithog, ac mae'r iaith Gymraeg yn elfen bwysig o hunaniaeth a diwylliant cenedlaethol Cymru. Ym mis Mehefin 2025, amcangyfrifwyd bod 836,800 o siaradwyr Cymraeg yn byw yng Nghymru. Mae Cymraeg 2050²⁵ yn nodi mai addysg drochi cyfrwng Cymraeg yw ein prif ddull ar gyfer sicrhau y gall plant ddatblygu eu sgiliau iaith Gymraeg, ac ar gyfer creu siaradwyr newydd. Mae Cymraeg 2050 yn ymgorffori tair thema allweddol: Cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg, cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg a chreu amodau ffafriol – seilwaith a chyddestun²⁵.
- 1.1.25 Mae'r dirywiad hanesyddol yn y defnydd o'r iaith Gymraeg wedi lleihau ac mae bellach wedi bod ar duedd gyffredinol ar i fyny ers dechrau'r 1990au. Mae hyn, yn rhannol oherwydd bod y Gymraeg wedi ymuno â'r cwricwlwm cenedlaethol a bod yn bwnc gorfodol mewn ysgolion²⁵. Mae lefelau rhuglder yn

²⁵Llywodraeth Cymru (2017) Cymraeg 2050: Strategaeth yr Iaith Gymraeg. Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/cymraeg-2050-strategaeth-yr-iaith-Gymraeg> [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

dal yn isel ac mae amrywiadau rhanbarthol mawr, ac yng Nghymru, amcangyfrifwyd bod 27.2% o'r boblogaeth tair oed a hŷn yn gallu siarad Cymraeg, ac o'r ganran hon, nododd 11% eu bod yn siarad Cymraeg bob dydd (mwy nag ychydig o eiriau). Mae Ffigur B-1-7 yn cyflwyno tuedd siaradwyr Cymraeg o 2001 i 2025**Error! Bookmark not defined.**

Ffigur B- 1-7: Nifer y bobl tair oed neu hŷn sy'n gallu siarad Cymraeg, 2001 i fis Mehefin 2025 (Llywodraeth Cymru, 2025)

1.1.26 Mae ystadegau pellach am yr iaith Gymraeg wedi canfod yr hyn a ganlyn:

- O ran defnydd iaith mewn aelwydydd, mae gan 23.7% o aelwydydd o leiaf un person sy'n gallu siarad Cymraeg²⁶.
- Ymhlith plant 3-4 oed sy'n byw mewn aelwydydd lle mae dau oedolyn yn siarad Cymraeg, cofnodwyd bod 80.7% yn gallu siarad Cymraeg²⁶.
- O ran agweddau tuag at yr iaith Gymraeg, ymhlith siaradwyr Cymraeg sy'n siarad Cymraeg bob dydd, dywedodd 52% eu bod yn bennaf neu bob amser yn tecstio neu'n e-bostio yn Gymraeg at ffrindiau ac aelodau o'r teulu sy'n siarad Cymraeg, sy'n dangos bod y Gymraeg yn parhau i gael ei defnyddio mewn cyd-destunau ffurfiol, bob dydd²⁷.

Iaith Gymraeg yn Eryri

1.1.27 Yn 2022, penderfynodd Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri ddefnyddio dim ond enwau Cymraeg Eryri (Snowdonia) ac Yr Wyddfa (Snowdon) mewn cyd-destunau Cymraeg a Saesneg. Yn dilyn hyn, ym mis Tachwedd 2024, cymeradwyodd yr Awdurdod gynnig i ddefnyddio "Eryri" yn unig yn ei logo swyddogol²⁸.

^[26]Cyfoeth Naturiol Cymru (2024) Gwarchod Dŵr Cymru. Ar gael yn: [Gwarchod Dŵr Cymru](#) [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

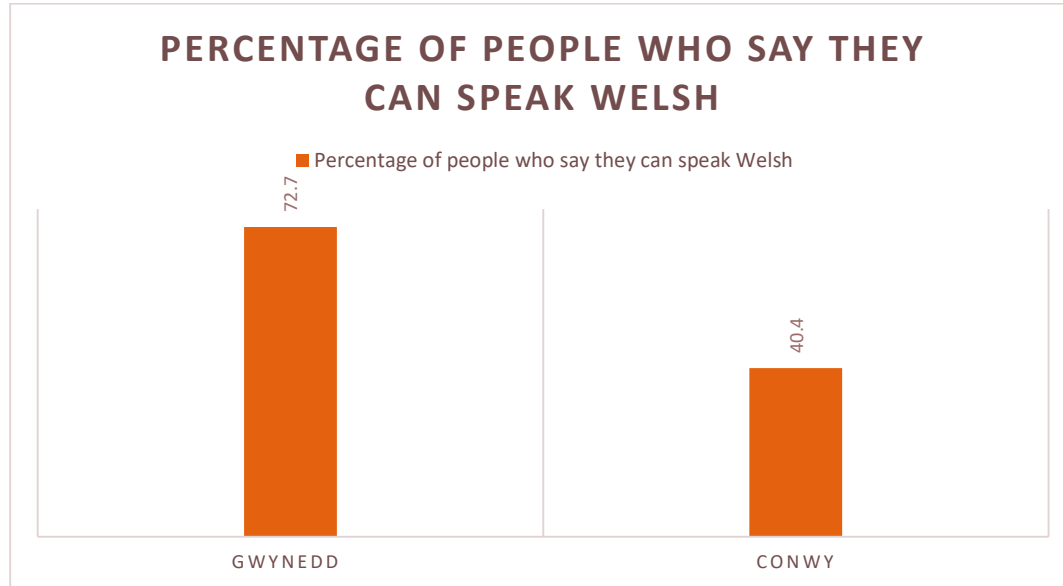
^[27]Asiantaeth yr Amgylchedd (2023) Asesiad y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr: dyfroedd aberol ac arfordirol. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/guidance/water-framework-directive-assessment-estuarine-and-coastal-waters> [Wedi'i gyrchu: 27/11/2025]

^[28]Cyfoeth Naturiol Cymru (2024) Adroddiad Dŵr Ymdrochi Cymru 2024. Ar gael yn: [Adroddiad Dŵr Ymdrochi Cymru 2024](#) [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

^[29]Sefydliad Iechyd y Byd (dim dyddiad) D5.5 Cyflenwad ac Ansawdd Dŵr. Ar gael yn: <https://phwwhocc.co.uk/wp-content/uploads/2023/07/D5.5-Water-Supply-and-Quality-Eng-final.pdf> [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

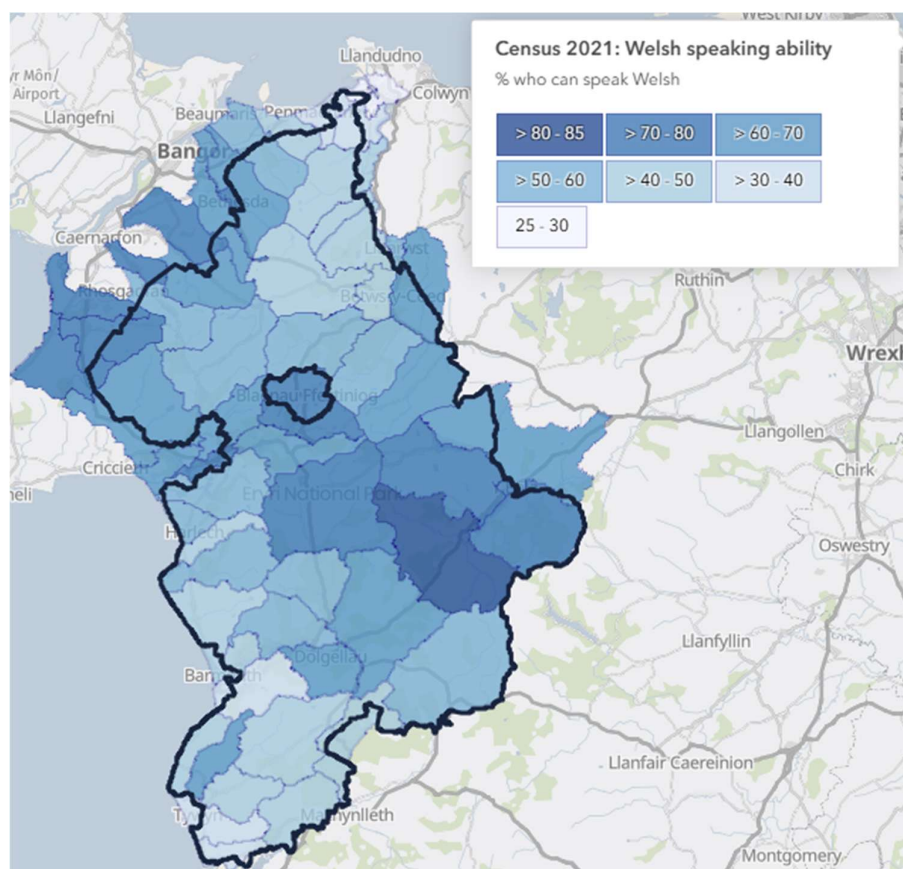
1.1.28 At ei gilydd, roedd canran y trigolion a allai siarad Cymraeg yn Eryri yn 2021 yn 57.2%, gostyngiad o 62.1% yn 2001.²⁸ Gostyngodd canran y trigolion sy'n gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg hefyd, o 54.5% yn 2001 i 49.2% yn 2021. Gan dynnu sylw at yr amrywiad o siaradwyr Cymraeg o fewn yr APC, cyflwynir canran y bobl sy'n dweud eu bod yn gallu siarad Cymraeg yng Ngwynedd a Chonwy, y ddau o fewn yr APC, yn Ffigur B-1-8²⁹. Mae Ffigur B-1-9 yn dangos ymhellach ddosbarthiad siaradwyr Cymraeg ar draws Eryri²⁸.

Ffigur B- 1-8: Canran y Siaradwyr Cymraeg sy'n rhugl yng Ngwynedd a Chonwy

³⁰StatCymru.gov (2025) Arolwg Poblogaeth Blynnyddol – Y gallu i siarad Cymraeg yn ôl awdurdod lleol a blwyddyn. Ar gael yn: <https://stats.wales.gov.wales/Catalogue/Welsh-Language/Annual-Population-Survey-Welsh-Language/annualpopulationssurveyestimatesofpersonsaged3andoverwhosaytheycanspeakwelsh-by-localauthority-measure> [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

Ffigur B- 1-9: Dosbarthiad daearyddol siaradwyr Cymraeg yn Eryri

1.1.29 Yn ôl grŵp oedran, mae canran y boblogaeth rhwng tair a 15 oed sy'n gallu siarad Cymraeg yn Eryri wedi gostwng 0.49% rhwng 2011 a 2021, sy'n llai na'r gostyngiad Cenedlaethol o 0.84%. Mae gostyngiad hefyd yn nifer y siaradwyr Cymraeg yn y grŵp 16 i 64 oed (-1.4%) sy'n uwch na'r ganran ledled Cymru, sef gostyngiad o 0.26%. Yr unig grŵp sydd wedi gweld cynnydd yn nifer y siaradwyr Cymraeg yn Eryri rhwng 2011 a 2021 yw'r rhai 65 oed a throsodd (12.4 i 12.9%)²⁸.

1.1.30 O'i gymharu â Pharciau Cenedlaethol eraill Cymru, mae 57.2% o'r boblogaeth yn Eryri yn gallu siarad Cymraeg, o'i gymharu â 13.0% ym Mannau Brycheiniog a 19.4% yn Arfordir Sir Benfro.

1.2 Bylchau Data

- Data iechyd ystadegol y tu hwnt i 2021 ar gyfer Parc Cenedlaethol Eryri.
- Rhagamcanion cyfredol ar gyfer demograffeg oedran yn Eryri ar gyfer plant ac oedolion o dan 65 oed.
- Rhagamcanion ar gyfer ethnigrwydd yn Eryri.
- Data tueddiadau ar gyfer crefydd sy'n benodol i Eryri.
- Data tueddiadau ar gyfer anabledd sy'n benodol i Eryri.
- Data ar nifer yr ysgolion a data teithio i'r ysgol ar gyfer Eryri.

1.3 Materion a Chyfleoedd Allweddol

- Mae'r demograffig sy'n heneiddio, ynghyd â dirywiad yn y boblogaeth, yn cynrychioli mater allweddol ar gyfer cynaliadwyedd gwasanaethau lleol, argaeledd gweithlu, a bywiogrwydd cymunedol.
- Mae prisiau tai cynyddol, ynghyd â thwf ail gartrefi a llety gwyliau, wedi lleihau argaeledd tai fforddiadwy i drigolion lleol. Mae hyn yn cyflwyno problem allweddol ar gyfer cadw'r boblogaeth breswyl, ecwiti tai, cydlyniant cymunedol a chynnal y gymuned Gymraeg.
- Mae trafndiaeth gyhoeddus gyfyngedig, cyrhaeddiad gofal iechyd a chysylltedd digidol yn creu problem allweddol ar gyfer mynediad teg at wasanaethau hanfodol, gan effeithio'n arbennig ar drigolion hŷn a'r rhai ag anableddau.
- Mae mannau gwyrdd helaeth y Parc Cenedlaethol, y potensial ar gyfer teithio egniïol, a'r mynediad at hamdden awyr agored, yn cynrychioli cyfle allweddol i hyrwyddo ffyrdd o fyw egniïol a chanlyniadau iechyd ataliol, gan gefnogi lles corfforol a meddyliol.
- Mae rhagamcanion yn dangos y bydd cyfanswm nifer yr aelwydydd yn Eryri yn cynyddu ychydig o 0.3% erbyn 2028, tra bod disgwyl i'r boblogaeth ostwng 1.9%. Mae'r gwahaniaeth hwn yn tynnu sylw at fater allweddol ar gyfer cynllunio cymunedol cynaliadwy a darparu tai, ond hefyd yn gyfle allweddol i'r Cynllun Datblygu Lleol gryfhau polisiau sy'n cefnogi tai fforddiadwy a thwf demograffig cytbwys.
- Mae'r dirywiad yn y gallu i siarad Cymraeg ymhlith trigolion Eryri yn dangos gostyngiad parhaus mewn rhuglder ieithyddol ar draws y Parc Cenedlaethol, yn enwedig ymhlith oedolion o oedran gweithio (16–64). Mae hyn yn cynrychioli mater allweddol ar gyfer cynnal hunaniaeth ddiwylliannol ac ieithyddol yr ardal.
- Mae penderfyniad Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri i ddefnyddio enwau Cymraeg yn unig ar gyfer Eryri (Snowdonia) ac Yr Wyddfa (Snowdon), gan gynnwys o fewn ei logo swyddogol, yn adlewyrchu cyfle strategol i hyrwyddo treftadaeth ieithyddol a diwylliannol Cymru drwy frandio, cyfathrebu ac ymgysylltu â thwristiaeth.
- Mae amrywiad yn y gallu i siarad Cymraeg ar draws yr APC yn tynnu sylw at fater allweddol o ran hirhoedledd yr iaith Gymraeg. Gan fod ei defnydd wedi'i ddosbarthu'n anwastad, gallai strategaethau tai, twristiaeth ac economaidd o dan y Cynllun Datblygu Lleol (CDLI) geisio hyrwyddo'r iaith Gymraeg ymhellach i atal dirywiad pellach mewn cymunedau sy'n siarad Cymraeg.

2 Economi

2.1 Amodau Sylfaenol

Sylfaen Gyffredinol

2.1.1 Mae gan Eryri economi fach, wledig i raddau helaeth, gyda chyfran uwch o bobl hunangyflogedig o'i gymharu â chyfartaledd Cymru. Mae data cyfrifiad 2021 yn dangos bod 54.7 o drigolion Eryri yn economaidd weithgar (ac eithrio myfyrwyr llawn amser), sy'n uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol (52.6% yng Nghymru). Mewn cymhariaeth, cofnododd Cyfrifiad 2011 gyfradd gweithgarwch economaidd o 58.2% ar gyfer poblogaeth Cymru yn gyffredinol, sy'n dangos gostyngiad mewn cyfranogiad economaidd cenedlaethol dros y degawd ³⁰. Mae canran y bobl ddi-waith yn Eryri hefyd ychydig yn is na'r cyfartaledd cenedlaethol (2.1% yn Eryri o'i gymharu â 2.5% ledled Cymru) ³¹. Mae canran y rhai sy'n economaidd anweithredol oherwydd ymddeoliad o fewn y Parc Cenedlaethol 6.5% yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol sef 31.2% (o'i gymharu â 24.7% ledled Cymru).

Tabl B- 2-1: Statws Economaidd y boblogaeth yn Eryri (Llywodraeth Cymru, 2021)

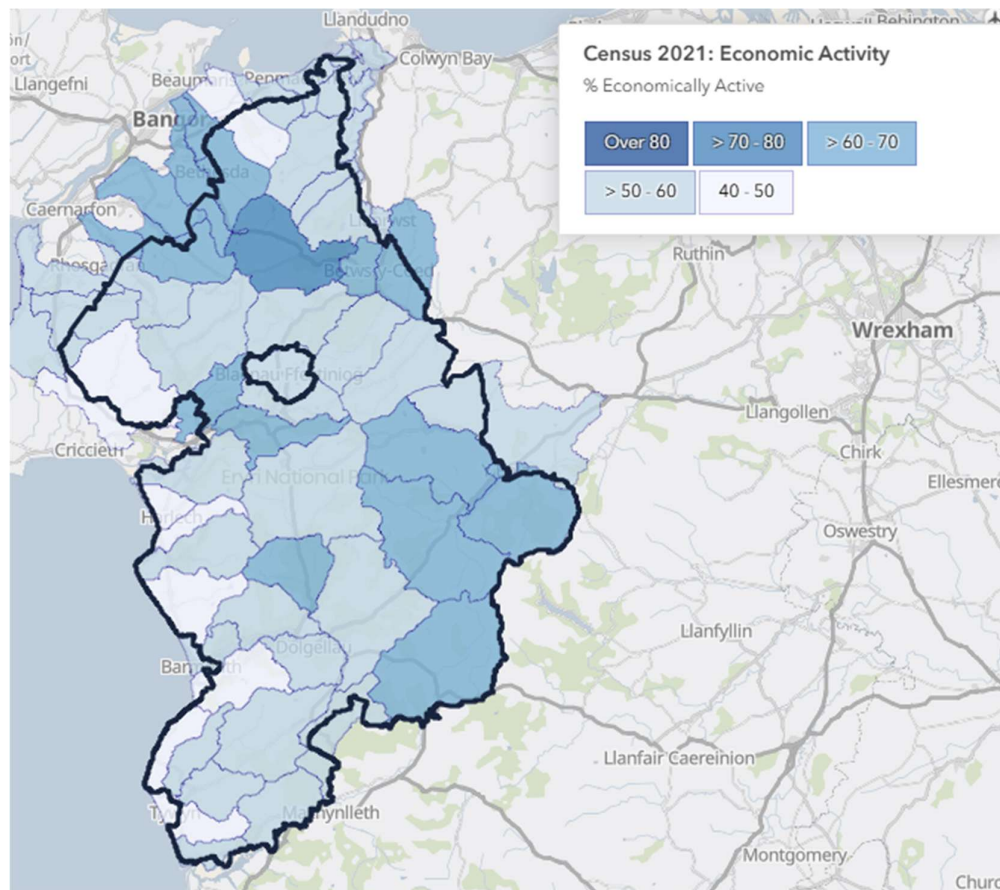
Statws Economaidd	% o'r boblogaeth (Eryri)
Cyflogedig	37.1
Hunangyflogedig	16.5
Di-waith	2.4
Anweithgar yn economaidd: Wedi ymddeol	31.2
Anweithgar yn economaidd: Rhesymau Eraill	12.8

2.1.2 Dangosir dosbarthiad poblogaeth economaidd weithgar Eryri hefyd yn Ffigur B-2-1 isod³¹.

³¹ Data Cyfrifiad y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2022). Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk/census> [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

³²Llywodraeth Cymru (2024) Gweithgarwch Economaidd yn Eryri. Ar gael yn: [Cyflyniant Cymunedol a Byw yn Eryri - Adroddiad Cyflwr y Parc Eryri](#) [Wedi'i gyrchu: 25/11/2025]

Ffigur B- 2-1: Dosbarthiad y boblogaeth economaidd weithgar yn Eryri yn 2021 (Llywodraeth Cymru, 2024)

Diwydiant yn Eryri

2.1.3 Y diwydiannau gweithiol cyffredin ar gyfer poblogaeth Eryri yw:

- Iechyd Dynol a Gwaith Cymdeithasol (13.3%)
- Masnach cyfanwerthu a manwerthu; atgyweirio cerbydau modur a beiciau modur (11.1%)
- Gweithgareddau lletygarwch a gwasanaeth bwyd (10.8%), 5.6% yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol
- Addysg (10.7%)
- Mae twristiaeth hefyd yn gyflogwr mawr yn Eryri, gyda bron i 7,000 o weithwyr cyfwerth ag amser llawn.³²
- Defnyddir tua 80% o dir yn Eryri ar gyfer cynhyrchu amaethyddol, sy'n dangos pwysigrwydd amaethyddiaeth yn yr economi leol.³³

2.1.4 Mae'r categorïau hyn yr un fath â chyfrifiad 2011, fodd bynnag, mae canrannau masnach cyfanwerthu a manwerthu (12.8%), addysg (12%) a lletygarwch a gwasanaethau (11.6%) i gyd wedi gostwng tra bod iechyd dynol a gwaith cymdeithasol wedi cynyddu o 12.8% i 13.3%. Ar ben hynny, o ran galwedigaethau, mae gan Eryri ganran llawer uwch o bobl yn gweithio yn y categori galwedigaethau crefftau medrus nag ar draws gweddill Cymru (20.3% Eryri, 12.2% Cymru)³¹.

³³Grid Cenedlaethol (2016) Economeg gymdeithasol a thwristiaeth. Ar gael yn: <https://www.nationalgrid.com/document/344666/download> [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

³⁴Parc Cenedlaethol Eryri (2025) Asesiad Risg Newid Hinsawdd [Wedi'i weld: 06/01/2025]

Economi Ymwelwyr

- 2.1.5 Mae twristiaeth yn gyfrannwr mawr i'r economi leol. Yn 2023, amcangyfrifwyd bod cyfanswm o 4.89 miliwn o ymwelwyr ag Eryri, cynnydd o 3.4% o'i gymharu â 2019 pan amcangyfrifwyd bod cyfanswm nifer yr ymwelwyr yn 4.73 miliwn. Gellir rhannu'r ffigurau hyn yn ymwelwyr dyddiol o 3.20 miliwn yn 2023 ac ymwelwyr sy'n aros yno o 1.69 miliwn yn 2023. Mae Tabl B-2-2 yn dangos effaith economaidd ymwelwyr ag Eryri yn 2023³⁴.

Tabl B- 2-2: Effaith economaidd ymwelwyr ag Eryri yn 2023

	Cyfanswm (miliwn)	Ymwelwyr Dydd (miliwn)	Ymwelwyr sy'n aros (miliwn)
Nifer yr Ymwelwyr ag Eryri	4.89	3.21	1.69
Effaith Economaidd	£822.49	£198.96	£523.53

Strategaeth Economi Ymwelwyr Cynaliadwy 2035 Gwynedd ac Eryri

- 2.1.6 Mae strategaeth Economi Ymwelwyr Cynaliadwy Gwynedd ac Eryri 2035 yn nodi fframwaith newydd, hirdymor ar gyfer twristiaeth o fewn yr ardal a gwmpesir gan APC Eryri a'i chyd-destun ehangach yng Ngwynedd. Ei gweledigaeth yw “*economi ymwelwyr er budd a lles Pobl, Amgylchedd, Iaith a Diwylliant Gwynedd ac Eryri*”³⁵.
- 2.1.7 Mae'r strategaeth yn cydnabod twristiaeth fel conglaen yr economi leol, gan gefnogi bron i 7,000 o swyddi amser llawn – y nifer yn gostwng ers 2010³², a busnesau bach, gan bwysleisio'r angen i sicrhau bod buddion economaidd yn cael eu cadw'n lleol a'u rhannu'n deg ymhlith cymunedau. Mae'n ceisio symud y tu hwnt i fodelau twristiaeth traddodiadol sy'n seiliedig ar dwf trwy ganolbwyntio ar ansawdd, tymhoroldeb a gwerth – gan hyrwyddo gweithgaredd economaidd drwy gydol y flwyddyn a chefnogi cadwyni cyflenwi lleol. Nod gweithredu trwy Bartneriaeth a Chynllun Gweithredu newydd yw alinio twristiaeth â ffyniant cymunedol, twf busnesau carbon isel a buddsoddiad mewn seilwaith cynaliadwy, gan osod yr economi ymwelwyr fel prif ysgogydd twf cynhwysol a gwydn ar gyfer Eryri a Gwynedd³⁵.

Cronfa Cymunedau Eryri

- 2.1.8 Mae Cronfa Cymunedau Eryri yn gronfa i gefnogi cymunedau yn ac o amgylch Eryri i ddatblygu a chyflawni prosiectau sy'n gysylltiedig â'r themâu canlynol:
- Seilwaith gwyrdd
 - Mynediad hamdden gwell er lles ac iechyd
 - Cynhyrchu ynni gwyrdd
 - Gwelliannau amgylcheddol lleol fel rheoli sbwriel a gwastraff
 - Datblygu cymunedol
 - Ffyniant yr iaith Gymraeg
 - Dadgarboneiddio
- 2.1.9 Sefydlwyd y gronfa drwy gytundeb rhwng Awdurdod y Parc Cenedlaethol a Llywodraeth Cymru yn 2021 gyda'r Awdurdod Parc Cenedlaethol yn gweinyddu'r gronfa. Mae'r gronfa wedi cefnogi amrywiaeth o brosiectau ar draws yr ardal rhwng 2024 a 2025, gyda chyfanswm y cyllid yn codi o

³⁵Parc Cenedlaethol Eryri (2024) Hamdden, Hamdden a Dysgu. Ar gael yn: [Hamddena, Hamdden a Dysgu 1 - Adroddiad Cyflwr Parc Eryri](#) [26/11/2025]

³⁶Cyngor Gwynedd (2025) Economi Ymwelwyr Cynaliadwy Gwynedd ac Eryri 2035. Ar gael yn: [Economi Ymwelwyr Cynaliadwy Gwynedd ac Eryri 2035](#) [Cyrchwyd: 26/11/2025]

£59,958.98 rhwng 2023 a 2024 i £102,688.13 rhwng 2024 a 2025.³⁶ Mae canlyniadau'r gronfa hyd yn hyn yn cynnwys cyfleusterau cymunedol gwell, ansawdd amgylcheddol gwell, ac ymgysylltiad cryfach mewn mentrau iaith Gymraeg a gweithredu ar yr hinsawdd ar draws Eryri³⁶.

Gwerth Ychwanegol Gros (GYG) ac Incwm

- 2.1.10 Mae economi Cymru yn debyg iawn i economi gweddill y DU. Fodd bynnag, ers amser maith, mae allbwn economaidd wedi bod yn is yng Nghymru o'i gymharu â gwledydd eraill y DU. Yn 2022, cyfanswm y Gwerth Ychwanegol Gros (GVA) yng Nghymru oedd £74.5 biliwn, i fyny 9.5% ar 2021 a chynnydd o 9.6% ar 2019. ³⁷Y cynnydd i Gymru ac i'r DU o 2021 oedd y mwyaf ers i gofnodion ddechrau ac roeddent yn bennaf oherwydd yr adferiad o bandemig COVID-19. Roedd GVA y pen yng Nghymru yn 2022 yn 72.1% o ffigur y DU (ac eithrio'r rhanbarthau all-ranbarthol), yr ail isaf o wledydd y DU a rhanbarthau Lloegr. Mae hyn yn fras debyg i flynyddoedd blaenorol³⁷.
- 2.1.11 Mae Gwynedd a Chonwy yn cynnwys ardaloedd sylweddol o Eryri, a gyda'i gilydd maent yn dal y rhan fwyaf o'i phoblogaeth breswyl a'i gweithgarwch economaidd. O'r herwydd, gall yr awdurdodau hyn roi dealltwriaeth o raddfa'r allbwn economaidd sy'n gysylltiedig ag Eryri. Yn 2016 (y flwyddyn ddiweddaraf sydd ar gael yn set ddata GYG yr awdurdodau lleol), roedd cyfanswm y GYG yng Ngwynedd tua £2.35 biliwn, tra bod Conwy wedi cynhyrchu tua £1.87 biliwn, gan roi GYG cyfunol o ychydig dros £4.2 biliwn³⁸.
- 2.1.12 Ar draws y cymunedau yn Eryri, mae incwm canolrifol cyfartalog yr aelwyd tua £35,498.00, ac incwm canolrifol cyfartalog yr aelwyd yn y chwarter isaf yw £20,638.00. Mae incwm canolrifol yr aelwyd yn Eryri yn amrywio o tua £28,000.00 i £43,000.00, gan adlewyrchu amrywiad mewn enillion. Mewn cymhariaeth, roedd enillion blynyddol canolrifol gweithwyr llawn amser yng Nghymru yn £34,303.00 yn 2024³⁹.

Microfusnesau

- 2.1.13 Yn 2023, amcangyfrifwyd bod tua 248,000 o fentrau'n weithredol yng Nghymru, yn cyflogi tua 1.2 miliwn o bobl. Roedd mentrau bach a chanolig (SMEs) yng Nghymru yn cyfrif am 62.3% o gyflogaeth a 43.4% o drosiant, gyda mentrau mawr yn cyfrif am y gweddill. Roedd mwyafrif y mentrau gweithredol yn SMEs (0-249 o weithwyr), yn cyfrif am 99.3% o gyfanswm y mentrau yng Nghymru yn 2023. Roedd micro-fentrau (0-9 o weithwyr) yn cyfrif am 94.6% o gyfanswm y mentrau yng Nghymru⁴⁰.

Amaethyddiaeth

- 2.1.14 Mae amaethyddiaeth yn weithgaredd tir amlwg ym Mharc Cenedlaethol Eryri. Defnyddir tua 80% o dir yn Eryri ar gyfer cynhyrchu amaethyddol, ac mae tua 80% ohono wedi'i ddosbarthu fel Ardal dan Anfantaes Fawr (ADF) a'r gweddill fel Ardal Lai Ffafirol (ALF) - gan adlewyrchu'r priddoedd gwael a'r amodau hinsoddol sy'n dylanwadu ar y systemau ffermio ar draws yr APC. Mae gweithgaredd amaethyddol yn y Parc Cenedlaethol yn cael ei lunio gan ei dirwedd ucheldirol a'i amodau ffisegol, gyda defnydd tir yn bennaf yn gysylltiedig â ffermio da byw helaeth a rheoli tir ar draws ardaloedd mawr o'r APC³³.

³⁷Parc Cenedlaethol Eryri (2024) Cydlyniant Cymunedol. Ar gael yn: [Cydlyniant Cymunedol a Byw yn Eryri - Adroddiad Cyflwr y Parc Eryri](#) [Wedi'i gyrchu: 26/11/2025]

³⁸Llywodraeth Cymru (2022) Cynnyrch domestig gros rhanbarthol: 1998 i 2022. Ar gael yn: [Cynnyrch domestig gros rhanbarthol: 1998 i 2022 | LLYWODRAETH CYMRU](#) [Wedi'i gyrchu: 25/11/2025]

³⁹ONS (2021) Gwerth ychwanegol gros rhanbarthol (cytbwys) yn ôl awdurdod lleol yn y DU. Ar gael yn:

<https://www.ons.gov.uk/economy/grossvalueadded/gva> [Wedi'i gyrchu: 17/12/2025]

⁴⁰Llywodraeth Cymru (2024) Arolwg Blynyddol o oriau ac enillion: 2024. Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/annual-survey-hours-and-earnings-2024.html> [Wedi'i gyrchu: 08/01/2025]

⁴¹Llywodraeth Cymru (2023) Bwletin Ystadegol. Ar gael yn: [Dadansoddiad Maint Busnesau Gweithredol yng Nghymru, 2023](#) [Wedi'i gyrchu: 25/11/2025]

2.1.15 Mae dros 1,000 o ffermydd o fewn ffiniau Eryri, yn bennaf ar gyfer ffermio defaid a gwartheg, ac mae amaethyddiaeth yn parhau i fod yn ffynhonnell gyflogaeth sylweddol o fewn cymunedau lleol. Mae ffermio defaid yn elfen ganolog o'r sector amaethyddol yn yr ardal. Mae'r defnydd helaeth o dir ar gyfer amaethyddiaeth yn cefnogi'r economi leol trwy gyflogaeth wledig⁴¹, gwasanaethau amaethyddol a chadwyni cyflenwi lleol, ac yn cyfrannu at reoli tirweddau sydd hefyd yn cefnogi twristiaeth a hamdden, gan ddangos rôl amaethyddiaeth fel elfen allweddol o economi Eryri.

2.2 Materion a Chyfleoedd Allweddol

- Mae'r cyfartaledd uwch o drigolion di-waith oherwydd ymddeoliad yn Eryri o'i gymharu â'r cyfartaledd cenedlaethol yn cyfyngu ar y boblogaeth o oedran gweithio ac argaeledd llafur ar gyfer gwasanaethau hanfodol fel gofal iechyd. Mae hyn yn cynrychioli mater allweddol ar gyfer gwydnwch hirdymor y gweithlu lleol ac yn tynnu sylw at yr angen i ddenu a chadw trigolion iau yn y gymuned.
- Mae economi Eryri i ryw raddau'n ddibynnol ar nifer fach o ddiwydiannau gydag arallgyfeirio cyfyngedig. Mae gan y sylfaen gyflogaeth gul hon y potensial i wneud yr economi'n agored i amrywiadau tymhorol mewn twristiaeth a galw defnyddwyr sy'n newid. Mae hyn yn cyflwyno mater allweddol ar gyfer sefydlogrwydd economaidd o fewn y Parc Cenedlaethol.
- Dylai'r CDLI geisio cefnogi'r newid o dwristiaeth draddodiadol sy'n seiliedig ar gyfaint i fodel sy'n canolbwyntio ar gynaliadwyedd, budd cymunedol, a thwf carbon isel. Drwy hyrwyddo twristiaeth drwy gydol y flwyddyn, cadwyni cyflenwi lleol, a phrofiadau sy'n gyfrifol am yr amgylchedd, mae'r strategaeth yn cynnig y potensial i gryfhau'r economi wrth amddiffyn asedau naturiol Eryri.
- Dylai'r CDLI geisio cyflawni gwelliannau economaidd ac amgylcheddol sy'n seiliedig ar le. Mae cyllid ar gyfer prosiectau lleol yn cefnogi mentrau mewn seilwaith gwyrdd, ynni adnewyddadwy, datblygu cymunedol, a ffyniant yr iaith Gymraeg, gan gyd-fynd â datblygiad economaidd lleol.
- Gyda 94.6% o fentrau Cymru wedi'u dosbarthu fel microfusnesau, mae economi Eryri yn cynnwys mentrau bach a hunangyflogedig yn bennaf. Mae'r strwythur hwn yn adlewyrchu natur wledig yr ardal a pha mor gyffredin yw twristiaeth, amaethyddiaeth, a gweithgareddau sy'n seiliedig ar wasanaethau. Mae cefnogi microfusnesau a busnesau bach trwy weithio o'r cartref, darparu gweithleoedd hyblyg, a mentrau menter lleol yn gyfle i gryfhau gwydnwch economaidd, cadw cyflogaeth leol, a chynnal gweithgarwch economaidd o fewn cymunedau.
- Mae goruchafiaeth ffermio da byw ar draws Ardaloedd Difreintiedig Mawr a Llai Ffafariol, ynghyd â chyfyngiadau amgylcheddol, priddoedd gwael ac amodau hinsoddol heriol, yn cyflwyno mater allweddol ar gyfer hyfywedd a gwydnwch hirdymor busnesau amaethyddol yn Eryri. Gall y ddibyniaeth hon ar ffermio mewn rhai lleoliadau cyfyngu ar gynhyrchiant, arallgyfeirio incwm, a gallu'r sector amaethyddol lleol i addasu i bwysau neu newidiadau economaidd, amgylcheddol a hinsawdd.
- Mae gorchudd tir helaeth amaethyddiaeth a'i chysylltiadau cryf â rheoli tirwedd, twristiaeth, a chadwyni cyflenwi lleol yn gyfle allweddol i gefnogi cyflogaeth wledig gynaliadwy a defnydd tir amlswyddogaethol. Drwy annog arallgyfeirio, arferion ffermio effaith isel, ac integreiddio agosach rhwng amaethyddiaeth, rheoli amgylcheddol, a thwristiaeth, gallai'r Cynllun Datblygu Lleol helpu i gryfhau'r economi wledig wrth gynnal tirwedd a hunaniaeth ddiwylliannol Eryri.

⁴²Parc Cenedlaethol Eryri (dim dyddiad) Amaethyddiaeth. Ar gael yn: <https://eryri.llyw.cymru/discover/landscapes-and-wildlife/agriculture/> [Wedi'i gyrchu: 06/01/2025]

3 Bioamrywiaeth, Fflora a Ffawna

3.1 Amodau Sylfaenol

Safleoedd Dynodedig

3.1.1 Mae Parc Cenedlaethol Eryri yn cynnwys bioamrywiaeth gyfoethog ac amrywiol o arwyddocâd cenedlaethol a rhyngwladol⁴². Mae'r ardal yn cynnal ystod eang o gynefinoedd, gan gynnwys rhostir ucheldirol, coetir, dŵr croyw, a systemau arfordirol ⁴³. Mae 15 o Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA) ⁴⁴, sy'n cynnwys y safleoedd mewndirol hyn (safleoedd morol a ddisgrifir yn adran 3.1.3):

- Coedydd Aber
- Eryri
- Afon Gwyrfaï a Llyn Cwellyn
- Coed Derw a Safleoedd Ystlumod Meirionnydd (lluosog ar draws yr awdurdod)
- Corsydd Eifionydd
- Migneint – Arenig - Ddualt
- Afon Dyfrdwy a Llyn Tegid
- Y Berwyn a Mynyddoedd De Clwyd
- Cadair Idris
- Morfa Harlech a Morfa Dyffryn
- Llŷn a'r Sarnau

3.1.2 Mae un Warchodfa Natur Leol (GNL) wedi'i lleoli yn Eryri (Nant y Coed). Mae tri safle Ramsar wedi'u lleoli o fewn neu'n rhannol o fewn y Parc Cenedlaethol (Llyn Idwal, Llyn Tegid, Cors Fochno a Dyfi). Mae 107 o Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) a 21 o Warchodfeydd Natur Cenedlaethol (GNG), sy'n adlewyrchu amrywiaeth ecolegol 44.

3.1.3 Mae Parc Cenedlaethol Eryri yn cynnwys 60km o arfordir, sydd wedi'i orchuddio neu wedi'i ffinio'n uniongyrchol gan sawl Ardal Forol Warchodedig (AMGau) (yn bennaf ACAau morol ac AGAau morol/aberol), sy'n gorgyffwrdd ar ymylon Bae Aberteifi a Culfor Menai/Bae Conwy. Mae'r rhain yn cynnwys ACA Forol Gorllewin Cymru, ACA Penrhyn Llŷn a'r Sarnau, Aber Afon Dyfi, AGA forol Traeth Lafan Bae Conwy, ac ACA forol Culfor Menai⁴⁵.

3.1.4 Mae Aber yr Afon Dyfi, sydd wedi'i leoli ar ymyl deheuol y Parc Cenedlaethol, wedi'i gydnabod fel Gwarchodfa Biosffer y Byd UNESCO, gan dynnu sylw at bwysigrwydd byd-eang yr amgylchedd naturiol lleol, gan gael ei gydnabod am ei morfeydd heli a'i systemau aberol⁴⁶. Dyma'r unig Warchodfa Biosffer y Byd UNESCO yng Nghymru. Mae'r Warchodfa Biosffer yn mesur 845 cilometr sgwâr, ac mae 765 cilometr sgwâr ohono'n dir ac 80 cilometr sgwâr yn fôr. Mae ychydig dros 6% o Barc Cenedlaethol Eryri o fewn y Warchodfa Biosffer.

⁴³Parciau Cenedlaethol y DU (dim dyddiad) Parc Cenedlaethol Eryri (Eryri). Ar gael yn: [Eryri \(Eryri\) // Parc Cenedlaethol https://www.nationalparks.uk/park/eryri-snowdonia/Eryri](https://www.nationalparks.uk/park/eryri-snowdonia/Eryri) [Wedi'i gyrchu: 25/11/2025]

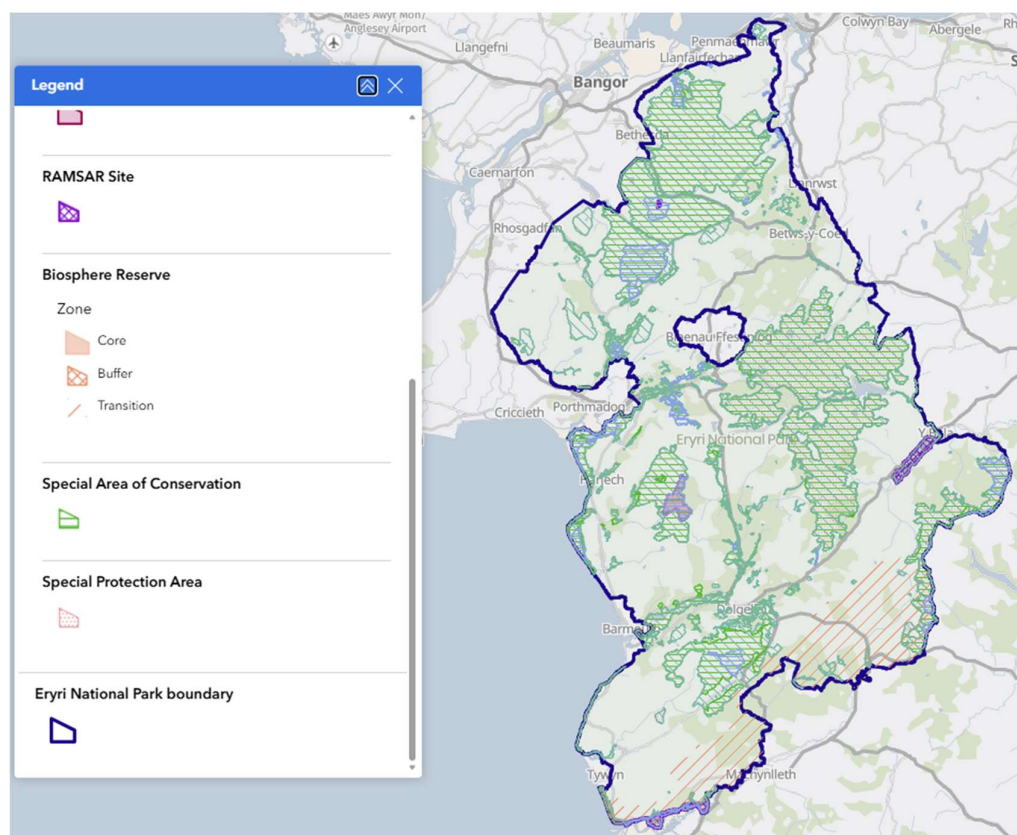
⁴⁴Parc Cenedlaethol Eryri (2006) Safleoedd Statudol a Chynefinoedd Blaenoriaeth. Ar gael yn: [Safleoedd Statudol a Chynefinoedd Blaenoriaeth - Cynllunio a Datblygu](https://www.nationalparks.uk/park/eryri-snowdonia/Eryri) [Wedi'i gyrchu: 25/11/2025]

⁴⁵Parc Cenedlaethol Eryri (dim dyddiad) Map Rhyngweithiol o Amgylchedd Naturiol Parc Cenedlaethol Eryri. Ar gael yn: [Amgylchedd Naturiol](https://www.nationalparks.uk/park/eryri-snowdonia/Eryri) [Wedi'i gyrchu: 25/11/2025]

⁴⁶Llywodraeth Cymru (dim dyddiad) DataMapWales. Ar gael yn: [Map newydd | https://datamap.gov.wales/maps/new?layergroup=geonode:nrw_marine_protected_areas_in_welsh_watersDataMapWales](https://datamap.gov.wales/maps/new?layergroup=geonode:nrw_marine_protected_areas_in_welsh_watersDataMapWales) https://datamap.gov.wales/maps/new?layergroup=geonode:nrw_marine_protected_areas_in_welsh_waters [Wedi'i gyrchu: 25/11/2025]

⁴⁷UNESCO (no date) Biosffer Dyfi. Ar gael yn: <https://www.unesco.org/en/mab/biosffer-dyfi> <https://www.unesco.org/en/mab/biosffer-dyfi> <https://www.unesco.org/en/mab/biosffer-dyfi> Rhaglen Dyn a'r Biosffer (MAB) [Wedi'i gyrchu: 24/11/2025]

Ffigur B- 3-1: Safleoedd Dynodedig Parc Cenedlaethol Eryri

3.1.5 Yn Eryri, mae 27.3% o nodweddion y safle gwarchodedig mewn cyflwr ffafriol, tra bod 24.3% mewn cyflwr anffafriol. Nid yw statws cyflwr y 48.3% sy'n weddill yn hysbys ar hyn o bryd⁴⁷.

Amaethyddiaeth

3.1.6 Mae amaethyddiaeth yn Eryri yn rhan annatod o'r dirwedd wledig, gyda phori defaid a gwartheg yn yr ucheldir yn parhau i fod y prif ddefnydd tir ar draws llawer o'r Parc Cenedlaethol. Mae dros 80% o'r Parc Cenedlaethol wedi'i gategoreiddio fel tir amaethyddol ucheldir, a reolir yn bennaf trwy systemau pori helaeth sy'n helpu i gynnal cymeriad cynefinoedd rhostir agored a glaswelltir ⁴⁷Mae'r Dosbarthiad Tir Amaethyddol (ALC) yn nodi bod y rhan fwyaf o'r tir hwn yn dod o fewn ALC Gradd 4 a 5, sy'n cynrychioli tir amaethyddol o ansawdd gwael i wael iawn gyda chyfyngiadau difrifol sy'n cyfyngu ar ddefnyddiau'r tir ⁴⁸, gan adlewyrchu topograffeg a hinsawdd heriol yr ucheldiroedd⁴⁹.

⁴⁸Llywodraeth Cymru (2024) Cynllun Gweithredu Adfer Natur Eryri. Ar gael yn: [DRAFT_Eryri-Nature-Recovery-Action-Plan.pdf](#) [Wedi'i gyrchu: 25/11/2025]

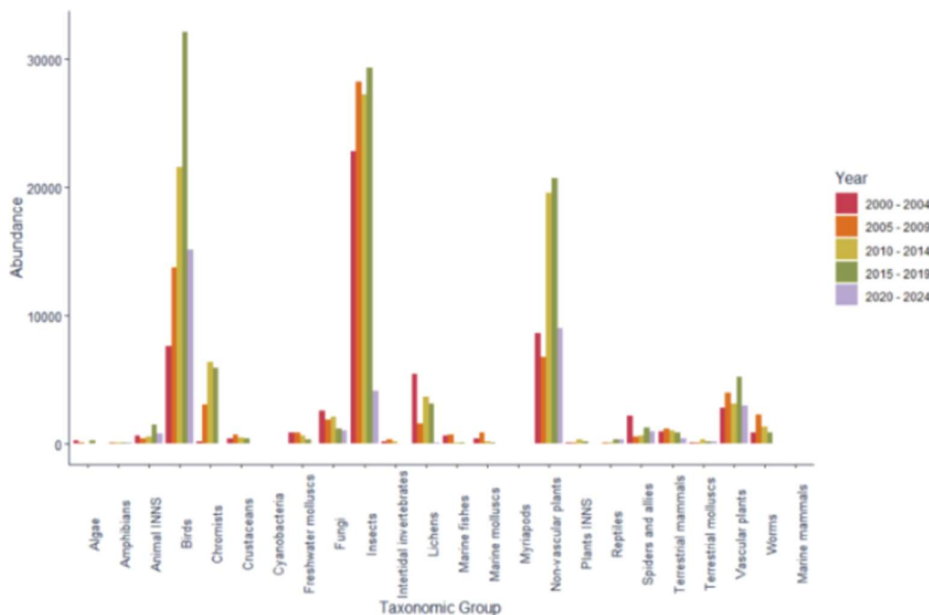
⁴⁹Cymdeithion Ymchwil Tir (dim dyddiad) Dosbarthiad tir amaethyddol. Ar gael yn: <https://ira.co.uk/agricultural-land-classification/> [Wedi'i gyrchu: 28/11/2025]

⁵⁰Parc Cenedlaethol Eryri (Dim dyddiad) Amaethyddiaeth. Ar gael yn: [Amaethyddiaeth | Parc Cenedlaethol Eryri](#) [Wedi'i gyrchu: 24/11/2025]

Cynefinoedd a Rhywogaethau

- 3.1.7 Mae Eryri yn cynnwys ystod amrywiol o gynefinoedd blaenoriaeth, gan gynnwys Perllannau Traddodiadol, Coetir Gwlyb, coetir collddail cymysg yr iseldir, rhostir yr ucheldir, twyni tywod arfordirol, a morfa heli ar hyd aberoedd yr afon Dyfi a'r afon Mawddach¹.
- 3.1.8 Mae'r APC yn gartref i gasgliad eang o 48 o rywogaethau blaenoriaeth sydd wedi'u targedu ar gyfer camau cadwraeth. Mae'r Parc yn cynnwys:
- 15 rhywogaeth o adar blaenoriaeth fel y Bod Tinwen, y Frân Goesgoch, a'r Tingoch;
 - 13 rhywogaeth blaenoriaeth fertebratau gan gynnwys yr Ysgyfarnog Frown, y Pathew, y Madfall Dŵr Cribog a'r Dyfrgi;
 - Wyth rhywogaeth blaenoriaethol o infertebratau gan gynnwys Britheg y Gors; a
 - 12 rhywogaeth o blanhigion blaenoriaeth, gan gynnwys Lili'r Wyddfa a'r Eithin Gorllewinol².
- 3.1.9 Mae crynodeb o ddata a gofnodwyd yn gyhoeddus ar gyfer nifer cyffredinol rhywogaethau o fewn APC Eryri yn dangos mai adar, pryfed a phlanhigion anfasgwlaidd oedd y rhywogaethau a gofnodwyd amlaf rhwng 2000 a 2024 (gweler Ffigur B-3-2). Fodd bynnag, mae grwpiau tacsonomegol gan gynnwys adar a phryfed wedi dangos dirywiad dros amser, gyda'r nifer cymedrig uchaf o adar rhwng 2000 a 2004, a dirywiad cymedrig o ran nifer pryfed o 2005 ymlaen³.

Ffigur B- 3 2 : Digonedd o ddata am yr holl rywogaethau o fewn APC Eryri ar gyfer cofnodion cyhoeddus 2000 – 2024 wedi'i rannu'n grwpiau tacsonomig (Llywodraeth Cymru, 2024)

[51] Cyngor Gwynedd (2024) Cynllun Ynni Ardal Leol. Ar gael yn: <https://democracy.gwynedd.llyw.cymru/mgConvert2PDF.aspx?ID=45671> [Wedi'i gyrchu: 18/12/2025]

[52] Parc Cenedlaethol Eryri (2025) Asesiad Risg Newid Hinsawdd. [Ddim ar gael ar-lein].

[53] Cynllun Eryri (2020) Cynllun Partneriaeth y Parc Cenedlaethol. Ar gael yn: <https://authority.eryri.gov.wales/the-authority/partnerships/cynllun-eryri/> [Wedi'i gyrchu: 27/11/2025]

[54] Parc Cenedlaethol Eryri (2024) Tirweddau Hanesyddol. Ar gael yn: <https://data.eryri.gov.wales/park-authority/historic-landscapes/> [Wedi'i gyrchu: 06/01/2025]

- 3.1.10 Mae sawl ardal o goetir hynafol yn bresennol ym Mharc Cenedlaethol Eryri. Mae Coedwigoedd Derw Meirionnydd wedi'u cydnabod o dan reolaeth ACA yr ardal ac maent yn cynnwys safleoedd gweddillion coetir lled-naturiol hynafol sy'n cynnal cymunedau cyfoethog o bryofftau a chen4. Mae enghreifftiau eraill yn cynnwys gweddillion coed derw hynafol o amgylch ardal Coedwig Gwydyr ger Betws-y-Coed, lle mae adfer safleoedd coetir hynafol wedi'u plannu (PAWS) wedi'i sefydlu i ddod â choetir llydanddail brodorol yn ôl a gwella amrywiaeth strwythurol5.
- 3.1.11 Mae nifer o bartneriaethau, strategaethau a chynlluniau Cymreig ar waith neu yn cael eu datblygu i amddiffyn a gwella'r amgylchedd yn lleol i Eryri a/neu'n genedlaethol. Mae'r rhain yn cynnwys Partneriaeth Natur Eryri sy'n ymroddedig i greu rhwydwaith adfer natur ar draws Eryri, y rhaglen Mannau Lleol ar gyfer Natur sy'n cynnwys amrywiaeth o brosiectau gwella natur a ariennir 57 , a'r Rhaglen Gweithredu Mawndiroedd Cenedlaethol, cynllun pum mlynedd ar gyfer adfer mawndiroedd yng Nghymru6 (gweler paragraffau 6.1.3 i 6.1.6 am ragor o wybodaeth).

3.2 Bylchau Data

- Statws cyflwr holl safleoedd gwarchodedig Eryri.

3.3 Materion a Chyfleoedd Allweddol

- Mae Partneriaeth Natur Eryri, sy'n cynnwys 48 o bartneriaid, yn datblygu cynllun Gweithredu Adfer Natur i gydlyn gweithredu bioamrywiaeth lleol a chefnogi targedau cenedlaethol fel 30x30 (diogelu 30% o dir a môr ar gyfer natur erbyn 2030)⁷. Mae hyn yn gyfle allweddol i gryfhau gwydnwch ecosystemau a gwella cysylltedd rhwng cynefinoedd blaenoriaeth.
- Mae adolygiad CDLI Eryri sydd ar ddod yn cynnig mecanwaith i ymgorffori budd net i fioamrywiaeth, asesiadau seilwaith gwyrdd, ac egwyddorion cydnheredd ecosystemau mewn polisi datblygu. Mae hyn yn rhoi cyfle clir i sicrhau bod datblygiadau newydd yn cyfrannu'n gadarnhaol at ganlyniadau bioamrywiaeth.
- Mae tystiolaeth gan Gyfoeth Naturiol Cymru yn dangos bod llawer o nodweddion dynodedig yn parhau i fod mewn cyflwr anffafriol neu'n dirywio, yn enwedig cynefinoedd ucheldir, dŵr croyw a thwyni. Mae hyn yn tynnu sylw at fater allweddol ar gyfer cadwraeth bioamrywiaeth yn Eryri a'r angen i reoli a monitro'r ardaloedd gwarchodedig hyn yn gydlynol.
- Mae nifer cynyddol o ymwelwyr yn parhau i roi pwysau ar gynefinoedd a rhywogaethau bregus. Cydnabyddir bod sathru, erydiad llwybrau, ac aflonyddwch o ganlyniad i weithgareddau hamdden yn fygythiadau mawr i gyfanrwydd ecolegol safleoedd allweddol. Mae hyn yn cynrychioli mater allweddol ar gyfer cynnal bioamrywiaeth o fewn y Parc Cenedlaethol.
- Mae ecosystemau darniog ac amodau hinsoddol newidiol, fel hydroleg wedi'i newid, newidiadau tymheredd, a mwy o ddigwyddiadau tywydd eithafol, yn bygwth dosbarthiad rhywogaethau a chydnerthedd ecosystemau yn Eryri. Mae hyn yn arbennig o amlwg mewn rhostiored ucheldirol a chynefinoedd coetir.

^[55] Parc Cenedlaethol Eryri (2025) Adroddiad Cyflwr y Parc 2025 - Nifer a Chyflwr Henebion Rhestredig. Ar gael yn: [Tirweddau Hanesyddol - Adroddiad Cyflwr y Parc Eryri](#) [Wedi'i gyrchu: 26/11/2025]

⁵⁶ CNC (2025) Rhaglen Genedlaethol Adfer Mawndir. Ar gael yn: [Cyfoeth Naturiol Cymru / Y Rhaglen Weithredu Genedlaethol Mawndir](#) [Cyrchwyd: 25/11/2025]

⁵⁷ Llywodraeth Cymru (dim dyddiad) Partneriaeth Natur Eryri. Ar gael yn: [Partneriaeth Natur Eryri | Parc Cenedlaethol Eryri](#) [Cyrchwyd: 25/11/2025]

4 Tirwedd

4.1 Amodau Sylfaenol

Mynyddoedd

4.1.1 O fewn Eryri mae naw cadwyn o fynyddoedd a 15 copa uwchlaw 3000 troedfedd:

- Cadwyn Yr Wyddfa (Massif Yr Wyddfa)
- Y Glyderau
- Y Carneddau
- Cadwyn Moel Hebog (Mynyddoedd Efionydd)
- Y Moelwynion
- Y Rhinogydd
- Cadwyn Cader Idris
- Cadwyn yr Aran – y ddwy Aran: Y Fawddwy a'r Benllyn – y copaon uchaf ym Mhrydain i'r de o'r Wyddfa
- Bryniau Dyfi

Yr Wyddfa (Snowdon)

4.1.2 Mae'r Wyddfa, y mynydd uchaf yng Nghymru ar 1,085m uwchben lefel y môr, yn sefyll yn falch yng nghanol Parc Cenedlaethol Eryri. Cadwyn yr Wyddfa yw'r ardal fwyaf poblogaidd yn y Parc Cenedlaethol ac mae'n denu dros 600,000 o ddefnyddwyr bob blwyddyn. Mae effeithiau amgylcheddol, cymdeithasol ac economaidd safle mor boblogaidd wedi golygu bod angen creu Cynllun Lle a Phartneriaeth benodol⁵⁸ (Partneriaeth yr Wyddfa), sy'n gweithio tuag at ddyfodol cynaliadwy i'r mynydd.

4.1.3 Cynllun Yr Wyddfa 2025⁵⁹ (Cynllun Rheoli) yn ddogfen statudol ond mae'n ceisio darparu fframwaith strategol ar gyfer rheolaeth gynaliadwy'r Wyddfa. Mae rhai cynlluniau effeithiol a gyflawnwyd gan Bartneriaeth yr Wyddfa yn cynnwys Caru Eryri, lle casglwyd 1.4 tonnell o sbwriel o'r Wyddfa yn 2024, a Sherpa'r Wyddfa, gwasanaeth bws, a oedd yn cludo dros 72,000 o ymwelwyr ar draws ardal Eryri yn haf 2024.

Y Carneddau

4.1.4 Cadwyn y Carneddau yw'r ardal ucheldir ddi-dor fwyaf yn y Parc Cenedlaethol, sy'n cwmpasu dros 220 cilometr sgwâr. Fodd bynnag, mae tirwedd a bioamrywiaeth yr ardal dan bwysau oherwydd newid hinsawdd, newidiadau mewn patrymau defnydd tir, rhywogaethau ymledol a phwysau dynol. Mae gwybodaeth draddodiadol, enwau lleoedd a straeon sy'n cysylltu pobl â'r dirwedd hefyd mewn perygl o gael eu colli.

4.1.5 Mae llawer o gopaon uchel Eryri wedi'u gorchuddio â charneddau cerrig mawrion, tomenni seremonïol a chladdu, a adeiladwyd tua 4,500 o flynyddoedd yn ôl. Mae ucheldiroedd mynyddig gogledd Eryri hyd yn oed yn cymryd eu henw oddi wrthynt; mae Carneddau yn golygu charneddau. Mae'r Carneddau yn cynnwys dau o bum copa 1000m Cymru.

4.1.6 Ers 2020, mae Cynllun Partneriaeth Tirwedd y Carneddau wedi bod yn hyrwyddo dyfodol cadarnhaol i'r Carneddau mewn cydweithrediad ag ystod eang o gymunedau, unigolion a sefydliadau, trwy gynyddu dealltwriaeth o'i hanes, ei thraddodiadau diwylliannol a'i fywyd gwyllt. Mae'n gwarchod treftadaeth yr ardal trwy ddangos ffermio cynaliadwy sy'n amddiffyn cynefinoedd, rhywogaethau ac olion archaeolegol prin, a thrwy gofnodi enwau lleoedd ac atgofion.

⁵⁸ Ar gael yn: [Partneriaeth Yr Wyddfa — Partneriaeth Yr Wyddfa](#) [Cyrchwyd: 27/11/2025]

⁵⁹ Ar gael yn: [Cynllun_Yr_Wyddfa_Saesneg_LR.pdf](#) [Cyrchwyd: 27/11/2025]

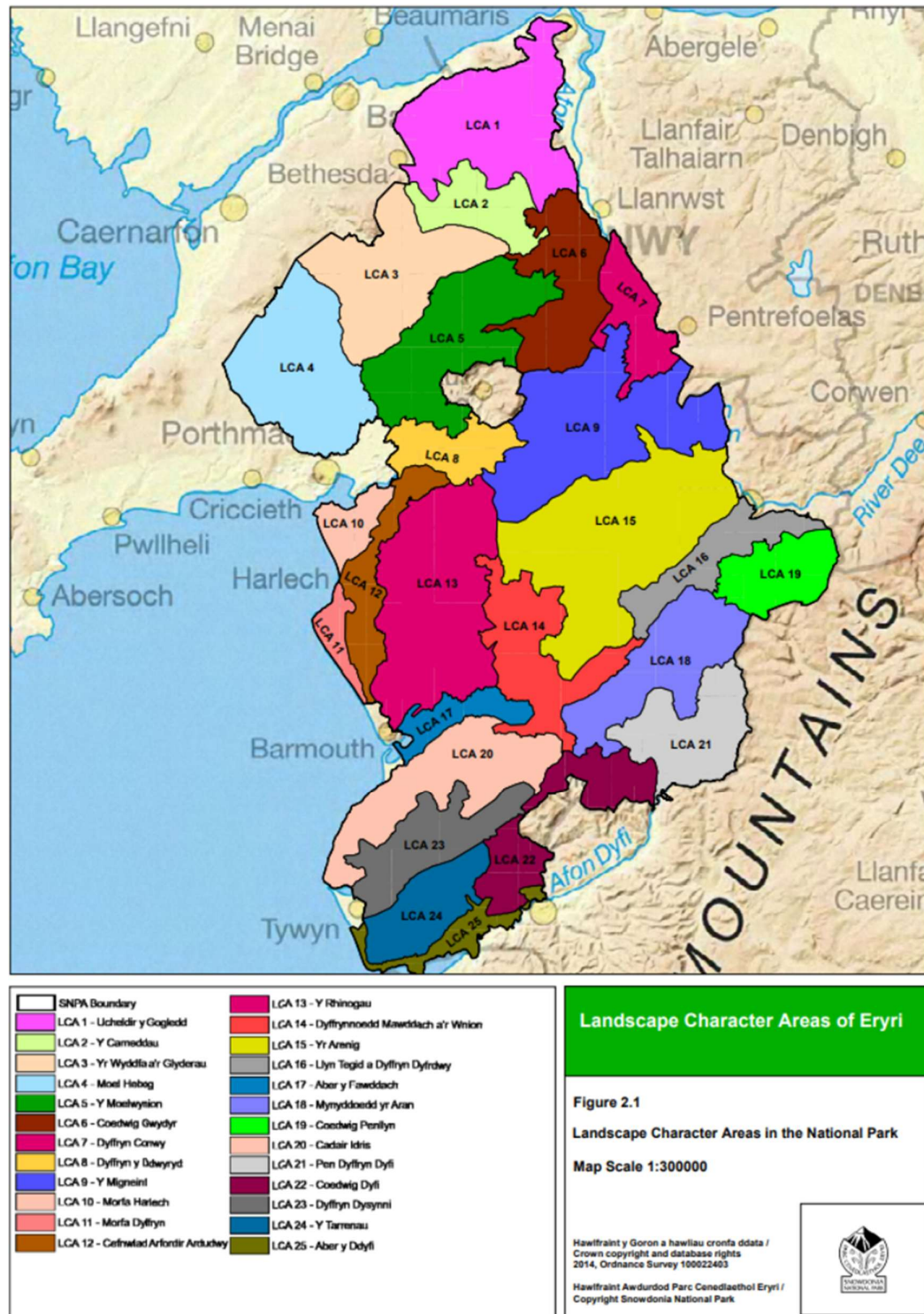
Ardaloedd Cymeriad Tirwedd Cenedlaethol

- 4.1.7 Diffinnir Ardaloedd Cymeriad Tirwedd Cenedlaethol ar raddfa dirwedd eang ledled Cymru. Mae cyfanswm o 48 o ardaloedd cymeriad wedi'u nodi, ac mae Parc Cenedlaethol Eryri wedi'i nodi fel NLCA06: Eryri. Fe'i disgrifir fel *"ardal ucheldirol wledig helaeth, sy'n cyd-daro'n fras â Pharc Cenedlaethol Eryri. Fe'i dominyddir gan gadwyni mynyddoedd lle mae mynyddoedd mawr yr Wyddfa yn codi i'r copa uchaf yng Nghymru a Lloegr, sef Yr Wyddfa, ar 1,085m ... Mae'r ardal yn cwmpasu llawer o ucheldiroedd mwyaf ysblennydd y wlad gan gynnwys pob un o 15 copa mynyddoedd Cymru dros 3000 troedfedd. Mae nifer o nodweddion rhewlifol gan gynnwys cribau miniog, peirannau, clogwyni, llynnoedd (gan gynnwys Llyn Tegid, mwyaf Cymru), corsydd, afonydd a rhaeadrau. Mae'r dopograffeg serth yn heriol ar gyfer teithio gyda'r rhan fwyaf o'r prif lwybrau wedi'u cyfyngu i waelodion dyffrynnoedd a thros fwlchoedd Mae'n ardal amrywiol yn ddaearegol, sy'n chwarae rhan bwysig yn natblygiad cynnar daeareg fel gwyddoniaeth, gan ddenu sylw rhai o dadau sefydlu'r ddisgyblaeth fel Charles Darwin, a archwiliodd yr ardal ym 1831 "*.

Ardaloedd Cymeriad Tirwedd

- 4.1.8 Nodweddir Eryri gan 25 o Ardaloedd Cymeriad Tirwedd (ACTau) sy'n cynnwys elfennau penodol o'r dirwedd sy'n eu gwneud yn wahanol i ardaloedd eraill. Dangosir y 25 ardal hyn yn Ffigur B-4-1 10.

Figur B- 4 1 : Ardaloedd Cymeriad Tirwedd Eryri

Llonyddwch

- 4.1.9 Mae llonyddwch yn gysylltiedig â'r graddau y mae lleoedd ac ecosystemau yn darparu cyflwr o dawelwch, llonyddwch, heddych a lles. Gellir disgrifio hyn fel digonedd cymharol, canfyddiad neu brofiad o natur, tirweddau a nodweddion naturiol (e.e. cân adar, synau naturiol, dŵr yn symud, sêr a gwylltneib canfyddedig) a/neu ryddid cymharol rhag aflonyddwch gweledol diangen, arwyddion o ddylanwad dynol a swm artiffisial (e.e. gan bobl, trafnidiaeth, datblygiad, llygredd golau, llinellau pŵer).

4.1.10 Mae llonyddwch, fel ased tirwedd a gwasanaeth diwylliannol pwysig, yn cael ei werthfawrogi'n fawr ac yn cyfrannu at werth a hunaniaeth tirwedd. Mae llonyddwch hefyd yn cyfrannu at iechyd, lles, budd ysbrydol ac ansawdd bywyd. Mae gan llonyddwch wydnwch cyfyngedig gan y gall newidiadau cynnil mewn sŵn, ymyrraeth weledol a llygredd golau gael effeithiau amlwg ar leoliadau naturiol a llonyddwch.

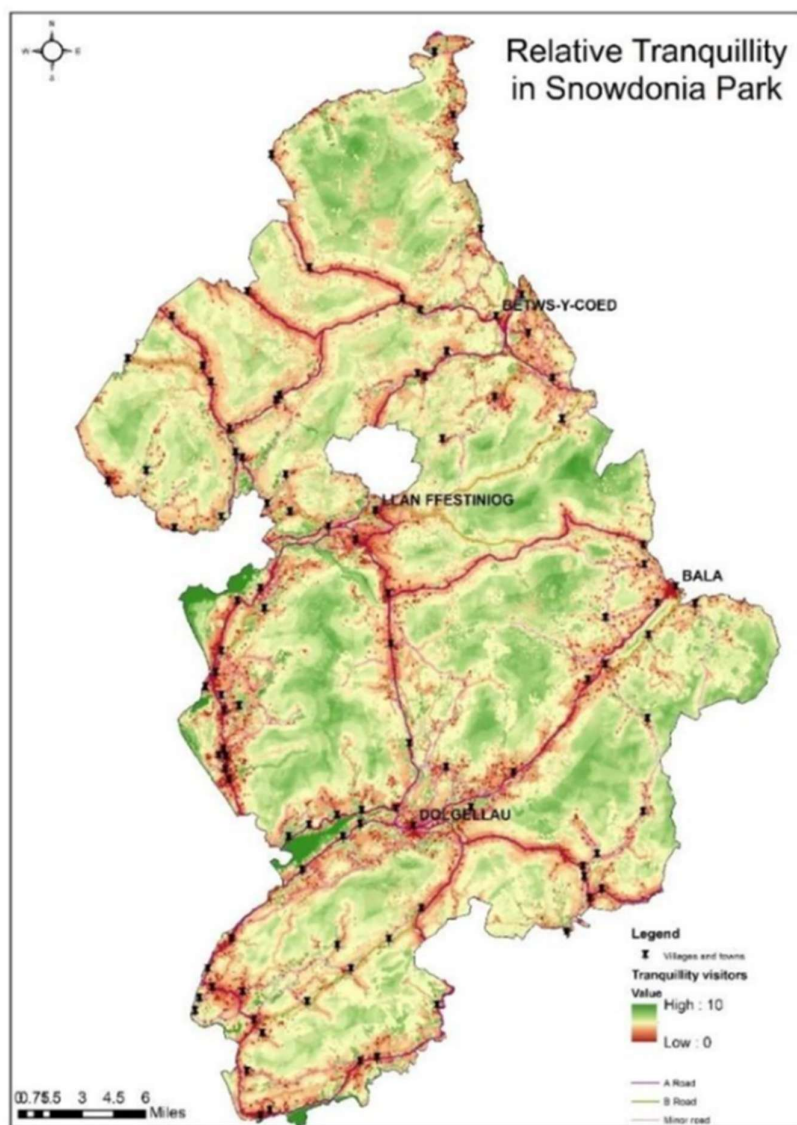
4.1.11 Y pum ffactor canlynol oedd bwysicaf i'r 2,850 o gartrefi a holwyd fel rhan o astudiaeth Prifysgol Caerwynt 2022 fel nodweddion lle tawel:

- Man agored mawr – golygfeydd o dirweddau;
- Amgylcheddau naturiol: natur (golygfeydd a synau);
- Ychydig neu ddim pobl o gwmpas;
- Gallu ymweld â mynyddoedd, eu profi a'u gweld; a
- Cyrff dŵr h.y. llynnoedd, nentydd ac arfordiroedd.

4.1.12 Yn dilyn astudiaeth yn 2022, Eryri sydd â'r ganran uchaf o arwynebedd tir o fewn y tri chategori tawelwch gweledol uchaf, sef 90% o'r tri Pharc Cenedlaethol yng Nghymru.

⁶⁰ Ar gael yn: eryri.gov.wales/wp-content/uploads/2020/02/Canllaw-Cynllunio-Atodol-7---Tirweddau-a-Morluniau-Eryri.pdf [Cyrchwyd: 27/11/2025]

Ffigur B- 4 2 : Tawelwch Cymharol yn Eryri (Cyfoeth Naturiol Cymru, 2022)⁶¹

Awyr Dywyll

- 4.1.13 Parc Cenedlaethol Eryri yw'r ail ardal yng Nghymru i gael ei dynodi'n Warchodfa Awyr Dywyll Ryngwladol. Mae Gwarchodfeydd Awyr Dywyll yn ardaloedd dynodedig lle nad oes fawr ddim llygredd golau, ac mae ansawdd yr awyr nos yn rhagorol. Dim ond y Gymdeithas Awyr Dywyll Ryngwladol sy'n dyfarnu'r rhain yw'r dynodiadau mawreddog.
- 4.1.14 Mae Parciau Cenedlaethol yng Nghymru yn arbennig o dywyll; cymaint felly fel bod llai nag 1% o bob un yn dod o fewn y pedwar categori mwyaf disglair, gyda dim ond 1.3% o arwynebedd tir Eryri y tu allan i'r ddau gategori tywyllaf.
- 4.1.15 Mae awyr dywyll yn cynnig manteision i fywyd gwylt lleol, gan gynnwys:

⁶¹ Cyfoeth Naturiol Cymru (2022) Edrych ar: Y Mapiau Tawelwch. Ar gael yn: <https://www.arcgis.com/apps/mapviewer/index.html?layers=d6ab41d9b6134f4e8be1eabc752a43df> [Cyrchwyd: 07/01/2025]

- **Ystlumod** - Mamaliaid nosol yw ystlumod. Maent yn hela ac yn bwydo yn ystod y nos ac yn cysgu yn ystod y dydd. Mae golau cryf yn ystod y nos yn drysu rhai rhywogaethau ystlumod sy'n sensitif i olau. Maent yn meddwl mai nos yw dydd ac er mwyn osgoi cael eu hela, nid ydynt yn bwydo.
- **Tylluanod** - Mae tylluanod yn ysglyfaethu ar lygod a chnofilod sy'n tueddu i fod yn weithgar yn ystod y tywyllwch. Mae gan dylluanod lygaid hynod soffistigedig sy'n caniatáu iddynt weld a hela ysglyfaeth mewn tywyllwch llwyr.
- **Adar** - Mae llawer o adar yn defnyddio'r haul, y lleud a'r sêr i lywio o le i le. Gall golau artiffisial eu drysu a tharfu ar eu mudo.

4.1.16 Ers 2019, mae'r Parc wedi dechrau partneriaeth â thri Thirwedd Genedlaethol Ynys Môn, Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy, a Phen Llŷn i helpu i amddiffyn awyr y nos dros ardal ehangach o Ogledd Cymru, gan gael effaith gadarnhaol ar fywyd gwylt, cynefinoedd, trigolion a thwristiaid ar raddfa llawer mwy.

4.1.17 Mae llygredd golau yn cael ei fonitro'n flynyddol o amgylch y Parc Cenedlaethol cyfan. Cymerir mesuriadau gan Fesurydd Ansawdd Awyr (SQM) ac maent yn ein helpu i ddeall sut mae unrhyw leoliad penodol yn y Parc Cenedlaethol yn cael ei effeithio gan golau artiffisial yn y nos. Mae'r mesuriadau hyn hefyd yn cael eu hadrodd yn ôl i Dark Sky International yn ein hadroddiad blynyddol. Mae hwn yn ofyniad gorfodol gan Dark Sky International sy'n goruchwyllo'r rhaglen Dark Sky Places.

4.1.18 Mae Ffigur B-4-3 yn dangos y newid rhwng bandiau ymledol golau rhwng 2019 a 2019 (y data diweddaraf sydd ar gael)¹². Mae mân newidiadau i lygredd golau yn Eryri o'i gymharu â gweddill Cymru.

⁶² Cyfoeth Naturiol Cymru (2022) Edrych ar: Y Mapiau Tawelwch. Ar gael yn: <https://www.arcgis.com/apps/mapviewer/index.html?layers=d6ab41d9b6134f4e8be1eabc752a43df> [Cyrchwyd: 07/01/2025]

Ffigur B- 4 3 : Newid rhwng bandiau llewyrch golau - Medi 2016 i Ragfyr 2019

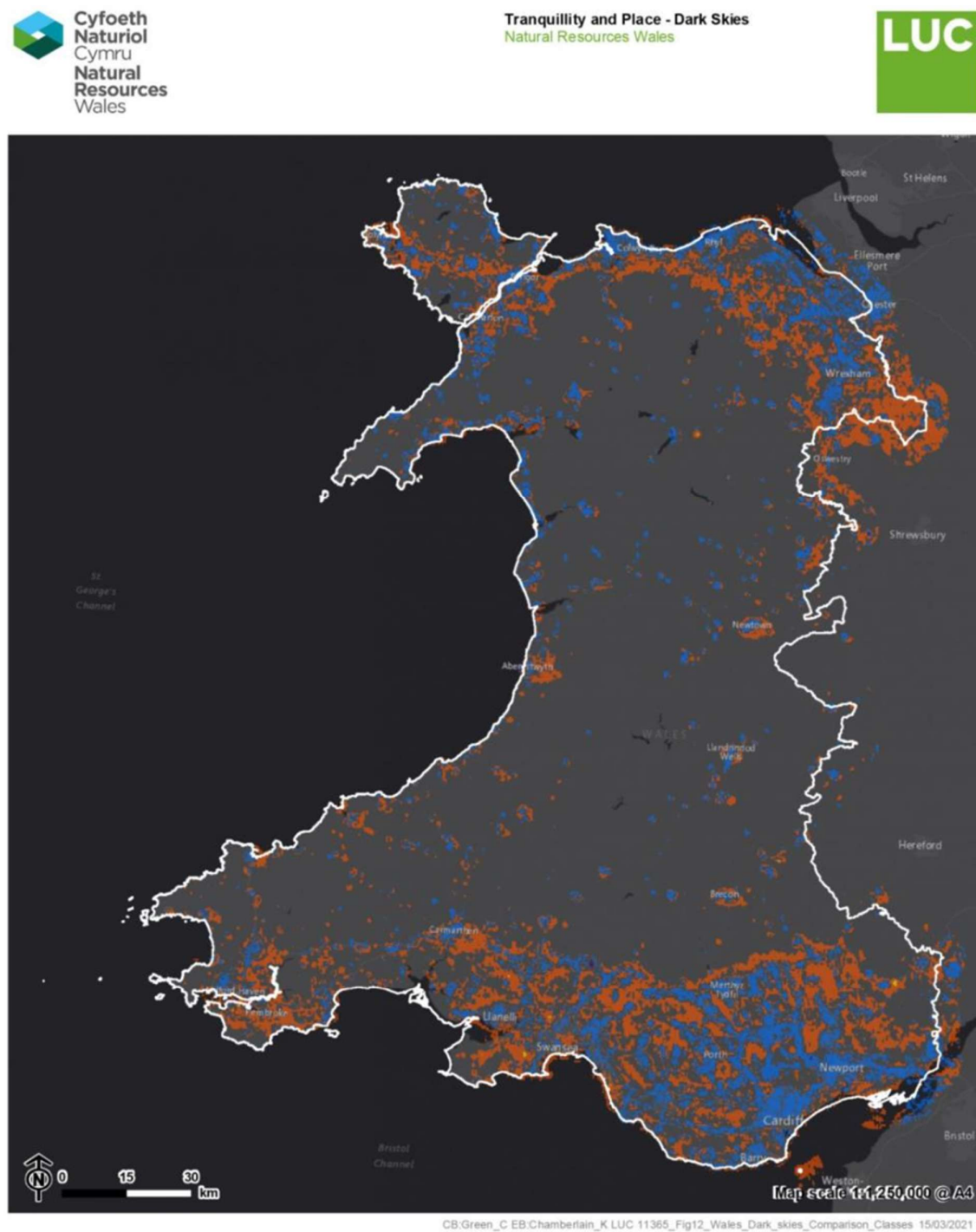

Figure 12 – Change between light radiance bands – September 2016 to December 2019

- Significantly darker (> 2 bands darker)
- Somewhat darker (1 or 2 bands darker)
- No change (Same band)
- Somewhat brighter (1 or 2 bands brighter)
- Significantly brighter (> 2 bands brighter)

Source: Visible Infrared Imaging Radiometer Suite, (VIIRS) Day/Night Band (DNB), Earth Observation Group, NOAA National Geophysical Data Center, Colorado School of Mines
Esri, HERE, Garmin, (c) OpenStreetMap contributors, and the GIS user community

- 4.1.19 Mae tair Ardal Graidd ym Mharc Cenedlaethol Eryri wedi'u nodi fel rhan o'r dynodiad Gwarchodfa Awyr Dywyll Ryngwladol a ddyfarnwyd ym mis Tachwedd 2015, lle mae nod o beidio â chaniatáu unrhyw gynnydd mewn golau artiffisial yn y nos. Mae'r Ardaloedd Craidd hyn yn cynrychioli rhannau tywyllaf a mwyaf anghysbell Eryri, lle mae ansawdd awyr y nos ar ei uchaf a lle rhagwelir datblygiad newydd cyfyngedig iawn. Byddai pob cais cynllunio ar gyfer unrhyw beth newydd yn cael ei asesu gan y Swyddog Awyr Dywyll a'r system Gynllunio i benderfynu a fydd yn cael effaith andwyol ar y olygfa nosol⁶³.
- 4.1.20 O fewn yr Ardaloedd Craidd hyn, mae'r dull o oleuo yn seiliedig ar gynnal a gwella amodau awyr dywyll presennol, gyda phwyslais cryf ar osgoi unrhyw gynnydd mewn golau artiffisial yn y nos. O amgylch pob Ardal Graidd mae 'parthau clustogi' dynodedig sy'n rhan o'r Warchodfa Awyr Dywyll ehangach. Mae goleuadau o fewn yr ardaloedd byffer hyn hefyd yn destun rheolaethau rheoli i sicrhau nad yw golau artiffisial yn cynyddu ac yn effeithio'n andwyol ar yr Ardaloedd Craidd⁶⁰.

4.2 Materion a Chyfleoedd Allweddol

- Mae rheoli pwysau datblygu o fewn y Parc Cenedlaethol a'i ardaloedd gwerthfawr, gan gadw eu harddwch naturiol a'u rhinweddau arbennig, yn cynrychioli mater allweddol. Gallai twf newydd, seilwaith, a gweithgaredd sy'n gysylltiedig â thwristiaeth erydu ansawdd a hynodrwydd tirwedd os na chânt eu cynllunio'n ofalus, gan olygu bod angen polisïau sy'n amddiffyn ac yn gwella tirweddau dynodedig a heb eu dynodi. Dylai datblygu o fewn yr ardaloedd hyn ganolbwyntio ar ddiwallu anghenion cymdeithasol ac economaidd cymunedau lleol wrth gynnal pwrpas statudol y dynodiadau hyn. Gallai'r CDLI geisio cynnal y cydbwysedd hwn trwy bolisïau gofodol a dylunio priodol.
- Mae arallgyfeirio gwledig a datblygiad sy'n gysylltiedig â thwristiaeth yn fater allweddol, gan y gallant gynhyrchu manteision economaidd ond hefyd gyflwyno newid gweledol a seilwaith ychwanegol i dirweddau sensitif.
- Mae diogelu a gwella nodweddion a chymeriad lleol ar draws aneddiadau a thirweddau gwledig Eryri yn gyfle allweddol i sicrhau bod datblygiadau newydd yn adlewyrchu deunyddiau, ffurfiau a phatrymau aneddiadau lleol, gan helpu i gynnal ymdeimlad o le.
- Mae awyr dywyll yn gyfle ac yn broblem allweddol ar gyfer diogelu tirwedd a llonyddwch. Gallai gwarchod yr awyr hon gefnogi hamdden, lles a bywyd gwylt, tra bod rheoli llygredd golau yn hanfodol i gynnal llonyddwch ac ansawdd tirwedd.
- Dylai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio cydbwyso pwysau cystadleuol arallgyfeirio gwledig a datblygiad sy'n gysylltiedig â thwristiaeth i amddiffyn ansawdd golygfaol wrth gefnogi bywoliaeth gwledig.

⁶³ Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (2016) Canllawiau Cynllunio Atodol – Goleuadau Ymwthiol (Llygredd Golau). Ar gael yn: [Canllaw-Cynllunio-Atodol-14—Goleuo-Ymwthiol-Llygredd-Golau.pdf](#) [Cyrchwyd: 17/12/2025]

5 Trafnidiaeth a Llygredd

5.1 Amodau Sylfaenol

Trafnidiaeth a Pharcio yn Eryri

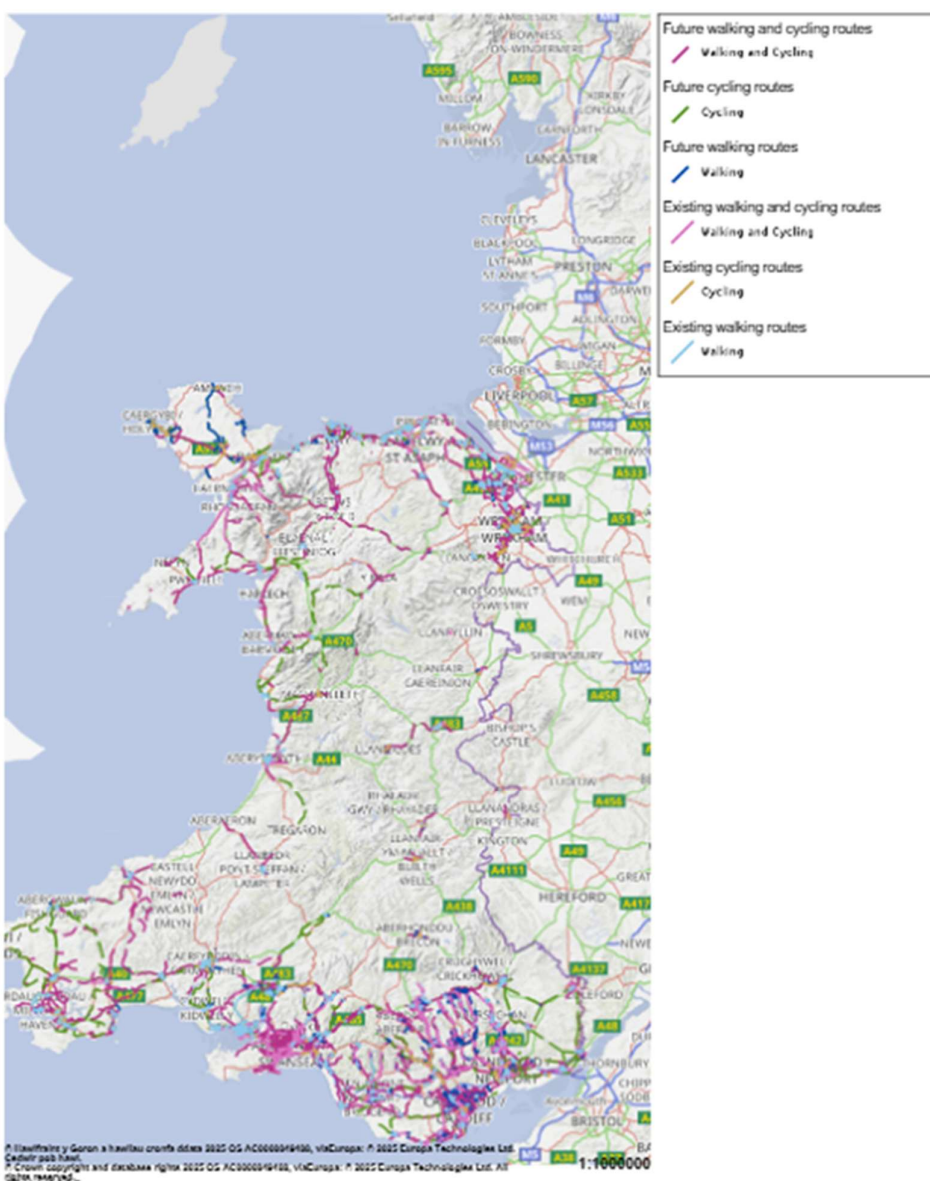
- 5.1.1 Mae'r cyfuniad o dirwedd a niferoedd ymwelwyr yn Eryri wedi creu pwysau o ran capasiti parcio a thrafnidiaeth, yn enwedig mewn ardaloedd â phroblemau fel Yr Wyddfa, Dyffryn Ogwen a Llyn Tegid^[1]. Teithiodd bron pob ymwelydd ag Eryri (96%) i Eryri mewn car, fan, neu feic modur, gyda dim ond cyfran fach (4%) yn teithio i Eryri ar dtrafnidiaeth gyhoeddus. Ar ben hynny, parhaodd 90% o ymwelwyr i ddefnyddio ceir, faniau, neu feiciau modur i deithio o fewn Eryri yn ystod eu hymwelriad^[2].

DRAFFT

⁶⁴ Llywodraeth Cymru (2024) Hamdden, hamdden a dysgu. Ar gael yn: <https://data.eryri.gov.wales/park-authority/recreation-leisure-and-learning/recreation-leisure-and-learning-2/> / Cyfleoedd Hamdden Helaeth 2 - Adroddiad Cyflwr y Parc Eryri [Cyrchwyd: 27/11/2025]

⁶⁵ Llywodraeth Cymru (2022) Ffigurau Monitro Ymwelwyr. Ar gael yn: <https://eryri.gov.wales/wp-content/uploads/2023/07/Visitor-Monitoring-Report-2022.pdf> [Cyrchwyd: 27/11/2025]

Ffigur B- 5 -1 : Llwybrau Cerdded a Beicio ledled Cymru

Rhwydwaith Ffyrdd

- 5.1.2 Gellir cyrraedd Parc Cenedlaethol Eryri yn bennaf drwy rwydwaith o ffyrdd dosbarth A a B sy'n croesi'r Parc Cenedlaethol ac yn ei gysylltu â rhanbarthau cyfagos. Y prif lwybr drwy'r APC yw'r A470, sy'n mynd o'r de i'r gogledd ac yn darparu cyswllt allweddol rhwng de Cymru a gogledd-orllewin Cymru drwy galon y Parc Cenedlaethol^[3].
- 5.1.3 Mae rhannau arfordirol a gorllewinol APC, yn enwedig o amgylch Arfordir Cambria, yn cael eu gwasanaethu gan y ffordd A496, sy'n darparu llwybr arfordirol trwy ddyffrynnoedd gorllewinol y Parc Cenedlaethol^[4].

⁶⁶ Llywodraeth Cymru (dim dyddiad) Cyrraedd Eryri a'r cyffiniau. Ar gael yn: <https://eryri.llyw.cymru/ymweld/cynllunio-eich-ymweliad/cyrraedd-a-theithio-o-amgylch-eryri/Cyrchwyd: 27/11/2025>

⁶⁷ Google (dim dyddiad) Google Maps: Parc Cenedlaethol Eryri. Ar gael yn: [https://www.google.co.uk/maps/place/Eryri+National+Park+\(Eryri\)/@52.8535111,-4.0464229,35823m/data=!3m1!1e3!4m6!3m5!1s0x48657b46edc788b9:0xf7fcb503f97ba718m2!3d52.9005518!4d-3.8963384!16zL20VMDIkcml?entry=ttu&g_ep=EgoyMDI1MTEyMy4xIXMDS0ASAFQAw%3D%3D](https://www.google.co.uk/maps/place/Eryri+National+Park+(Eryri)/@52.8535111,-4.0464229,35823m/data=!3m1!1e3!4m6!3m5!1s0x48657b46edc788b9:0xf7fcb503f97ba718m2!3d52.9005518!4d-3.8963384!16zL20VMDIkcml?entry=ttu&g_ep=EgoyMDI1MTEyMy4xIXMDS0ASAFQAw%3D%3D) [Cyrchwyd: 27/11/2025]

Rhwydwaith Rheilffyrdd

- 5.1.4 Mae APC yn elwa o gysylltiadau rheilffordd sy'n cysylltu'r Parc Cenedlaethol â rhwydweithiau arfordirol a chenedlaethol. Mae Llinell Dyffryn Conwy yn rhedeg o Gyffordd Llandudno i'r de drwy'r Parc Cenedlaethol i Fetws-y-Coed a Blaenau Ffestiniog, gan gynnig mynediad i rannau gogleddol a chanolog Eryri i drigolion ac ymwelwyr. Yn ogystal, mae Llinell y Cambrian yn gwasanaethu ymylon deheuol a gorllewinol yr APC, gan ddarparu cysylltiadau o ganolbarth Cymru a chanolbarth Cymru i gymunedau gerllaw neu o fewn ffiniau'r APC[5].
- 5.1.5 Mae Rheilffyrdd Ffestiniog ac Ucheldir Cymru yn cynnig opsiwn trafnidiaeth a hamdden amgen, gan gysylltu pentrefi ac ardaloedd twristiaeth poblogaidd Ardal Parc Cenedlaethol43 .

Rhwydwaith Bysiau

- 5.1.6 Mae gwasanaethau bysiau yn chwarae rhan allweddol wrth ddarparu trafnidiaeth ar draws Eryri i'r rhai heb fynediad at gerbydau preifat ac ymwelwyr sy'n dymuno teithio'n gynaliadwy. Enghraifft yw gwasanaeth bysiau Sherpa, sy'n gweithredu o amgylch gwaelod yr Wyddfa, gan gysylltu llwybrau a chymunedau lleol, gan gynorthwyo i leihau traffig ceir a'r galw am barcio mewn ardaloedd ucheldir sensitif. Mae gwasanaeth bysiau Sherpa hefyd wedi cael ei ail-frandio, gan ei wneud yn fwy dymunol o safbwynt profiad ymwelwyr66.
- 5.1.7 Mae'r rhwydwaith presennol yn cynnig amrywiol wasanaethau yn ystod tymor twristaidd brig, sy'n cynnwys gwasanaethau bob awr bob dydd. Yn ystod cyfnodau prysuraf tymor twristaidd brig, mae gwasanaeth bws ar gael o barcio a theithio Nant Peris i fyny i Ben y Pass bob 15 munud. Mae gwasanaeth rhwydwaith bysiau Sherpa presennol yn cael ei ariannu a'i redeg mewn Partneriaeth gan Gyngor Gwynedd, Cyngor Conwy, Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri a Thrafnidiaeth Cymru. Gweler Tabl B-5-1 isod sy'n cyflwyno nawdd rhwydwaith bysiau Sherpa yn y cyfnod 2019 i 2020 a 2023 i 202466.

Tabl B- 5 -1 : Defnyddwyr bysiau yn Eryri

Cyfnod Amser	Nawdd Bysiau (nifer y bobl)	
	2019-2020	2023-2024
Ion	21,269	22,226
Chwefror	20,006	23,198
Mawrth	15,031	37,050
Ebrill	30,364	50,036
Mai	26,681	59,348
Mehefin	33,253	55,018
Gorff	40,485	55,558
Awst	40,083	67,159
Medi	32,974	53,796
Hydref	30,165	42,637
Tachwedd	23,153	24,472
Rhagfyr	20,138	20,696

⁶⁶Cerdded mewn Cylchoedd (2025) Canllaw i Barc Cenedlaethol Eryri. Ar gael yn: <https://walkingincirclesuk.com/hiking-guides/snowdonia-national-park-7s9td> [Cyrchwyd: 27/11/2025]

Hawliau Tramwy Cyhoeddus a Llwybrau Teithio Llesol

5.1.8 Mae gan APC rwydwaith helaeth o lwybrau troed a llwybrau hamdden. Mae tua 1,497 milltir o lwybrau cymeradwy ar gyfer cerdded a mynediad di-fodur arall, wedi'u gwasgaru ar draws tirweddau ucheldir, arfordirol a dyffrynnoedd^[6]. Mae'r llwybrau hyn, gan gynnwys llwybrau pellter hir fel Llwybr Eryri, a'r 60% o dir o fewn y Parc Cenedlaethol sydd ar gael yn rhad ac am ddim ar droed i aelodau'r cyhoedd, yn darparu mynediad hanfodol ar gyfer hamdden, twristiaeth a gweithgareddau awyr agored ar draws y Parc Cenedlaethol, gan alluogi mwynhau tirweddau naturiol heb ddibynnu ar drafnidiaeth fodur^[7].

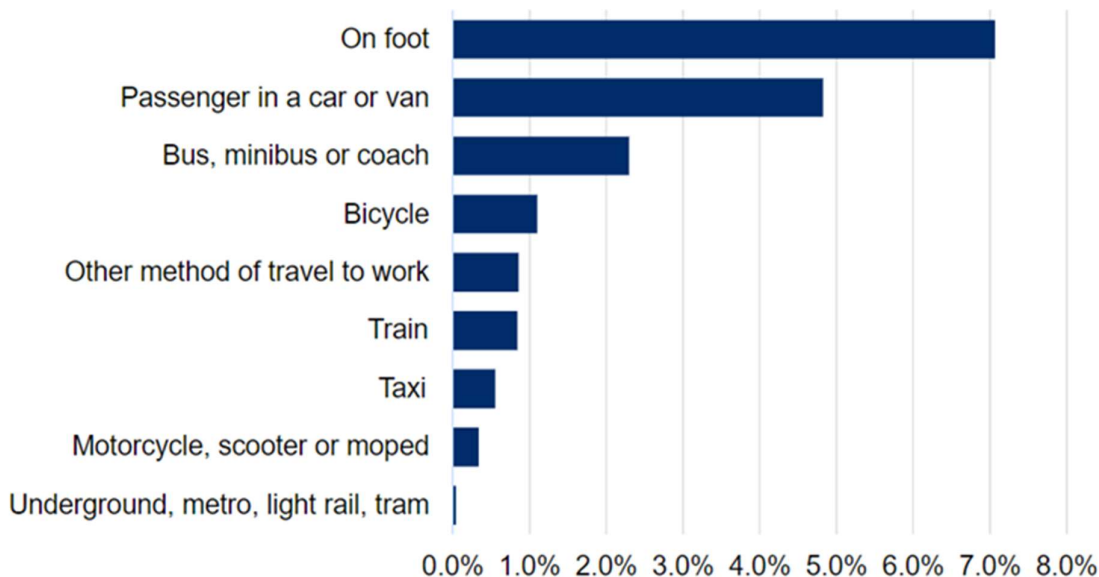
Taith i'r gwaith yn ôl modd

5.1.9 Mae Cyfrifiad 2021 yn nodi, yng Nghymru, o'r holl breswylwyr arferol 16 oed a throsodd mewn cyflogaeth^[8]:

- Teithiodd 772,600 o bobl i'r gwaith drwy yrru car neu fan (56.5% o'r holl breswylwyr arferol 16 oed a hŷn mewn cyflogaeth)
- Teithiodd 66,000 fel teithwyr mewn car neu fan (4.8%)

5.1.9.1 Y ganran amcangyfrifedig o bobl a oedd yn gyrru car neu fan i'r gwaith yn uwch yng Nghymru nag yn Lloegr (44.5 %, 11.8 miliwn). Mae Ffigur B-5-2 yn dangos mai'r categori mwyaf, heblaw am yrru car neu fan, yw ar droed, sy'n cyfrif am 7.1% o deithio i'r gwaith.

Ffigur B- 52 -: Dull teithio i'r gwaith heblaw gyrru car neu fan ar gyfer preswylwyr arferol 16 oed a hŷn yng Nghymru, 2021

Ffynhonnell: Cyfrifiad 2021

¹ Llywodraeth Cymru (dim dyddiad) Parc Cenedlaethol Eryri: Teithiau Cerdded a Lwybrau. Ar gael yn: <https://eryri.llyw.cymru/ymweld/llwybrau-a-theithiau/> [Cyrchwyd: 27/11/2025]

¹ Parc Cenedlaethol Eryri (2023) Strategaeth Hamdden Parc Cenedlaethol Eryri. Ar gael yn: <https://awdurdod.eryri.llyw.cymru/parc-cenedlaethol-eryri-ymgyngoriad-ar-y-strategaeth-hamdden-drafft/> [Cyrchwyd: 27/11/2025]

¹ Llywodraeth Cymru (2022) Y farchnad lafur a theithio i weithio yng Nghymru (Cyfrifiad 2021). Ar gael yn: [Y farchnad lafur a theithio i'r gwaith yng Nghymru \(Cyfrifiad 2021\) \[HTML\] | LLYW.CYMRU](#) [Cyrchwyd: 28/11/2025]

5.1.10 Mae Gwynedd a Chonwy yn cynnwys ardaloedd sylweddol o Eryri, a gyda'i gilydd maent yn cynnwys y rhan fwyaf o'i phoblogaeth breswyl a'i gweithgarwch economaidd. O'r herwydd, defnyddiwyd data o'r awdurdodau hyn i roi amcangyfrif o ddulliau a phellteroedd teithio i'r gwaith yn Eryri. Yng Ngwynedd a Chonwy, teithio i'r gwaith mewn car personol neu fan yw'r dull mwyaf cyffredin (61% yng Ngwynedd, o'i gymharu â 62% yng Nghonwy), gyda chyfrannau llai o drigolion yn teithio ar drafnidiaeth gyhoeddus, beicio, neu gerdded. Nododd cyfran nodedig o drigolion hefyd eu bod yn gweithio'n bennaf gartref neu o gartref (tua 23% yn y ddau awdurdod). O ran pellteroedd, mae data'n dangos bod teithiau'n amrywio o ran hyd, gyda thrigolion yn teithio pellteroedd gwahanol (llai na 5km) a phellteroedd hirach (10km neu fwy).^[9] ^[10].

Mynediad at Wasanaethau

5.1.11 Mae Mynegai Lluosog Amddifadedd 2025^[11] yn nodi amddifadedd mewn perthynas â mynediad at wasanaethau. Mae'r maes mynediad at wasanaethau yn mesur amseroedd teithio i ystod o wasanaethau fel dirprwy ar gyfer mynediad corfforol ehangach at wasanaethau.

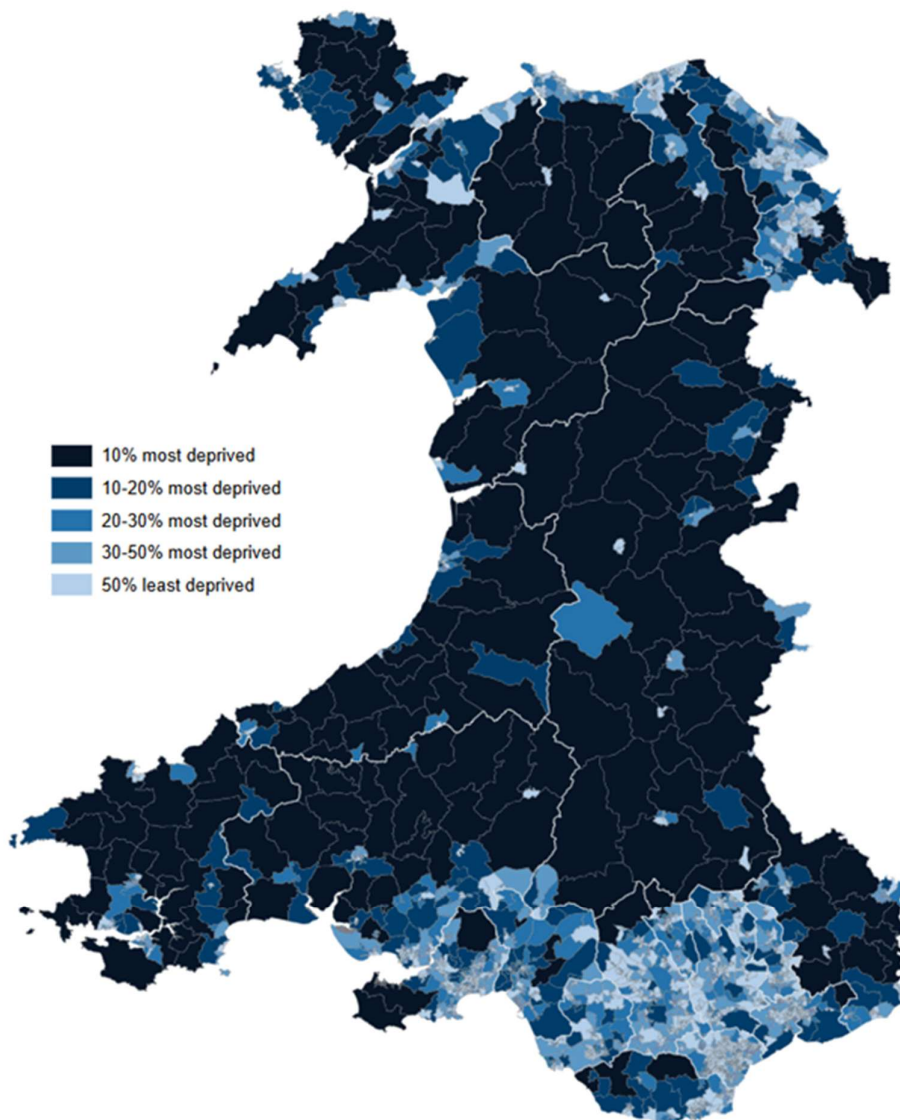
5.1.12 Mae Ffigur B-5-3 yn cyflwyno'r sgoriau cyffredinol ledled Cymru. Ym maes mynediad at wasanaethau MALIC 2025, roedd amddifadedd uchel yn gyffredin ar draws ardaloedd gwledig Cymru. Roedd yna hefyd rai pocedi o amddifadedd ger ardaloedd trefol mawr. Mae Gwynedd wedi'i rhestru fel y pumed awdurdod mwyaf amddifad o ran mynediad at wasanaethau, ac mae Conwy yn y 12fed safle. Mae patrymau cyffredinol amddifadedd mynediad at wasanaethau ym MALIC 2025 yn fras yr un fath â'r rhai ar gyfer MALIC 2019.

⁷²SYG (2022) Pellter a deithiwyd i'r gwaith. Ar gael yn: <https://cy.ons.gov.uk/datasets/TS058/editions/2021/versions/1?> [Cyrchwyd: 17/12/2025]

⁷³ONS (2022) Dull Teithio i'r Gwaith. Ar gael yn: <https://cy.ons.gov.uk/datasets/TS058/editions/2021/versions/1?> [Cyrchwyd: 17/12/2025]

⁷⁴Llywodraeth Cymru (2025) Adroddiad Canlyniadau Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (MALIC) 2025. Ar gael yn: [Adroddiad canlyniadau Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru \(MALIC\) 2025: canlyniadau parth mynediad at wasanaethau \[HTML\] | LLYW. CYMRU](#) [Cyrchwyd: 28/11/2025]

Ffigur B- 5 -3 : Mynediad at wasanaethau ar gyfer Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is yng Nghymru

© Crown copyright 2025. Cartographics. Welsh Government.

Ffynhonnell: MALIC 2025

Trafnidiaeth a Chynllun Partneriaeth Cenedlaethol Eryri

5.1.13 Mae Cynllun Partneriaeth Genedlaethol Eryri yn cynnwys amcan i gyflawni opsiynau cynaliadwy ar gyfer trafndiaeth a pharcio, er ei fod yn tynnu sylw at broblemau ariannu hirdymor posibl fel rhwystr i gyflawni hyn. Nod y Cynllun yw lleihau effaith parcio a thrafnidiaeth ar yr amgylchedd a'r dirwedd leol, gan wella cynaliadwyedd ac argaeledd trafndiaeth i ymwelwyr a thrigolion, ac mae'n ceisio:

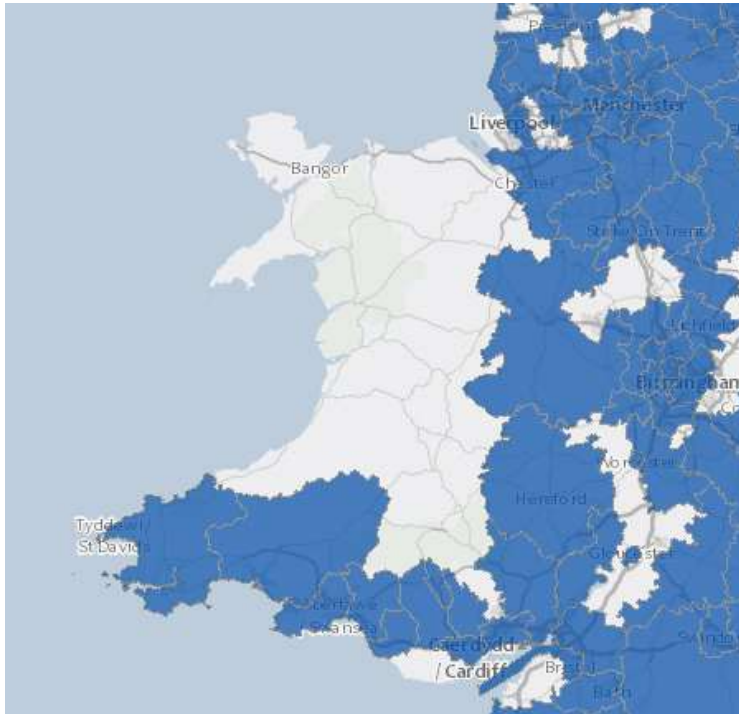
- Adolygu trafndiaeth gyhoeddus a pharcio yn ardaloedd yr Wyddfa ac Ogwen i ddarparu a gweithredu argymhellion;
- Sefydlu a chytuno ar gylch gorchwyl ar gyfer gweithgor trafndiaeth a pharcio yn Eryri;
- Gweithio gyda Phartneriaid i dreialu atebion mwy gwyrdd ar gyfer trafndiaeth gyhoeddus;
- Gweithio gyda thirfeddianwyr i nodi parcio ceir gorlif sy'n sensitif i'r dirwedd, yn unol â pholisïau'r Cynllun Datblygu Lleol ac fel rhan o gynlluniau rheoli traffig;

- Gwella gwybodaeth am opsiynau trafnidiaeth gynaliadwy i ymwelwyr; a
- Gosod pwyntiau gwefru cerbydau trydan (EV) mewn lleoliadau strategol o fewn y Parc Cenedlaethol.

Ansawdd Aer

5.1.14 Mae ansawdd aer yng Nghymru yn cael ei fonitro trwy gyfuniad o awdurdodau lleol. Mae statws ansawdd aer ar gyfer llawer o Eryri wedi'i gynnwys mewn monitro rhanbarthol a gynhelir gan awdurdodau Gogledd Cymru (gan gynnwys Cyngor Gwynedd a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy), ac nid oes unrhyw Ardaloedd Rheoli Ansawdd Aer (ARhAAau) wedi'u datgan yn y rhanbarth.^{[12] [13]}

Ffigur B- 5 -4 : Ardaloedd Rheoli Ansawdd Aer Cymru

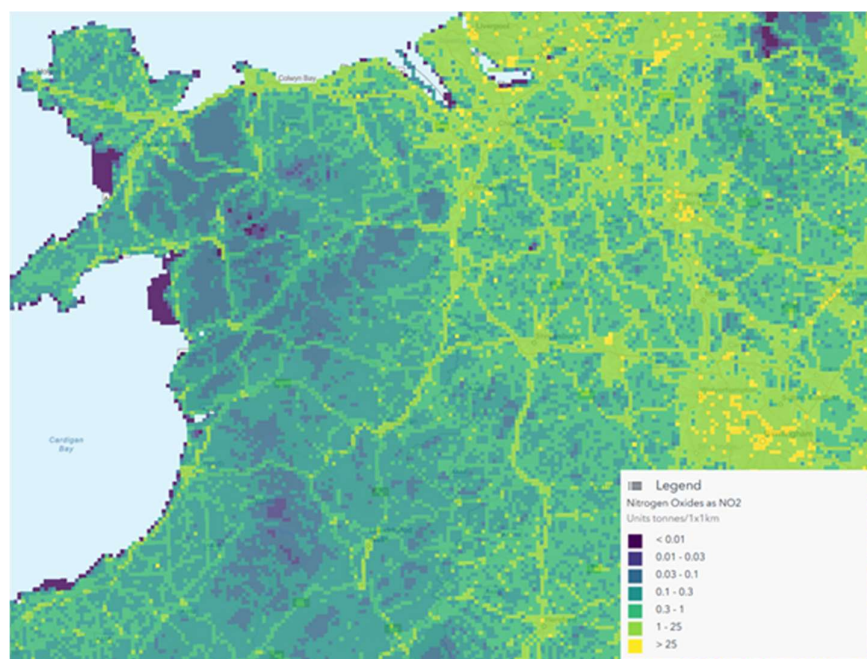

5.1.15 Yn y flwyddyn fonitro 2023, ni aethpwyd y tu hwnt i'r Amcan Ansawdd Aer (AAA) cymedrig blynyddol statudol ar gyfer nitrogen deuocsid (NO_2) ($40 \mu\text{g}/\text{m}^3$) mewn unrhyw leoliad a fonitrwyd ar draws ardal y chwe awdurdod, ac mae'r adroddiad cenedlaethol diweddaraf ar gyfer 2022 i 2023 gan Fforwm Ansawdd Aer Cymru (FfaAC) yn cadarnhau bod crynodiadau llygryddion cyffredinol ledled Cymru yn parhau i fod yn isel yn gyffredinol mewn ardaloedd gwledig a lled-wledig, gan gynnwys y rhai sy'n gorgyffwrdd ag Eryri⁷⁶.

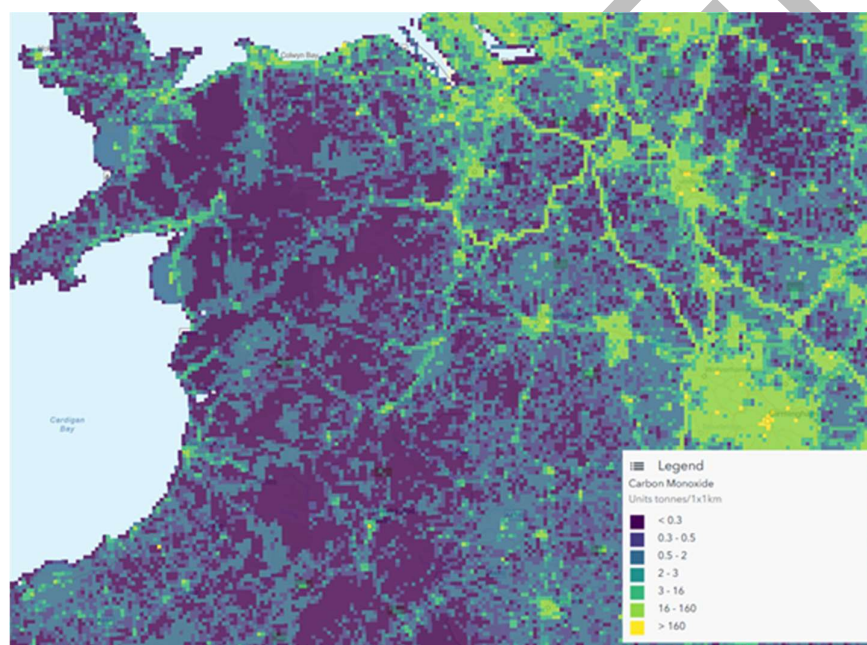
5.1.16 Ledled Eryri, gan gynnwys ei hardaloedd gwledig, anghysbell ac ucheldirol, mae allyriadau llygryddion ansawdd aer a nwyon tŷ gwydr yn parhau i fod yn isel yn gyffredinol. Mae mapio o'r Rhestr Allyriadau Atmosfferig Genedlaethol yn dangos bod allyriadau NO_2 a gronynnau (PM_{10} a $\text{PM}_{2.5}$) yn dod o fewn y categori 0.03 – 0.1 tunnell fesul cell grid 1x1km (gweler Ffigur B-5-5), a bod carbon monocsid, bensen, a nwyon tŷ gwydr fel carbon deuocsid a methan yn bennaf yn dod o fewn y categorïau allyriadau isaf a fapiwyd (<0.3 tunnell fesul cell grid 1x1km a <0.0003 tunnell fesul cell grid 1x1km), gweler Ffigur B-5-6. Gwelir allyriadau uwch yn bennaf mewn ardaloedd mwy poblog neu ddatblygedig y tu hwnt i ardaloedd gwledig ac ucheldirol craidd Eryri^[14].

⁷⁵ Defra (dim dyddiad) Map Rhyngweithiol AQMA. Ar gael yn: <https://uk-air.defra.gov.uk/aqma/maps/> [Cyrchwyd: 27/11/2025]
⁷⁶ Cyngor Gwynedd (2024) Adroddiad Cynnydd Ansawdd Aer Prosiect Cydweithredol Awdurdodau Gogledd Cymru 2024. Ar gael yn: <https://www.conwy.gov.uk/en/Resident/Environmental-problems/assets-Air-Quality/documents/NW-Authorities-Collaborative-Project-2024-Air-Quality-Progress-Report.pdf> [Cyrchwyd: 27/11/2025]

Ffigur B-5-5: Crynodiadau Ocsidau Nitrogen ar draws Eryri

Ffigur B-5-6: Crynodiadau Carbon Monocsid ar draws Eryri

⁷⁷ Rhestr Allyriadau Atmosfferig Cenedlaethol (dim dyddiad) Map Rhyngweithiol Allyriadau y DU. Ar gael yn: <https://naei.energysecurity.gov.uk/emissionsapp/> [Cyrchwyd: 18/12/2025]

- 5.1.17 O fewn awdurdodaeth Cyngor Gwynedd, mae monitro ansawdd aer yn cynnwys safleoedd tiwbiau tryledu BO2 ar ochr y ffordd a monitro gronynnau lle bo'n berthnasol. Mae Cyngor Gwynedd yn adrodd nad oes unrhyw leoliad wedi sbarduno'r angen am "Asesiad Manwl" o dan Reolaeth Ansawdd Aer Lleol^[15].

Amgylchedd Sŵn

- 5.1.18 Yn 2022, comisiynodd Llywodraeth Cymru fapio sŵn strategol^[16] ledled Cymru, gan gwmpasu pob ffordd a rheilffordd (nid llwybrau trafndiaeth "prif" yn unig). Mae'r mapiau hyn yn defnyddio system fodelu sŵn fodern ac yn darparu data sylfaenol newydd ar gyfer amlygiad i sŵn amgylchynol ar draws ardaloedd trefol, gwledig ac ardaloedd sy'n gysylltiedig â thrafnidiaeth^[17].
- 5.1.19 Nodwyd bod lefelau sŵn amgylchynol isel yn nodweddu Eryri, yn enwedig mewn ardaloedd i ffwrdd o goridau trafndiaeth, ac fe'i cydnabyddir fel un o dirweddau tawel allweddol Cymru. Mae absenoldeb unrhyw ardaloedd gweithredu sŵn dynodedig neu barthau rheoli sŵn lleol eraill yn awgrymu ymhellach fod amgylchedd sain sylfaenol y Parc yn parhau i fod o ansawdd uchel^[18].
- 5.1.120 Yn ogystal â mapio sŵn strategol, mae mapio tawelwch cenedlaethol yn darparu cyd-destun pellach ar gyfer amgylchedd sain Parc Cenedlaethol Eryri. Mae'r mapio hwn yn cyfuno dangosyddion sy'n ymwneud ag amgylcheddau sain, rhyddid cymharol rhag sŵn ymwithiol, awyr dywyll ac aflonyddwch gwledol, gan ddosbarthu ardaloedd ar raddfa dawelwch deg pwynt. Mae'r canlyniadau'n dangos bod Parciau Cenedlaethol yn cynnwys y gyfran uchaf o dir o fewn y categorïau tawelwch uchaf, gyda thua 50.2% o Barc Cenedlaethol Eryri yn dod o fewn y dosbarthiadau tawelwch uchaf^[19]. Nodweddir ardaloedd o fewn y categorïau hyn gan amgylcheddau sain lle mae synau naturiol yn fwy amlwg na sŵn a wnaed gan ddyn, gan ddangos lefelau sŵn amgylchynol isel Eryri a'i chymeriad tawel.

5.2 Bylchau Data

- Data penodol i Eryri ar deithio i'r gwaith
- Data monitro Ansawdd Aer ar gyfer rhannau gwledig, ucheldirol ac anghysbell o Eryri
- Data penodol i Eryri ar gyfer yr amgylchedd sŵn

5.3 Materion a Chyfleoedd Allweddol

- Mae'r ddibyniaeth uchel ar gerbydau preifat o fewn yr APC yn cyflwyno problem allweddol ar gyfer trafndiaeth gynaliadwy yn Eryri, gan gyfrannu at dagfeydd tymhorol, pwysau parcio, a mannau problemus ar allyriadau.
- Er bod rhwydwaith bysiau Sherpa wedi ehangu, mae'r rhan fwyaf o wasanaethau'n dymhorol ac wedi'u crynhoi o amgylch ardaloedd ucheldir poblogaidd, gan dynnu sylw at fater allweddol ar gyfer trafndiaeth gyhoeddus ddibynadwy drwy gydol y flwyddyn.
- Mae rhwydweithiau teithio egniol yn cynnig cyfle i gefnogi symudedd a hamdden cynaliadwy. Gallai gwella cysylltiadau rhwng Hawliau Tramwy Cyhoeddus Eryri, llwybrau, cyrchfannau allweddol a chysylltiadau trafndiaeth leihau dibyniaeth ar geir wrth gefnogi amcanion iechyd a thwristiaeth.

⁷⁸Cyngor Gwynedd (2024) 6ed Adroddiad Monitro Blynnyddol – Gwynedd 1 Ebrill 2023 – 31 Mawrth 2024. Ar gael yn: <https://www.gwynedd.llyw.cymru/en/Council/Documents---Council/Strategies-and-policies/Environment-and-planning/Planning-policy/Annual-Monitoring-Report-6-2023-2024.pdf> [Cyrchwyd: 27/11/2025]

⁷⁹Llywodraeth Cymru (2022) DataMapWales. Ar gael yn: https://datamap.gov.wales/maps/new?layergroup=geonode:Environmental_Noise_Mapping_2022#/ [Cyrchwyd: 27/11/2025]

⁸⁰Defra (2022) Esbonio mapiau sŵn 2022. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/publications/strategic-noise-mapping-2022/explaining-the-2022-noise-maps> [Cyrchwyd: 27/11/2025]

⁸¹CNC (2023) Tawelwch ac Amgylchedd Sain Lle. Ar gael yn: https://lucmaps.co.uk/NRW_TranquillityPlace/Tranquillity%20and%20Place%20Sound%20Environment%20Final%20Report.pdf [Cyrchwyd: 27/11/2025]

- Mae'r nod o ehangu seilwaith cerbydau trydan yn cynnig cyfle allweddol i leihau allyriadau sy'n gysylltiedig â theithio yn y Parc Cenedlaethol.
- Gallai amddiffyn lefelau sŵn amgylchynol isel yr APC ymhellach gyflwyno cyfle allweddol i gefnogi bioamrywiaeth, gwerth twristiaeth, a lles trigolion.
- Fel ardal wledig i raddau helaeth gydag aneddiadau gwasgaredig, mae Eryri yn profi heriau sy'n gysylltiedig â chysylltedd trafnidiaeth gwael a darpariaeth ddigidol, a allai fod yn cyfrannu at lefelau cynhyrchiant is o'i gymharu â chyfartaledd Cymru. Gall seilwaith cyfyngedig gyfyngu ar gyfranogiad economaidd, cynyddu costau busnes, a leihau mynediad at gyfleoedd cyflogaeth, gan gyflwyno problem allweddol i Eryri.

DRAFT

6 Adnoddau Tir a Dŵr

6.1 Amodau Sylfaenol

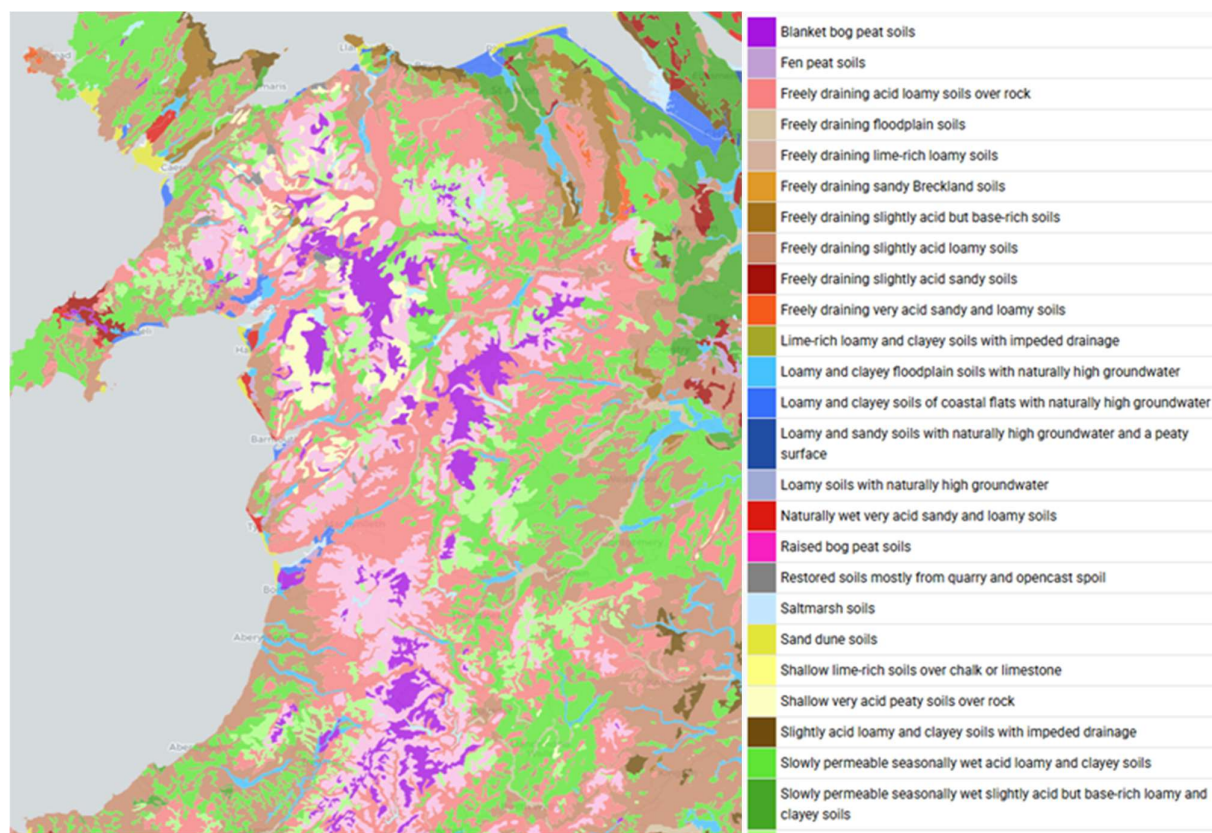
Priddoedd

- 6.1.1 Mae priddoedd Parc Cenedlaethol Eryri yn amrywiol iawn, gan adlewyrchu topograffeg gymhleth yr ardal, hanes rhewlifol, a daeareg sylfaenol. Mae ardaloedd ucheldir yn cael eu dominyddu gan briddoedd mawn gorgors, priddoedd mawn bas asidig iawn dros graig, a phriddoedd pridd asidig sy'n draenio'n rhydd dros graig, sydd gyda'i gilydd yn nodweddu llawer o fâs mynydd canolog y Parc Cenedlaethol[20]. Mae'r priddoedd mawnog ac asidig hyn yn gyffredin ar draws y llwyfandiroedd uchel a llethrau'r mynyddoedd, gan gynnwys cynefinoedd rhostir, cors, a glaswelltir ucheldir o werth cadwraeth uchel. Mae priddoedd mawn gorgors yn arbennig o helaeth yng nghanol a de Eryri, ac un o nodweddion pridd diffiniol Eryri yw ei fawndiroedd, oherwydd er mai dim ond tua 12% o arwynebedd tir y Parc Cenedlaethol y mae priddoedd mawn yn eu gorchuddio, maent yn storio tua 17 miliwn tonn o garbon, sy'n cyfateb i tua 52% o'r holl garbon pridd a gedwir yn y Parc Cenedlaethol[21].
- 6.1.2 Yn ardaloedd gogleddol, deheuol a gorllewinol yr APC, yn enwedig ger yr arfordir a'r dyffrynnoedd isaf, mae priddoedd gorlifdir priddgoch a chleig gyda dŵr daear naturiol uchel a phriddoedd priddgoch a chleig asidig sy'n athraidd yn araf ac sy'n wlyb yn dymhorol yn digwydd. Mae'r priddoedd hyn yn cadw lleithder ac yn bwysig ar gyfer defnydd amaethyddol, coetir gwlyb, a chynefinoedd glannau afonydd 83. At ei gilydd, mae adnodd pridd Eryri yn cael ei ddominyddu gan briddoedd asidig, organig, a gwlyb yn dymhorol, gyda graddfeydd llai o briddoedd priddgoch a llifwaddodol ffrwythlon mewn dyffrynnoedd a gwastadeddau arfordirol.

⁸³LandIS (dim dyddiad) Soilscales Viewer. Ar gael yn: <https://www.landis.org.uk/soilscales/> [Cyrchwyd: 28/11/2025]

⁸⁴Llywodraeth Cymru (2024) Mawndiroedd. Ar gael yn: <https://eryri.llyw.cymru/darganfod/tirweddau-a-bywyd-gwyllt/mawndiroedd/> [Cyrchwyd: 28/11/2025]

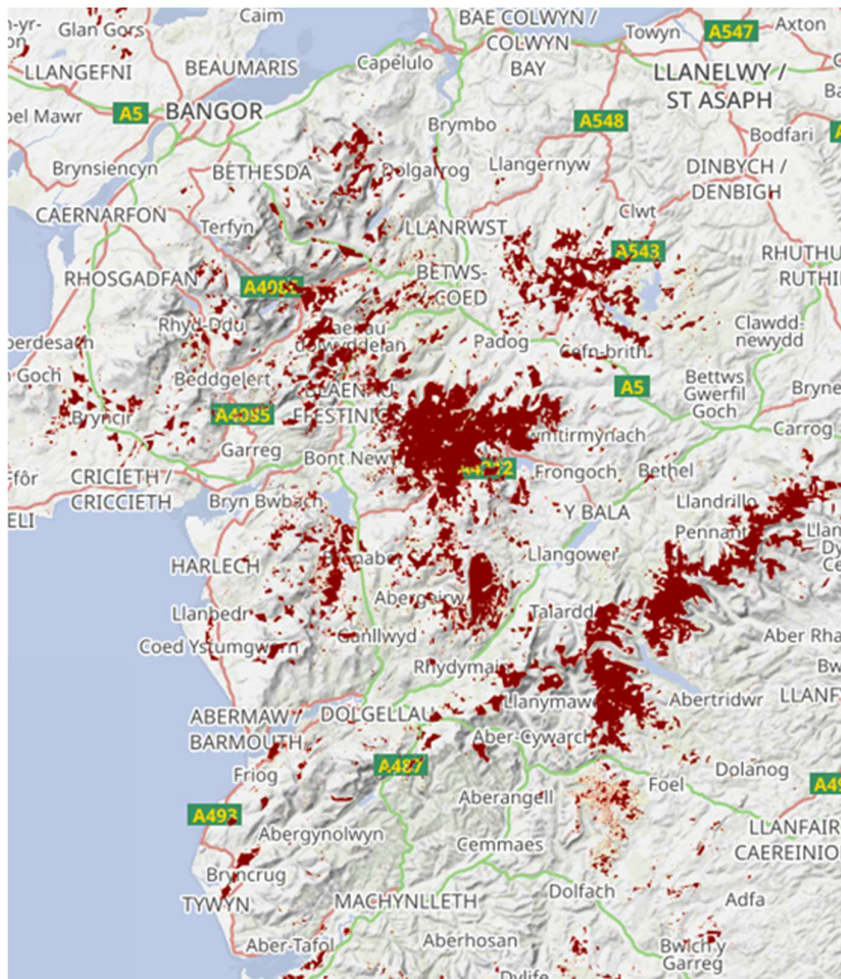
Ffigur B- 6 -1 : Mathau o bridd ar draws Eryri

Priddoedd Mawn

- 6.1.3 Mae mawndiroedd yn dal mawn sy'n llawn carbon; pridd tywyll, organig a ffurfir pan fydd priddoedd mor llawn dŵr fel nad oes ocsigen i chwalu'r deunydd planhigion. Dros filoedd o flynyddoedd, mae'r planhigion a'r mwsoglau sydd wedi pydru'n rhannol yn cronni haen wrth haen, gan greu storfa garbon enfawr a chadw hanes ecolegol yn y broses. Daw mawndiroedd mewn dau brif ffurf: y rhai sy'n cael eu bwydo'n bennaf gan ddŵr daear (ffeniau) a'r rhai sy'n cael eu bwydo gan ddŵr glaw yn unig (corsydd). Oherwydd symiau uchel o law yn y DU, corsydd yw'r cynefin lled-naturiol mwyaf cyffredin, ac mae tua 13% o gorsydd byd-eang prin y byd i'w gael yn y DU. Mae mawndiroedd y DU yn chwarae rhan bwysig wrth warchod ystod eang o rywogaethau, y mae llawer ohonynt yn brin a/neu'n dirywio ac yn flaenoriaethau ar gyfer gweithredu cadwraeth⁸⁴.
- 6.1.4 Mae corsydd iach yn gweithredu fel sinc carbon net bach. Y budd carbon mwyaf o fawndiroedd yw'r swm enfawr o garbon maen nhw'n ei gadw wedi'i gloi mewn storfeydd carbon sefydlog. Yn Eryri, mae'r mawndiroedd yn dal bron i 17 miliwn tonnell o garbon, sef tua 52% o gyfanswm storfa garbon y pridd.
- 6.1.5 Yn genedlaethol, mae mawndiroedd yn gorchuddio tua 4% o arwynebedd tir Cymru. Mae tua 30% o'r mawndiroedd hyn i'w cael yn Eryri, sydd â chyfanswm gorchudd amcangyfrifedig o 25,460ha o fawn.
- 6.1.6 Gyda dros 9,700ha o gorsydd blanced, mignenni a ffeniau, yr ardal fwyaf o fawndir o fewn y Parc Cenedlaethol yw o fewn Ardal Cadwraeth Arbennig Migneint – Arenig – Duallt. Mae'r mawndiroedd sy'n weddill i'w cael wedi'u gwasgaru dros y rhan fwyaf o'n hardaloedd ucheldir, gydag ardaloedd mawr yn y Carneddau, y Moelwynion, a'r Rhinogydd.

Ffigur B- 6 -2 : Mawndiroedd Cymru

Daeareg

- 6.1.7 Mae gan y Parc Cenedlaethol gymeriad daearegol unigryw a gweladwy sy'n rhan sylfaenol o'i dirwedd a'i olygfeydd rhagorol sydd wedi'i ffurfio a'i ail-lunio gan brosesau cymhleth fel tectoneg platiau, rhewlifoedd, tywydd ac erydiad.
- 6.1.8 Dros gyfnod sylweddol o amser, mae gweithredoedd dynol wedi effeithio mewn amrywiol ffyrdd ar adnoddau daearegol a phridd trwy weithgareddau fel chwarela; clirio coetiroedd brodorol ar gyfer amaethyddiaeth; draenio corsydd ucheldir; coedwigo masnachol ac erydiad oherwydd gweithgareddau hamdden a gorburi.
- 6.1.9 Mae daeareg y creigwely ar draws Eryri wedi'i dominyddu gan greigiau gwaddodol a folcanig Cambriaidd, Ordofigaidd a Silwraidd. Mae ardal fawr o dywodfeini a siâl Cambriaidd, a elwir yn Gromen Harlech, yn gorwedd o dan y Rhinogydd ac yn ymestyn i'r gorllewin i Goed y Brenin ac i'r de i droedfrynau Cader Idris. Mae creigiau gwaddodol bras eu graen yn ffurfio rhai o'r copaon uwch yn y Rhinogydd ac maent ymhlith y ffurfiannau creigiau hynaf yn y DU. O amgylch Gromen Harlech, datblygodd canolfannau folcanig mawr ar wahanol gyfnodau yn ystod y cyfnod Ordofigaidd a ffrwydrodd y rhain symiau enfawr o lafa a lludw sydd bellach wedi'u cadw mewn ardaloedd ucheldir fel Rhobell Fawr (705m) a Chader Idris (893m) yn y de, ac ymhellach i'r gogledd o amgylch Yr Wyddfa (1085m) a'r Carneddau. Roedd y gweithgaredd folcanig hwn hefyd yn cyd-fynd â lleoliad eang mewnwthiadau igneaidd o gyfansoddiad granitig a basaltig sydd bellach yn ffurfio nodweddion nodedig sy'n gwrthsefyll erydiad ledled y dirwedd[22].

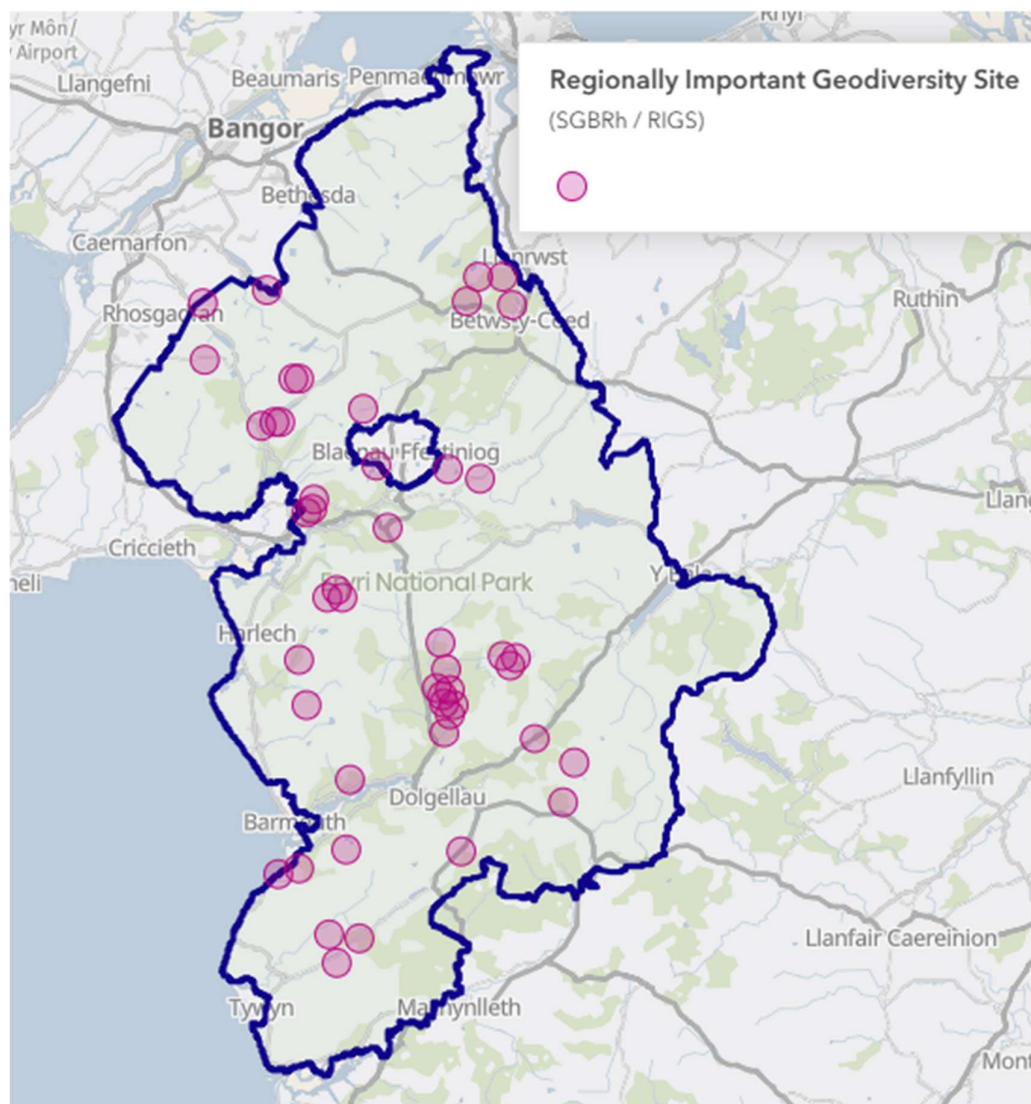
- 6.1.10 Creodd gweithgaredd folcanig hynafol sawl math o ddyddodion mwynau yn yr ardal ac mae mwynau copr, plwm a sinc yn nodwedd benodol o Eryri. Cloddiwyd manganîs o amgylch ochrau Cromen Harlech, tra bod copr ac aur yn cael eu hennill o wythiennau cwarts sy'n ymddangos i'r gorllewin a'r gogledd o Ddolgellau. Fe'i gelwir gyda'i gilydd yn wregys aur Dolgellau, a phrofodd yr ardal fwyngloddio hon ruthr mawr am aur yn ystod hanner olaf y 19eg ganrif pan ddarganfuwyd dyddodion aur mawr ym mwyngloddiau Clogau a Gwynfynydd⁸⁵.

Safleoedd Geoamrywiaeth Pwysig yn Rhanbarthol

- 6.1.11 Dynodwyd Safleoedd Geoamrywiaeth o Bwysigrwydd Rhanbarthol (SGPRh) yn Safleoedd Daearegol/Geomorffolegol o Bwysigrwydd Rhanbarthol ym 1990 a'u nodi fel rhai o safon sy'n deilwng o gydnabyddiaeth a gwarchodaeth fel safleoedd anstatudol, i ategu'r SoDdGAau a'r Gwarchodfeydd Natur Genedlaethol o dan warchodaeth statudol. Mae safleoedd RIGS yng Nghymru bellach yn cael eu hadnabod fel Safleoedd Geoamrywiaeth Rhanbarthol.
- 6.1.12 Mae 47 o Safleoedd Daearegol Rhanbarthol (SGPRh) yn y Parc Cenedlaethol (gweler Ffigur B-6-3) ac mae 94% o'r Dirwedd Daearegol wedi'i hasesu fel un o ansawdd uchel neu ragorol.

¹ Parc Cenedlaethol Eryri (2020) Cynllun Eryri. Ar gael yn: <https://eryri.gov.wales/wp-content/uploads/2020/09/Cynllun-Eryri-English-ER.pdf> [Cyrchwyd: 06/01/2025]

Ffigur B- 6 -3 : Safleoedd Geoamrywiaeth Pwysig yn Rhanbarthol yn Eryri

Safleoedd Mwynau Gweithiol

6.1.13 Mae pedwar safle mwynau gweithredol yn Eryri

- Braich Ddu - Gwastraff Llechi
- Craig y Tan - Craig igneidd a metamorffig
- Ty'n-y-Coed - Gwastraff Llechi
- Tonfanau (wedi'i ohirio ar hyn o bryd – caniatâd tan 2037) - Igneidd (PSV Uchel)

Llechi a Daeareg

6.1.14 Mae gwahanol liwiau o lechi a gloddiwyd yn ac o gwmpas Eryri yn dweud llawer wrthym am daeareg yr ardal:

- Dyffryn Ogwen – Daeareg: Cambriaidd, Lliw llechi: Coch, Glas, gwyrddlas
- Dinorwig – Daeareg: Cambriaidd, Lliw llechi: Coch a Glas
- Dyffryn Nantlle – Daeareg: Cambriaidd, Lliw llechi: Coch, Glas, gwyrddlas ar ochr ddeuol y dyffryn
- Gorseddau a Bwlch y Ddwy Elor (Tywysog Cymru) – Daeareg: Ordofigaidd, Lliw llechen: llwyddlas-glas

- Ffestiniog a Phorthmadog – Daeareg: Ordofigaidd, Lliw llechi: Llwyd
- Abergynolwyn a Thywyn – Daeareg: Ordofigaidd, Lliw llechi: Llwyd

6.1.15 Mae'r ardaloedd hyn bellach yn cael eu monitro a'u gwerthuso'n rheolaidd fel rhan o Safle Treftadaeth y Byd Tirwedd Llechi Gogledd-orllewin Cymru (gweler paragraffau 8.1.2 i 8.1.3).

Dŵr

Basnau Afonydd

- 6.1.16 O dan y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr, mae angen cynllun rheoli ar gyfer pob Ardal Basn Afon Cymru. Mae CNC yn cynhyrchu dau Gynllun Rheoli Basn Afon (CRhBA) ar gyfer Cymru, un ar gyfer dalgylch Gorllewin Cymru a'r llall ar gyfer Ardal Basn Afon Dyfrdwy. Yn ogystal, mae Asiantaeth yr Amgylchedd yn cynhyrchu'r CRhBA ar gyfer Afon Hafren. Caiff y cynlluniau eu diweddarau mewn cylchoedd 6 blynedd ac maent yn cynnwys gwybodaeth am statws y cyrff dŵr a chrynodeb o'r rhaglen o fesurau sy'n ofynnol i gyflawni amcanion statudol i gynnal a gwella ansawdd yr amgylchedd dŵr. Datblygir Strategaethau Rheoli Tynnu Dŵr Dalgylchoedd ar lefel dalgylch i reoli cyfraddau trwyddedu a thynnu dŵr er mwyn sicrhau lefelau dŵr cynaliadwy.
- 6.1.17 Mae Eryri wedi'i leoli'n rhannol o fewn dau ardal basn afon:
- Ardal Basn Afon Gorllewin Cymru
 - Ardal Basn Afon Dyfrdwy
- 6.1.18 Ym mis Gorffennaf 2022, cynhyrchodd CNC Gynllun Rheoli Basn Afon Gorllewin Cymru 2021-2027^[23] a Chynllun Rheoli Basn Afon Dyfrdwy 2021-2027^[24].
- 6.1.19 Mae Eryri yn cwmpasu pedwar dalgylch rheoli:
- Conwy (1)
 - Dyfrdwy (8)
 - Llŷn ac Eryri (9)
 - Meirionydd (2)
- 6.1.20 Oherwydd topograffeg Cymru, mae gan Ddŵr Cymru nifer uchel o "barthau adnoddau dŵr" (gweler Ffigur B-6-4). Mae'r 24 parth adnoddau dŵr yn cynrychioli un rhan o bump o gyfanswm Cymru a Lloegr. Mae Dŵr Cymru wedi nodi nad yw tri allan o'i 24 "parth adnoddau dŵr" yn gallu gwrthsefyll sychder, gyda rhai o'r rhain yn cynnwys Tywyn/Aberdyfi, De Meirionydd, Bala, Blaenau Ffestiniog, Llŷn / Harlech/Abermaw, Gogledd Eryri/Ynys Môn a Dyffryn Conwy^[25].

⁸⁶Cyfoeth Naturiol Cymru (2022) Crynodeb o Gynllun Rheoli Basn Afon Gorllewin Cymru 2021 – 2027. Ar gael yn: [Crynodeb RBMP Gorllewin Cymru 2021_2027https://naturalresourceswales.gov.uk/media/695227/western-wales-rbmp-2021_2027-summary.pdf](https://naturalresourceswales.gov.uk/media/695227/western-wales-rbmp-2021_2027-summary.pdf) [Cyrchwyd: 28/11/2025]

⁸⁷Cyfoeth Naturiol Cymru (2022) Crynodeb o Gynllun Rheoli Basn Afon Dyfrdwy 2021 – 2027. Ar gael yn: [Crynodeb RBMP Dyfrdwy 2021-2027https://naturalresourceswales.gov.uk/media/695227/western-wales-rbmp-2021_2027-summary.pdf](https://naturalresourceswales.gov.uk/media/695227/western-wales-rbmp-2021_2027-summary.pdf) [Cyrchwyd: 28/11/2025]

⁸⁸Cynllun Sychder Drafft Dŵr Cymru (2025) 2025. Ar gael yn: <https://www.dwrcymru.com/-/media/project/files/page-documents/corporate/environment/water-resources/draft-drought-plan-2025/draft-drought-plan-2025-main-technical-report/dcw-draft-dp2025-main-technical-report-v05.ashx> [Cyrchwyd: 28/11/2025]

Ffigur B- 6 -4 : Parth Adnoddau Dŵr Dŵr Cymru

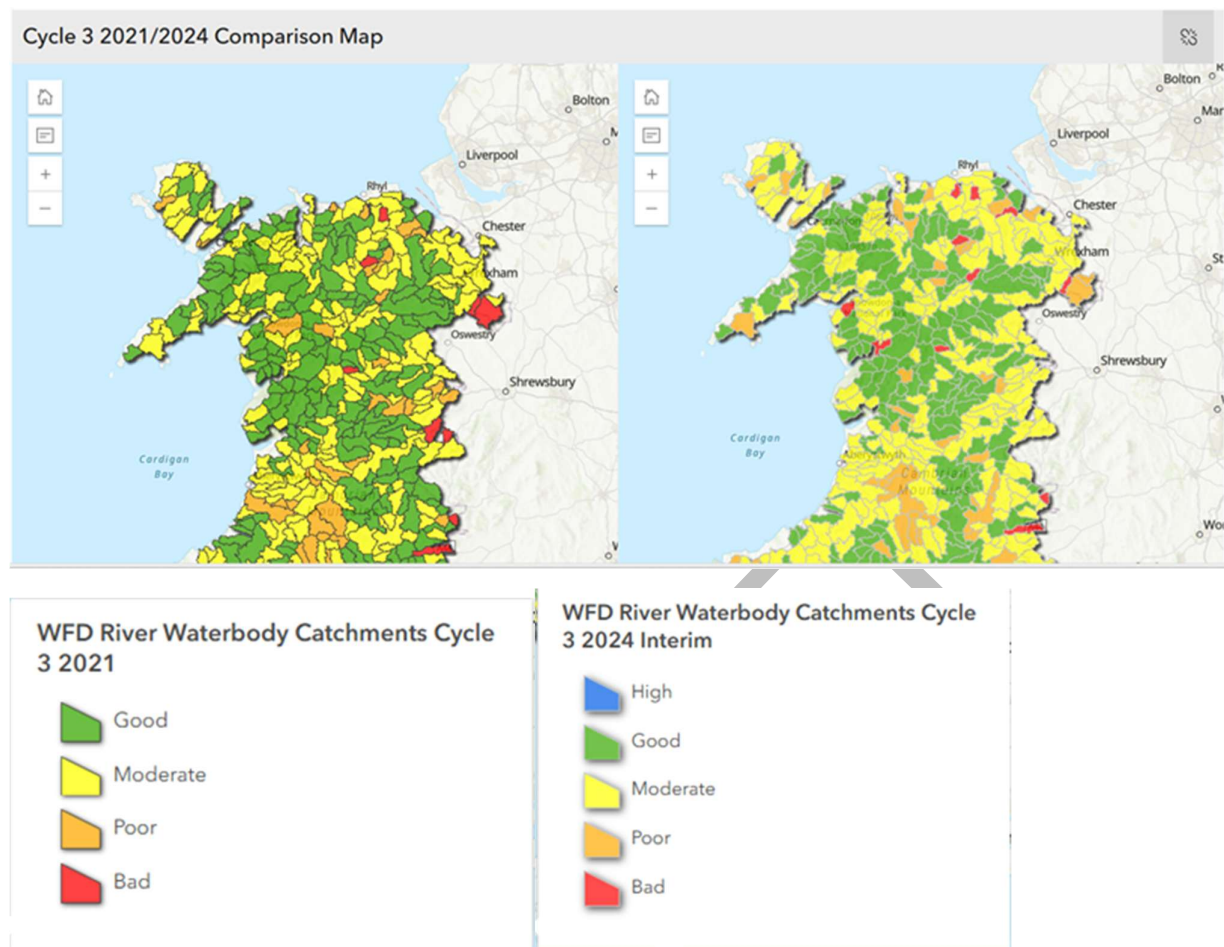
Ansawdd Dŵr

6.1.21 Mae Ffigur B-6-5 yn dangos y gymhariaeth rhwng dalgylchoedd cyrff dŵr a aseswyd gan y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr rhwng 2021 a 2024.^[26] Mae ansawdd cyrff dŵr ledled Cymru yn tueddu i amrywio o ddosbarthiad da i wael ond anaml iawn y cânt eu dosbarthu fel 'drwg', er bod mwy o ddalgylchoedd yng ngogledd Cymru wedi'u nodi fel 'drwg' yn 2024 o'i gymharu â 2021. Mae'r Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr⁹⁰ yn ei gwneud yn ofynnol i'r DU gyflawni statws 'da' ar gyfer pob corff dŵr (gan gynnwys afonydd, nentydd, llynnoedd, aberoedd, dyfroedd arfordirol a dŵr daear)^[27].

⁸⁹Cyfoeth Naturiol Cymru (2024) Gwarchod Dŵr Cymru. Ar gael yn: [Gwyllo Dŵr Cymru](#) [Cyrchwyd: 28/11/2025]

⁹⁰Asiantaeth yr Amgylchedd (2023) Asesiad o Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr: dyfroedd aberol ac arfordirol. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/guidance/water-framework-directive-assessment-estuarine-and-coastal-waters> [Cyrchwyd: 27/11/2025]

Ffigur B- 6 -5 : Statws cyflwr dalgylch corff dŵr y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr 2021 vs 2024

- 6.1.22 O'r 110 o ddyfroedd ymdrochi dynodedig yng Nghymru, roedd 108 yn bodloni'r safon ansawdd dŵr ymdrochi yn 2024.[28] Roedd cyfanswm o 75 o ddyfroedd ymdrochi o safon Rhagorol, cyflawnodd 28 safon Dda, dosbarthwyd pump fel Digonol, a methodd dau ddŵr ymdrochi â chyflawni'r safon ac fe'u haseswyd fel Gwael.
- 6.1.23 Ar y cyfan, mae dŵr yfed yng Nghymru o safon ragorol, mae Arolygiaeth Dŵr Yfed (2022) yn nodi bod effeithiau newid hinsawdd fel sychder a llifogydd yn cynyddu'r risg o algâu, metelau, dŵr ffo plaladdwyr a "sylweddau eraill sy'n peri pryder" yn effeithio ar ddŵr[29].

Nitrad

- 6.1.24 Yng Nghymru daethpwyd â Chyfarwydddeb Nitradau'r CE[30] i rym drwy Reoliadau Atal Llygredd Nitradau (Cymru) 2013[31]. Mae Parth Perygl Nitradau (PPN) yn ardal o dir sy'n draenio i ddyfroedd daear neu wyneb sydd ar hyn o bryd yn uchel mewn nitrad; neu a allai ddod felly os na chymerir camau priodol. Yn 2014, roedd tua 2.3% o Gymru o fewn PPN[32].

⁹¹Cyfoeth Naturiol Cymru (2024) Adroddiad Dŵr Ymdrochi Cymru 2024. Ar gael yn: [Adroddiad Dŵr Ymdrochi Cymru 2024](#) [Cyrchwyd: 28/11/2025]

⁹²Sefydliad Iechyd y Byd (dim dyddiad) D5.5 Cyflenwad ac Ansawdd Dŵr. Ar gael yn: <https://phwwhocc.co.uk/wp-content/uploads/2023/07/D5.5-Water-Supply-and-Quality-Eng-final.pdf> [Cyrchwyd: 28/11/2025]

⁹³Cyfarwydddeb y Cyngor 91/676/EEC ynghylch diogelu dyfroedd rhag llygredd a achosir gan nitradau o ffynonellau amaethyddol. Ar gael yn: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:01991L0676-20081211&from=EN> [Cyrchwyd: 28/11/2025]

⁹⁴Rheoliadau Atal Llygredd Nitradau (Cymru) 2013. Ar gael yn: <https://www.legislation.gov.uk/ksi/2013/2506/contents/made> [Cyrchwyd: 28/11/2025]

- 6.1.25 Mae Rheoliadau Atal Llygredd Nitradau (Cymru) (2013) wedi cael eu dirymu a'u disodli gan Reoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd Amaethyddol) (Cymru) 2021. Bydd mesurau i amddiffyn yr amgylchedd rhag llygredd gan nitradau o ffynonellau amaethyddol bellach yn berthnasol i'r rhan fwyaf o ddaliadau yng Nghymru ar ôl y cyfnodau pontio (mae'r rhain yn berthnasol i ddaliadau nad oeddent mewn Parth Perygl Nitradau o'r blaen). Mae Parthau Perygl Nitradau yng Nghymru a oedd wedi'u cynnwys yn flaenorol ar y Gofrestr Ardaloedd Gwarchodedig wedi cael eu dileu^[33].

Niwtraliaeth Maetholion

- 6.1.26 Mae niwtraliaeth maetholion yn egwyddor gynllunio a ddefnyddir i sicrhau nad yw datblygiadau newydd yn arwain at gynydd net mewn llygredd maetholion, yn enwedig ffosfforws a nitrogen, o fewn dalgylchoedd dŵr sensitif. O dan Reoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017 (fel y'u diwygiwyd) rhaid i awdurdodau cynllunio lleol sicrhau nad yw datblygiadau newydd yn cyfrannu at gyfoethogi maetholion ymhellach mewn dalgylchoedd ACA sy'n methu^[34]. Yng Nghymru, mae dros 60% o gyrff dŵr bellach yn methu â chyflawni'r targedau hyn^[35].

Dŵr daear

- 6.1.27 Mae dŵr daear yn darparu traean o'r dŵr yfed yng Nghymru a Lloegr, ac mae hefyd yn cynnal y llif yn llawer o'n hafonydd. Mae Cymru gyfan wedi'i dosbarthu fel parth gwarchod ffynhonnell fewnol dŵr daear. Diffinnir y parth fel yr amser teithio 50 diwrnod o unrhyw bwynt islaw'r lefel dŵr i'r ffynhonnell. Mae'r ardaloedd hyn yn berthnasol wrth ac islaw'r lefel dŵr. Mae'r meini prawf wedi'u gosod i amddiffyn rhag trosglwyddo cemegau gwenwynig a chlefydau a gludir gan ddŵr.

Carthffosiaeth a Draenio

- 6.1.28 Mewn llawer o afonydd Cymru, mae llifau'n arbennig o agored i niwed gan newid hinsawdd oherwydd eu bod yn tueddu i godi a gostwng yn gyflym mewn ymateb i law. Gall llifau cynyddol yn ystod y gaeaf hefyd gynyddu'r pwysau ar systemau carthffosiaeth a draenio a gwasgaru llygredd. Cynhaliwyd Ymchwiliad diweddar gan y Pwyllgor Newid Hinsawdd, Amgylchedd a Seilwaith (2022)^[36] i ymateb i bryderon "ynghylch amlder gollyngiadau carthffosiaeth o orlifiadau storm, (a) effaith andwyol gollyngiadau ar yr amgylchedd ac iechyd y cyhoedd" a daeth i'r casgliad bod gollyngiadau ar "lefel annerbyniol"^[37].

Risg Llifogydd

- 6.1.29 Mae llifogydd yn faes allweddol lle mae effeithiau newid hinsawdd yn cael eu teimlo'n lleol. Mae risg llifogydd yn broblem sylweddol yng Nghymru gan gynnwys llifogydd arfordirol, afonol a dŵr wyneb.
- 6.1.30 Ar draws Gogledd Orllewin Cymru, mae 7,671 o eiddo mewn perygl o lifogydd o afonydd ac 11,743 o eiddo mewn perygl o lifogydd o'r môr. Yn ogystal, mae 254 o wasanaethau allweddol (gan gynnwys mathau o eiddo sy'n gysylltiedig ag addysg, gwasanaethau iechyd, trafnidiaeth, cyfleustodau a gwasanaethau brys) mewn perygl o lifogydd o afonydd a 340 o wasanaethau allweddol mewn perygl o lifogydd o'r môr^[38].

⁹⁵Llywodraeth Cymru (2014) Parthau agored i niwed nitradau. Ar gael yn: <https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2021-03/cross-compliance-nitrate-vulnerable-zones-smr-1.pdf> [Cyrchwyd: 28/11/2025]

⁹⁶Cyfoeth Naturiol Cymru (2022) Crynodeb o Gynllun Rheoli Basn Afon Gorllewin Cymru 2021 – 2027. Ar gael yn: https://naturalresources.wales.gov.uk/media/695227/western-wales-rbmp-2021_2027-summary.pdf [Cyrchwyd: 28/11/2025]

⁹⁷CNC (2025) Principles of nutrient neutrality in relation to development or water discharge permits proposals. Ar gael yn: <https://naturalresources.wales/guidance-and-advice/business-sectors/planning-and-development/advice-for-planning-authorities/principles-of-nutrient-neutrality-in-relation-to-development-or-water-discharge-permit-proposals/?lang=en> [Cyrchwyd: 09/09/2025]

⁹⁸CNC (2025) Asesiad o ansawdd dŵr yng Nghymru 2024. Ar gael yn: <https://naturalresources.wales/evidence-and-data/research-and-reports/water-reports/water-quality/assessment-of-water-quality-in-wales-2024/?lang=en> [Cyrchwyd: 10/01/2025]

⁹⁹Senedd Cymru (2022). Adroddiad ar orlifoedd stormydd yng Nghymru. Ar gael yn: <https://senedd.wales/media/v4apg5wb/cr-ld15015-e.pdf> [Cyrchwyd 28/11/2025]

¹⁰¹Ar gael yn: Cyfoeth Naturiol Cymru Cynllun Rheoli Perygl Llifogydd: Gogledd Orllewin Cymru [Cyrcwyd: 28/11/2025]

- 6.1.31 Drwy gam yr Asesiad Rhagarweiniol o'r Perygl Llifogydd sy'n gysylltiedig â'r FRMP hwn, nodwyd cymunedau fel "Ardaloedd Perygl Llifogydd". Gwnaed yr asesiad a gynhaliwyd i nodi Ardaloedd Perygl Llifogydd ledled Cymru gan ddefnyddio statws heb amddiffyn cymunedau i greu llwyfan ar gyfer cymharu. Mae Ffigur B-6-6 yn dangos y cymunedau ledled Gogledd Orllewin Cymru sydd mewn perygl o lifogydd o afonydd neu'r môr fel y'u nodwyd gan y Gofrestr Cymunedau mewn Perygl (CCmP) a lle mae camau gweithredu wedi'u cynllunio i reoli'r risg o lifogydd.

DRAFT

[illegible]

- 6.1.32 Mae'r risg llifogydd ar draws Eryri yn adlewyrchu ei thopograffeg a'i rhwydwaith helaeth o afonydd. Mae'r rhan fwyaf o'r APC wedi'i fapio fel un sydd mewn perygl isel o lifogydd o afonydd, er bod ardaloedd o berygl llifogydd afonol canolig ac uchel wedi'u cyfyngu i ardaloedd sy'n gysylltiedig â chyrsiau dŵr mawr. Mae'r risg llifogydd o'r môr yn uchel, er ei bod wedi'i chyfyngu i ardaloedd arfordirol ac aberol isel, ac mae'r risg llifogydd o ddŵr wyneb a chyrsiau dŵr bach wedi'i dosbarthu'n ehangach ledled yr APC[39].
- 6.1.33 Mae'r rhwydwaith o amddiffynfeydd rhag llifogydd môr ledled Gogledd-orllewin Cymru yn helpu i leihau'r risg i bron i 8,000 o eiddo (preswyl a dibreswyl) yn y senario 1 mewn 30 mlynedd (tebygolrwydd gorchudd blynyddol o 3.3%) a thros 11,000 o eiddo yn y senario 1 mewn 200 mlynedd (tebygolrwydd gorchudd blynyddol o 2%). Ymhellach i hyn, mae'r rhwydwaith o amddiffynfeydd rhag llifogydd afonydd yn helpu i leihau'r risg i dros 400 o eiddo (preswyl ac anbreswyl) yn y senario 1 mewn 30 mlynedd (tebygolrwydd gorchudd blynyddol o 3.3%) a thros 700 o eiddo yn y senario 1 mewn 100 mlynedd (tebygolrwydd gorchudd blynyddol o 1%). Nid yw'r eiddo hyn yn cael eu tynnu o risg yn llwyr gan amddiffynfeydd rhag llifogydd oherwydd nid yw amddiffynfeydd rhag llifogydd yn atal y siawns o lifogydd yn llwyr gan y gallant gael eu gorlifo neu fethu, ond mae'r risg yn cael ei lleihau'n sylweddol.
- 6.1.34 Mae rhagolygon hinsawdd yn dangos y bydd cynnydd yn amllder a dwyster digwyddiadau tywydd eithafol, gan gynnwys stormydd yn yr haf a chynodau gwlyb hirfaith yn ystod y gaeaf. Bydd hyn yn cynyddu llofoedd brig yn ein hafonydd, a disgwylir i hyn gynyddu'r risg o lifogydd sydyn. Mae llifogydd o'r fath yn anodd iawn i'w rhagweld a'u rhagweld a gallant fod yn heriol iawn i'w rheoli.
- 6.1.35 Mae risg llifogydd a'r angen i'w rheoli ac addasu iddo yn fater arwyddocaol iawn i Gymru yn y dyfodol gan y rhagwelir y bydd y risgiau a ddaw yn sgil newid hinsawdd yn gwaethygu problemau llifogydd yn y dyfodol. Mae'r wybodaeth ddiweddaraf i Gymru o Ragolygon Hinsawdd y DU (UKCP18)[40] yn rhagweld erbyn y 2070au y bydd cynnydd o 19% yng ngwlybanaeth gyfartalog y gaeaf o dan senario allyriadau isel, a 29% yn wlypach o dan senario allyriadau uchel. Ar gyfer newid glawiad yr haf, rhagwelir y bydd yn 39% yn sychach o dan senario allyriadau isel a 56% yn sychach o dan senario allyriadau uchel. Gall y cyfuniad o hafau cynhesach a glawiad mwy dwys arwain at gynnydd mewn achosion o stormydd a llifogydd sydyn. Roedd digwyddiadau tywydd difrifol, gan gynnwys stormydd a llifogydd, yn cyfrif am 6% o'r holl oediadau rheilffyrdd yng Nghymru yn 2021[41].
- 6.1.36 Ar draws Gogledd-orllewin Cymru, rhagwelir y bydd bron i 18,000 o eiddo mewn perygl o lifogydd o'r môr a thros 11,000 o eiddo mewn perygl o lifogydd o afonydd erbyn 2120. Mae hyn yn cynyddu o bron i 4,500 o eiddo mewn perygl o lifogydd o'r môr a chynnydd o dros 2,000 o eiddo mewn perygl o lifogydd o afonydd. Mae hyn yn cyfateb i amcangyfrif o dros 47,000 o bobl mewn perygl o lifogydd o'r môr a bron i 29,000 o bobl mewn perygl o lifogydd o afonydd erbyn 2120. Mae hyn yn 11,000 o bobl ychwanegol mewn perygl o lifogydd o'r môr a 6,000 o bobl ychwanegol mewn perygl o lifogydd o afonydd o 2020 ymlaen.

¹⁰² CNC (dim dyddiad) Mapiau Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol. Ar gael yn: [Mapiau Llifogydd a Risg Erydu Arfordirol \[Cyrchwyd: 18/12/2025\]](#)

¹⁰³ Y Swyddfa Dywydd (2021) Canlyniadau allweddol UKCP18. Ar gael yn: <https://www.metoffice.gov.uk/research/approach/collaboration/ukcp/key-results> [Cyrchwyd: 02.09.24]

¹⁰⁴ Llywodraeth Cymru (2021) Llwybr Newydd A New Wales Transport Strategy Consultation Draft Gwybodaeth ategol Data a thueddiadau trafnidiaeth. Ar gael yn: <https://gov.wales/sites/default/files/consultations/2020-11/supporting-information-transport-data-and-trends.pdf> [Cyrchwyd: 02.09.24]

6.2 Bylchau Data

- Parthau Perygl Nitradau Cyfoes
- Data mewn perthynas ag argaeledd adnoddau dŵr nawr ac yn y dyfodol.
- Bylchau data sy'n ymwneud â demograffeg yr aelwydydd sydd fwyaf tebygol o gael eu heffeithio gan lifogydd.

- Gwybodaeth benodol i Eryri ynghylch Niwtraliaeth Maetholion a thargedau ar gyfer ACAau.

6.3 Materion a Chyfleoedd Allweddol

- Mae'r gorchudd helaeth o fawn cyfoethog o garbon a phriddoedd organig ar draws Eryri yn gyfle sylweddol i wella rôl y Parc mewn lliniaru newid hinsawdd a chydnerthedd ecosystemau. Gall amddiffyn a gwella cyflwr y priddoedd hyn trwy reoli tir cynaliadwy—megis lleihau aflonyddwch pridd, cynnal gorchudd llystyfiant, a hyrwyddo ail-wlychu naturiol—gynyddu atafaelu carbon, gwella rheoleiddio dŵr, a chefnogi adferiad bioamrywiaeth.
- Mae llawer o adnodd pridd Eryri yn cynnwys priddoedd asidig, organig, a gwlyb yn dymhorol, gan gynnwys gorgors helaeth a dyddodion mawn ucheldir sy'n agored iawn i ddirywiad trwy ddraenio, erydiad, gor-bori, neu aflonyddwch gan ddatblygiad. Mae mawndiroedd wedi'u dirywio yn rhyddhau carbon wedi'i storio ac yn cyfrannu at ansawdd dŵr gwael a dirywiad cynefinoedd, gan gynrychioli her sylweddol ar gyfer lliniaru hinsawdd a chadwraeth pridd o fewn y Parc Cenedlaethol.
- Nid yw ansawdd dalgylchoedd dŵr Cymru yn cyrraedd gofynion y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr o hyd, gyda mwy yn cael eu nodi fel rhai o ansawdd 'drwg' yn 2024 o'i gymharu â 2021.
- Mae risg llifogydd yn broblem sylweddol yng Ngogledd Orllewin Cymru, gan gynnwys llifogydd arfordirol, afonydd a dŵr wyneb a allai effeithio ar seilwaith presennol a seilwaith yn y dyfodol. Mae hyn yn cael ei waethgu gan gynydd mewn digwyddiadau tywydd eithafol ac mae hyn yn golygu bod eiddo a busnesau yn dod yn fwyfwy mewn perygl.
- Bydd newid hinsawdd yn effeithio ar y tir, yr awyr, y dŵr a'r cynefinoedd ledled Gogledd-orllewin Cymru drwy ddigwyddiadau tywydd mwy eithafol, cynnydd mewn stormydd, tymereddau uchaf ac isaf uwch, sychder mwy difrifol a chyfraddau gwaethgol o erydiad arfordirol. Mae hyn yn debygol o arwain at newid digynsail i les cymunedau, fflora a ffawna, gan arwain at yr angen am y CDLI a Chynllun Eryri. i gynnwys strategaethau ar gyfer addasu ar draws pob datblygiad, tir a gwasanaeth.
- Mae cyfoethogi maetholion cyrff dŵr croyw ac arfordirol yn cynrychioli problem gynyddol ledled Cymru, gyda dros 60% o gyrff dŵr yn methu â chyflawni amcanion y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr. O dan Reoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017 (fel y'u diwygiwyd), ni ddylai datblygiadau newydd gyfrannu at lwytho maetholion pellach mewn dalgylchoedd sy'n methu, a all gyfyngu ar ddatblygiad mewn ardaloedd sensitif yn Eryri lle mae capasiti dŵr gwastraff, llygredd gwasgaredig, neu ddŵr ffo amaethyddol eisoes yn rhoi pwysau ar safleoedd dynodedig.
- Mae'r angen i gyflawni niwtraliaeth maetholion yn gyfle i wella ansawdd dŵr a chydnerthedd ecosystemau ar draws Eryri. Gallai mynd i'r afael â phwysau maetholion gyfrannu at adfer safleoedd dynodedig, cefnogi cydymffurfiaeth â deddfwriaeth amgylcheddol, a galluogi datblygiadau i fynd rhagddynt mewn modd sy'n osgoi dirywiad pellach mewn cyrff dŵr ac ACA.

7 Newid Hinsawdd ac Ynni

7.1 Amodau Sylfaenol

- 7.1.1 Nodweddir Parc Cenedlaethol Eryri gan hinsawdd oer, wlyb ac wedi'i dylanwadu gan yr Iwerydd, gyda glawiad uchel, gwyntoedd mynych ac amodau amrywiol yn enwedig mewn parthau ucheldir ac arfordirol^[42]. Fel gweddill Cymru, mae'r Parc yn destun newid hinsawdd a ragwelir a ddisgwylir i ddod â thymheredd cynhesach, gaeafau gwlypach, hafau sychach, a thywydd mwy eithafol gan gynnwys mwy o ddwyster glawiad, amllder stormydd, a lefelau'r môr yn codi^[43]. Mae gan y newidiadau hyn y potensial i effeithio ar fioamrywiaeth, adnoddau dŵr, cyfanrwydd tirwedd, hamdden/twristiaeth, seilwaith, a gweithgareddau ar y tir (amaethyddiaeth, coedwigaeth), gan gynyddu bregusrwydd ar draws sawl sector^[44].

Allyriadau

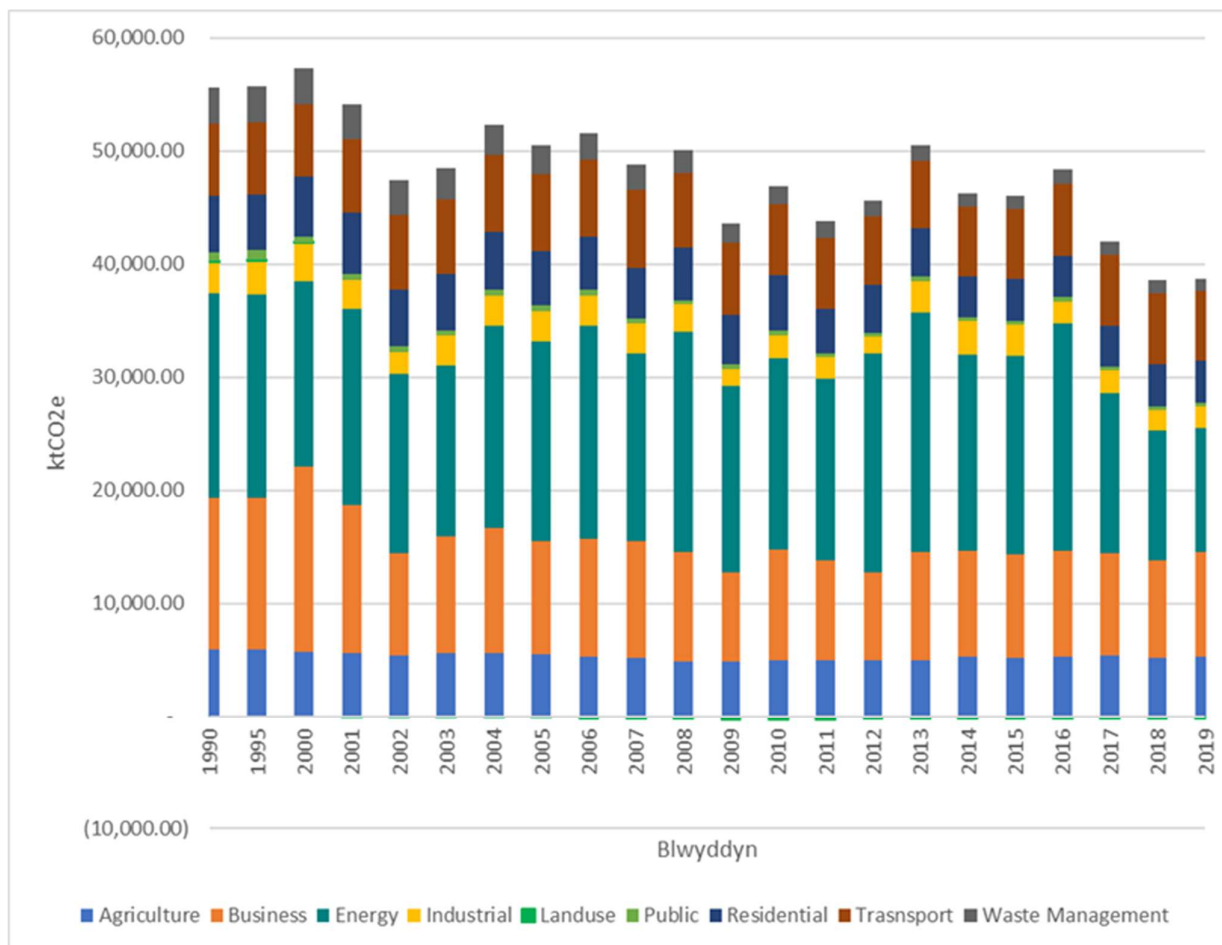
- 7.1.2 Cyfanswm allyriadau nwyon tŷ gwydr yng Nghymru yn 2018 oedd 38.9 miliwn tonnelli o garbon deuocsid cyfatebol (MtCO₂e). Mae hyn yn cyfateb i ostyngiad o 31% ar lefelau 1990, er bod y ffigur hwnnw wedi amrywio dros y cyfnod gan ddangos tuedd raddol o ostyngiad cyffredinol. Mae'r gostyngiadau allyriadau hyn yn bennaf oherwydd effeithlonrwydd mewn cynhyrchu ynni a gwresogi'r sector busnes, defnyddio nwy naturiol i gymryd lle rhywfaint o lo a thanwydd arall yn ogystal â lleihau mewn rhai diwydiannau cemegol, ac amrywiadau mewn allbwn gweithgynhyrchu (e.e. mewn haearn a dur, cynhyrchu cemegol swmp).
- 7.1.3 Mae Ffigur B-7-1 yn dangos y rhaniad mewn allyriadau rhwng gwahanol ffynonellau yng Nghymru rhwng 1990 a 2019. Mae hyn yn dangos mai'r diwydiant cyflenwi ynni sy'n parhau i fod y cyfrannwr mwyaf. Ers 1990, y sector sydd wedi lleihau ei gyfran o allyriadau fwyaf yw'r sector busnes.

¹⁰⁵Tywydd Spark (2025) Tywydd yn Eryri. Ar gael yn: https://weatherspark.com/y/150339/Average-Weather-in-Snowdonia-United-Kingdom-Year-Round#google_vignette [Cyrchwyd: 26/11/2025]

¹⁰⁶Llywodraeth Cymru (dim dyddiad) Newid yn yr Hinsawdd. Ar gael yn: <https://eryri.gov.wales/protect/challenges/climate-change/> [Cyrchwyd: 26/11/2025]

¹⁰⁷CNC (2024) Argyfwng hinsawdd ac amgylcheddol – addasu a lliniaru. Ar gael yn: [Cyfoeth Naturiol Cymru / Yr Argyfwng yn yr hinsawdd a'r amgylchedd – ymaddasu a lliniaru](#) [Cyrchwyd: 26/11/2025]

Ffigur B- 7 -1 : Cyfanswm Allyriadau Nwyon Tŷ Gwydr fesul Sector yng Nghymru (ktCO₂e)

- 7.1.4 Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri wedi cynnal asesiad o allyriadau nwyon tŷ gwydr (NTG) tiriogaethol o fewn ffin y Parc Cenedlaethol, gan nodi cyfanswm allyriadau blynyddol o tua 1.16 MtCO₂e ar draws pob sector. Y prif ffynonellau allyriadau yw defnydd ynni preswyl (367,018 tCO₂e) , gweithgaredd ymwelwyr o fewn y Parc Cenedlaethol (213,597 tCO₂e) , a theithio ymwelwyr i'r Parc Cenedlaethol ac oddi yno (278,915 tCO₂e) . Yn ogystal, mae diwydiant yn cyfrif am 107,338 tCO₂e ac mae cyfanswm allyriadau defnydd tir net (gan gynnwys sinciau carbon ac allyriadau o newid defnydd tir) tua 190,331 tCO₂e.[45]
- 7.1.5 Ar sail y pen, mae hyn yn cyfateb i tua 13.6 tCO₂e fesul preswlydd y flwyddyn, a 17.3 kgCO₂e fesul diwrnod ymwelydd. Mae allyriadau sy'n gysylltiedig â theithio yn cynrychioli cyfran sylweddol o gyfanswm yr allbwn, gan adlewyrchu dibyniaeth yr ardal ar gerbydau preifat a goruchafiaeth twristiaeth ar y ffyrdd. Mae allyriadau defnydd tir net y Parc yn dangos cydbwysedd carbon cymysg, gyda mawndiroedd ucheldir a choetiroedd yn gweithredu fel sinciau carbon allweddol, gan wrthbwysu allyriadau o briddoedd wedi'u diraddio ac arferion amaethyddol¹⁰⁸ .
- 7.1.6 Mae'r Awdurdod Parc Cenedlaethol wedi nodi'r allyriadau hyn fel y llinell sylfaen ar gyfer y Strategaeth Carbon Isel 2024–2029[46], sy'n nodi llwybr targed ar gyfer cyflawni allyriadau net sero erbyn tua 2039, gan ei gwneud yn ofynnol i leihau allyriadau CO₂e ar gyfartaledd bob blwyddyn .

¹⁰⁸Llywodraeth Cymru (2024) Newid yn yr Hinsawdd a Charbon. Ar gael yn: <https://data.eryri.llyw.cymru/park-authority/newid-yn-yr-hinsawdd-a-charbon/> [Cyrchwyd: 26/11/2025]

¹⁰⁹Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (2024) Strategaeth Carbon Isel Eryri 2024-2029. Ar gael yn: [Strategaeth-Carbon-Eryri-2024.pdf](#) [Cyrchwyd: 01/12/2025]

Mae'r mesurau'n cynnwys gwella effeithlonrwydd ynni mewn tai, datgarboneiddio seilwaith trafnidiaeth, gwella cynhyrchu ynni adnewyddadwy, ac adfer sinciau carbon naturiol fel mawndiroedd a choetiroedd[47].

Defnydd Ynni a Seilwaith

- 7.1.7 Yn 2021, defnyddiodd Cymru gyfanswm o 85.5 TWh o ynni, sy'n cynrychioli gostyngiad o 22% yn y defnydd o ynni ers 2005. Rhwng 2019 a 2020, gostyngodd y defnydd o ynni yng Nghymru 8%, dirywiad sylweddol sy'n gysylltiedig â chyfyngiadau pandemig COVID-19, o'i gymharu â gostyngiad blynyddol cyfartalog o 2% dros yr 16 mlynedd blaenorol. Fodd bynnag, cododd y defnydd o ynni 2% rhwng 2020 a 2021.[48] O ystyried gwledigrwydd Eryri, mae trigolion yn defnyddio canran uwch o ffynonellau ynni sy'n seiliedig ar danwydd ffosil, ac felly'n fwy dwys o ran carbon, nag ardaloedd metropolitan Cymru108. Yr allyriad blynyddol gan drigolion yn Eryri o 2019 oedd 13.6tCO₂e y pen y flwyddyn ac roedd yr allyriad blynyddol gan ymwelwyr sy'n ymweld â'r Parc Cenedlaethol yn 17.3 kgCO₂e fesul diwrnod ymwelydd.
- 7.1.8 Nod Cymru yw cynhyrchu'r hyn sy'n cyfateb i 70% o'i defnydd trydan blynyddol o ffynonellau adnewyddadwy erbyn 2030 a 100% erbyn 2035111 .
- 7.1.9 Amcangyfrifwyd bod cyfanswm y defnydd o nwy domestig ac annomestig yn Eryri tua 126 GWh yn 2014, gan gynnwys 94.9 GWh gan ddefnyddwyr domestig a 31.0 GWh gan ddefnyddwyr masnachol a diwydiannol (gweler Tabl B-7-1). Dros yr un cyfnod, amcangyfrifwyd bod y defnydd o drydan o fewn yr APC tua 116.6 GWh, gyda 51.3 GWh o ddefnydd trydan domestig a 65.3 GWh gan ddefnyddwyr annomestig (gweler Tabl B-7-2). Nid yw'r ffigurau hyn yn cynnwys y defnydd o ynni sy'n gysylltiedig â thrafnidiaeth. Rhwng 2010 a 2014, gostyngodd y defnydd o nwy amcangyfrifedig o fewn yr APC, gyda defnydd nwy domestig yn gostwng o 111.8 GWh a defnydd nwy annomestig yn lleihau o 39.9 GWh. Dros yr un cyfnod, gostyngodd y defnydd o drydan domestig hefyd o 56.6 GWh, tra cynyddodd y defnydd o drydan annomestig, gan godi o 56.4 GWh[49].

Tabl B-7-1: Defnydd nwy yn Eryri

Year	Domestic Gas Customers		Commercial and Industrial Customers		Sales per Customers	
	Sales (GWh)	No. of Customers (Thousands)	Sales (GWh)	No. of Customers (Thousands)	Average Domestic Consumption (kWh)	Average C&I Consumption (kWh)
2010	111.8	8.1	39.9	0.1	3016.3	77672.4
2014	94.9	8.2	31.0	0.1	2518.3	66124.1

Tabl B-7-2: Defnydd trydan yn Eryri

Year	Domestic Electricity Customers		Commercial and Industrial Customers		Sales per Customers	
	Sales (GWh)	MPANs (Thousands)	Sales (GWh)	MPANs (Thousands)	Average Domestic Consumption (kWh)	Average C&I Consumption (kWh)
2010	56.6	12.8	56.4	1.6	972.4	7717.9
2014	51.3	12.9	65.3	1.6	881.1	8795.0

¹¹⁰Llywodraeth Cymru (2024) Strategaeth carbon isel Eryri. Ar gael yn: <https://eryri.gov.wales/wp-content/uploads/2024/07/Eryri-Carbon-Strategy-2024.pdf> [Cyrchwyd: 26/11/2025]

¹¹¹Llywodraeth Cymru (2024) Defnydd Ynni yng Nghymru. Ar gael yn: <https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2024-10/energy-use-in-wales-report-2022.pdf> [Cyrchwyd: 27/11/2025]

¹¹²Parc Cenedlaethol Eryri (2017) Cynllun Datblygu Lleol Eryri – Papur Cefndir 5: Ynni. [Ddim ar gael ar-lein]

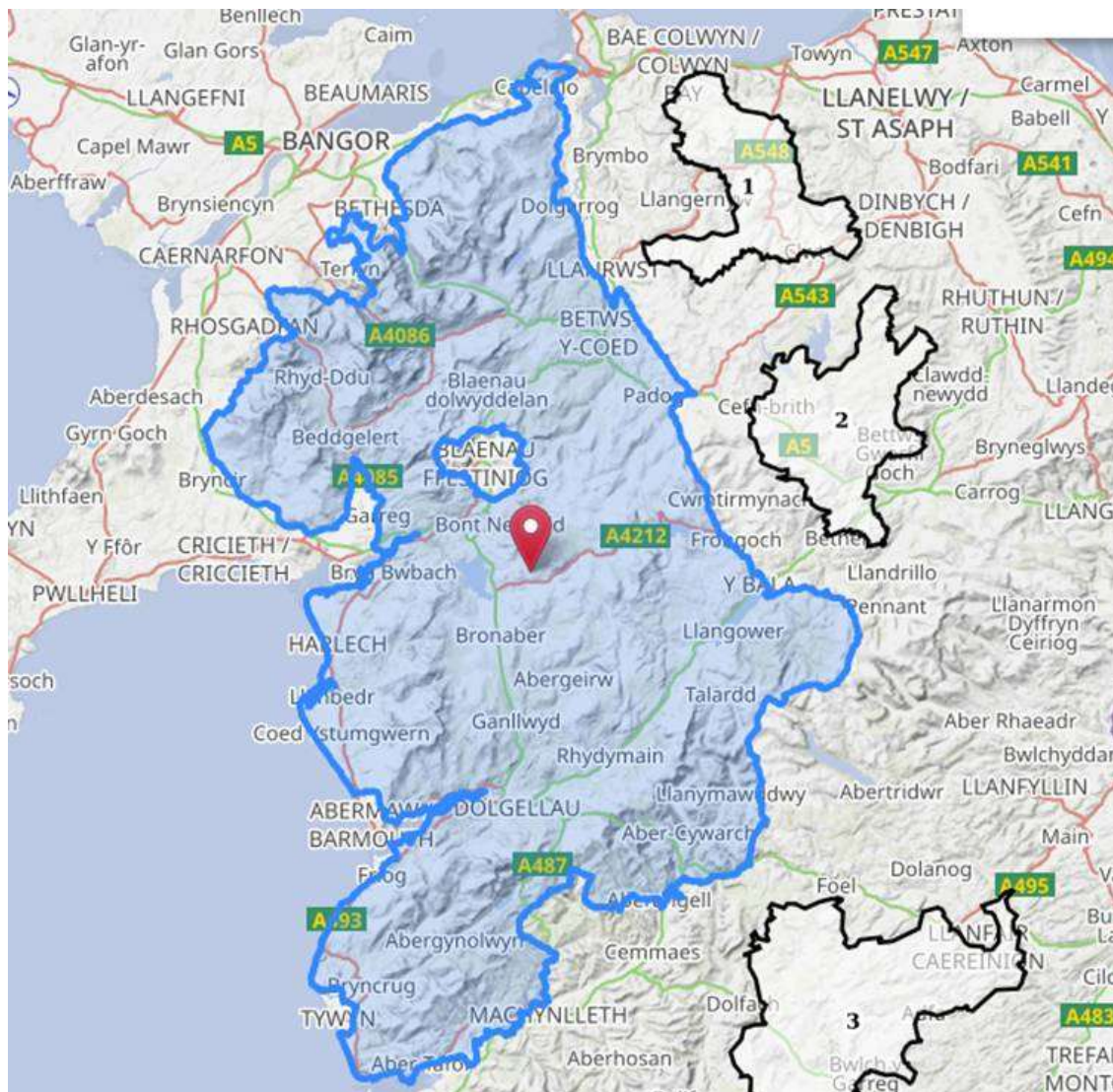
Seilwaith Ynni

- 7.1.10 Yn 2016, roedd rhwng 20 a 25 o orsafoedd pŵer dŵr sefydledig, sydd wedi'u lleoli ym Mharc Cenedlaethol Eryri neu'n defnyddio dŵr ohono, ochr yn ochr â nifer o gynlluniau micro-hydro sy'n gweithredu yn yr ardal. Yn 2016, cynhyrchodd cynlluniau hydro-electrig o fewn y Parc Cenedlaethol 94.6 Megawat (MW), gyda'r potensial i gynhyrchu 289.7GWh/blwyddyn²⁷¹⁰⁸ .
- 7.1.11 Mae gan APC Eryri gynllun trydan dŵr 28kW ym Mhlas Tan y Bwlch, gan gynhyrchu 92,709 a 12,256 kWh yn 2019-2020 a 2020-2021 yn y drefn honno. Mae'r cynllun hwn yn darparu'r rhan fwyaf o anghenion trydan Plas Tan y Bwlch gyda'r gweddill yn cael ei allforio i'r grid. Yn ogystal â hyn, mae gan Bencadlys APC Eryri baneli solar PV a chyfleusterau gwefru ar gyfer fflyd EV o dri cherbyd¹⁰⁸ .
- 7.1.12 Cymru'r Dyfodol: mae cynllun cenedlaethol 2040^[50] yn cynnwys 'ardaloedd a aseswyd ymlaen llaw ar gyfer ynni gwynt', gan gynnwys dwy ardal ychydig y tu allan i'r Parc Cenedlaethol (gweler Ffigur B-7-2). Mae Polisi 17 yn nodi "Ni chaniateir ceisiadau am ynni gwynt a solar ar raddfa fawr mewn Parciau Cenedlaethol". Fodd bynnag, mae potensial i ynni gwynt gael effeithiau ar leoliad y Parc Cenedlaethol, ond hefyd yr angen posibl am seilwaith trosglwyddo ynni ynddo, er mwyn trosglwyddo trydan a gynhyrchir ar draws y wlad.
- 7.1.13 Mae seilwaith ynni o fewn ac o amgylch Parc Cenedlaethol Eryri yn bennaf ar raddfa fach ac ar lefel dosbarthu. Mae seilwaith trydan sy'n gwasanaethu'r ardal yn gweithredu'n bennaf trwy'r rhwydwaith dosbarthu lleol, gydag asedau cynhyrchu wedi'u cysylltu ar raddfeydd is-drosglwyddo a dosbarthu. Mae'r ardal hefyd yn cael ei gwasanaethu gan seilwaith gwefru cerbydau trydan cyhoeddus, gyda 29 o bwyntiau gwefru cyhoeddus wedi'u cofnodi ledled Gwynedd. Yn ogystal, mae seilwaith trosglwyddo a dosbarthu trydan yn bresennol o fewn ac yn gyfagos i'r APC, gan gefnogi'r galw lleol a galluogi trosglwyddo trydan a gynhyrchir i fannau eraill trwy'r rhwydwaith ehangach^[51].

¹¹³Llywodraeth Cymru (2021) Cymru'r Dyfodol: cynllun cenedlaethol 2040. Ar gael yn: [Diweddariad i Gymru'r Dyfodol - Cynllun Cenedlaethol 2040](#) [fel ar 27/11/2025]

¹¹⁴Cyngor Gwynedd (2024) Cynllun Ynni Ardal Leol. Ar gael yn: <https://democracy.gwynedd.llyw.cymru/mgConvert2PDF.aspx?ID=45671> [Cyrchwyd: 18/12/2025]

Ffigur B- 7 -2 : Meysydd a nodwyd o dan Bolisi 17 o Ddyfodol Cymru: Cynllun Cenedlaethol 2040

Effaith Newid Hinsawdd

Patrymau Tywydd

- 7.1.14 Mae Eryri wedi profi newidiadau i'r hinsawdd fel y dangosir gan fonitro ar Yr Wyddfa. Mae tymheredd yr aer yn y gwanwyn wedi dangos tuedd ar i fyny tra bod y gaeafau wedi dod yn llai llym. Mae isafswm tymheredd y pridd a'r glaswellt hefyd wedi codi¹⁰⁸.
- 7.1.15 Mae data monitro o bum gorsaf dywydd ar draws Eryri yn dangos newidiadau mesuradwy mewn patrymau tywydd lleol rhwng y cyfnodau 1961 i 1990 a 1991 i 2020. Ar draws yr holl orsafoedd, cynyddodd tymheredd uchaf yr aer rhwng 0.69 °C a 0.98°C, tra cynyddodd tymheredd isaf hyd at 0.77°C, ochr yn ochr â gostyngiad yn amlder rhew lle mae data ar gael. Y gostyngiad mwyaf a gofnodwyd mewn dyddiau rhew (dyddiau lle mae tymheredd isaf yr aer yn gostwng islaw 0°C) oedd yng Nghapel Curig (-34.4 diwrnod y flwyddyn), gyda gostyngiadau pellach a welwyd yn Llanfairfechan (-18.5 diwrnod), y Bala, a Llanbedr^[52].

¹¹⁵ Parc Cenedlaethol Eryri (2025) Asesiad Risg Newid Hinsawdd. [Ddim ar gael ar-lein].

- 7.1.16 Mae newidiadau mewn glawiad yn dangos amrywiad gofodol ar draws yr APC, gyda glawiad blynyddol yn cynyddu hyd at 295mm yng Nghapel Curig, tra bod gorsafoedd eraill wedi cofnodi cynnydd neu ostyngiad llai mewn cyfansymiau blynyddol. Mae'r arsylwadau hyn sy'n seiliedig ar orsafoedd yn darparu tystiolaeth feintiol o dymheredd cynhesu, llai o ddiwrnodau rhew, a phatrymau glawiad sy'n newid ar draws Eryri¹¹⁵.

Llifogydd

- 7.1.17 Mae newid hinsawdd yn achosi i lefelau'r môr godi sy'n cyfrannu at y risg o lifogydd. Gweler paragraffau 6.1.28 i 6.1.34 am fwy o fanylion am y risg o lifogydd.

Addasu i'r Hinsawdd

- 7.1.18 Mae Strategaeth Carbon Isel Eryri 2024-2029 yn amlinellu ymateb lleol sy'n cyd-fynd ag ymrwymadau Argyfwng Hinsawdd Llywodraeth Cymru a'r Strategaeth Rheoli Risg Llifogydd ac Erydiad Arfordirol genedlaethol (2020). Mae blaenoriaethau addasu yn cynnwys cynyddu gwydnwch cynefinoedd ac ecosystemau, diogelu priddoedd mawn cyfoethog o ran carbon, adfer gorlifdiroedd naturiol, a gwella seilwaith i wrthsefyll digwyddiadau tywydd eithafol¹¹⁰.
- 7.1.19 Mae Cynllun Partneriaeth Parc Cenedlaethol Eryri yn cynnwys yr amcan i sicrhau parodrwydd ar gyfer effeithiau newid hinsawdd a lleihau'r ôl troed carbon lleol, a gefnogir gan gamau gweithredu megis datblygu llinellau sylfaen ar gyfer monitro allyriadau, hyrwyddo effeithlonrwydd ynni adeiladau, ehangu cynhyrchu ynni adnewyddadwy, a chefnogi seilwaith cerbydau trydan^[53]. Mae gwaith addasu i'r hinsawdd hefyd yn mynd i'r afael â pha mor agored yw amgylcheddau hanesyddol, cynefinoedd ucheldir, a seilwaith ymwelwyr, tra bod mesurau cydweithredol gyda Chynghorau Gwynedd a Chonwy yn anelu at integreiddio addasu i'r hinsawdd i gynllunio trafnidiaeth, rheoli tir, a thwristiaeth.

7.2 Bylchau Data

- Data llifogydd penodol i Eryri.
- Data meintiol cyfredol sy'n benodol i Eryri ar gyfer defnydd ynni.
- Gwybodaeth gyffredinol gyfredol am seilwaith ynni yn Eryri.

7.3 Materion a Chyfleoedd Allweddol

- Mae tymereddau cynhesach, gaeafau gwlypach a hafau sychach a ragwelir yn cyflwyno problem allweddol i ecosystemau, seilwaith ac economi twristiaeth y Parc Cenedlaethol. Disgwylir i'r newidiadau hyn gynyddu amllder digwyddiadau tywydd eithafol, risg llifogydd ac erydiad pridd, ac mae gan bob un ohonynt oblygiadau uniongyrchol ar gyfer rheoli tir, gwydnwch a chynllunio datblygu lleol.
- Gyda dros 6,000 o eiddo yng Ngwynedd wedi'u nodi fel rhai sydd mewn perygl o lifogydd, mae lefelau'r môr yn codi a digwyddiadau glaw dwys yn cyflwyno mater allweddol ar gyfer cynllunio datblygu, parodrwydd ar gyfer argyfyngau, a chydnerthedd seilwaith.
- Cyfanswm allyriadau blynyddol y Parc Cenedlaethol yw 1.16 MtCO₂e, gyda chyfran sylweddol yn deillio o deithio ymwelwyr. Mae hyn yn cynrychioli mater allweddol ar gyfer cyflawni targedau sero net cenedlaethol a lleol, gan gynnwys cymeriad naturiol y Parc Cenedlaethol.

¹¹⁶ Cynllun Eryri (2020) Cynllun Partneriaeth y Parc Cenedlaethol. Ar gael yn: <https://awdurdod.eryri.llyw.cymru/yr-awdurdod/partneriaethau/cynllun-eryri/> [Cyrchwyd: 27/11/2025]

- Oherwydd ei chymeriad gwledig a'i seilwaith grid cyfyngedig, mae gan gymunedau Eryri ddibyniaeth fwy ar ffynonellau ynni sy'n seiliedig ar danwydd ffosil o'i gymharu â Chymru drefol, gan gyflwyno problem allweddol ar gyfer datgarboneiddio a thlodi tanwydd.
- Mae mawndiroedd ucheldir a choetiroedd yn gweithredu fel sinciau carbon hanfodol, gan wrthbwysu allyriadau o briddoedd wedi'u diraddio a gweithgaredd amaethyddol yn rhannol. Mae hyn yn cynrychioli cyfle allweddol i ehangu atebion sy'n seiliedig ar natur i gryfhau storio carbon naturiol a chydnerthedd yn unol â'r Strategaeth Carbon Isel.
- Mae cyfle i'r CDLI annog cynlluniau datblygu newydd yn Eryri i ymgorffori safonau dylunio addasol, hyrwyddo seilwaith cynaliadwy, a chydlyn ag awdurdodau cyfagos a'r rhai o fewn y Parc Cenedlaethol (Gwynedd a Chonwy) ar addasu i'r hinsawdd a rheoli risg llifogydd.
- Gallai nifer cynyddol o ymwelwyr, ynghyd â thywydd eithafol amlach, greu problem allweddol ar gyfer cynnal llwybrau teithio llesol, asedau treftadaeth, a seilwaith gwledig. Gallai buddsoddiad wedi'i dargedu mewn cyfleusterau ymwelwyr sy'n gallu gwrthsefyll yr hinsawdd a rhwydwaith teithio llesol gynnig cyfle allweddol i leihau allyriadau wrth wella hygyrchedd a diogelwch y cyhoedd. Gallai hyn hefyd leihau allyriadau trafnidiaeth leol.

DRAFT

8 Amgylchedd Hanesyddol

8.1 Amodau Sylfaenol

Safleoedd Treftadaeth y Byd

- 8.1.1 O fewn Parc Cenedlaethol Eryri mae Safleoedd Treftadaeth y Byd (STB) Castell Harlech a dynodiad 2021 Tirwedd Llechi Gogledd-orllewin Cymru.

Tirwedd Llechen Gogledd-orllewin Cymru

- 8.1.2 Mae'r Safle Treftadaeth y Byd hwn yn dangos y trawsnewidiad a ddaeth yn sgil chwarelu a mwyngloddio llechi diwydiannol yn amgylchedd gwledig traddodiadol mynyddoedd a dyffrynnoedd masif Yr Wyddfa. Roedd y diriogaeth, yn ymestyn o ben y mynydd at yr arfordir, yn cynnig cyfleoedd a chyfyngiadau a ddefnyddiwyd ac a heriwyd gan y prosesau diwydiannol ar raddfa fawr a gynhaliwyd gan dirfeddianwyr a buddsoddwyr cyfalaf, a ail-luniodd y dirwedd amaethyddol yn ganolfan ddiwydiannol ar gyfer cynhyrchu llechi yn ystod y Chwyldro Diwydiannol (1780 i 1914). Mae'r Safle Treftadaeth y Byd yn cynnwys chwareli a mwyngloddiau gweddilliol, safleoedd archaeolegol sy'n gysylltiedig â phrosesu diwydiannol llechi, aneddiadau hanesyddol, byw a gweddilliol, gerddi hanesyddol a thai gwledig mawreddog, porthladdoedd, harbyrau a cheiau, a systemau rheilffyrdd a ffyrdd sy'n dangos cysylltiadau swyddogaethol a chymdeithasol y dirwedd ddiwydiannol llechi gweddilliol. Roedd y Safle Treftadaeth y Byd yn arwyddocaol yn rhyngwladol nid yn unig ar gyfer allforio llechi, ond hefyd ar gyfer allforio technoleg a gweithwyr medrus o'r 1780au hyd at ddechrau'r 20fed ganrif. Chwaraeodd ran flaenllaw yn y maes ac roedd yn fodel ar gyfer chwareli llechi eraill mewn gwahanol rannau o'r byd. Mae'n cynnig enghraifft bwysig a nodedig o gyfnewid deunyddiau, technoleg a gwerthoedd dynol.
- 8.1.3 Mae'r dynodiad yn rhedeg y tu mewn a'r tu allan i ffiniau Parc Cenedlaethol Eryri, ac mae rhai lleoliadau allweddol mewn perthynas â Pharc Cenedlaethol Eryri yn cynnwys:
- Nantperis;
 - Cwmystradllyn a Chwm Pennant;
 - Ffestiniog, Afon Dwyrdd a Rheilffordd Ffestiniog;
 - Chwarel Bryneglwys, Rheilffordd Abergynolwyn a Thalyllyn; a
 - Chwarel Aberllefeni.

Castell Harlech

- 8.1.4 Mae Castell Harlech o fewn dynodiad UNESCO fel 'Cestyll a Muriau Tref y Brenin Edward yng Ngwynedd'. Pedwar castell Biwmares, Conwy, Caernarfon, Harlech a'r trefi caerog cysylltiedig yng Nghonwy a Chaernarfon yng Ngwynedd, Gogledd Cymru, yw'r enghreifftiau gorau o bensaernïaeth filwrol o ddiwedd y 13eg ganrif a dechrau'r 14eg ganrif yn Ewrop, fel y dangosir trwy eu cyflawnrwydd, eu cyflwr di-nam, tystiolaeth o ofod domestig trefnus, a repertoire rhyfeddol o'u ffurf bensaernïol ganoloesol. Mae'r cestyll fel grŵp cydlynol o ran arddull yn enghraifft o bensaernïaeth filwrol ganoloesol a gynlluniwyd a chyfarwyddwyd gan James o San Siôr (tua 1230 i 1309), prif bensaer Brenin Edward I o Loegr, a'r pensaer milwrol mwyaf yn yr oes. Mae cestyll Biwmares a Harlech yn gyflawniadau artistig unigryw am y ffordd y maent yn cyfuno strwythurau wal ddwbl nodweddiadol o'r 13eg ganrif â chynllun canolog, ac am harddwch eu cyfranneddau a'u gwaith maen.

Adeiladau Rhestredig

- 8.1.5 Mae 1,911 o adeiladau rhestredig ar draws Eryri. Yn seiliedig ar asesiad Cadw yn 2022, mae 171 o adeiladau rhestredig 'mewn perygl' yn y Parc Cenedlaethol^[54]. O'r rhain, mae 61 wedi'u dosbarthu fel rhai mewn 'risg eithafol', tri mewn 'risg ddifrifol', a'r 107 sy'n weddill 'mewn perygl'. Rhwng 2020 a 2023, derbyniodd pedwar adeilad rhestredig mewn perygl gymorth grant ar gyfer gwelliannau cyfalaf: Tŷ Uchaf (Llandderfel), Tŷ Cerrig (Rhydymain), Wern (Llanfrothen), ac adeilad Wilkins yn Nolgellau.

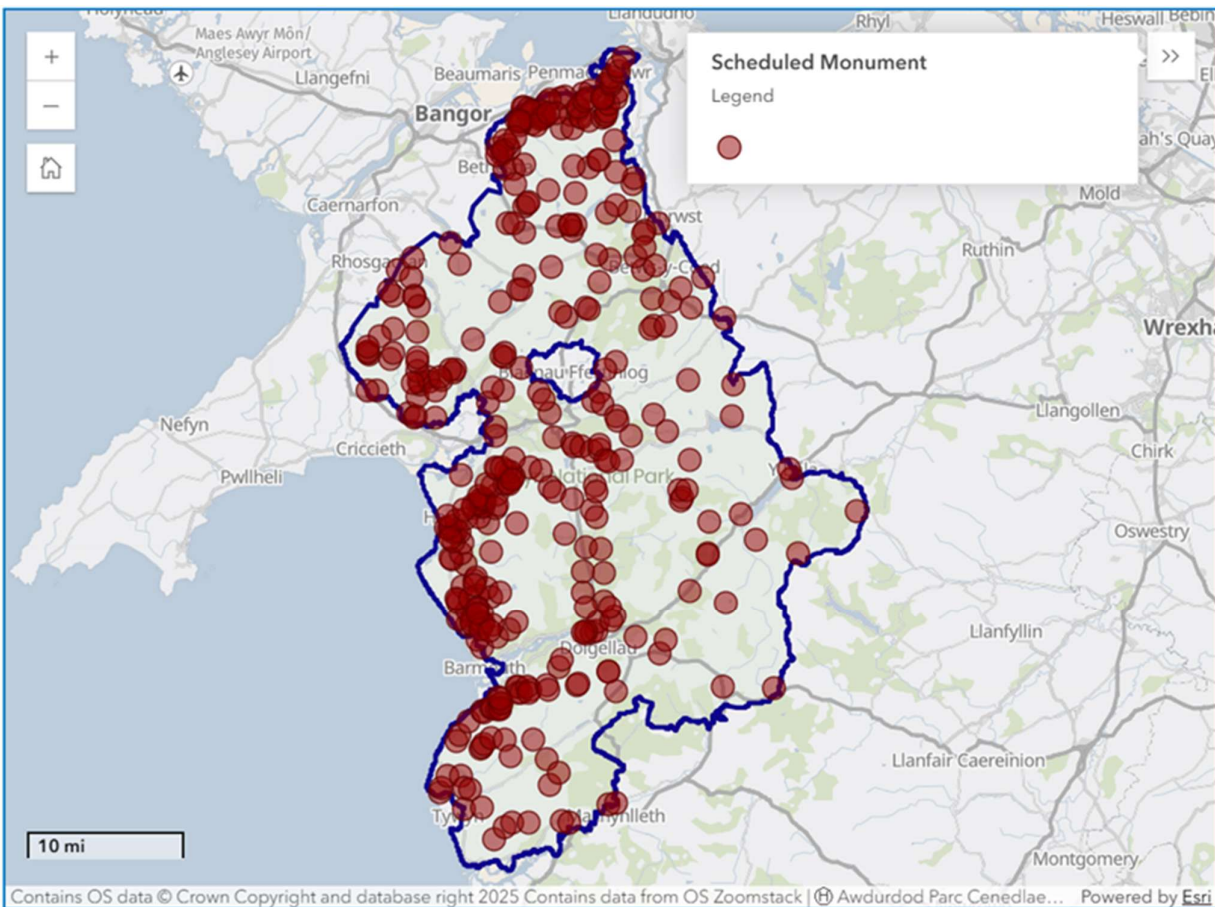
Henebion Rhestredig

- 8.1.6 Cofrestru yw'r broses o roi amddiffyniad cyfreithiol i safleoedd a henebion archaeolegol o bwys cenedlaethol drwy eu cynnwys ar restr swyddogol (atodlen). Cadw sy'n gyfrifol am gofrestru a chynnal y rhestr o henebion cofrestredig ar ran Llywodraeth Cymru. Mae henebion cofrestredig yn cynnwys ystod eang o safleoedd archaeolegol, gan gynnwys rhai nad oes ganddynt olion gweladwy uwchben y ddaear, yn ogystal â strwythurau hanesyddol gwag.
- 8.1.7 Mae 376 o Henebion Rhestredig ledled Eryri, yn cwmpasu ardal o tua 670 ha (gweler Ffigur B-8-1).
- 8.1.8 Er nad yw cyflwr pob heneb gofrestrredig yn y Parc Cenedlaethol wedi cael ei asesu, ystyrir bod dros 97% ohonynt mewn cyflwr 'sefydlog'^[55]. Priodolir dirywiad safleoedd eraill i raddau helaeth i bydredd naturiol, erydiad gan dda byw, gweithrediadau amaethyddol, ymwelwyr a gordyfiant gan lystyfiant.

¹¹⁷ Parc Cenedlaethol Eryri (2024) Tirweddau Hanesyddol. Ar gael yn: <https://data.eryri.llyw.cymru/park-authority/tirweddau-hanesyddol/> [Cyrchwyd: 06/01/2025]

¹¹⁸ Parc Cenedlaethol Eryri (2025) Adroddiad Cyflwr y Parc 2025 - Nifer a Chyflwr Henebion yr Atodlen. Ar gael yn: [Tirweddau Hanesyddol - Adroddiad Cyflwr y Parc Eryri](#) [Cyrchwyd: 26/11/2025]

Ffigur B- 8 -1 : Henebion Rhestredig yn Eryri

Ardaloedd Cadwraeth

8.1.9 Diffinnir ardal gadwraeth fel ardal o “ddiddordeb pensaernïol neu hanesyddol arbennig, y mae ei chymeriad neu ei hymddangosiad yn ddymunol i’w gadw neu ei wella” (Deddf Cynllunio Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth 1990). Nod dynodi ardaloedd cadwraeth yw sicrhau nad yw’r cymeriad yn cael ei ddifrodi, ei ddinistrio na’i danseilio gan newidiadau amhriodol i’r elfennau sy’n llunio’r ardal. O fewn ardaloedd cadwraeth nid yr adeiladau yn unig sy’n cyfrannu at gymeriad arbennig ond hefyd y deunyddiau a ddefnyddir, hanes, manylion pensaernïol, a thirlunio caled a meddal gan gynnwys coed¹¹⁷.

8.1.10 Mae 14 o Ardaloedd Cadwraeth dynodedig ym Mharc Cenedlaethol Eryri, sef:

- Aberdyfi
- Abergwyngregyn
- Y Bala
- Beddgelert
- Betws y Coed
- Abaty Cymer (Llanelltyd)
- Dolbenmaen
- Dolgellau
- Harlech
- Llanllechid
- Maentwrog

- Nantmor
- Nant Peris
- Pandy'r Odyn

8.1.11 Mae'r APC wedi gweithio gyda chymunedau lleol a grwpiau buddiant rhwng 2021 a 2023 i ddatblygu Cynlluniau Gwerthuso a Rheoli ar gyfer pob Ardal Gadwraeth. Bydd y cynlluniau hyn yn gweithredu fel datganiad o arwyddocâd a chynlluniau gweithredu i warchod a gwella'r Ardaloedd Cadwraeth yn gynaliadwy, gyda phwyslais penodol ar eu gwneud yn fwy effeithlon o ran ynni.

Parciau a Gerddi Hanesyddol

8.1.12 Daeth y Gofrestr Statudol o Barciau a Gerddi yng Nghymru o Ddiddordeb Hanesyddol Arbennig i rym ar 1 Chwefror 2022.[56] Dilynodd hyn basio Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2016 pan ddaeth Cymru y genedl gyntaf yn y DU i gydnabod y dylid gwarchod parciau a gerddi hanesyddol yn yr un modd ag adeiladau rhestredig a henebion cofrestredig. Mae 22 o Barciau a Gerddi Hanesyddol yn Eryri, sy'n cwmpasu tua 1,388 hectar.

Y Carneddau

8.1.13 Mae llawer o gopaon uchel Eryri wedi'u gorchuddio â charneddau cerrig mawrion, tomenni seremonïol a chladdu, a adeiladwyd tua 4,500 o flynyddoedd yn ôl. Mae ucheldiroedd mynyddig gogledd Eryri hyd yn oed yn cymryd eu henw oddi wrthynt; ystyr Carneddau yw charneddau. Mae'r Carneddau yn cynnwys dau o bum copa 1,000m Cymru. Mae gan ei lethrau isaf dirwedd amrywiol o borfa 'ffridd' draddodiadol, coetir, rhostir a glaswelltir iseldir. Mae hinsawdd a rheolaeth tir sy'n newid yn effeithio ar dirweddau gweddilliol bregus a bioamrywiaeth. Mae gwybodaeth draddodiadol am y dirwedd mewn perygl oherwydd nad yw'n cael ei chofnodi. Gyda chefnogaeth Cronfa Dreftadaeth y Loteri Genedlaethol, mae partneriaeth o sefydliadau yn cynnal cynllun i helpu pobl i ddarganfod, cofnodi, dathlu a gofalu am dreftadaeth ddiwylliannol a naturiol y Carneddau¹¹⁹.

8.2 Bylchau Data

- Data cyfredol ar gyflwr yr Henebion Cofrestredig ar ôl 2003.
- Data cyfredol ar statws risg Adeiladau Rhestredig.
- Nifer yr asedau treftadaeth sydd mewn perygl.
- Gwybodaeth bellach am gyflwr y Parciau a'r Gerddi Hanesyddol yn Eryri.

8.3 Materion a Chyfleoedd Allweddol

- Dau o'r prif heriau sy'n wynebu ein Hardaloedd Cadwraeth heddiw yw'r argyfwng newid hinsawdd a'r diffyg dealltwriaeth o swyddogaeth ac arwyddocâd yr adeiladau yn yr ardaloedd dynodedig hyn.
- Eryri yn cynrychioli ased diwylliannol ac economaidd sylweddol. Mae'r dreftadaeth unigryw hon yn diffinio hunaniaeth leol ac yn cyfrannu at gymeriad aneddiadau ar draws y rhanbarth. Mae'r angen i gydbwysu amddiffyn y dreftadaeth hon â thwf yn y dyfodol yn cyflwyno mater allweddol i'r CDLI, gan fod yn rhaid i ddatblygiadau newydd ymateb yn sensitif i amgylchedd hanesyddol a diwylliannol unigryw Eryri.

¹¹⁹ Comisiwn Brenhinol Henebion Cymru (2022) Y Gofrestr o Barciau a Gerddi Hanesyddol yng Nghymru. Ar gael yn: [CBHC | Y Gofrestr o Barciau a Gerddi Hanesyddol yng Nghymru](#) [Cyrchwyd: 28/11/2025]

- Mae dylunio sy'n cael ei lywio gan gyd-destun treftadaeth yn gyfle allweddol i gyflawni datblygiad cynaliadwy a gwydn. Gall tynnu ar gymeriad lleol a thraddodiadau adeiladu arwain dylunio sy'n ymateb i leoliad, cyfeiriadedd a deunyddiau tra hefyd yn darparu manteision amgylcheddol.
- Dylai'r CDLI a Chynllun Eryri geisio lleihau effeithiau'r argyfwng newid hinsawdd er mwyn amddiffyn asedau treftadaeth presennol.

DRAFT

Arcadis Consulting (DU) Cyfyngedig

80 Stryd Fenchurch
Llundain EC3M 4BY
Y Deyrnas Unedig

Ffôn: +44 (0)29 2092 6700

arcadis.com

DRAFT